تنزيل من رب العالمين

FÜYUZAT

Kur'an-ı Mübin'in Meâlen Tefsiri

ŞEMSEDDİN YEŞİL

FÜYÛZAT

Kur'an-ı Mübîn'in Meâlen Tefsiri

Kur'an-ı Mübîn, Beşer'in bütün ihtiyâcını câmi' saâdetini kâfildir. O'ndan gayrı yerde hidâyet arayanlar, dalâlette kalanlardır. Beşer ister tasdik etsin, ister etmesin O'nun ahkâmı tahtında yürür ve O'nun sadrına kulağını vaz'edecek olursa çabuk felâha kavuşur. O, her zaman gençtir, dinçtir, hasmını dâima muârazaya da'vet eder, ilmen ve aklen tepeler. O, ilâ mâşâallah okunacaktır.

Şemseddin YEŞİL

CİLD: 2

Baskı : Yaylacık Matbaası, İstanbul
3. Basım, 2002

İçindekiler

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

Sûre-i Mâide

Sûre-i Mâide Medenî'dir.

Âyetleri   Yüz yirmi

Kelimeleri : Bin sekiz yüz dört

Harfleri   : On bir bin dokuz yüz otuz'dur.

En son nâzil olan Sûre-i Celîledir. Hıccetül-Veda'da Mekke ile Medîne arasında nâzil olmuştur diyenler var ise de Medîne'de nâzil olmuştur.

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنِ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ
أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا إِن لَّمْ يَكُن لَّهَا وَلَدٌ فَإِن كَانَتَا
اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِن كَانُوا إِخْوَةً رِّجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذَّكَرِ
مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَن تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٧٦﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُم بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ
إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنتُمْ حُرُمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ
مَا يُرِيدُ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ
الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِّينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّن رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا
وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَن صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
أَن تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى
الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

Adl-i azameti ile Arş'ı isti'lâ eden, kullarını sırât-ı müstakıyme hidâyet, Cennet-i Teslîm'e îsâl eden, Zât-ı Ecell-i A'lâ'nın Allah, Rahman ve Rahıym isimleriyle başlarım.

1 — Yâ eyyühelleziyne âmenû evfû bil'ukudi uhıllet leküm behiymetül'en'âmi illâ mâ yütlâ aleyküm gayre muhıllissaydi ve entüm hurümün innallahe yahkümü mâ yüriydü.

Ey yaradılışındaki gayeyi duyup, Hak'dan başka gayesi olmayanlar!

İmânınızın îcâb u iktizâsı olarak bağlandığınız ahdleri, tekâlif-i İlâhîyi, insanlar arasında yapılan ahdleri yerine getirin. Hulâsa, muâhedâtınıza sâdık olun.

(Allah ile yapılan ahd (Elestü) bezminde olmuştur. Cenâb-ı Hak Ebül-Beşer Âdem'in verâsında bir hıtâb-ı İzze ile tecellî eylemiş, "Elestü bi rabbiküm" nidâ-i Samedânîsi bütün mevcûdat tarafından işidilmiş, insan sınıfı da hem işitmiş, hem de (belâ) cümlesi ile dâhil olup, Allaha söz verilmiştir.

Elestü bezmindeki hıtâb-ı celîlin meâl-i âlîsi şöyledir: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Bu kâinat benimle kaim, benim muhabbet-i Sübhânîm ile dâim değil midir? Benden başka dayanılacak, güvenilecek, gelinecek bir yer var mıdır?"

Bu hıtâba:

"Evet yâ Rabbi! Sen vâr olan vârın sâhibisin. Tedbîr ü tedvîr, tanzîm ü tanzîf eden sensin. Kâinat seninle kaim, senin muhabbetinle dâimdir. Rûh-u menfûh ile bizi tekrîm etmiş, (Ah-

sen-i Takvîm) sırrına mazhar kılarak tezyîn etmişsin. Biz de vech-i insânîmizi senden gayrıya çevirmeyeceğiz, zulme dîvan durmayacağız, küfre, nifâka, şirke meyletmeyeceğiz, vech-i insânîmize vaz'olunan imza-i Sübhânîyi bozmayacağız" diye söz verilmiş.

İşte bu âleme gelişten garaz da, Hak'ka verilen bu sözün imtihanıdır. Bizi bize anlatmak içündür.)

(Evet, Allah ile olan ahdine vefâ gösteren, herkesle olan ahdin mîsâkına da vefâ gösterir.)

Gelelim âyet-i celîlenin meâl-i âlîsine:

Ey mü'minler! Bütün bağlandığınız ahdleri îfâ ediniz, dînin, îmânın iktızâsı ve en büyük rüknü budur. Had'leri ikame etmekle mükellefsiniz. Emirleri yerine getirmeklik içün mizâcınızın kuvvetli olması esastır. Dîninizde tahrîm edilen ve ihramda olduğunuz halde Sayd'dan başka En'am denilen ehlî hayvanlar size helâl kılındı.

Bütün bunların mesâlihini müdebbir olan Allah hükm-i Sübhânîsi ile helâl ve haram kılmak husûsunda istediği gibi hükmeder.

2 — Yâ eyyühelleziyne âmenû lâ tühıllû şeâirellahi veleşşehrel harâme ve lelhedye ve lelkalâide ve lâ âmmiynelbeytelharâme yebtegune fadlen min rabbihim ve rıdvânen ve izâ haleltüm fastâdû ve lâ yecrimenneküm şeneânü kavmin en saddûküm anilmescidilharâmi en ta'dedû ve teâvenû alelbirri vettakvâ ve lâ teâvenû alel'ismi vel'udvâni vettekullahne innallahe şediydül'ıkabi.

(Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak: (Yâ eyyühelleziyne âmenû) diye hıtâb ediyor. Bu hıtab, kendisinden gâfil olmayanlara âiddir. Zîra (El-mü'min) esmâ-i hüsnâdandır. İman, Muhıbbînin vasfıdır. Binaen'aleyh bu hıtabda bir husûsiyyet vardır.)

Ey Allaha taabbüd ve itâat edenler!

İmânınızın iktızâsı olarak, Allahın Hac mevsiminde haram

kıldığı Kitâbullahta beyân edilen muharremâtı nefsinizde mübah kılmayın. O'nun emrine ta'zîmen Beyt-i Şerîfe hürmeten bu husûsa dikkat edin. Ya'ni bütün şeâiri muhterem tutun, hürmetini hetkeylemeyin. Bâhusus şehr-i harâme* kıtâl ile riâyetsizlikte bulunmayın. Kâ'beye ihdâ olunan kurbanlıklara, kurbanlık nişânesi olmak üzere, herhangi bir şeyden takılan gerdanlıklara kılâdeli kurbanlıklara ve Beyt-i Harâm'a; Rablerinden hem bir fadl, hem dünyevî ticaret, hem de Rabbinin rızâsı ümidiyle gelenlere hürmetsizlik etmeyin. Beytül-Harâm'ın emniyyetine giren münkirlerle de mukatele etmeyiniz, haramdır. Avlanacaksanız ihramdan ve haramdan çıkıp hılle girdiğiniz vakit avlanın, ihramdan çıktıktan sonra harem hâricinde sayda me'zunsunuz.

Fakat sayd-ı haram, ne ihramlı, ne ihramsız hiç bir halde caiz değildir.

Bir vakitler sizi Mescid-i Haram'dan buğz hased, aynı zamanda korkularından men' ettiklerinden dolayı bir kavme olan buğz sizi kendilerine taarruz ve tecâvüz ettirip günaha sokmasın. Birr u takvâ üzerinde yardımlaşın, ma'siyet ve tecâvüze yardım etmeyin, hudûd-u Şer'îyi aşmayın. Bu hususta Allahtan korkun. Allah nakz-ı ahd edenleri tepeler. Allahın azâbı gayet şediddir. Dayanılır şey değildir.

Âyet-i Celîlenin ma'nâ-yı enfüsîsi tahsîl edilecek olursa:

Cenâb-ı Hak makam-ı kurb-i müşâhedede tevhıdin mîsâkı yapılırken ârifîne hıtâb ediyor...

Rûhun seyirlerinde, menzillerinde muharremâta mübâşeret etmeyiniz buyuruluyor. Aşk ihrâmını giyen kimseye ma'şûkundan gayrısı elbette harâm olur.

"Birr u takvâ üzerinde yardımlaşın:"

Takvâ: Hevâ-i nefse muhalefettir. Kişi, hevâsına muhalefet ederse, Allahın emirlerine ta'zimkâr, O'nun mahlûkatına şefekatkâr olur.

"Ve lâ teâvenû alel ism"

Hak ve hakîkatten uzaklaştıran hususlara yardım etmeyiniz.

---

* Receb, Zilka'de, Zilhıcce, Muharrem, dört aydan birine.

Birr, îman, takvâ: Sünnettir.

İsm: Küfürdür.

Udvan: Bid'attir.

Udvan: Nefsin murâdıdır.

Udvan: Benlik da'vâsıdır. O da'vâda bulunan kimse hazz-ı Rubûbiyyetten perdelidir. Ubûdiyyetten hissesi yoktur.

* * *

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيْرِ وَمَآ اُهِلَّ لِغَيْرِ اللّٰهِ
بِهٖ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوْذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيْحَةُ وَمَآ اَكَلَ السَّبُعُ اِلَّا
مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَاَنْ تَسْتَقْسِمُوْا بِالْاَزْلَامِ
ذٰلِكُمْ فِسْقٌ اَلْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ دِيْنِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ
وَاخْشَوْنِ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِيْ
وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ دِيْنًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِيْ مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ
لِّاِثْمٍ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٣﴾ يَسْئَلُوْنَكَ مَاذَآ اُحِلَّ لَهُمْ قُلْ
اُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبٰتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِيْنَ تُعَلِّمُوْنَهُنَّ مِمَّا
عَلَّمَكُمُ اللّٰهُ فَكُلُوْا مِمَّآ اَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهِ
وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيْعُ الْحِسَابِ ﴿٤﴾ اَلْيَوْمَ اُحِلَّ لَكُمُ
الطَّيِّبٰتُ وَطَعَامُ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَّكُمْ وَطَعَامُكُمْ
حِلٌّ لَّهُمْ وَالْمُحْصَنٰتُ مِنَ الْمُؤْمِنٰتِ وَالْمُحْصَنٰتُ مِنَ الَّذِيْنَ
اُوْتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ اِذَآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ مُحْصِنِيْنَ
غَيْرَ مُسٰفِحِيْنَ وَلَا مُتَّخِذِيْٓ اَخْدَانٍ وَمَنْ يَّكْفُرْ
بِالْاِيْمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهٗ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿٥﴾

3 — Hurrimet aleykümülmeytetü veddemü ve lâhmülhınziyri ve mâ ühille liğayrillahi bihî velmünhanikatü velmevkûzetü velmütereddiyetü vennetıyhatü ve mâ ekelessebü'u illâ mâ zekkeytüm ve mâ zübiha alennusubi ve en testaksimû bil'ezlâmi zâliküm fiskun elyevme yeiselleziyne keferû min diyniküm felâ tahşevhüm vahşevni elyevme ekmeltü leküm diyneküm ve etmemtü aleyküm ni'metiy ve redıytü lekümül'islâme diynen femenıdturre fiy mahmesatin ğayre mütecânifin liismin feinnallahe ğafûrün rahıymün.

Bu âyet-i celîlede, bundan evvel zikredilen âyet-i kerîmedeki "gayra muhillissaydi ve entüm hurüm" istisnâsına dair olan tafsilden sonra "illâ mâ yütlâ aleyküm" istisnâsının tafsili beyân buyuruluyor.

Size dîninizde şunlar harâm edildi:

1 — (Elmeytetü) ölü, ya'ni sebebsiz ölen, tezkiyesiz ölen.

(Meyte) canlı mukabili ölü demek değildir. Hiç bir te'sîr-i hâricî olmadan ölen demek değildir.

2 — (Veddemü) kan, ya'ni dem-i mefsuh, liayniha haramdır.

3 — (Ve lâhmül hınziyri) domuz eti. Domuzun aynen kendisi necistir. Evet, domuz eti, domuz eti olduğu içün o da liayniha haramdır.

Bu emr-i İlâhîde mühim bir incelik vardır:

Domuzun kendisi alel'ıtlak haram olduğu halde burada (Ve lâhmül hınziyri) denilmesi aşağıdaki tezkiye istisnâsına bunun hiç taallûku olmayacağını iyi anlatmak içündür.

Ba'zı kimseler "Hınzır etinde (Tirişin) mikrobu olduğundan dolayı haram olmuştur, binaen'aleyh bugün fen terakkî etmiştir, et muayene edilir, eğer bu mikrop görülmezse yenilmesinde beis yoktur" derler. Hattâ bu hususta eser yazanlar bile olmuştur. Bu fikir bâtıldır.

Emirlerde, nehiylerde (illet) ve (hikmet) aranır, illet ile amel edilir, hikmet ile de tefeyyüz edilir.

Domuz etinde (Tirişin) mikrobunun ve daha birçok şeylerin olması hikmet olabilir. İlleti ise domuz oluşudur. Binaen'aleyh dînen haramdır.

Sonra daha mühim bir incelik şudur ki:

Yenilen gıdanın maddesi ve sûreti nasıl insanın maddesi ve sûretine te'sîr ediyorsa, ma'nâsı da insanın ma'nâsına te'sîr eder. Binaen'aleyh domuz yiyen insanlarda merhamet ve gayret az olur.

Buna daha açık bir misâl vereyim:

Seferî olan kimse dört rek'atlı farz namazını iki rek'at kılar. Bunun illeti: 18 saatlik bir sâhayı geçmesidir. Hikmeti ise: Yolun mihen ü meşâkıdır.

Sonra Cenâb-ı Hak müteşebbis mü'mine husûsî bir kıymet veriyor.

Fakat mesela bir kimse sabahleyin kalksa, yıkılmış olan duvarını kendisi yapmaya başlasa ve çok yorulsa acaba yatsı namazının farzını iki rek'at kılabilir mi? İşte had derecesinde yoruldu. Hayır kılamaz. Çünkü illet yok, o 18 saatlik sâha geçilmemiştir.

Diğer tarafta bir kimse hiç yorulmadan bir vâsıta ile belki o on sekiz saatlik sâhayı yarım saatta kat'etti. Hiç yorgunluk eseri görmedi. İki rek'at kılar. Niçün? Zîra illet mevcud on sekiz saatlik mesafe kat'edilmiştir.

Gelelim mevzuumuza:

4 — (Ve mâ ühille ligayrillah)

Zebh edilirken Allahtan başkasının ismiyle zebhedilen, böyle kesilen bir hayvan da ma'nevî ve hukukî haysiyetiyle murdardır. Aynı zamanda haramdır.

İşte bu dört madde esastır. Bundan sonrakiler şer'an bunların şümûlünde dâhildirler. Onun içün birçok âyetlerde yalnız bunların zikriyle iktifâ olunmuştur. Fakat zamân-ı câhilliyyette ba'zı kimseler (meyte) yi yemedikleri halde meyteyi bir te'sîr-i hârici olmaksızın kendi kendine ölen diye telâkki ederek ve hakîkatte meyte kabilinden olan şimdi zikrolunacak olan ölüleri yerlerdi. Bugün de Müslümanlar hâricinde böyle kimseler vardır.

Şer'an meyte aksâmından ba'zıları şu sûretle tafsil olunuyor:

5 — (Vel münhanikatü) boğularak, ister boğulma; takıldığı ip ile, ister kement ile, ister ağaca ve taş arasına sıkışarak hulâsa herhangi bir sûretle tezkiyesiz nefesi tıkanarak boğulup ölen.

6 — (Vel mevkûzetü) vurulmuş, ya'ni yakından ve uzaktan herhangi bir darbe ile vurulup ölen.

7 — (Vel mütereddiyetü) yüksekten aşağı veya bir kuyuya, bir suya düşüp ölen.

8 — (Vennetıyhatü) tosuşan, ya'ni süsülmüş ve süsmüş olan at veya diğer bir hayvan çiftesiyle ölen. Bunlar da (mevkûze) ye dâhildir.

9 — (Ve mâ ekelessebü'u) canavar tarafından parçalanarak daha canı üzerinde iken boğazlanmadan evvel ölen. İşte bunlar tamamen haramdırlar.

Yalnız tezkiye ettikleriniz müstesnâdır. Ya'ni henüz canları çıkmadan yetişip zebh ile hayatlarına nihayet verdikleriniz haram değildir.

İşte yukarıdan beri sayılanlardan dört cinsin, canları çıkmadan yetişilip boğazlanırsa helâl olduğu beyân buyuruluyor.

Ya'ni yakından veya uzaktan herhangi bir darbe ile vurulup ölmek üzere olana ölmeden yetişilirse, yüksekten aşağıya veya kuyuya düşene ölmeden yetişilip boğazlanırsa, tosuşana yetişilip zebh edilirse, canavarın tecâvüzüne uğrayana yetişilip boğazlanırsa yenmesi helâl olduğu emrolunuyor. Hulâsa helâl olabilmek içün yetişilip hayatlarına zebh ile nihayet vermek şarttır.

Gerdandan çene altına kadar olan sâha mevzi-i zebhdir.

Kesilmesi vâcib olan şey (edvac) ta'bîr olan dört şeydir:

1 — Hulkum (nefes borusu) gırtlak.

2 — Mi'de yolu.

3 — Şah damarı ta'bîr olunan iki damardır ki, hulkum ile (meri) ta'bîr olunan mi'de yolu bunların aralarındadır.

Bunların dördü de güzelce kesilecek olursa sünnet üzere kesilmiş olur. Bunların ekserîsinin kesilmesi elzemdir.

Keskin bıçakla olması lâzımdır. Hayvanı rahatça yatırmak îcâbeder. Kesen kimsenin Müslüman veya Ehl-i Kitâb olması

şarttır. Müslüman ise ihramda olmaması lâzımdır. Besmele çekilmesi şarttır.

İşte (İllâ mâ zekkeytüm) emri bunları beyandır.

Burada dikkat olunacak bir nokta vardır:

Peltek (Zel) ile olan (zekât) ile keskin (Ze) ile olan (zekât)ın ma'nâlarını karıştırmamalıdır.

(Ve mâ zubiha alennusubi): Kezâ dîninizde esnâm-ı mansûbe üzerine bunlar içün kurban kesmek haram kılındı.

Zarlarla, fal oklarıyla kısmetini aramanız haram kılınmıştır. Bütün bunlar fısktır, emr-i Şer'înin hâricine çıkmaktır, irtica'dır.

(Elyevme) Bugün kâfir olanlar dîninizi kaldırmadan ümidlerini kestiler. Onların sizin dîninize galib geleceklerinden korkmayın. Onların akla, vicdana aykırı hâletlerini terk edersek ne olur diye çekinmeyin. Benden korkun. Emirlerimi, nehiylerimi yerli yerine getirmezseniz batş u intikamımdan çekinin.

Bâhusus ben bugün dîninizi ikmâl ettim, kemâline yetirdim, size ni'metimi tamamladım. Ve size din olmak üzere İslâm'ı beğendim. O'na râzı oldum.

Dîn-i Ekmel, ta'dâd olunan tahrîmâtı da bildirdi. (Ubûdiyyet şartları i'lân edildi, Allah'a hakkıyla kulluk nasıl yapılacağı öğretildi, nefislerinizin ne yolda necat bulacağı bildirildi.) Artık yaradılışındaki gayeyi duyanlar, tâat-ı İlâhîden çıkıp harâma el sürmezler. Ve bu haramların helâl olabileceğini hatırlarına bile getirmezler. Ancak her kimin karnı kasığına geçmiş ya'ni açlıktan ölüm tehlikesi gibi muztar bir vaz'ıyyette kalmış da bunalmışsa, günâha meyletmeksizin ya'ni zarûret mikdarını tecavüz etmeden bunlardan yiyebilir. Zira Allah gafûr u rahıymdir.

Sizden ıztırarla sâdır olan hâli bilir, ona göre seyyiâtınızı örtbas eder.

İmdi Sûre-i Mâide'den şuraya kadar çıkardığımız meâlin bir de enfüs ma'nâsını tahsîl ederek ve işâretlerini göstererek hulâsasını yapalım:

1 — Bu Sûre-i Celîle, (Elestü) bezminin bu sahne-i şuhudda nasıl imtihânı .yapıldığını beyân ediyor.

2 — Ehl-i vifâk ile ehl-i nifâkı ayırıyor.

3 — Nefsin zebholunması, talebi meramda hayvanlar gibi olduğuna işâret ediyor. Yalnız nefs-i mutmainne (İrciî ilâ rabbiki...) fermânını okur Hak ve hakîkatten alakoyan şeylerden nefret eder. Onun içün onun ahkâmı başka olduğunu duyuruyor.

4 — Şevk-ı ehram giyilerek kâ'be-i visâl ve hazret-i cemâl ve celâli seyr nasıl olacağını tenbih ediyor.

Bütün mergûb, merhûb soyunmadıkça, bütün mahbûb u matlubdan teferrüd edilmedikçe bu tecellînin olamayacağını beyan ediyor.

5 — Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, mahlûk-ı Hudâya şefakatkâr olmayı emrediyor.

6 — Fânîyi, bâkî ile değiştirmenin çârelerini gösteriyor.

7 — (Meyte) Dünyadır. Ya'ni Hak ve hakîkatten alakoyan şeydir diyor.

8 — Bütün ibâdetler, tâatlar, dersler, okumalar, çalışmalar Allah'ın gayrı hesabına olursa haram olduğunu i'lân ediyor.

9 — Riyâlı, sum'alı yapılan riyâzetler, hakîkati boğan şeyler olduğunu gösteriyor.

10 — Nefis ve sıfâtının ne vakit me'yûs olacaklarını bildiriyor.

11 — Cenâb-ı Hak'kın keydinin metîn, saydinin mehîn, batşının şedîd ve hapsinin medîd olduğunu tanıtıyor.

13 — Sırr-ı (Ev ednâ) daki kurbiyyet, sırr-ı (Fe evâh) daki vuslata işâret ediyor.

14 — (Elyevme ekmeltü leküm...)

Resûl-i Ekrem Efendimiz bu âyet-i celîlenin tefsîrinde umûr-ı hâriciyede misâl getirerek: "Bir adam bir bina yapar, sonra en mühim kısmını ikmâl eder. İşte binanın son taşı benim" buyurmuşlardır.

Evet, hiçbir Nebî tamamıyle vücûd-ı mecâzîden çıkamadıklarından, Yevm-i Kıyâmette: "Nefsî, nefsî" diye nidâ edecekler. Habîbullahta ise vücud şâibesinden eser kalmadığından ya'ni vücûd-u mecâzîden vücûd-u hakîkîye geçtiklerinden kendi hesabına isteyecek bir şeyleri yoktur; onun içün "Ümmetî ümmetî" diye nidâ ediyor (Elyevme ekmeltü leküm...) âyetinin inceli-

ği de bu şekilde meydana çıkıyor.

4 — Yes'elûneke mâzâ uhılle lehüm kul ühılle lekümüttayyibâtü ve mâ allemtüm minelcevârihı mükellibiyne tü'allimûnehünne mimmâ allemekümullahü fekülû mimmâ emsekne aleyküm vezkürüsmallahi aleyhi vettekullahe innallahe seriy'ulhısâbi.

Ey Ekmelerrüsul!

Ümmetin senden yiyecek şeylerden kendilerine ne helâl kılındığını soruyorlar.

Onlara söyle: Sizin bu dîninizde tab'-ı selîmin pis görmediği ve nefreti mûcib olmayıp, ekli leziz olan şeyler elbette helâl kılınmıştır. Allah'ın adıyla boğazlanması da şarttır.

Hulâsa tab'-ı selîmin ve fıtrat-ı sahîhanın hoşlandığı bütün tayyibat helâl kılınmıştır. Böylece beyân et.

Bir de yırtıcı hayvanlardan olup, Allah'ın size öğrettiği usul ile, ta'lîm terbiye ederek, av avlamasını öğrettiğiniz hayvanların avladıkları av size helâl kılınmıştır. Siz onları av üzerine gönderdiğiniz vakit Allah'ın adını anın öyle gönderin ve tuttuklarını yeyin. Yenmesi haram edilmiş olanları yemeden hazer edin, Allah'tan sakının. Bütün hâlâtınıza muttali' olan Cenâb-ı Hak herhalde seriy'ulhısabdır ve onun içün de emirlerine muhalefetten sakının.

5 — Elyevme ühılle lekümüttayyibâtü ve ta'âmülleziyne ûtülkitâbe hıllün leküm ve ta'âmüküm hıllün lehüm velmuhsanâtü minelmü'minâti velmuhsanâtü minelleziyne ûtülkitâbe min kabliküm izâ âteytümûhünne ücûrehünne muhsıniyne ğayre müsâfihıyne ve lâ müttehıziy ahdânin ve men yekfür bil'iymâni fekad habita amelühu ve hüve fiyl'âhıreti minelhâsiriyne.

Bugün sizin dîniniz, ilmen ve aklen bütün dinlere galib gelmiştir. Bu aziz dinde bugün size bütün tayyibat, her nev'i hoş

ni'metler helâl kılındı. Sonra bir de Ehl-i Kitâbın taâmı ya'ni gerek bu tayyibattan kestikleri, avladıkları ve gerek bütün yemekleri, ekmekleri, yemişleri size helâl ve sizin taâmınız da onlara helâl kılındı. Binaen'aleyh yer, yedirir ve satabilirsiniz. Onların taâmı size helâl, sizin taâmınız onlara helâldır.

İmdi taam nev'inden olan bu tayyibat helâl kılındığı bilindikten sonra, kezâ şunlar da size helâl kılınmıştır:

İffetli olduğunuz, âşikâre zinâ etmediğiniz, gizli dost tutmadığınız halde mü'minlerden hürre ve afîfe kadınlar ve kızları, bunlardan başka Ebl-i Kitabdan olan hürre ve afîfe kadınlar ve kızları dahi, kendilerine mihirlerini verince taht-ı nikâhınıza almanız size helâl kılındı.

(Cenâb-ı Hak burada taam husûsunda iki tarafa da müsaade buyuruyor. Ya'ni Müslümanlar Ehl-i Kitâbın yemeklerini yemek ve Ehl-i Kitab, Müslüman yemeklerini yemek suretiyle karşılıklı alış verişi helâl kılıyor. Fakat nikâha gelince; bunu bir tarafa helâl kılıyor. Yalnız Müslümanlara Ehl-i Kitâbtan iffet dairesinde nikâh ile kadın almalarına müsaade olunuyor.*

İşte İslâm'da helâl kapısı o kadar geniştir ki artık haram kapıyı çalmaya lüzum yoktur. Gizli ve âşikâr zinaya meyletmek insana yakışmaz.)

Her kim ki şerâyi'-i İslâmı inkâr ile kâfir olursa bütün amelleri hapt olur ve âhırette ebediyyet âleminde hâsırînden olur. Müebbed istikbâlini ziyân etmiş olur.

(Hurrimet aleyküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

* Ba'zı kimseler: "Kur'an-ı Mübînde Ehl-i Kitâbın, Müslüman kadın ve kızını alamayacağı husûsunda âyet var mıdır?" derler. Bu âyet-i kerîmeyi dikkatle okusunlar.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمۡتُمۡ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغۡسِلُواْ
وُجُوهَكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ إِلَى ٱلۡمَرَافِقِ وَٱمۡسَحُواْ بِرُءُوسِكُمۡ
وَأَرۡجُلَكُمۡ إِلَى ٱلۡكَعۡبَيۡنِۚ وَإِن كُنتُمۡ جُنُبٗا فَٱطَّهَّرُواْۚ وَإِن
كُنتُم مَّرۡضَىٰٓ أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوۡ جَآءَ أَحَدٞ مِّنكُم مِّنَ ٱلۡغَآئِطِ
أَوۡ لَٰمَسۡتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَلَمۡ تَجِدُواْ مَآءٗ فَتَيَمَّمُواْ صَعِيدٗا طَيِّبٗا
فَٱمۡسَحُواْ بِوُجُوهِكُمۡ وَأَيۡدِيكُم مِّنۡهُۚ مَا يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيَجۡعَلَ
عَلَيۡكُم مِّنۡ حَرَجٖ وَلَٰكِن يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمۡ وَلِيُتِمَّ نِعۡمَتَهُۥ
عَلَيۡكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ ٦ وَٱذۡكُرُواْ نِعۡمَةَ ٱللَّهِ
عَلَيۡكُمۡ وَمِيثَٰقَهُ ٱلَّذِي وَاثَقَكُم بِهِۦٓ إِذۡ قُلۡتُمۡ سَمِعۡنَا
وَأَطَعۡنَاۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ
٧ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُونُواْ قَوَّٰمِينَ لِلَّهِ شُهَدَآءَ
بِٱلۡقِسۡطِۖ وَلَا يَجۡرِمَنَّكُمۡ شَنَـَٔانُ قَوۡمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا
تَعۡدِلُواْۚ ٱعۡدِلُواْ هُوَ أَقۡرَبُ لِلتَّقۡوَىٰۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ
إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ٨ وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ
وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُم مَّغۡفِرَةٞ وَأَجۡرٌ عَظِيمٞ ٩

6 — Yâ eyyühelleziyne âmenû izâ kumtüm ilessalâti fağsilû vücûheküm ve eydiyeküm ilelmerâfikı vemsehû birüûsiküm ve ercüleküm ilelka'beyni ve in küntüm cünüben fettahherû ve in küntüm merdâ ev alâ seferin ev câe ehadün minküm minelğâitı ev lâmestümünnisâe felem tecidû mâen feteyemmemû saıyden tayyiben femsehû bivücûhiküm ve eydiyküm minhü mâ yüriydullahü liyec'ale aleyküm min harecin ve lâkin yüriydü liyütahhireküm ve liyütimme nı'metehû aleyküm lealleküm teşkürûne.

Ey inananlar ve istikbâl inananların olduğuna inananlar! İmandan sonra ilk vazife olan namaza kalktığınız vakit yüzünüzü ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayınız. Ve başlarınızı meshediniz. İki topuklarınıza kadar ayaklarınızı da yıkayın. Ve eğer cünüb iseniz ya'ni rü'yâda veya uyanık iken atarak meni inzâl olmuş ise veya inzâl olunmamış da yakazada iltihak-ı hıtaneyn olmuşsa iyice temizlenin, gusl edin*, ya'ni baştan tırnağa kadar yıkanıp temizleniniz. Eğer keyifsizseniz veya sefer üzerinde bulunuyorsanız veya herhangi biriniz helâdan gelir veya kadına dokunmuş iseniz su da bulamazsanız yeryüzünün pâk cinsiyle (temiz toprak ve toprak cinsinden olan şeylerle) teyemmüm edin. Yüzlerinize ve kollarınıza mesh edin. Sakın bunlar size zor gelmesin. Allah size bir tazyik yapmak, bir darlık vermek istemez. O, sizi tertemiz etmek, maddî ma'nevî görünür ve görünmez pisliklerden temizlemek ve size ni'metini tamamlamak ister ki şükredesiniz.

(Evet, şükür tatbikatlı olacaktır:

Meselâ, güzelliğin şükrü iffettir. Servetin şükrü infaktır. Rütbenin, makamın şükrü adalettir.)

---

* Guslün mâhiyyeti, suyu âzânın üzerinden tamamen akıtmaktır. Oğmak şart değildir. Oğmak sünnettir, binâen'aleyh su damlamadıkça gusledildi sayılmaz.

Mesh: Taze, kullanılmamış bir yaşlıkla dokunmaktır, ya'ni o yaşlığın mikdarı matlûba isabetli demektir.

Ey tâlib!

Bir kimse makam-ı hayvâniyyetten makam-ı âdemiyyete kadem basınca Kudret onun sırrına "Olanı gör ve inan!" emrini verir. Bu emri duyanda kendisini ve aslını taharrî zevkı başlar, bu zevkten îmâna geçer (mü'min) olur.

Bu kerre "İnandığına teslim ol" emri verilir, teslim olur, (Hıllet) makamına çıkar. Sevgide şirketi kaldırır, gönlünü bir yere bağlar (Müslüman) olur. Bu teslimiyyet ünsiyyeti doğurur, (İnsan) olur. Konuşmak hakkını alır, konuşan mi'râcını ister. O vakit "Kalk namaz kıl, huzûra gir" denir. Namazda (Niyaz), (Naz) mertebeleri vardır. Bu mertebeleri ikmâl edince mi'râca başlar. Mi'rac secdede tecellî eder. Hak'tan gayrısından kendisini temizleyenin salâtında vuslat vardır. Hareketlerinde kurbet vardır. Kıyâmında muhabbet vardır. Rükû'unda haşyet vardır. Sücûdunda şuhud vardır. Tahiyyâtında inbisat vardır. Duâlarına icâbet vardır.*

Buraya kadar namazın şartlarından biri olan abdestin ne olduğunu ve hangi âzâları yıkamak ve mesh etmek abdesti teşkil ettiğini ve namazın ne olduğunu söyledik. İmdi de abdestin enfüs ma'nâsından biraz bahsedelim:

Cenâb-ı Resûl-i Ekrem "İzâ tevaddaal mü'min tebâadet anhüşşeyâtıyn" "Mü'min abdest alınca şeytanlar ondan uzaklaşır" buyurmuşlardır.

Hadîs-i Şerîfin ma'nâ-i enfüsîsi alınacak olursa: "En güzel abdest alan, cesedini hatâlardan çıkarandır, ağyâra iltifattan kurtarandır."

Burada şöyle bir sual sorulabilir: "Birçok abdest alanlar vardır ki onlardan şeyâtıyn uzaklaşmıyor. Belki daha yaklaşıyor?" Halbuki söz Resûl-i Zîşânın sözüdür, O ne demişse öyledir. Evet emr-i Peygamberî kat'iyyet ifâde eder.

Fakat o kimse abdest aldım zannetmiştir. Hakîkatte abdest almamıştır da şeyâtıyn musallat olmuştur.

---

* Bu hususta geniş ma'lûmatı ve namazın bütün rükünlerindeki incelikleri (Esrâr-ı Salât) nâm kitâbımda yazdım.

Nasıl abdest almamıştır? Tamamıyle erkânına riayet ederek, güzel güzel ellerini yıkadı, mazmazasını, istinşâkını yaptı, yüzünü yıkadı, başına mesh etti, ayaklarını da topuklarına kadar i'tinâ ile yıkadı.

Bunlar zâhirdeki abdesttir. Bir de enfüste abdest almak vardır ki bunların ikisini birleştirmeden hakikî abdest alınmış olmaz.

Şunu iyi bilmek lâzımdır ki: Dînin her emrinin bir zâhirî ma'nâsı vardır, bir de enfüsî. Bunun biriyle amel edip birini ihmâl eden, dînin yarısını yapmış, yarısını ihmâl etmiş demektir.

Nasıl ki, insan dendiği zamanda, onun elli, altmış kiloluk kan ve kemik torbasından ibaret bir teni vardır, bir de o tene taallûk etmiş canı vardır. Ve bunun ikisine birden insan denir.

İmdi, enfüsdeki abdest de şöyledir:

İnsanın iklîm-i vücûdünde merkez-i hükûmet kalb şehridir, icra me'murları da ellerdir. Eğer eller nefisden gelen emirlere uşak olmayıp ruhdan, kalbden gelen emre mutâvaat etmişse enfüste o eller yıkanmıştır.

Ağız, dedikodudan mâlâya'niden, çirkin konuşmadan temizlenmiş, hayır konuşuyor, sözleri ölü kalbleri diriltiyorsa ağzı da yıkanmıştır.

Şemme-i Muhammedîyi istişmam etmişse burnu da yıkanmıştır.

(Ahsen-i Takvîm) sırrına mazhar olmuş olan yüzünü zulme, şirke, nifâka çevirmemiş ise yüzü de yıkanmıştır.

Kitâbullahı sertâc-ı ibtihac ederek yaşamışsa başını da meshetmiştir.

Hiçbir menfaat mukabilinde dîninden, îmânından fedakârlık etmemiş sâbit kadem kalmışsa ayağını da yıkamıştır.

İşte bu iç abdesti ile dış abdestini birleştiren kimseye şeytan değil, hiçbir şey yaklaşamaz. Yoksa âdet hâlinde yalnız şekl-i zâhirîsi muhafaza edilerek alınan abdestte şeytanda yaklaşır her şey de.

Namaz da öyledir. Huzursuz namazdan ne netice alınabilir?

Bir emr-i Peygamberîde: "Bir kimsenin namazı onu kötü-

lükten alakoyamamışsa, onu Allahından uzaklaştırmıştır" buyurulmuştur.

7 — Vezkürû nı'metallahi aleyküm ve miysâkahülleziy vâsekaküm bihî iz kultüm semı'nâ ve eta'nâ vettekullahe innallahe aliymün bizâtissudûri.

Gözlerin görmediği, kulakların işitemediği, kalblere hutûr etmeyen ni'metlerin size tahsis ve ihsân edildiği beyân olundu.

Artık Allah'ın size olan ni'metini bâhusûs ni'metlerin en büyüğü olan din ni'metini unutmayınız.

(Semı'nâ ve eta'nâ) "işittik itâat ettik" diye yapmış olduğunuz yeminli ahdi unutmayınız, ifâ ediniz ki Allah onunla sizi tevsik etmiş ve muhkemleştirmiştir. Binaenaleyh nakz-ı mîsaktan çekinin, Allah'tan sakının. Nankörlük etmeyin, kalbinizi bozmayın, ni'metler sizi azdırmasın.

Cenâb-ı Hak bütün serâir ü hafâyâya muttali'dir. Sizin kalblerinizdekini bilir.

O halde içinizi dışınızı temizleyiniz. Kalblerinizi ma'siyet işleriyle karartmayınız.

8 — Yâ eyyühelleziyne âmenû kûnû kavvâmiyne lillâhi şühedâe bilkıstı velâ yecrimenneküm şeneânü kavmin alâ ellâ ta'dilû ı'dilû hüve akrebü littakvâ vettekullahe innallahe habiyrün bimâ ta'melûne.

Ey tevhıd yolunda yürüyenler!

Yalnız namaz kılmak, abdest almak ile, yapmış olduğunuz ahd ü mîsâkı yerine getirdik zannetmeyiniz. Daima Allah içün kavvam olunuz. (Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, mahlûkuna şefakatkâr olmak esaslarını kaybetmeyiniz. Muhabbetinde, ma'rifetinde müstakıym olarak bâb-ı Rubûbiyyetinde kaaim olunuz. Belâm geldiği vakitte kaçmayınız. Ubûdiyyetinizi yaparken korkmayınız. Benim hukukumu izhar ederken alçağın levminden çekinmeyiniz.) Allah içün icrâ-yı ahkâm, Allah içün idare-i umûr, hep adl ve hakkaniyet şâhidleri olarak infâz-ı hak ediniz.

Her işiniz, her sözünüz Allah içün olsun. Her vech ile adl ve hak şâhidi ve adalet icrasında nümûne-i imtisâl olunuz.

Bir kavim hakkındaki şiddetli buğzunuz, bir cemaat hakkında öfkelenmeniz veya onların size buğz u adâveti (ister müşrikler, ister yahudiler olsun) sizi adaletsizliğe sevketmesin. Hudûdullahı tecavüz etmeyin. Kudret, iktidar sizde intikam hisleri uyandırmasın. Bu şekilde teşeffî-i sadra kalkışmayın.

Ey Kudretle, zaferle ni'metlenenler!

Adalet icra ediniz. Adalet, takvâya en yakîn olan şeydir. Menhiyyattan, mahremattan ancak adalet ile ictinâb edilebilir.

Adalet Allah'ın vikayesine girmek içün en yakîn vâsıtadır. Bütün ahvâlinizi murakabe eden Cenâb-ı Hak'tan korkunuz.

Ey hakîkat yolcusu!

(Kur'an-ı Mübîn'in, İslâm'ın şevketine bak! Düşmanına karşı bile bu kadar adaletle emreden dînin büyüklüğüne bak. Fakat bu zevkler Kur'an-ı Mübîn'i yalnız ölüye okumakla alınacağını da zannetme!)

Emr-i İlâhîye dikkat edilirse, Allah'tan korkmayanın lâyıkıyle adalet yapamayacağı anlaşılıyor. Onun içün Allah'tan sakınının diye emrolunuyor.

Zîra Allah işlediklerinizden haberdardır. İyi veya kötü hiçbir amelden gaflet etmez ve hiçbirini hükümsüz bırakmaz.

9 — Ve'adallahülleziyne âmenû ve amilûssâlihati lehüm mağfiretün ve ecrün aziymün.

Kullarının bütün umûrunu tedbîr ü tedvîr, tanzîm ü tanzîf eden, amellerinden habîr olan Allah kendisini tevhıd edenlere, adl ü takvâ gibi sâlih amel işleyenlere, akidlerini îfâ eden kimselere şöyle va'detti:

Onların günahlarını fazl u keremimizle örtbas edeceğiz. Onlara hem de ecr-i azîm vardır.

(Yâ eyyühelleziyne âmenû...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitti.

* * *

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
الْجَحِيمِ ﴿١٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ إِذْ هَمَّ قَوْمٌ أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ
فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ
وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا ۖ وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ ۖ
لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي
وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ
عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَٰلِكَ مِنْكُمْ
فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٢﴾ فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ
لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً ۖ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ
عَنْ مَوَاضِعِهِ ۙ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ ۚ وَلَا تَزَالُ
تَطَّلِعُ عَلَىٰ خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ ۖ فَاعْفُ
عَنْهُمْ وَاصْفَحْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

10 — Velleziyne keferû ve kezzebû biâyâtinâ ülâike ashabülcahıymi.

Vahdâniyyetimizi inkâr edenler, kibir ve inadlarından dolayı bâtılı hak sûretinde göstermek isteyenler, Hak ve hakîkati örtbas edenler, va'd u vaîdi tekzîb edenler, ebedî hayâta yalandır diyenler, bunlar da küfür ve dalâllerinin zulmetinde helâktedirler. Hep eshâb-ı Cahıymdirler.

İşte bu iki kazıyye Allah'ın tağyîr kabûl etmez va'didir.

11 — Yâ eyyühelleziyne âmenüzkürû nı'metallahi aleyküm iz hemme kavmün en yebsütû ileyküm eydiyehüm fekeffe eydiyehüm anküm vettekullahe ve alellahi felyetevekkelilmü'minûne.

Ey mü'minler!

Allahın hakkınızdaki ni'metini hatırlayın. Düşmanın elinden nasıl necat bulduğunuz vakti düşünün.

Hani bir kavim size ellerini uzatmak istemiş idi de, Allah onların ellerini sizden men'etmişti. Bu baskını size namazda iken yapacaklardı. Biz vahy ile Nebîmize bildirdik. Size haber verdik. O zaman bunu Allah'tan başka kim yapabilirdi. O halde mü'minler bunları unutmasınlar. Onun kendilerine verdiği ni'metleri yerli yerine kullansınlar ve O'nun hıfz ve himâyesine dayansınlar. Allah'tan başka hakkıyla dayanacak, i'timad olunacak hiçbir şey olmadığını bilsinler, nakz-i mîsâk etmesinler, Allah'tan korksunlar.

12 — Ve lekad ehazallahü miysâka beniy isrâiyle ve be'asnâ minhümüsney aşere nekıyben ve kalallahü inniy me'aküm lein ekamtümüssalâte ve âteytümüzzekâte ve âmentüm birüsüliy ve azzertümûhüm ve akradtümullahe kardan hasenen leükeffirenne anküm seyyiâtiküm ve leüdhılenneküm cennâtin tecriy min tahtihel'enhârü femen kefere ba'de zâlike minküm fekad dalle sevâessebiyli.

Bir zamanlar Cenâb-ı Hak Benî İsrâil'in de ahd ü peymânını almıştı. Fir'avn'dan halâs olduktan sonra mîsak alınmıştı. Biz onlardan on iki kumandan göndermiştik. Ve Allah Benî İsrâil'e demişti ki: Ben sizinle beraberim. Eğer siz namazı dosdoğru kılarsanız* zekât verirseniz ve bütün Peygamberlerime îmân ederseniz, onların hukukunu müdafaa ederseniz, seyyiatı men', hasenatı müdafaa ederseniz, bunlardan başka bir de Allah'a karz-ı hasen ile ikraz ederseniz (fukarayı infak, âcizlerin elinden tutmak) bunları da minnetsiz, ezâsız yaparsanız ve bunların muhakkak Allah tarafından ödeneceğine de inanırsanız onun mükâfatını bu dünyada almak sevdasında olmayıp âhırette karşılığını görmek isterseniz ve yalnız Allah'ın rızâsını mülâhaza ederek verirseniz hulâsa bu beş şeyi yaptığınız takdirde muhakkak ve mutlak sûrette sizin kötülüklerinizi örteceğim ve mutlaka sizi altlarından ırmaklar akan Cennetlere koyacağım.

İlmel-yakîn, aynel-yakîn, hakkal-yakîn bilgilerle mücehhez kılacağım, iklîm-i vücudlarınızdan maarif-i İlâhî enharı akıttıracağım.

Bundan sonra ya'ni bu ahd ü mîsaktan sonra içinizden her kim kâfir olursa, apaçık yolun ortasında göre göre kötü yola sapmış, hüsrân-ı ebedîye uğramış olur.

13 — Febimâ nakdıhim miysâkahüm le'annâhüm ve ce'alnâ kulûbehüm kasiyeten yüharrifûnelkelime an mevâdı'ıhî ve nesû hazzan mimmâ zükkirû bihî ve lâ tezâlü tattali'u alâ hâinetin minhüm illâ kaliylen minhüm fa'fü anhüm vasfah innallahe yühıbbülmuhsiniyne.

Hiçbir sebeble değil, yalnız mîsaklarını bozduklarından do-

---

* Dosdoğru kılınan namaz, insanı bütün kötülüklerden, çirkinliklerden alıkor. Eğer namaz kılındığı halde fenalıklardan kurtulunmamış ise, bilinsin ki, o namaz insanı Allah'tan uzaklaştırmıştır.

Namaz insanın hayâtını murakabe eder.

Kıyâmında, rükû'unda, sücûdunda ne muazzam hikmetler, ne geniş sırlar tecellî etmiştir.

layı biz onları lânetledik. Huzûr-u Cemâl-i Sübhânîmizden kovduk. Sâha-i feyz-i tevhıdden tard ettik ve kalblerini kasvet içinde bıraktık. Yüreklerini kaskatı yaptık. Binaen'aleyh ne söylense duymaz, hak ve adl tanımaz, gadr ü zulümden kaçınmaz, Allah'tan korkmaz, ye'sten kurtulmaz bir hâle getirdik. Bunun içün kelimeleri yerlerinden kaydırırlar. Kendilerine nasîhat olunan şeylerden kendi nasiblerini de unuttular. Tevratlarında Hazret-i Muhammed'e îman emri olduğu halde îmân edip nasiblerini alamadılar. Bunların pek azı müstesnâ, onlar Tevrâta tâbi' olup sana îman ederler.

Ey Ekmelerrüsul!

Sen bunların ekserîsinin ihânetine muttali' olup durursun. Evet bunların âdetleri budur.

Selefleri Enbiyâya nakz-ı mîsak ve katil ile ihânet edegeldikleri gibi halefleri de sana ihânet eder dururlar. Ahdlerini nakzederler, düşmanlarına müzâherette bulunurlar. Seni katle ve zehirlemeğe teşebbüs ederler.

Ey tâlib!

Şu beyânât-ı İlâhîden sonra bunlara hiç aman vermeyiniz gibi bir emr-i İlâhî sâdır olacakmış gibi geliyor. Halbuki fermân-ı Sübhânî ne şekilde tecelli ediyor.

Habîbim!

Şimdi sen bunların geçmişteki ihânetlerini afvet onları kaale alma! Mâzîyi Allah'a bırak ve istikbâle bak. Zîra Allah iyi işleyenleri sever.

(Velleziyne keferû...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا
حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ
بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٤﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ
قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا
كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ
قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ
﴿١٥﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ
السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾
لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ
قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ
الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

14 — Ve minelleziyne kâlû innâ nesârâ ehaznâ miysâkahüm fenesû hazzan mimmâ zükkirû bihî feağreynâ beynehümül'adâvete velbağdâe ilâ yevmilkıyâmeti ve sevfe yünebbiühümullahü bimâ kânû yasne'ûne.

Benî İsrail böyle olduğu gibi "biz Nasarâyız" diyenlerden de öyle mîsak almıştık. Onlar da Kitabları mûcibince Allah ve Resullerine îmân edecekler, Kütüb-i Münzele-i İlâhî ile amel eyleyip nasiblerini alacaklardı. Unuttular, mîsaklarını bozdular, tevhide giremediler. Biz de aralarında Kıyâmet gününe kadar buğz u adâveti kışkırttık. Düşmanlığı, olanca sevmemezliği yapıştırdık. Nifak ve şifakı koyduk. Allah yaptıklarını yakında onlara haber verecektir.

15 — Yâ ehlelkitâbi kad câeküm resûlünâ yübeyyinü leküm kesiyren mimmâ küntüm tuhfûne minelkitâbi ve ya'fû an kesiyrin kad câeküm minallahi nûrün ve kitâbün mübiynün.

Ey ehl-i Kitâb! Ey mîsakı alınmış olanlar!

Muhakkak Kitablarınızda husûsî vasıfları birer birer zikrolunarak va'd ve tebşîr edilmiş olan Resûlümüz size geldi.* Kitabda gizlediğiniz şeylerin bir çoğunu size açıktan beyân ediyor. Bir çoğundan da afv eyliyor, yüzünüze vurmuyor.

Peygamberimiz gelmiştir. Beraberinde Allah tarafından bir nur, apaçık bir Kitab da gelmiştir.

16 — Yehdiy bihillâhü menittebe'a rıdvânehu sübülesselâmi ve yuhricühüm minezzulümâti ilennûri biiznihî ve yehdiyhim ilâ sırâtın müstekıymin.

---

* Cenâb-ı Hak, Resûlünün kadrini ta'zîmen ve tekrîmen "Resul size geldi" buyurmuyor da, kendisini izâfe ederek "Resûlümüz size geldi" buyuruyor.

Allah, rızâsına tâbi' olan kullarını o nûr ile selâmet yoluna götürür, Dârüs-selâm'a onunla gidilir.

Onları, izniyle karanlıktan aydınlığa çıkarır.

Evet, rızâsına tâbi' olanları, zulmet-i ademden, zulmet-i imkândan ve taayyün zulmetinden, tevhıdin zirve-i nûruna çıkarır ve bunları dosdoğru bir caddeye îsâl edip kanun-u Hak'ka götürür.

17 — Lekad keferelleziyne kâlû innallahe hüvelmesiyhubnü meryeme kul femen yemlikü minallahi şey'en in erâde en yühlikelmesiyhabne meryeme ve ümmehu ve men fiyl'ardı cemiy'an ve lillâhi mülküssemâvâti vel'ardı ve mâ beynehümâ yahlüku mâ yeşâ'ü vallahü alâ külli şey'in kadiyrün.

Hak'tan i'râz ederek, Hak'kın kadrini tanımaksızın: O, "Meryem'in oğlu Mesih Allahdır diye iftirâ edenler, kasem olsun ki kat'iyyen küfrettiler. Ya'ni, (Allah, Meryem oğlu Mesihden ibarettir diyenler kâfir oldular.)

Ey Ekmelerrüsul!

Sen onlara tebkîten ve ilzamen söyle ki:

Kaadir ü muktedir olan, bütün serâir ü hafâyâyı bilen Allah, Meryem oğlu Mesihi ve annesini ve bunun gibi yeryüzünde bulunanların hepsini helâk etmek murâd ederse Allah'ın irâdesini, istediğini men'e, def'e kim kaadir olabilir? (O halde nasıl İsâ Allah olabilir?)

Bütün Semâvât u Arz ve aralarındaki kâffe-i mevcûdat, Mülk ü Melekût tamamen ve müstakıllen Allah'ındır. Dilediği gibi tasarruf eder. O, dilediğini yaratır. Lûtfu ile tecellî eder, izhâr eder. Kahrı ile tecellî eder, ihfâ eder. Hulâsa bütün sıfât-ı kemâliye ile muttasıf olan Allah he şey'e tamamıyle kaadirdir.

(Ve minelleziyne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ ۚ قُلْ
فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ ۖ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَ ۚ يَغْفِرُ لِمَنْ
يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ
رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا
مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ ۖ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآتَاكُمْ
مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٠﴾ يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ
الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ
فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿٢١﴾ قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ
وَإِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا
فَإِنَّا دَاخِلُونَ ﴿٢٢﴾ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ
عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ
غَالِبُونَ ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾

18 — Ve kaletilyehûdü vennesârâ nahnü ebnâullahi ve ehıbbâühu kul felime yu'azzibüküm bizünûbiküm bel entüm beşerün mimmen haleka yağfirü limen yeşâü ve yü'azzibü men yeşâü ve lillâhi mülküssemâvâti vel'ardı ve mâ beynehümâ ve ileyhilmesıyrü.

Yahud ve Nasârâ: Biz Allah'ın oğullarıyız (Peygamber oğullarıyız. Oğlu Mesihin etbâ'ıyız, dostlarıyız) dediler, böylece öğündüler.

Ey Peygamber-i Hak!

Onlara söyle ki: "Öyle ise niye Müntakıym ü Gayyûr olan Allah sizi günahlarınızdan dolayı azâba dûçâr ediyor? Bu da'vâda sâdıksanız, neden böyle oluyor? Niçün zillete, meskenete mahkûm oldunuz? Katillere mi ma'ruz olmadınız? Esâretlere mi düşmediniz? Ni'metler, devletler mi zâyi' etmediniz? Mesh'lere mi uğramadınız?

O halde Allah'a iftirâ etmeyiniz. Hayır! Siz mahlûkatı meyânında beşersiniz. Cenâb-ı Hak, sizin izâfe ettiğiniz şeylerden münezzehtir. Allah dilediğini fazl u keremi ile mağfiret eder, dilediğini de adl ü intikamı ile azâba dûçâr kılar.

Şunu iyi biliniz ki: Semâvâtın ve Yer'in aralarındakilerin mülkü Allah'ındır, son merci' O'nadır.

19 — Yâ ehlelkitâbi kad câeküm resûlünâ yübeyyinü leküm alâ fetretin minerrüsüli en tekulû mâ câenâ min beşiyrin ve lâ neziyrin fekad câeküm beşiyrün ve neziyrün vallahü alâ külli şey'in kadiyrün.

Ey ehl-i Kitab!

Fetret-i Resûle karşı, ya'ni Peygamberlerin, ardı arası kesildiği bir zamanda, bize Allah'ı beyân eden, ahkâmını ta'lîm eden, emirlerini kabûl ve tahsîndeki felâhı tebşir eden, i'râzında Allah azâbı ile korkutan, ya'ni va'd ü vaîdini beyân eden hiçbir Peygamber gelmedi dememeniz, umûr-u dininize iftirâda bulunmamanız, ma'zeret kapısını kapamak içün, size dînin ahkâmını be-

yân eden, Kitâbınızda mev'ûd O burhânımız Resûl-i Ekremimiz Muhammedimiz gelmiştir. Artık fetret içinde kaldık diyemezsiniz. Bu şekilde iftirâ edemeyesiniz diye beşîr ve nezîr olan O Resûlümüz geldi. Ve apaçık olmuşu, olacağı size bildirdi.

Kaadir ü Muktedir olan Allah, her şey'e, enva'-ı cezâya hakkı ile kaadirdir.

20 — Ve iz kale mûsâ likavmihî yâ kavmizkürû nı'metallahi aleyküm iz ce'ale fiyküm enbiyâe ve ce'aleküm mülûken ve âtâküm mâ lem yü'ti ehaden minel'âlemiyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Hani Mûsâ kavmine ne demişti anlat:

Ey benim kavmim! dedi.

Allah'ın, hakkınızdaki ni'metini yâd edin. Onun şükrünü ifâ edin. İçinizden birçok peygamberler gönderdi. Onlar sizi irşâd ediyorlardı, tevhıd yoluna sevkediyorlardı. Ehl-i cizye idiniz sizi mülûk kıldı. Debdebelere sâhib oldunuz. Şevket sâhibi eyledi. Fir'avn'in, Kavm-i Kıpt'in esâretinden kurtardı, hür kıldı. Zamânında aktâr-ı cihânı tasarruf ettirdi. Hiç kimseye verilmeyen mu'cizeleri, hârikaları size verdi.

(Evet âlemde hiçbir kavime Benî İsrâil'deki kadar peygamber gelmemiştir. Peygamberden de daha büyük ni'met var mıdır ya?.)

21 — Yâ kavmidhulül'ardalmukaddes-etelletiy keteballahü leküm ve lâ terteddû alâ edbâriküm fetenkalibû hâsiriyne.

Ey Kavmim!

Allah'ın size takdir ettiği, hibe ettiği, şevâib-i fitneden temizlenmiş olan Arz-ı Mukaddese girin. Cenâb-ı Hak Hazret-i ilminde size orayı makarr-ı mesken ittihâz etmiştir. Enbiyâ-i Kirâmın makarrı olduğundan dolayı mukaddes tesmiye edilmiştir. Arkanızı dönmeyin. Ya'ni dinden çıkmayın, düşmandan korkarak kaçmayın. Sonra büyük hüsrâna uğrarsınız.

22 — Kalû yâ mûsâ inne fiyhâ kavmen cebbâriyne ve innâ len nedhulehâ hattâ yahrücu minhâ fein yahrücu minhâ feinnâ dâhılune.

Cenâb-ı Mûsâ'nın bu teklifine karşı kavmi; izhâr-ı acz ve iktidarsızlıklarını beyân ederek, Allah'ın nusratını gözönüne almayıp, sûret-i i'tizarda:

Yâ Mûsâ!

Orada zorbalar vardır. Biz onlara ne mukavemet edebiliriz, ne de mukatelede bulunabiliriz. Onlar orada bulundukça biz oraya kat'iyyen giremeyiz. Eğer onlar çıkarlarsa biz oraya gireriz. Biz onlarla beraber oturamayız dediler.

23 — Kale recülâni minelleziyne yehâfûne en'amellahü aleyhimedhulû aleyhimülbâbe feizâ dehaltümûhü feinneküm gâlibûne ve alellahi fetevekkelû in küntüm mü'miniyne.

Bunların içinden, Allah'ın in'âm ettiği, yalnız Allah'tan korkan iki kişi, O'nun kahrına, gadabına siper olmaktan çekinen iki recûl:

Düşmanınızı beldelerinin kapısında bastırırsanız, bu sûretle girerseniz, mutlak olarak galip olursunuz. Eğer mü'min iseniz yalnız Allah'a mütevekkil olun demişlerdi.

(Ve kaletilyehûdü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ
أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي
لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ
الْفَاسِقِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً
يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾ وَاتْلُ
عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا
وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ
الْمُتَّقِينَ ﴿٢٧﴾ لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ
يَدِيَ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾
إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ
النَّارِ وَذَٰلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ
قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٠﴾ فَبَعَثَ اللَّهُ
غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَارِي سَوْءَةَ
أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَا أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَٰذَا الْغُرَابِ
فَأُوَارِيَ سَوْءَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ ﴿٣١﴾

24 — Kalû yâ mûsâ innâ len nedhulehâ ebeden mâ dâmû fiyhâ fezheb ente ve rabbüke fekatilâ innâ hânünâ ka'ıdûne.

Onlar istihzâ yoluyla, ahd'lerini nakzederek:
Yâ Mûsâ!
Evet, o zorbalar orada bulundukça biz oraya ebediyyen giremeyiz. Artık sen Rabbine git, ikiniz onlarla harbedin, kıtalde bulunun. Biz burada oturur işin sonunu bekleriz. Bizi, kendisine da'vet ettiğin Rabbin sana yardım etsin. Bizi hâlimiz üzere bırak. Hani senin Rabbin her şey'e kaadirdi? Bizden ne istiyorsun? İkiniz gidin mukatele ediniz, dediler.

25 — Kale rabbi inniy lâemlikü illâ nefsiy ve ehıy fefruk beynenâ ve beynelkavmilfâsikıyne.

Cenâb-ı Mûsâ bu hal karşısında Rabbisine:
Yâ Rabbi!
Ben, kendimden, bir de kardeşim Hûrun'dan başkasına mâlik değilim. Sözüm geçmez. Emrine imtisâl edecek kimseyi göremiyorum. Bizimle bu kavm-i fâsikın arasını ayır dedi.

26 — Kale feinnehâ müharremetün aleyhim erba'ıyne seneten yetiyhûne fiylardı felâ te'se alelkavmilfâsikıyne.

Cenâb-ı Hak, Hazret-i Mûsâ'nın şekvâsına cevâben:
Orası onlara kırk sene haram kılınmıştır. Onlar çölde şaşkın şaşkın dolaşsınlar. Sen de o fâsık cemâate sıkılma dedi.

27 — Vetlü aleyhim nebeebney âdeme bilhakkı iz karrebâ kurbânen fetükubbile min ehadihimâ ve lem yütekabbel minel'âhari kale leaktülenneke kale innemâ yetekabbelullahü minelmüttekıyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Hürriyyetlerini su'-i isti'mâl eden ve yaradılışlarındaki gayeye cebhe alanlar hakkında Cenâb-ı Hakkın cezâsını beyân ettin. Mütenebbih olmazlarsa füseka hakkında artık esef etme. Ve bunlara karşı Âdem'in iki oğlunun Hâbil ile Kabil'in kıssasını vâkıa mutabık olduğu sûretle oku, haber ver.

Bir vakit iki âdem oğlu birer kurban takdim etmişlerdi de birininki ihlâsı nisbetinde kabûl edilmiş, diğerininki kabûl edilmemişti.

Kurbanı kabûl edilmeyen, öbürünü hased ederek, şiddet-i gadabından:

"Ahdim olsun mutlak seni öldüreceğim dedi. Zîra ind-i İlâhîde senin fazl u meziyyetin daha yüksek olduğu anlaşıldı."

Ey tâlib!

(Hâbil ile Kabil'in kurbanları arasındaki fark şu idi:

Hâbil kurbanını Allah için yapıyordu. Kaabil ise nefsinin hazzı içün kurban ediyordu. Onda bağy ü hased vardı. Bağy ü hased de insanı zulma sevkeder. Onun içün seni öldüreceğim diyordu.

Evet Âdemin mâsiyeti hırstan oldu. İblis'in ma'siyeti kibirden oldu. Kibir ihâneti îcâbettirir.)

Öbürü de dedi ki:

Kardeşim!

Benim Allah'a takarrübüm hiçbir şey sebebiyle değildir. Yalnız ihlâs iledir. Allah, ihlâsı olanların tâatını kabûl eder. Yalnız O'ndan sakınanların kurbanını kabûl eder. Binaen'aleyh Allah'tan kork, niyyetini tashih et. İhlâs ile Allah'a rücu' et. Emrine inkıyâd et. Garaz-ı nefsânîden kurtul. Meyl-i şehvânîyi bırak. Allah'ın gadabına kendini siper etme. Serâir ü zamâir ü hafâyâya muttali' olan Cenâb-ı Hak'ka amellerini kabûl ettirenler ancak müttakıylerdir. Ya'ni Hak'tan başka gayesi olmayanlardır.

28 — Lein besatye ileyye yedeke litaktüleniy mâ ene bibâsitın yediye ileyke liaktüleke inniy ehâfullahe rabbel'âlemiyne.

Eğer sen, ifrât-ı gayz ü gadabın sebebiyle nefsine tâbi' olarak, ruhsat-ı şer'iyye olmaksızın, zulm ederek, sırf inad ve kibrinden dolayı beni öldürmeye elini uzatırsan; ben senin zararını def'etmek içün sana elimi uzatıcılardan değilim. Şehîd olurum, indallah merzuk olurum.

Ey tâlib!

(Ehl-i takvâda riyâ, ucub, rü'yet-i nefs olmaz. Onun içün Hâbil: "Ben sana elimi uzatmam" diyordu.)

Ben binâ-i insânîyi tahrîb emekten çekinirim. Her şey'in hakîkî sâhibi olan, âlemlerin Rabbi bulunan Cenâb-ı Hak'tan, O'nun ruhsat vermediği şeyleri yapmaktan O'ndan korkarım.

29 — İnniy üriydü en tebûe biismiy ve ismike fetekûne min eshâbinnâri ve zâlike cezâüzzâlimiyne.

Ben şunu isterim ki: Beni günaha sokmayasın da, hem benim günahımı, hem de kendi günahınla dönüp gidesin. Bu iki günahı yüklenerek can verip huzûr-u Hak'ka varasın da eshâb-ı nârdan olasın."

Âyet-i Kerîmeden bu ma'nâ tahsîl edildiği gibi şu ma'nâ da tahsîl edilir:

(Binaen'aleyh şunu dilerim ki; beni günaha sokma. Hem benim günâhımı, hem kendi günahını yüklenerek Allah'ın huzûruna çıkmaya çalışma. Bu iki günahı üzerine alıp da, ehl-i nâr olmanı istemem.) Zîra zâlimlerin cezâsı budur.

30 — Fetavve'at lehu nefsühu katle ehıyhi fekatelehu feasbeha minelhâsiriyne.

Hâbil'in, kardeşine felâh yolunu gösteren, saâdet-i ebedîsini bildiren nasihatı, zâlim kardeşine aksi te'sîr yaptı. Hased damarlarına ağır bir neşter vurulmuştu. Nefsî heyecâna geldi de ona kardeşinin katlini kolaylaştırdı. Zulm ile kardeşini öldürdü.

Bu katli ile de kendisine ne maddî, ne ma'nevî bir fâide temin edemedi, dünya ve âhırette hüsranlar içinde kaldı.

Zâlim kaatil Kabil, ilk önce kardeşinin cesedinin önünde şaşırmıştı. Bu cesedi nereye koyacağını bilemiyordu.

31 — Febe'asellahü ğurâben yebhasü fiyl'ardı liyüriyehu keyfe yüvâriy sev'ete ehıyhi kale yâ veyletâ e'aceztü en ekûne misle hâzelğurâbi feüvâriye sev'ete ehıy feasbeha minennâdimiyne.

Sonra müdebbir ü hakîm olan Cenâb-ı Hak, Kabil'e kardeşinin cesedini defnetmek keyfiyyetini göstermek içün iki karga gönderdi.

Birbiriyle döğüşüp, biri diğerini öldürdü. Sonra gagası ile, ayakları ile yeri eşip ölü kargayı oraya defnetti, üzerine toprağı çekti.

Kabil, bu i'lâmdan teferrüs etti de: Kâşki helâk olsaydım, yazıklar olsun bana, bu karga kadar olmaktan da âcizmişim, günlerce cesedi yanımda taşıdım, annemin babamın da beni reddetmelerine sebeb oldum diyerek nâdimîn gürûhundan olup nedâmetler içinde kaldı.

(Kabil'in nedâmeti, katline değildi. Karga kadar aklı olup kardeşinin cesedini toprağa ilk önce gömemediğinden dolayı nâdim idi. Eğer katline nâdim olmuş olsa idi tevbekâr olması lâzımgelirdi.)

(Kalû yâ mûsâ...) sahifesinin meâl-i âlhisi burada bitti.

* * *

من اجل ذلك كتبنا على بني اسرائيل انه من قتل
نفسا بغير نفس او فساد في الارض فكانما قتل
الناس جميعا ومن احياها فكانما احيا الناس
جميعا ولقد جاءتهم رسلنا بالبينات ثم ان
كثيرا منهم بعد ذلك في الارض لمسرفون ﴿٣٢﴾ انما
جزؤا الذين يحاربون الله ورسوله ويسعون في
الارض فسادا ان يقتلوا او يصلبوا او تقطع
ايديهم وارجلهم من خلاف او ينفوا من الارض
ذلك لهم خزي في الدنيا ولهم في الاخرة عذاب
عظيم ﴿٣٣﴾ الا الذين تابوا من قبل ان تقدروا عليهم
فاعلموا ان الله غفور رحيم ﴿٣٤﴾ يا ايها الذين امنوا
اتقوا الله وابتغوا اليه الوسيلة وجاهدوا في
سبيله لعلكم تفلحون ﴿٣٥﴾ ان الذين كفروا لو ان
لهم ما في الارض جميعا ومثله معه ليفتدوا به من
عذاب يوم القيمة ما تقبل منهم ولهم عذاب اليم ﴿٣٦﴾

32 — Min ecli zâlike ketebnâ alâ beniy isrâiyle ennehu men katele nefsen biğayri nefsin ev fesâdin fiyl'ardı fekeennemâ katelennâse cemiy'an ve men ahyâhâ fekeennemâ ahyennâse cemiy'an.
ve lekad câethüm rüsülünâ bilbeyyinâti sümme inne kesiyren minhüm ba'de zâlike fiyl'ardı lemüsrifûne.

Sırf bundan dolayı her kim, bir kişiyi, diğer bir kişiye kısas yerine olmaksızın veyahut yeryüzünde fesad çıkarmadığı halde öldürürse, kendisi de dâhil olmak üzere sanki bütün halkı öldürmüş; bir kimseyi de diri bırakırsa bütün halkı diri bırakmış gibi olacağını Tevratta Benî İsrâil'e hükmettik.

Hulâsa: Bilâ kısas-ı şer'î yâhut bâgî gibi veya yol kesmek, daha başka türlü fesadlar, sirâyeti kuvvetli şerler, umuma zarar verici haller olmaksızın bir kişiyi diğer bir kişi öldürecek olursa bütün halkı öldürmüş hükmünde olduğunu Tevratta İsrâil oğullarına hükmettik.

Bu husûsu te'kîd eden mu'cizelerle mücehhez, kasem olsun bunlara bizim ne kadar Peygamberlerimiz açık beyyinât ile geldiler. Bu hususta ne kadar vâzıh burhanlarla beyânatta bulundular. Bundan sonra da onlardan birçoğu yeryüzünde yoldan çıkmış oldular.

33 — İnnemâ cezâülleziyne yühâribûnallahe ve resûlehu ve yes'avne fiyl'ardı fesâden en yukattelû ev yusallebû ev tükatta'a eydiyhim ve ercülühüm min hılâfin ev yünfev minel'ardı zâlike lehüm hızyün fiyd-dünya ve lehüm fiyl'âhıreti azâbün azıymün.

Alîm ü Hakîm olan Allah ile ve Peygamberi ile muharebe edip, yer üzerinde fesâd içün uğraşanların cezâları: Ancak öldürülmeleri, yâhut asılmaları veya her biri bir yandan olmak üzere elleriyle ayaklarının kesilmeleri veya yerlerinden sürülmeleri, hapsedilmeleridir.

Bu cezâ onlar hakkında dünyada züll ü hakarettir, âhırette de azâb-ı azîm vardır.

34 — İllelleziyne tâbû min kabli en takdirû aleyhim fa'lemû ennallahe gafûrun rahıymün.

Hiçbir azâb ile kabil-i kıyâs olmayan bu azâba dûçâr olacak olanlardan yalnız; Allah'a dönenler, ihlâs ile nâdim olanlar, azamet-i İlâhînin kendilerine hazırladığı cezâdan afv-ı Sübhânîye sığınarak tevbe edenler, sizin kudretiniz onları isti'lâ etmeden ya'ni gücünüz yetmeden evvel, derdestleri tahakkuk eylemeden önce bu nedâmeti, bu tevbeyi yapmış olanlar müstesnâdırlar.

Ey mü'minler!

Biliniz ki onları tevbeye muvaffak kılan Allah, gafurdur, rahıymdir. Günahlarını örtbas eder, rahmetinden dolayı da tevbelerini kabûl eder.

Bu sûretle tevbekâr olanlar hakkında yalnız hukukullah da'vâsı ta'kîb edilmez ve zikrolunan hadlerden hiçbirisi ikame olunmaz. Ancak hukuk-u şahsıyye da'vâsı kalır.

Meselâ: Katl yapılmışsa maktûlün vârisleri, dilerse afvederler, dilerse bilmuhakeme sâbit olduktan sonra kısas ettirebilirler.

Hulâsa: Tevbe ile sâkıt olan hüküm, katlin had'den vücûb-u isti'fâsıdır, cevâzı değildir.

Kezâlik mal almışlarsa, mal sâhibleri mallarını istirdâd veya tazmînini taleb ve da'vâda muhtardılar.)

35 — Yâ eyyühelleziyne âmenuttekullahe vebteğû ileyhilvesiylete ve câhidû fiy sebiylihî le'alleküm tüflihûne.

Ey îmân edenler!

İmânınızın iktızâsı Allah'ın haram kıldığı şeylerden sakınınız. İrtikâb edilecek olan mehârimden dolayı müntakım ve gayyûr olan Allah'tan çekininiz. Cenâb-ı Hak'ka yaklaşmak husûsunda vesîle arayın.

(Ya'ni, mehârimden kendi kendinize lâyıkı ile kaçınamazsı-

nız, maiyyet-i Sübhânîye girmenin çâresine bakın. Allah'ın vikayesine girmek ve mağfiret ü rahmetine ermek içün Allah'a vesîle taleb ediniz.)

Allah yolunda cihâd edin. Zirve-i tevhıde çıkmaya ma'nî olan engelleri koparın ki felâh bulasınız. Tevhıdin, tecrîdin, tefrîdin zevkıni alasınız.

36 — İnnelleziyne keferû lev enne lehüm mâ fiyl'ardı cemiy'an ve mislehu me'ahu liyeftedû bihî min azâbi yevmilkıyâmeti mâ tükubbile minhüm ve lehüm azâbün eliymün.

Hiç şübhe yok ki, o küfredenler, vahdâniyyet-i İlâhîye cebhe alanlar, nifâk u şikakı benimseyip üzerinde ısrâr edenler; yeryüzünde ne varsa hepsini, onunla beraber bir mislini de kıyâmet gününün azâbından halâs olmak içün fedâ etseler; o cürümleri, inadları dolayısiyle yine kabûl olunmaz.

Onlar içün elemli, ebedî, necatlarına imkân olmayan acıklı bir azab vardır.

(Min ecli zâlike...) sahifesinin meâl–i âlîsi burada bitti.

* * *

يُرِيدُونَ أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٣٧﴾ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا
أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾
فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ ۗ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٩﴾ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ
يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ
لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا
آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ ۛ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا ۛ
سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ ۖ
يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ ۖ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ
هَٰذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا ۚ وَمَنْ يُرِدِ
اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۚ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ ۚ لَهُمْ فِي
الدُّنْيَا خِزْيٌ ۖ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾

37 — Yüriydûne en yahrücû minennâri ve mâ hüm bihâriciyne minhâ ve lehüm azâbün mukıymün.

Onlar ateşten çıkmak isterler. Halbuki mübrem olan hükm-ü İlâhî iktızâsınca onlar ateşten çıkacak değillerdir. Onlar içün durdurucu, dâim müteceddid ve mütellevvin, ardı arkası kesilmeyen, harekete mecâl bırakmayan bir azab vardır.

38 — Vessâriku vessârikatü fakta'û eydiyehümâ cezâen bimâ kesebâ nekâlen minallahi vallahü aziyzün hakiymün.

Ey mü'minler!

Hırsızlık edip hırsızlığında hiç şübhe olmaksızın hudûdullahı tecâvüz eden hırsız erkek ve hırsız kadının; kazandıklarına cezâ, taraf-ı İlâhîden ikab olmak üzere, bir daha yapmamaları içün; ruhsat-ı şer'iyye olmadan başkasının malını tasarruf ettiklerinden dolayı ellerini kesiniz. Zîra Allah hem azîz, hem de hakîmdir. Emrine galibdir. Hükmünde hikmet vardır.

(Hırsızlık Cenâb-ı Hak ile gizli harb etmek demektir. Müntakım ü gayyûr olan Allah da bu tecâvüze karşı bu cezâyı hükmetmiştir.)

Elmalı'lı Hamdi Efendi, tefsîrinde burada şöyle söylüyor:

"Hak onun himâye-i izzetinde, cezâ onun cümle-i hikmetindendir..."

"Allah, hayr u hakka çalışmak içün kudret ihsân ettiği, el verdiği halde hayırlı çalışmayı terk ederek başkasının hukukuna gizlice el uzatmak kendisinin ne hakkı ve ne de şübhe-i hakkı olmayan bir malı Allah görmüyormuş gibi sirkate cür'et etmek elbette Allah'ın izzetine bir tecâvüz ve gizliden gizliye bir harbdir. Ve böyle bir elin cezâsı da kesilmektir. Binaen'aleyh cürüm ile cezâ beyninde muadele yok zannedilmesin. Zîra bu cezâ yalnız malın mukabili değil, gizli bir hıyânet ve izzet-i İlâhîye bir tecâvüz olan fi'l-i sirkatin cezâsıdır. Bu el kendini ateşe sokmuş veya kılıca uzatmıştır. Bu gerek ona ve gerek ona uyup azacak

olanlara Allah tarafından öyle sâbit bir kelepçedir...

"Sonra Allahu Teâlânın izzetine bu vechile tecâvüz edenleri bu cezâya müstehak kılması ve böyle daimî bir kelepçeye koyup haddini bildirmesi mücerred bir eser-i gadap değil mahz-ı hikmettir......"

"Bunun içün sirkat fi'linin haddi îcâbedecek derecede tam ma'nâsı ile tahakkuku iki şarta mütevakkıftır ki birisi alınan malın az çok mergûb denilebilecek bir nisâba bâliğ olması, diğeri de hırz-ı mekânî veya hırz-ı hıfzî ile muhrez bulunmasıdır......"

"Gerçi az veya bekçisiz açıktaki bir malı alıvermek dahi sirkat kabîlinden ise de bu ıtlakın tam bir hakîkat olduğu şübhelidir. Zîra örfün müsamaha ettiği miktarı alıvermek bir terbiyesizlik olmakla beraber ne açığına gasb, ne de habersiz alınmasına hırsızlık denilivermediği de ma'lûmdur. Halbuki hudud her vechile kat'î ve yakınî ve şübhe ile sâkıt olduğundan eli kesilecek hırsıza tam ma'nâsı ile ve şübhesiz olarak sârık ve sârika denilebilmek içün nisab ve hırz herhalde şart olmalıdır. Ve bunu isbat içün rivâyet olunan haberler hiç nazar-ı i'tibara alınmasa bile sirkat kelimesinin tam mefhûm-u örfîsi bunu muktazîdir. Ve cumhûr-u fukahâ bunda müttefiktirler. Ancak nisâbın mikdârında ihtilâf etmişlerdir. Bir kerre rubu' dînar veya üç dirhemden aşağısına i'tibar eden olmamış ve İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe Hazretleri madrub olmak üzere on dirhem gümüş akça kıymetine bâliğ olmayana i'tibar edilmeyeceğini ya'ni bunun ma'dûnunda ta'zir yapılırsa da had lâzım gelmeyeceğini göstermiştir ki bir dînara muadil demektir. Filvâki' gayrın bir habbesini çalmak dahi lûgaten ve örfen bir sirkat olsa bile kat'iyyet demek olan hududda şübhenin mu'teber bulunduğunda söz olmadığından fi'l-i sirkatin cezâ ve nekâl olan haddi îcâbedecek bir cürüm olması şübhe-i ibâhadan, şübhe-i haktan, şübhe-i ıztırardan dahi hâli olmasını iktızâ eder. Halbuki bir malın hıfzedilmemesi bir müsamaha ve binaen'aleyh bir şübhe-i ibâha teşkil edeceği gibi bir şahsın cüz'î miktarda bir malı sirkate tenezzül etmesi de herhalde bir şübhe-i ıztırardan hâli değildir. Evvel emirde zekât, sadaka gibi infak ahkâmiyle def'-i ıztırar eshâbı te'mîn olunduktan

(fiy emvâlihim hakkun ma'lûmün lissâili vel mahrûm) buyurulduktan ve muharremattan ahvâl-i ıztırar istisnâ edildikten sonradır ki Hak Teâlâ cezâ-i sirkati emretmiştir. Bu şerâit-i umûmiyye altında ise sirkate ictisâr eden bir elin hey'et-i ictimâiyye-i İslâmiyye içinde kangren olmuş bir uzuv gibi kat'ı lâbüdd olur. Fakat fukaranın hakkını vermeyen, erbâb-ı ıztırârını düşünmeyen ve bil'akis o ıztırârı günden güne teşdîd eyleyen bir hey'et-i ictimâiyyenin sârıklara karşı vaz'iyyeti, sirkat-i kübrâ erbâbının vaz'ıyyetine şebîh olmaktan kurtulamaz. Binaen'aleyh ıztırar veya şübhe-i ıztırar ile kat'î bir cezâ ve nekâle istihkak sâbit olamaz. Nitekim Hazret-i Ömer bir kaht senesinde hadd-i sirkati tatbik etmemiştir. Çünkü umûmun zarûret ve ihtiyâca ma'ruz bulunduğu böyle bir zamanda vazife-i infâkın gereği gibi yapılamayacağı zâhir bulunduğundan her ferd haddi zâtinde muztar olmasa bile şübhe-i ıztırar içindedir. Şu halde malın açıkta bırakılması bir şübhe-i ibâha olacağı gibi alel'âde ahvalde çalınan malın bir muztarın el uzatabileceği miktar-ı kalilden fazla bir nisabda bulunmaması da şübhe-i ıztırardan sâlim olamayacağından fi'l-i sirkatin bihakkın cezâ ve nekâl olan haddi mûcib bir cürüm olması içün hem nisâbın, hem harzin şart olması lâzımgelir. Ve bu şartlar sirkat mefhûm-u lûgavisinden olmasa bile bihakkın cezâ ve nekâl mefhumlarından bil'işâre sâbit, bundan başka hem Kitâbın kavâid-i umûmiyyesi hem de sünnet-i seniyye ile müeyyeddir ki tafsilâtı fıkha aiddir..."

*

Ba'zı kimseler, sârika yapılan bu hadd'i, hazmedemeyip medeniyyetle kabil-i te'lîf değildir derlerse de, âlem-i medeniyyette son senelerde, bir yumurta hakkı olduğu halde iki yumurta alanın i'dâm edildiği görülmüştür.

Burada sadr-ı saâdette olan bir mes'eleyi îzâh edeyim:

Bir hırsızı huzûr-u Nebî'ye getiriyorlar. Sâhib-i şerîatin ya'ni Resûl-i Ekrem Efendimizin o hırsızın elini kesmesi îcâbediyor. Şerîat masasına el konulup kesilirken beşeriyyetin fahr-i ebedîsi orayı gözyaşları içerisinde bırakıyor.

Eshâb-ı bâsafâsı:

— Çok rikkate geldiniz yâ Resûlallah, dedikleri vakit:

— Elbette ağlarım, bir mü'min kardeşinizin eli kesiliyor, buyuruyorlar.

— O halde terk ediniz.

— Onu da yapamam. Zîra Allah'ın emrine hiçbir şey'i tercih edemem. Onu her şeyden fazla severim. Ne olurdu şehâdet etmeseydiniz. Bu hususta kızım Fâtıme de olsaydı onun elini de kesecektim.

Sizden evvelki milletlerin inkıraz bulmalarına en büyük sebeb: Şerifleri, büyükleri bir şey çalarlarsa terk olunurlar, mes'ûl olmazlar, zaifleri bir şey çaldıkları vakit derhal tecziye olurlardı. Bu hal onların ancak yıkımına sebeb olmuştur, buyurmuşlardır.

39 — Femen tâbe min ba'di zulmihî ve aslehâ feinnallahe yetûbü aleyhi innallahe ğafûrün rahıymün.

Her kim hudûdullahı tecâvüz ederek hırsızlık etmiş ve bu cürmü dolayısı ile kendisine zulmederek elinin kesilmesine sebep olmuş, sonra da tam bir ihlâs ile korkarak Allaha rücu' etmiş, tevbe ederek ıslah-ı hâl etmişse Cenâb-ı Hak gafûr u rahıym olduğundan onun tevbesini her halde kabûl eder.

Âyet-i Kerîmenin nezâketine dikkat edilecek olursa:

Ey mü'minler! (Tahallâkû biahlâkıllah vettasifû bisıfâtillah): Allah'ın ahlâkı ile ahlâklanın ve O'nun sıfâtı ile sıfatlanın. Sizler de, tevbe eden o günahkâra nazar-ı hakaretle bakmayın, çirkin cümle sarfetmeyin ve merhamet edin ma'nâsı da gizlenmiştir.

40 — Elem ta'lem ennallahe lehu mülküssemâvâti vel'ardı yü'azzibü men yeşâü ve yağfirü limen yeşâü vallahü alâ külli şey'in kadiyrün.

Bilmez misin ki Semâvât ve Yerin mülkü: Ulûhiyyetinde, birliğinde, tasarrufunda müstakıl olan Allah'ındır. Binaen'aleyh dilediğini adli ile azâba çeker, dilediğinin de günahını lûtf u fazlı ile örtbas eder.

Mülkünde mutasarrıf-ı mutlak olan Allah, her şey'e; gerek in'âm, gerek intikam cihetinden irâde ve ihtiyâriyle kaadirdir.

(Yef'alü mâ yeşâü ve yahkümü mâ yüriyd) istediği gibi yapar, dilediği gibi hükmeder.

41 — Yâ eyyüherresûlü lâ yahzünkelleziyne yüsâri'ûne fiylküfri minelleziyne kalû âmennâ biefvâhihim ve lem tü'min kulûbühüm ve minelleziyne hâdû semmâ'ûe lilkezibi semmâ'ûne likavmin âhariyne lem ye'tûke yüharrifûnelkelime min ba'di mevâdı'ıhî yekulûne in ûtiytüm hâzâ fehuzûhü ve in lem tü'tevhü fahzerû ve men yüridillâhü fitnetehu felen temlike lehu minallahi şey'en ülâikelleziyne lem yüridillâhü en yutahhire kulûbehüm lehüm fiyddünyâ hızyün ve lehüm fiyl'âhıreti azâbün azıymün.

Ey kâffe-i halka beşîr ve nezîr olarak gönderilen Peygamber!

Münâfıkların hâli seni mahzûn etmesin.

(Cenâb-ı Hak burada Habîbini teselli ediyor ve Hak'kı tanımayanlara karşı Hak'kı tanıtmak uğrunda çalışılırken insana hüzün târî olacağını işâret ediyor.)

Habîbim!

Ağızlarıyla inanan, kalbleriyle inanmayan ve fırsat buldukları vakit küfre doğru koşan, derhal küfürlerini izhâr eden münafıklar, o kalbleri küfr ile mühürlenenler seni sıkmasın, üzmesin. Ve Yahudilerden ba'zısı âlimlerinin yalanına kulak asarlar, yâhut senin kelâmını dinleyip senin ağzından yalan söylemek için kulak verirler. Maksatları: Yanına gelmeyen diğer Yahudilere sözünü nakletmek ve casusluk etmektir.

Dikkat edilirse âyet-i celîledeki hüküm, sebeb-i nüzûle ve eşhâs-ı ma'dûdeye münhasır olmayıp âm olmak içün evsâf-ı mümeyyizeleri ile ta'rîf olunarak buyuruluyor ki: Bunlar pek ziyade yalan dinleyicidirler. Hak ve hakîkate âid konuşmalardan sıkılırlar. Yalanlar, masallar propagandalar, erâcif, iftirâ, tezvîrat, meddahlık bunların pek mahzûz olarak dinledikleri ve amel et-

tikleri şeylerdir.

Bunlar öyle tezvîrat yaparlar ki kelimeleri yerlerinden kaydırırlar. Senin şân-ı nübüvvetini beyân eden Kitabları bozarlar.*

Size bu muharref olan hüküm verilirse kabûl edin, imzalayın, rızâ gösterin, verilmezse kaçın derler.

Allahu Teâlâ, Habîb-i edîbini tesliyeten:

Ey Ekmelerrüsul!

Her kim ki, Allah onun fitneye düşmesini murâd eder, (Sen halka olan cebhenle gadab-ı İlâhîyi onun üzerinden def'edemezsin. Binaen'aleyh bunlar seni mahzûn etmesin.)

Hak ve hakîkatten uzaklaşan onlar, öyle bir zümre kâfirlerdir ki küfre olan fazla iştiyakları sebebiyle hakîm ve müdebbir olan Allah onların kalblerini habâset-i küfr ve şirkten temizlememeyi istemiştir. Onlar içün dünyada hızy, âhırette de insanlık mertebesinden mahrûm edilecek ağır bir azab vardır.

(Yüriydûne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

---

* Elmalı'lı Hamdi Efendi merhum tefsîrinde şöyle diyor:

"Gûyâ bunların nazarında kelâm, doğruyu anlatmak, hakk u hakîkati beyân etmek için değil, hakîkati setretmek, aldatmak için vaz'olunmuştur. Kendileri hep iğri söyledikten başka ma'lûm ve mükerrer olan kelâmları hattâ kelâm-ı İlâhîyi ve Kitabları da tahrîf ederler. Baksanıza recm âyetine ne yaptılar. Bu gelmeyenlerin Fedek Yahudileri olduğu da söylenmiştir. Bu fırka bunların yalnız dahilde perde arkasında tahrikat yapanlarına mahsus olmayıp vaz'iyyet-i siyasîlerine ve ecnebi telkinatına tâbi' bulunduklarına dahi işareti muhtevîdir. Ya'ni küfre müsâreat edenler en ziyade ecnebi telkinatına kulak verenlerdir.

Böyle perde arkasından tahrîf-i kelâm ve tezvîr-i merâm ederek yalan dinleyicileri tahrik edenler sana ve senin mahkemene gelenler şöyle hüküm verilirse tutun, verilmezse sakın yanaşmayın derler, küfür telkin ederler. O yalan dinleyiciler de bunlara aldanır küfre müsâreat ederler."

سَمّٰعُوْنَ لِلْكَذِبِ اَكّٰلُوْنَ لِلسُّحْتِ ۭ فَاِنْ جَاۗءُوْكَ فَاحْكُمْ
بَيْنَهُمْ اَوْ اَعْرِضْ عَنْهُمْ ۚ وَاِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَّضُرُّوْكَ
شَيْـًٔا ۭ وَاِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ
الْمُقْسِطِيْنَ ﴿٤٢﴾ وَكَيْفَ يُحَكِّمُوْنَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرٰىةُ
فِيْهَا حُكْمُ اللّٰهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ ۭ وَمَآ اُولٰۗىِٕكَ
بِالْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٤٣﴾ اِنَّآ اَنْزَلْنَا التَّوْرٰىةَ فِيْهَا هُدًى وَّنُوْرٌ ۚ يَحْكُمُ
بِهَا النَّبِيُّوْنَ الَّذِيْنَ اَسْلَمُوْا لِلَّذِيْنَ هَادُوْا وَالرَّبّٰنِيُّوْنَ
وَالْاَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوْا مِنْ كِتٰبِ اللّٰهِ وَكَانُوْا
عَلَيْهِ شُهَدَاۗءَ ۚ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوْا
بِاٰيٰتِيْ ثَمَنًا قَلِيْلًا ۭ وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ
فَاُولٰۗىِٕكَ هُمُ الْكٰفِرُوْنَ ﴿٤٤﴾ وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ
فِيْهَآ اَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ ۙ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْاَنْفَ
بِالْاَنْفِ وَالْاُذُنَ بِالْاُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ ۙ وَالْجُرُوْحَ
قِصَاصٌ ۭ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهٖ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهٗ ۭ وَمَنْ
لَّمْ يَحْكُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰۗىِٕكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٤٥﴾

42 — Semmâ'ûne lilkezibi ekkâlûne lissuhti fein câûke fahküm beynehüm ev a'rıd anhüm ve in tu'rıd anhüm felen yedurrûke şey'en ve in hakemte fahküm beynehüm bilkıstı innallahe yühıbbülmuksıtıyne.

Onlar yalan dinleyicidirler. Haram yeyicidirler.* Rüşvet alıcıdırlar, yalan olduğunu bildikleri bir da'vâyı dinlerler, hükmederler veya ettirmeye çalışırlar. Hasis bir menfaat içün yalanı tervîc ederler, tezvîr ü iğfal peşinde koşarlar, rüşvet ile, bile bile yalancı şâhid dinlerler, yalan yere şâhidlik ederler, para alır haksızların, yalancıların yalanlarını neşrederler.

Resûl-i Zîşân Efendimiz: "Bu şekilde geçinenlerin, bundan gıdalanan bedenlerin lâyık olduğu şey ateştir. Zîra bu öyle bir kirdir ki ancak ateşle temizlenir" buyurmuşlardır.

Ey Ekmelerrüsül!

İmdi bunlar eğer sana hüküm içün gelirlerse ya'ni senin hükmüne mürâcaat ederlerse, ister muhakemelerine bak, aralarında hükmet, münâzaayı kes, ister bakma, onlardan yüz çevir. Kendi kendilerine ne halleri varsa görsünler. Eğer onlardan yüz çevirip i'râz edersen sana hiçbir zarar yapamazlar.

Onların adâveti, şiddet-i buğzu sana hiçbir zarar veremez. (Zîra Rabbin sana vikaye-i İlâhîsinden zırh giydirmiştir.)

Şayet aralarında hükmedersen Hak'kın emrettiği Fürkan ile hükmet.

Rahman ismi ile bütün kâinâtı saran Cenâb-ı Hak muksıtıyni sever.

43 — Ve keyfe yühakkimûneke ve ındehümüttevrâtü fiyhâ hukmullahi sümme yetevellevne min ba'di zâlike ve mâ ülâike bilmü'miniyne.

---

* Haramın burada (suht) ile beyân edilişi, o malın, o paranın bereketi bulunmayacağına, ve bir ar teşkîl edeceğine ve neticede kökü kuruyacağından, geride kalanlara hayrı olmayacağına işarettir.

Habîbim!

Sonra nasıl bunlar sana hükmettirirler?

Zîra yanlarında Allah'ın hükmünü hâvî Tevrat var. Ne diye seni hakem yaparlar? Anlaşılıyor ki Allah'ın hükmüne ve kendilerinin îmân ettikleri Kitâba îmanları yok da ondan seni hakem ta'yîn ediyorlar, sonra da arkalarını dönüyorlar. Ya'ni hükmünden inhıraf ediyorlar.

Onlar ne Tevrâta ne de sana inanacak değillerdir. Onlar ancak hevâları ve şehvetleri arkasında koşarlar. Binaen'aleyh onların küfre müsâreatlarına mahzûn olma.

44 — İnnâ enzelnettevrâte fiyhâ hüden ve nûrün yahkümü bihennebiyyûnelleziyne eslemû lilleziyne hâdû verrabbâniyyûne vel'ahbârü bimestuhfizû min kitâbillâhi ve kânû aleyhi şühedâe felâ tahşevünnâse vahşevni ve lâ teşterû biâyâtiy semenen kaliylen ve men lem yahküm bimâ enzelallahü feülâike hümülkâfirûne.

Hiç şübhesiz makam-ı cûdumuzdan Mûsâ'ya indirmiş olduğumuz Tevrât'ı bir hidâyet ve nûru mutazammin olarak indirdik. Dalâlet caddesinden Hak'ka çeviren o nûr ile tevhıd caddesi keşfedilsin içün inzâl ettik.

Allahu Teâlânın emrine münkad olan Enbiyâ bununla Yahudiler hakkında hükmederler.

Bütün Rabbâniyyûn ve ahbâr ya'ni ulemâsı, fukahası Kitâb-ı İlâhîyi hıfza me'mûr olduklarından dolayı, tahriften korumak, şerâîyi ihmâl etmemek içün Kitâbullahın hükmü ile hükmederler. Tevrat'ın hak olduğuna şâhid olurlar.

Ey rüesâ!

Artık nâstan korkmayın, Benden korkun. Emrime, hükmüme muhalefet ettiğiniz zaman ise hulûl edecek olan gadabımdan çekinin. Âyetlerimi semen-i kalîle, mata'-ı dünyaya satmayın, değişmeyin.

Biliniz ki her kim Allah'ın inzâl ettiği ile hükmetmez ise işte kâfirler onlardır.

45 — Ve ketebnâ aleyhim fiyhâ ennennefse binnefsi vel'ayne bil'ayni vel'enfe bil'enfi vel'üzüne bil' üzüni vessinne bissinni velcürûha kısâsün femen tesaddeka bihî fehüve keffâretün lehu ve men lem yahküm bimâ enzelallahü feülâikehümüzzâlimûne.

Biz İsrail oğullarına Tevrat'ı indirdik ve onda şöyle yazdık ve farz kıldık:

Elbette cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş karşıdır. Ya'ni alesseviye cerhler birbirine kısastırlar.

Her kim kısas hakkını tasadduk eder ya'ni afvederse bu, kendi günahı içün kefaret olur.

Ve her kim ki; ahkâmının hükmünde alîm ü hakîm olan Allah'ın inzâl ettiği ahkâm ile hükmetmezse, îmânın iktızâsından olan itâat ve inkıyâdın hâricine çıkarsa işte zâlimler onlardır.

(Semmâ'ûne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم بِعِيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
مِنَ ٱلتَّوْرَىٰةِ ۖ وَءَاتَيْنَٰهُ ٱلْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلتَّوْرَىٰةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٦﴾
وَلْيَحْكُمْ أَهْلُ ٱلْإِنجِيلِ بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فِيهِ ۚ وَمَن لَّمْ يَحْكُم
بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ ﴿٤٧﴾ وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكَ
ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ وَمُهَيْمِنًا
عَلَيْهِ ۖ فَٱحْكُم بَيْنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ
عَمَّا جَآءَكَ مِنَ ٱلْحَقِّ ۚ لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ۚ
وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَٰحِدَةً وَلَٰكِن لِّيَبْلُوَكُمْ فِى مَآ ءَاتَىٰكُمْ ۖ
فَٱسْتَبِقُوا۟ ٱلْخَيْرَٰتِ ۚ إِلَى ٱللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُم
بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٤٨﴾ وَأَنِ ٱحْكُم بَيْنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ
وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَٱحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَنۢ بَعْضِ مَآ أَنزَلَ
ٱللَّهُ إِلَيْكَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَٱعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ أَن يُصِيبَهُم بِبَعْضِ
ذُنُوبِهِمْ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ لَفَٰسِقُونَ ﴿٤٩﴾ أَفَحُكْمَ
ٱلْجَٰهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾ ع

46 — Ve kaffeynâ alâ âsârihim bi'ıysebni meryeme musaddikan limâ beyne yedeyhi minettevrâti ve âteynâhül'inciyle fiyhi hüden ve nûrün ve musaddikan limâ beyne yedeyhi minettevrâti ve hüden ve mev'ızeten lilmüttekıyne.

Tevrât'ı indirdikten başka, arkalarından Peygamberlerin izleri üzerine Meryem oğlu İsâ'yı gönderdik. Ellerindeki Tevrât'ı tasdik edici olarak getirdik. Binaen'aleyh Tevrât'ın hükmüyle amel onun tasdiki meşrût olmak üzere bir daha teeyyüd etti, bu vechile İsâ'yı gönderdik. O'na da İncîl'i, bir hidâyet ve nûru mutazammın ve önündeki Tevrât'ı musaddık ve müeyyid ve müttekıylere bir hidâyet ve mev'ıze olarak verdik.

Ya'ni: Ehl-i inâyete, havf ile recâ beyninde olup yüzünü Hak'ka çevirenlere, bir hidâyet, nûr ve mev'ıze ve tezkîr olarak verdik.

47 — Velyahküm ehlül'inciyli bimâ enzelallahü fiyhî ve men lem yahküm bimâ enzelallahü feülâike hümülfâsikûne.

Artık ulemâ-i İncil de Allah'ın inzâl ettiği ile hükmetsin.

Ve her kim Allah'ın inzâl ettiği ahkâm ile hükmetmezse; îman çerçevesinden çıkmış, dalâl ve tuğyan bahrinde inhimâke uğramıştır, işte fâsıklar onlardır.

Tevrat, İncil böyle. Fakat Allah'ın inzâl ettiği bunlardan ibaret de değildir.

48 — Ve enzelnâ ileykelkitâbe bilhakkı musaddikan limâ beyne yedeyhi minelkitâbi ve müheyminen aleyhi fahküm beynehüm bimâ enzelallahü ve lâ tettebı' ehvâehüm ammâ câeke minelhakkı liküllin ca'alnâ minküm şir'aten ve minhâcen ve lev şâallahü lece'aleküm ümmeten vâhıdeten ve lâkin leyeblüveküm fiymâ âtâküm festebikulhayrâti ilellahi merci'uküm cemiy'an feyünebbiüküm bimâ küntüm fiyhi tahtelifûne.

Ey Ekmelerrüsul ve Hâtemen-Nebî!

Asıl Kitâbı da ya'ni bütün kütüb-ü sâlifedeki kavâidi câmi' olan, Hak'kı beyân eden Kur'an-ı Mübîn'i de biz sana indirdik.

Kendinden mukaddem inzâl olunan kütüb-ü İlâhîyi tasdik ve onları tağyirden muhafaza, tahrîfini beyân eder şekilde gönderdik.

İmdi sen gönderdiğimiz Kitâba mutâbık olarak onların aralarında hükmet.

Sana Hak'tan gelen tevhıd, muhabbet ve adil tecellîsiyle hükmünü ver. Esasen tevhıd ki, muhabbeti iktızâ eder. Muhabbet de adli meydana getirir. İşte muhabbetin zılli olan adalet, vahdetin zılli olan muhabbet sende tamamıyle inkişâf etmiştir. Binaen'aleyh onların zâhir, bâtın, hiçbir cihetine meyletmeksizin bu vahdet, muhabbet ve adalet tecellîsiyle hükmünü ver. Zîra her biriniz içün biz bir şir'a ya'ni, maksûd-u hakka götürür husûsî, açık bir yol ve minhac, ya'ni bütün o şir'aları ihtivâ eden umûmî bir cadde, vâzıh bir tarik ta'yîn ettik.

Ey insanlar!

Kullarının tevhıd caddesinde yürüyebilmeleri içün (Hâdî) ismiyle tecellî eden Allah, dileseydi sizin evvel, âhır hepinizi ibtida-i beşeriyyette olduğu gibi bir tek ümmet yapardı.

Fakat size verdiği muhtelif şerîatlerde sizi imtihan içün (ya'ni sizi size anlatmak içün) onu dilemedi. Müteaddid ümmetler ve zamanlarına, hallerine göre muhtelif şerîatler yaptı.

Siz de haydi sabırlı işlere koşun, orada müsabakaya çıkın. Hepiniz bilin ki dönüşünüz yalnız Allah'adır! İşte orada ihtilâf ettiğiniz şeyleri O size haber verecektir.

49 — Ve enıhküm beynehüm bimâ enzelallahü ve lâ tettebi' ehvâehüm vahzerhüm en yeftinûke an ba'dı mâ enzelallahü ileyke fein tevellev fa'lem ennemâ yürıydullahü en yusıybehüm biba'dı zünûbihim ve inne kesiyren minennâsi lefâsikûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Kezâ sana yine irâde ettik: Aralarındaki vereceğin hüküm, Allah'ın inzâl ettiği Kitâbına mutâbık ve muvâfık olsun. Onların zâhir, bâtın hallerine meyletme dedik.*

Rivâyet olunduğuna göre Yahud'dan bir cemâat toplanmışlar: "Haydi kalkalım Muhammed'e gidelim, belki bir fitneye düşürür dîninden şaşırtırız" demişler, gitmişler:

"Yâ Ebel-Kasım" demişler. "Bilirsin ki biz Yahud'un ahbar ve eşrâfıyız. Biz sana tâbi' olursak bütün Yahudiler de tâbi' olurlar. Şimdi bizimle hasımlarımız arasında bir da'vâ var. Sana muhakeme olalım, sen de bizim lehimize hüküm ver de biz de îmân edelim, seni tasdik eyleyelim."

Resûl-i Ekrem, ibâ etmişler, o vakit bu âyet nâzl olmuştur. Şu halde ma'nâ: Habîbim! Muhakemeden imtina' etme. Hükme de gelince: Allah'ın bildirdiği hak ile hükmeyle de onların hevâlarına, haksız arzularına tâbi' olma.**

Allah'ın sana inzâl ettiği ba'zı şeylerden seni çevirmemeleri içün onlardan o kadar sakın ki,*** hiçbir sûretle seni fitneye düşürmesinler. Hükmünde küfürden, zulümden, fıskdan hiçbir eser bulunmasın. Eğer onlar hükmünü dinlemezlerse o zaman bil ki herhalde Allah onları başka bir sebeble değil, günahlarının ba'zısı sebebiyle bir cezâya uğratmak istiyor ki Allah'ın irâdesine karşı gelmenin ihtimâli olmadığı ma'lûmdur.

Nâsın ekserîsi inâyet cezbelerinin hâricinde, hidâyet hazlarının dışındadır. Hudûd-u Hak'tan çıkmada ısrar ederler.

---

* Bu emr-i Sübhânî ta'lîm-i ümmet içündür. Yoksa Resûl-i Ekrem Efendimiz elbette müşriklerin arzularına tâbi' olmaktan münezzehtirler. Aynı zamanda Enbiyâ ma'sumdur. Cenâb-ı Hak'kın, Habîb-i Edîbini muhatab tutarak, O'nun sıfat-ı beşeriyyesine bu şekilde hıtâb etmesi ümmet-i Muhammede işin ehemmiyet ve dehşetini tefhîm içündür.

** Hep buralarda ta'lîm-i ümmet vardır. Cenâb-ı Hak Zât-ı Ehadiyyetini Cenâb-ı Ahmediyyete feth etmiş olduğu Habîbine böyle emretmesi ümmetinin bu hususlara çok dikkat etmesi lâzımgeldiğini âmirdir.

*** Nebî ma'sumdur. Ya'ni: Onların suç işlemeleri içün bir şey halkolunmamıştır. Binaen'aleyh yine bu emirlerden maksad ta'lîm-i ümmettir.

50 — Efehukmelcâhiliyyeti yebğûne ve men ahsenü minallahi hukmen likavmin yûkınûne.

Ey Ekmelerüsul!

Hakîkat güneşi doğduktan, berâhîn-i yakîn tecelli ettikten, kalbler envâr-ı gayb ile tenevvür ettikten sonra onlar senin hükmünden insiraf mı ediyorlar? Câhiliyyet hükmünü mü araştırıyorlar? Hevesâta uymak mı istiyorlar? Makam-ı nefslerinden sâdır olan, ârâ-i fâsidelerinden hâsıl olan, evhâm-ı bâtılalarından zâhir olan garazkârlık, müsâvatsızlık gibi da'vâya tâbi' câhiliyyet hükmünü mü istiyorlar?

Halbuki hükm ü hâkimiyyeti, bütün serâir-i umûra muttali' olan Allah'tan daha güzel kim vardır, kim olabilir?

Fakat bu istifham herkese değildir. O'nu tevhıd edenler, zâtında tefrîd edenler, tekrar O'na rücu' edeceğine inananlar içündür. Evet O'nu ancak ehl-i iykan takdîr edebilir.

Rivâyete göre bu âyet-i celîle: Benî Nadır ile Benî Kureyza Yahudileri beynindeki katl vak'asından dolayı Sultan-ı Rüsulden hüküm taleb etmeleri ve taraf-ı Pegamberîden müsâvat üzerine hükmedilmesi üzerine Benî Nadır'ın bu müsâvat hükmüne râzı olmayarak câhiliyyet âdeti vech ile tefâdül sevdâsında bulunmaları sebebiyle nâzil olmuştur.

(Ve kaffeyynâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ
أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾ فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ
نَخْشَىٰ أَن تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ ۚ فَعَسَى اللَّهُ أَن يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِندِهِ
فَيُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسَرُّوا فِي أَنفُسِهِمْ نَادِمِينَ ﴿٥٢﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ
آمَنُوا أَهَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ ۙ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ ۚ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ ﴿٥٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَن يَرْتَدَّ مِنكُمْ
عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ
أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ
لَائِمٍ ۚ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾
إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾ وَمَن يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ
آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٥٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن
قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ أَوْلِيَاءَ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

51 — Yâ eyyühelleziyne âmenû lâ tettehızülyehûde vennesâra evliyâ'e ba'duhüm evliyâü ba'dın ve men yetevellehüm minküm feinnehu minhüm innallahe lâ yehdiylkavmezzâlimiyne.

O halde ey tamamıyle Hak'ta boşalanlar, Hak'tan başka gayesi olmayanlar!

İmânınızın iktızâsı, Yahud ve Nasâra'yı evliyâ ittihâz etmeyiniz. Mü'minlerle olan muvâlât misillû onlara musahabet ve i'timad edip de mukadderâtınızı kaptırmayınız. Velâyetlerine, hükümlerine, muavenetlerine mürâcaat etmeyiniz, tuzaklarına düşmeyiniz.

Âyet-i celîlede mü'minler, Yahud ve Nasârâya iyilik etmekten, dostluk yapmaktan, onlara veliyyül-emr olmaktan nehyedilmiş, men'olunmuş değil, onları velî ittihâz etmekten, yardaklık etmekten nehyedilmiştir. Çünkü onlar mü'minlere yâr olmazlar. Onlar yekdiğerlerine yârdırlar. Ne Yahud kendilerinden olmayana yâr olur, ne de Nasârâ. Bunların dostlukları kendilerine münhasırdır. Sonra bu da hepsi arasında değil ba'zısı beynindedir.

Ve sizden her kim onlara i'timâd ederse şübhe yok ki o da onların zümresindedir ve indallah onlardan sayılır.

Çünkü kullarının iç âlemine muttali' olan Allah emirlerine, nehiylerine tecâvüz eden cemâate hidâyet etmez, doğru yola çıkarmaz.

52 — Feterelleziyne fiy kulûbihim meredun yüsâri'ûne fiyhim yekulûne nahşâ en tüsıybenâ dâiretün fe'asallahü en ye'tiye bilfethı ev emrin min ındihî feyusbihu alâ mâ eserrû fiy enfüsihim nâdimiyne.

Eyyüher-râî!

Kalblerinde küfür ve nifak hastalıkları bulunan kimselerin: Yahud ve Nasârâ içinde onların muvâlât ve muâvenet bâbında hızla yarıştıklarını, korkarız ki devir aleyhimize bir musibet erer dediklerini görürsün.

Daire: Dünyanın baş ucunda dönüp dolaşan musibet ve inkılâbı demektir.

Bunlar ikinci hayâtı hesâba almaz, Hak'kın galebesine bel bağlamaz, tersine bir inkılâb oluverip mukadderâtın küffâra geçmesini düşünür, öyle bir halde onlardan istifade edilebileceğini de ümmîd eder ve bu ümmîd ile özürleri kabahatlerinden büyük olmak üzere bu sûretle i'tiraz ederler ve bununla güya bir darlık zamanında müslümanlara bir hizmet etmek fikriyle âkılâne bir ihtiyatta bulunurlarmış gibi görünmek isterler. Halbuki hakîkatte Resûlullahın muvaffakıyyetinden şübhe ederler.

Rivâyet olunuyor ki bu sözü re'isül-münâfikıyn Abdullah İbni Übey söylemiştir.

Benî Kaynuka Yahudileri Resûlullaha muhârib bir vazı'yyet aldıkları zaman Ubâde İbni Sâmit Radıyallahü Anh "Benim bu Yahudilerden pek çok dostum var, fakat ben bunların dostluklarından Allah ve Resûlullaha teberrî ediyor, Allah ve Resûlüne arz-ı muvâlât ediyorum" demiştir.

Abdullah İbni Übey de "Ben öyle bir adamım ki devâirden korkarım, dostlarımdan vazgeçmem" demiş ve bu âyetler nâzil olmuştur.

Öyle amma devrin bu gibi ihtimâlâtı içinde kendilerinden başka kimseye yâr olmayanlardan ümmîd beklemektense, (Feasallahü..) Allah'ın, Resûlüne bir feth ü zafer vermesi veyâhut taraf-ı Sübhânîsinden bir emr-i azîm ile o dost dediklerine hâtır u hayâle gelmez bir felâket nâzil oluvermesi ve onların kalblerinde gizledikleri şey'e pişman olmları pek yakın bir ihtimaldir. Bâhusûs o münâfıklar Resûlullaha yaptıkları buğzlarına, risâleti inkârlarına nâdim olurlar, hâib ve hâsir kalırlar.

53 — Ve yekulülleziyne âmenû ehâülâilleziyne aksemû billâhi cehde eymânihim innehüm leme'aküm habitat a'mâlühüm feasbehû hâsiriyne.

O vakit o münafıklar içlerinde gizlediklerine pişman olup, hâib ü hâsir olunca, îmanlarında ihlâs gösterenler biribirlerine,

münâfıklara işâreten istihzâ muamelesi yaparak (Ehâülâi...) bunların ümmîd bekledikleri o mağlûb ve perîşan dostlarına hıtâben yüzlerine karşı: Acâib! Herhalde sizinle beraber olduklarına güçlerinin yetebildiği yeminlerle Allah'a kasem edenler şunlar mıdırlar? Bakınız ne oldular! Bütün ömürleri, bütün çalışmaları zâyi' oldu, boşa çıktı. Açık bir hüsranda kaldılar derler.

54 — Yâ eyyühelleziyne âmenû men yertedde minküm an diynihi fesevfe ye'tillâhü bikavmin yühıbbühüm ve yühıbbûnehu ezilletin alelmü'miniyne e'ızzetin alelkâfiriyne yücâhidûne fiy sebiylillâhi ve lâ yehâfûne levmete lâimin zâlike fadlullahi yü'tiyhi men yeşâ'ü vallahü vâsi'un aliymün.

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hak imdi mürtedler hakkında olacak tecelliyyâtını beyân buyuruyor:

Ey Hak'tan başka gayesi kalmayan ehl-i vahdet:

Mahzûn olmayınız. İmânını arzettikten, İslâm'ı kabûl ettikten sonra, içinizden kendi dinlerinden dönen olursa, Hak yolundan çıkarsa, Allah ona bedel bir kavim getirecek. Bihasebil'inâye Allah onları sever. Onlar da Allah'ı sever.

Cenâb-ı Hak hazret-i ilminde onları îman üzerine muvaffak kılmıştır. Levh-ı Mahfûzunda mertebe-i yakîn ve irfâna vâsıl olacaklarını yazmıştır. Binaen'aleyh muhabbet-i zât dâima bâkîdir. Tecelliyyâtın ihtilâfı ile tegayyür etmez. İşte o muhabbete mazhar olan kavim mü'minlere karşı leyyin, mütevâzıdır.

Ezelî muhabbet râbıtası ile bağlı, gulat-ı mahcûbîne karşı da şedîd olurlar. Tevhıd yolunda nefislerini gizlerler, rızâya tâlib olurlar, bu hususta Allah yolunda cihâd ederler. Bununla beraber bu cihadlarında alçağın levminden de hiç korkmazlar. Bir an cihadlarından geri kalmazlar.

"Melâmî fisebîlillâh melûm olsa ne gam yâhû.."
"Melâmet sırrına vâkıf olan geçmez mi gavgâden

Temâşây-ı cemâl lâzım ne hâsıl kuru da'vâden
Hüvel evvel, hüvel âhır, hüvezzâhir, hüvel bâtın
Hemen bir zât-ı mutlaktır görünen bu merâyâden"

Fakat bu evsâf-ı mezkûre ve enfüsî sıfat-ı müstahsene kisb ile değildir. Kullarına fezây-ı tevhıdde hâdî olan Allah'ın fazlıdır. Bunların Allah'a ibâdeti ne rağbet iledir ve ne de rehbet iledir. Bu, Allah'ın bir inâyetidir ki, onu dilediğine verir. Ehl-i inâyetten dileyene de verir.

Allah'ın fazlı geniştir. İn'âmına müstehak olanı bilir.

55 — İnnemâ veliyyükümullahü ve resûlühu velleziyne âmenülleziyne yukıymûnessalâte ve yü'tûnezzekâte ve hüm râki'ûne.

Sizin yârınız, bütün umûrunuzun mütevellîsi, veliyy ü emriniz, muhıbbiniz, yardımcınız ancak Allah'tır, peygamberidir. Ve Allah ve Resûlüne teba'an onlardan başka gayesi olmayanlardır.

Onlar namaza devam ederler. Hak'ka iktırab içün salât-ı dâimîde olurlar. Rükû'da oldukları halde zekât verirler.

Bu âyet-i celîle İmâm-ı Ali Kerremallahü Vechehû Hazretleri hakkında nâzil olmuştur.

Ebûzer Hazretleri diyor ki:

"Bir gün mescid-i saâdette öğle namazı kılmıştık. Bir sâil: "Yâ Rabbi şâhid ol! Resûlullahın mescidine geldim, şey'en lillâh dedim istedim, kimse bana bir şey vermedi" diye şikâyet etti. Hazret-i Alî namaz kılıyordu ve rükû'da idi. Sâile serçe parmağındaki bir yüzüğü îmâ etti. O da gitti çıkarıp aldı. Bu hâli Resûl-i Ekrem, Muhammedî nazarları ile temâşâ ediyorlardı. Nazarlarında hâsıl olan hal, hâzır bulunan eshâb-ı bâsafâya bir heyecan vermişti.

Cenâb-ı Resûl-i Ekrem: "Allahım! Kardeşim Mûsâ Zât-ı Ehadiyyetinden (Rabbişrahlî sadrî...) (Ve eşrikhü fî emrî...) diye niyâz etti. Sen de: (Seneşüddü adudeke bi ahîke ve nec'al lekümâ sultânen...) diye Tevrâtı inzâl buyurdun. Allahım! Ben de

peygamberin Muhammedim. Benim de sîneme genişlik ver, işimi kolaylaştır, bana da ehlimden Alî'yi vezir yap. Ve bununla arkama kuvvet ver" dedi. Ve henüz kelimâtı itmâm etmeden Cibrîl nâzil oldu:

"Yâ Muhammed! (Ikre' innemâ veliyyükümullahü ve resûlühû... ilh.) dedi."

56 — Ve men yetevel-lellahe ve resûlehu velleziyne âmenû feinne hızballahi hümülğâlibûne.

Muhakkak sûrette her kim ki, Allah'a ve Resûlüne, ehlullaha dostluk eder, mü'minleri dost tutarsa galib olur. Çünkü hakîkatte galib olanlar Allah taraftarıdırlar. Onlar bütün maksadlarına ve muradlarına fazl-ı İlâhî ile vâsıl olurlar.

57 — Yâ eyyühelleziyne âmenû lâ tettehızülleziynettehazû diyneküm hüzüven ve le'ıben minelleziyne ûtülkitâbe min kabliküm velküffâre evliyâ'e vettekullahe in küntüm mü'miniyne.

Ey îmân edenler!

Hakkıyle îmân etmişseniz dîninizle eylenenleri, dîninizi istihzâ mevzu'u yapanları dost edinmeyin. Bâhusûs sizden evvel Kitâba nâil olup dinlerini eğlence ve oyuncak edinenleri yâr ettihâz etmeyin.

Şirkleri cibillî olan kimselerden dostunuz olmasın. Bu hususta Muktedir, Gayyûr olan Allah'tan çekinin.

(Yâ eyyühelleziyne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلٰوةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٨﴾ قُلْ يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ هَلْ تَنْقِمُونَ مِنَّآ إِلَّآ أَنْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ
وَمَآ أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَآ أُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ فٰسِقُونَ ﴿٥٩﴾ قُلْ
هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذٰلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللّٰهِ مَنْ لَعَنَهُ اللّٰهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ
وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولٰٓئِكَ شَرٌّ
مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَآءِ السَّبِيلِ ﴿٦٠﴾ وَإِذَا جَآءُوكُمْ قَالُوٓا اٰمَنَّا
وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦١﴾
وَتَرٰى كَثِيرًا مِّنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ
لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٢﴾ لَوْلَا يَنْهٰهُمُ الرَّبّٰنِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ
عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٦٣﴾
وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللّٰهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ
يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَآءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ
مَآ أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَآءَ إِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ كُلَّمَآ أَوْقَدُوا نَارًا لِّلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا
اللّٰهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٤﴾

58 — Ve izâ nâdeytüm ilessalâtittehazûhâ hüzüven ve le'ıben zâlike biennehüm kavmün lâ ya'kılûne.

Nasıl onlardan dost ve evliyâ ittihâz eyleyebilirsiniz? Onlar buğzları ve gizli gayzları sebebiyle; Hak'ka iktırab içün ezan okunup namaza çağırdığınız zaman, ezan vea namazı eğlence ve oyun yerine tutarak istihzâ ederler. Kendilerindeki akl-ı cüz'îlerini kullanmaktan âciz olan bunlar, mebde' ve me'addan câhil, geliş ve gidişlerindeki gayeyi duyamayan bir kavimdir.

Ondan nâşi istihzâ ederler. Yoksa günde beş def'a felâha, vahdete da'vet eden bir ma'nâ üzerinde istihzâ, aklın kârı değildir.

Evet münâdât-ül Hak'kı ehl-i Hak işidir. Kimler ki, âlem-i gaybde nidây-ı Hak'kı işitmiştir ve icâbet etmiştir, orada muhabbet hâsıl olmuştur, burada da o zevkı tadar. Bu zevk, cemâl-i İlâhîye müştak olanlarda olur.

59 — Kul yâ ehlekitâbi hel tenkımûne minnâ illâ en âmennâ billâhi ve mâ ünzile ileynâ ve mâ ünzile min kablü ve enne eksereküm fâsikûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Beyân et ki:

Ey ehl-i Kitab!

Siz bizden niçün hoşlanmıyorsunuz? İstihzânız, intikamınız nedendir? Biz ancak Allah'a, bize inzâl olunana, kezâ bundan evvel bize inzâl olunan Kitâba ve bundan evvel tariyk-ı hidâyete çıkarmak içün geçmiş olan Peygamberlere inzâl olunan Kütüb-ü İlâhîye inandığımızdan nâşi değil mi? Bize kızmanızdaki birinci sebeb: Bizim îmânımız sizden geniş ve sizin esaslarınızı da câmi', sizin ise sâha-i îman ve vicdânınız dar.

İkinci sebeb: Ekserînizin fâsık olması, îman yolundan çıkmanız, tevhıd caddesini terk etmeniz, irfan ve hakîkatten ayrılmanızdır. İşte bunun içün hoşlanmıyorsunuz.

Ey hakîkat yolcusu!

Âyet-i celîlede böylece bir kıyâs-ı mukassem vardır.

60 — Kul hel ünebbiüküm bişerrin min zâlike mesûbeten ındallahi men le'anehullahü ve ğadıbe aleyhi ve ce'ale minhümülkıredete velhanâziyre ve abedettâğûte ülâike şerrün mekânen ve edallü an sevâissebiyli.

Ey Ekmelerrüsul!

Tebkîten ve ilzâmen onlara söyle ki:

(Onlar sizin dîninize şer dediler, imdi onlara şer dînin ne olduğunu anlat!)

Alîm ve Hakîm olan Allah'ın yanında, hükm-ü İlâhîde sâbit, cezâ i'tibariyle daha kötüsünü haber vereyim mi? (Ya'ni, biz İsâ'yı tasdik ettik diye sizin dîninizden daha şer bir şey yok dediniz, farzedelim ki böyledir. Fakat bu dediklerinizden daha fenâsını size imdi haber vereyim mi?)

Şer olan din: Kendi ellerinizle tağyir ettiğiniz, nefislerinize göre uydurduğunuz, şirkle dolu olan dindir. Bâtılı hak sûretinde göstermek istediğiniz dindir ki: Allah'ın indinde cezâları daha fenâ olan kimseler bunların sâlikleridir.

İşte Müntakım, Gayyûr olan Allah'ın lânet ettiği, sâha-i izzetinden tard ettiği, gadabına uğrattığı, (mertebe-i niyâbetinden azlettiği, insanlık rütbelerini ref'ettiği), üzerlerine gadab ettiği ve lânetlediği o kimselerdir ki, onlar: Maymunlara, domuzlara çevrilenler ve Şeytâna tapanlar, Allah ve Resullerinin düşmanları olan zalemeye uşak olanlardır. O, insanlığı mesholunup huzûr-u cemâlîden koğulanlar daha şerlidirler.

Koğulmuşların, kendilerini gadab-ı İlâhîye siper yapmışların, makam-ı insaniyyetten meshedilmişlerin yerleri indallah daha fenâdır. Doğru yoldan çıkan, Hak ve hakîkat caddesinden ayrılanlar onlardır.

Ey hakîkat yolcusu!

Âyet-i celîlede: Allah'ın, kendilerine lâ'net ettiği, gadabına uğrattığı, bir kısmını maymun, bir kısmını hınzir yaptığı kimseler zikrediliyor.

Ümemi sâlifede maymun ve hınziyre meshedilen kimselerin sûret ve ma'nâlarının da meshedildiklerini tahsîl edenler olduğu

gibi, insanda hâkim olan siyret olduğundan ve ind-i İlâhîdeki kıymet siyret üzerine tecellî ettiğinden; sûretlerinin zâhirde insan şeklinde kalıp siyretlerinin meshedildiklerini tahsîl edenler de olmuştur.

Ya'ni: Bunlar istiklâl-i rûhîlerini kaybetmişler, nâib-i Hak olmaktan koğulmuşlar, kararsız, mütelevvin, sahtekâr. Bir bakışta zekî, insanın her yaptığını taklîd edebiliyor, fakat hakîkatte ne yaptığını bilmiyor, taklid derdiyle her felâkete atılıyor... Gayet çirkin, sûretsiz bir meshare timsâli, boynu bükülmez (hak ve hakîkate dönmez. Kafasının dikine gider, her cinayeti yapar, her pisliği yer, derisi bile debagat kabûl etmez, menfûr, makhûr cinayet ve denâet timsâli olur gider. Tâgûta tapar, mahrûmiyyetle sönerler.)

İşte görülüyor ki âyet-i celîlede lâ'netten gadaba, gadabdan mesh'a, mesh'den tâgûta doğru giden gayet açık bir silsile-i beyân var.

Bu beyan gösteriyor ki, bunların hey'et-i mecmuası değil, her biri ayrıca bir şerdir. En ağırı tâgûta kul olmaktır.

Bu âyet-i celîlenin sebeb-i nüzûlü:

Bir rivâyete göre, Yahudilerden bir kısmı gelmişler Resûlullaha dînini sormuşlar. Resûlullah: (Âmennâ billâhi ve mâ ünzile ileynâ ve mâ ünzile ilâ ibrâhîme ve nahnü lehû müslimûn) diye cevab vermiş. İsâ'yı işittikleri zaman "Biz sizin dîninizden daha şerir din bilmiyoruz" demişler. Bunun üzerine bu âyet-i celîle nâzil olmuştur ki bunlar dîne (şer) ta'bîr ettiklerinden dolayı "Sizin şer dediğinizden daha şerrini size haber vereyim mi ki o sizin din nâmını verdiğiniz kendi hâlinizdir" denmiş ve beyân edilmiştir.

61 — Ve izâ câûküm kâlû âmennâ ve kad dehalû bilküfri ve hüm kad harecû bihî vallahü a'lemü bimâ kânû yektümûne.

Ey mü'minler!

Bâhusûs o mürâî muannidler, size muhabbet iddiasında bulunan o müdâhinler size geldikleri zaman "Peygamberinize ve Rab-

binden ona gönderilen her şey'e îmân ettik" derler. (Onların bu sözlerine kanmayın, hakîkî dost sanmayın. Onlar sizin yanınıza girdikleri vakit küfr ile girmişlerdir, kezâ çıktıkları vakit de küfr ile çıkmışlar, belki küfürde ısrâr u inadları artarak çıkmışlardır.)

Kullarının bütün zamâirine muttali' olan Allah, onların gizledikleri küfür ve nifâkı, Resûlullaha ve mü'minlere besledikleri buğz u adâveti çok iyi bilir.

62 — Ve terâ kesiyren minhüm yüsâri'ûne fiyl'ismi vel'udvâni ve eklihimüssuhte lebi'se mâ kânû ya'melûne.

Ey görücü!

Onlardan çoğunu görürsün ki; aklen ve şer'an mezmûm olan günâha, haksızlığa, haram mal yemeğe sanki haklı imişler gibi koşarlar rüşveti, meşru' imiş gibi yaparlar. Onların işledikleri işler ne çirkindir. Kendilerine türlü türlü azâbı kaplamış oluyorlar.

63 — Levlâ yenhâhümürrebbâniyyûne vel'ahbâru an kavlihimül'isme ve eklihimüssuhte lebi'se mâ kânû yasne'ûne.

Başlarında Rabbânîlik iddiasında bulunan evliyâ-i umûr ve siyâsîleri ve ulemâları, Allah'a ve O'nun Kitâbına iftirâ ederek yalan söylemekten, haram mal yemekten onları men'etseler a... Fakat etmiyorlar, hiç olmazsa sükût ile tervîc ediyorlar. (Susmaları onların harâmı helâl i'tikad etmesine sebeb oluyor.)

Onların yaptıkları ne çirkindir.

(Evvelki âyette (ya'melûn) buyurulmuştur. Bu âyet-i celîlede de (yesne'ûn) buyuruluyor. Binaen'aleyh (sun'), (amel)den daha mübâlâgalıdır.

Amel: Yapmak. Sun': Yapışı sağlam olmak demektir. Sani'in âmilden daha ziyâde hareketi vardır. İşte buna binaendir ki ulemâ hakkında en şiddetli âyet, bu âyettir.

64 — Ve kâletilyahûdü yedullahi mağlûletün ğullet eydiyhim ve lü'ınû bimâ kâlû bel yedâhü mebsûtatâni yünfiku

keyfe yeşâ'ü ve leyeziydenne kesiyren minhüm mâ ünzile ileyke min rabbike tuğyânen ve küfren ve elkaynâ beynehümül'adâvete velbağdâe ilâ yevmilkıyâmeti küllemâ evkadû nâren lilharbi atfeehallahü ve yes'avne fiyl'ardı fesâden vallahü lâ yühıbbulmüfsidiyne.

Gafletin, cehlin iktızâsı olarak, Yahudiler: "Allah'ın eli bağlıdır, sıkıdır" dediler. (Rızk vermekte hasistir) demek istiyorlardı.

Onların kendi elleri bağlanmıştır. (Hubb-u gayr ile yaşamayı şiâr edinmemişlerdir. Dâima hasis menfaatler peşinde koşarlar. Kendi nefislerinden hâric hayırdan çekinirler). Allah'a söyledikleri bu söz sebebiyle lâ'net olundular. Mertebe-i insâniyyeden tard edildiler. Zillet ve meskenete mahkûm edildiklerinden gınâ-i kalbe mâlik değillerdir.

Hayır! Allah Sübhânehû Teâlâ'nın iki eli de ebeden, ezelen ve dâimen açıktır. Evet O'nun cemâl ve celâl sıfatları dâima açıktır. O, Cûd-u mutlak sâhibidir. Tasarrufunda müstakıldir. Dilediği gibi infâk eder. İrâde-i Sübhânîsi bir kimse içün fazl u cûdu ile irâde ederse öyle tecellî eder, adl ü kahr ile tecellî ederse men'eder.

Ey Ekmelerrüsul!

Vallahi onların hıkd-u hasedleri sebebiyle; Zât-ı Risâletine in'âmen ve ıkdâmen Rabbin tarafından inzâl olunan Kur'an onların çoğunda küfür ve tuğyânı arttırır. Zâlim olurlar da, Allah'ın şânına lâyık olmayan şeyleri söylerler. Israr ile ve inadla şirk ederler. Ve biz de kıyâmete kadar Yahud ve Nasârânın aralarında buğz u adâveti ibka eyledik. Her ne vakit ki, hakîkî ehl-i iymâna âteş-i harbi yaksalar biz söndürürüz. Aralarına ibka ettiğimiz adâvet ve muhalefet o âteşi söndürür.

Ezcümle bunlar dâimen ve müstemirren yer üzerinde fesâda çalışırlar. Fitne îcâdında inâd ederler. Halbuki Allahu Teâlâ müfsidleri sevmez.

(Ve iz nâdeytüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَأَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَاةَ
وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ
وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ
مَا يَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ
مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٧﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ
لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُقِيمُوا التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ
مِنْ رَبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٦٨﴾
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَىٰ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾ لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ
وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رُسُلًا كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ
أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿٧٠﴾

65 — Velev enne ehlelkitâbi âmenû vettekav lekeffernâ anhüm seyyiâtihim ve leedhalnâhüm cennâtin na'ıymi.

Eğer ehl-i Kitab Yahud ve Nasârâ, Allah'ın vahdâniyyetine hakkıyla îmân edip Allah'tan ittika etselerdi bütün seyyiatlarını mahveder, fazl-ı Sübhânîmizle onları ni'met-i ebediyye cennetlerine koyardık.

Eğer ihlâs gösterselerdi ilmel-yakîn, aynel-yakîn, hakkal-yakîn mertebelerinde seyirlerini ikmâl ederdik.

66 — Velev ennehüm ekamüttevrâte vel'inciyle ve mâ ünzile ileyhim min rabbihim leekelû min fevkıhim ve min tahti ercülihim minhüm ümmetün muktesıdetün ve kesiyrün minhüm sâe mâ ya'melûne.

Eğer onlar Tevrat ve İncîl'e taraf-ı İlâhîden gönderilen bütün Kitablara îmân edip ve ahkâmiyle âmil olsalar idi Allah'ı şânına lâyık olmayacak sözler söylemezler, her taraftan in'âm-ı İlâhîye mazhar olurlardı.

Cenâb-ı Hak onları rızk-ı sûrî ve ma'neviyyeye müstağrak kılacaktı. Üstlerinde, ayaklarının altlarında bütün varlığın Hak'kın olduğunu göreceklerdi.

Semâdan inzâl olunan rahmet ile Arzın nasıl izdivâc ettiğini ve kime çalıştığını görüp, Hak'kın rezzâk-ı erâzil ü eâzım olduğunu bileceklerdi.

Onlardan bir ümmet-i muktesıde, bir ümmet-i mu'tedile ve munsıf ve âdil kimseler de vardır fakat azdır. Ekserîsi i'tidâl ve tevhıd caddesinden çıkmışlar, çirkin ameller işlemişler, Hak'kı inkârda ısrar etmişlerdir.

67 — Yâ eyyüherresûlü bellığ mâ ünzile ileyke min rabbike ve in lem tef'al femâ bellağte risâletehu vallahü ya'sımüke minennâsi innallahe lâ yehdiylkavmelkâfiriyne.

Elinde şâhidin Kur'an, Ehl-i Kitâbın Kitablarında beyânın burhân olan Resûl-i Ekremim!

Sen onların içinde muktesıdlerin azlığına, ya'ni, âdil, tevhıyd-i esmâ ve sıfâta vâsıl, sâhib-i irfân olanların azlığına ve fâsıkların, tevhıyd-i ef'âle vâsıl olamayanların, nefislerinin sıfatlarında mahcûb kalanların çokluğuna bakma. Ekseriyyeti teşkîl eden fâsıkların bir zarar yapacaklarından çekinme. Senin nefsinde Hak'ta gayrı bir şey yoktur.

Binaen'aleyh sana inzâl olunanı, Rabbinden sana geleni, hoşlarına gitsin ve gitmesin hepsini tebliğ et. Tevhıyd-i Zat yolunu beyân et. Eğer çekinir de imhâlen tebliğ etmezsen, peygamberliğini yerine getirmemiş olursun. (Tek başına açtırılmış olduğun bu "Lâ ilâhe illallah" da'vâsında, onun edâsında Allah'a dayan. Bütün ahvâline murâkıb olan Allah'ın, sana vikaye-i İlâhîsinden zırh giydirmiştir. Sana kötülük yapmaklık içün hazırlanmış olan maksadlara Allah'ın kâfidir). Seni nâstan tamamen muhafaza edecektir.

Zîra Allah, kâfir cemaate sana zarar vermek içün yol göstermeyecek, sana hazırlanmış olan su'-i kasdlere muvaffak kılmayacaktır. Senin risâletin envâr-ı Rubûbiyyetin zuhûrudur. O nûra cebhe almaya hiç kimsenin tâkati yoktur.* Binaen'aleyh vazife-i risâletini tamamen îfâ et.

Bütün kullarının zamâirine, hîlelerine muttali' olan Allah, kâfir olan kavme hidâyet etmez.

68 — Kul yâ ehlelkitâbi lestüm alâ şey'in hattâ tükıymuttevrâte vel'inciyle ve mâ ünzile ileyküm min rabbiküm ve leyeziydenne kesiyren minhüm mâ ünzile ileyke min rabbike tuğyanen ve küfren felâ te'se alelkavmilkâfiriyne.

Ey Ekmelerrüsul!
Onlara söyle:

---

* Âyet-i celîleden, "Rabbin tarafından sana inzâl olunanı tebliğ et, yoksa zâtımla zâtın arasındaki husûsiyyeti umûma anlatma" ma'nâsı tahsîl olunmuştur.

Ey Ehl-i Kitab!

Tevrât'ı, İncîl'i, Rabbiniz tarafından size inzâl olunanı yerine getirmedikçe, siz emr-i dinden, îmândan, itâattan, inkıyaddan hiçbir şey üzerine değilsiniz.

Habîbim!

Bunları hiç çekinmeden apaçık onlara söyle. Ve emîn ol ki sana inzâl olunan bu âyet de onların çoğunun, bâhusûs ulemâ ve rüesâlarının birçoğunun azgınlığını, gâvurluğunu arttıracaktır. Dolayısiyle sana tâbi' olan mü'minlere karşı da gayzları, buğzları artacaktır.

Ey Peygamber-i Hak!

Bundan dolayı Hak ve hakîkati örten, re'y-i fâsideleri ile hareket edip, bâtıl hüviyyetlere tapan kâfir cemaate karşı mahzûn olma.

69 — İnnelleziyne âmenû velleziyne hâdû vessâibûne vennesârâ men âmene billâhi velyevmil'âhıri ve amile sâlihan felâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Şübhe yok ki mü'min olanlar, ya'ni (Kur'an-ı Mübîn'deki) emirlere teslim ve inkıyâd edenler, nehiylerinden sakınanlar, bütün Kitablara ve Peygamberlere inananlar ve Tevrât'ın bütün emirlerine inanan Yahudiler, ibâdetlerine melâikeyi tevessül kılan Sâbiîler, İncîl'in muktezâsı ile amel eden Nasârâ; bunlar yok mu, onlardan Allah'a, âhıret gününe, ikinci hayâta inanıp Dîvân-ı Sübhânîde hesab vereceğine îmân edenler, îmânın muktezâsına yakışan tevhîd yolunda amel-i sâlih işleyenler içün ne bir korku vardır, ne de bunlar mahzûn olurlar.

70 — Lekad ehaznâ miysâka beniy isrâiyle ve erselnâ ileyhim rüsülen küllemâ câehüm resûlün bimâ lâ tehvâ enfüsühüm feriykan kezzebû ve feriykan yaktülûne.

Kasem olsun ki, biz bu îman esâsı üzerine İsrâil oğulların-

dan mîsak almıştık. Allah'a şirk koşmayacaklardı, Peygamberlerine hasım olmayacaklardı. Onlardan mîsak aldıktan sonra onlara birçok Peygamber göndermiştik, (Fakat nefislerinin hoşlanmayacağı bir emirle her ne zaman bir Peygamber geldiyse önlerine çıktılar) kimini tekzib ettiler, îman üzerine mîsakları olduğu halde kimini de katlediyorlardı.

(Velev enne ehlelkitâbi...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَحَسِبُوٓا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا كَثِيرٌ مِّنْهُمْ ۚ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا
يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا إِنَّ اللَّهَ هُوَ
الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۖ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِيٓ إِسْرَائِيلَ
اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۖ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ
حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۖ وَمَا لِلظَّالِمِينَ
مِنْ أَنصَارٍ ﴿٧٢﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ
ثَلَاثَةٍ ۘ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّآ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۚ وَإِن لَّمْ يَنتَهُوا عَمَّا
يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
﴿٧٣﴾ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿٧٤﴾ مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ
مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ ۖ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ ۗ
انظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انظُرْ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ
﴿٧٥﴾ قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ
ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ۚ وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

71 — Ve hasibû ellâ tekûne fitnetün fe'amû ve sammû sümme tâballahü aleyhim sümme amû ve sammû kesiyrün minhüm vallahü basıyrün bimâ ya'melûne.

Ve onlar, Enbiyânın önüne çıkıp onları tekzîb ve katletmelerinin neticesinde, kendileri içün kat'iyyen bir fitne ve musîbet olmayacağını zannettiler. Bu zanları sebebiyle kör ve sağır oldular. Hak'kı rü'yetten, Hak'kın hıtâbını idrâkten mahrûm oldular. Gözleri perdelenmişti. (Zâhirdeki muvaffakıyyetleri körlüklerinin derinleşmesi içün Allah'ın mühleti bir istidrâcından ibâret idi.) Derecâttan derekâta o kadar kuvvetli sür'atle sukut ediyorlardı ki suud mudur, sukut mudur anlaşılmıyordu. Ne dînin emmârelerini görüyorlardı, ne tevhıydin alâmetine bakabiliyorlardı, ne de delâil-i tevhıyd ü irfânı işidebiliyorlardı.

Sonra Bâb-ürrahme açıldı, kusurlarını bildiler, Hak'ka rücu' ettiler. Allah kendilerine tevbe nasîb etti, günahlarının afvolunma yolunu öğretti. Afv ile muamele kıldı.

Bu tevbeden sonra onların çoğu tekrar dalâlete rücu' ederek bâtın gözleri yine kapandı. Kulakları sağır oldu.

Onların bütün hallerine muttali' olan Allah, re'y-i fâsidleri, bâtıl hüviyyetleri ile irtikâb etmiş oldukları amellerini görür.

72 — Lekad keferelleziyne kâlû innallahe hüvelmesiyhubnü meryeme ve kâlelmesiyhu yâ beniy isrâiyla'büdullahe rabbiy ve rabbeküm innehu men yüşrik billâhi fekad harremallahü aleyhilcennete ve me'vâhünnârü ve mâ lizzâlimiyne min ensârin.

Nasârâ'ya gelince:

Tecelliyyât-ı Zâtiyyesiyle mevcûdâta tecellî eden, vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan Allah, Meryem oğlu Mesih'ten ibârettir dediler. Hak'kı takyîd ettiler, mahsur kıldılar. Celâlime yemîn ederim ki onlar bu sözleriyle kâfir oldular.

Halbuki Mesih onlara: "Ey Benî İsrâil! Rabbim ve Rabbiniz

olan Allah'a ibâdet ediniz, ancak O'nu ma'bûd tanıyınız. Zîra her kim, şerîk ve nazîrden, mahlûkundan mutlak münezzeh olan Allah'a şirk ederse, zâtında ganî olan Allah onu Cennetinden mahrûm eder, suedâ-i muvahhıdiynin gireceği yere koymaz, me'vâsı ateş olur. Onun yeri eşkıyâ-i merdûdînin gireceği yurd olur.

Ve muhakkak biliniz ki Allah'a iftirâ eden zâlimler içün hiçbir yardımcı da yoktur. Kimse onları azabdan kurtaramaz demişti.

73 — Lekad keferelleziyne kâlû innallahe sâlisü selâsetin ve mâ min ilâhin illâ ilâhün vâhıdün ve in lem yentehû ammâ yekûlûne leyemessennelleziyne keferû minhüm azâbün eliymün.

Taaddüdden münezzeh, vahdâniyyet-i zâtiyyesi mutlak, ma'bûdün bilhak, evet kendi kendisini birlediği bir birlikle bir olan, o birlik ki, adet manzûmesinde çiftin mukabili olmayan bir birliktir; işte ancak bir tek taabbüd edilecek varken Allah üçten biridir, üçün üçüncüsüdür diyenler, celâlim hakkı içün muhakkak küfrettiler.

Cenâb-ı Hak ictimâ u iftiraktan, nâsûd ile imtizacdan, hulûlden münezzehtir.

Zulmetlerinin karanlığında kalan bunlar, söyledikleri sözlerinden geri durmazlarsa, ya'ni bu i'tikad üzere ölürlerse onlardan kâfir olanlara herhalde elîm bir azab vardır. Mertebe-i tavhıdden mahrûm olmak o mertebe-i tevhıd ki; Hak'ka nâib olmak demektir, oradan düşmekten de daha şedîd azab yoktur.

74 — Efelâ yetûbûne ilellahi ve yestağfirûnehû vallahü ğafûrün rahıymün.

Bu küfür ve dalâl üzerinde ısrar edecekler mi? Hâlâ Allah'a tevbe etmeyecekler mi? O'nun mağfiretini istemeyecekler mi?

Halbuki Allah (günahları örtbas etmeye bahâne arar). Ufa-

cık bir söz, temiz bir ihlâs ile dönecek olurlarsa ebedî saâdete nâil olacaklardır. Elverir ki Allah'ın ahad, samed ve ferd ve bu emr-i menkulün de akl-ı selîme göre ma'kul olduğunu lisanlariyle ikrar, kalbleriyle tasdik, amelleriyle de isbât etsinler.

75 — Melmesiyhubnü meryeme illâ resûlün kad halet min kablihirrüsülü ve ümmühu sıddiykatün kânâ ye'külânitta'âme ünzur keyfe nübeyyinü lehümül'âyâti sümmenzur ennâ yü'fekûne.

Mesîh-ibni Meryem, Peygamberden başka bir şey değildir, Resûl-i ızamdan bir zât-ı âlîdir. Ondan evvel O'nun emsâli Peygamberler gelip geçmiştir. Ve annesi de ismet ve iffet nümûnesi, Allah'ın âyetlerini pek ziyâde tasdîk eden bir hanımdır.

(Evsâf-ı beşeriyyelerine en büyük delil), her ikisi de yemek yerlerdi.

Ey nâzır-ı müteaccib!

Bak onlara ne kadar açık delillerle âyâtı, vahdâniyyeti beyân ediyoruz da onlar Hak'kı dinlemeden, âyetleri dinleyip anlamadan nasıl yüz çeviriyorlar. İnkârda nasıl ısrâr ediyorlar bak, taaccübün artsın.

Akıllarını tariyk-ı Hak'tan, kulaklarını kelime-i tevhıydi işitmekten nasıl döndürüyorlar, nasıl çeviriyorlar.

76 — Kul eta'büdûne min dûnillâhi mâ lâ yemlikü leküm darren ve lâ nef'an vallahü hüvessemiy'ul'aliymü.

Ek Ekmelerrüsul!

Onlara ilzâmen ve tebkîten söyle ki:

Ferd ü Samed, Vâhıd ü Ahad olan Allah'ı bırakıp da, sizin içün bir şey'e mâlik olmayan, ne zarara ve ne de nef'a kaadir bulunmayan şeylere mi îmân ediyorsunuz, taabbüd ediyorsunuz? (Neye zilâle tapıyorsunuz? Neye mevhum temsillere îmân ediyorsunuz? Vücûd-u ebedîsi, hayât-ı dâimîsi olmayan şeylere ne vakte kadar taabbüd edeceksiniz?)

Milkinde melekûtünde müşâreketsiz, tasarruf-u tâmmı olan Allah semi' ve hakkıyle aliymdir.

(Ve hasibû ellâ tekûne fitnetün...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ
وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا
كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾ لُعِنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى
ابْنِ مَرْيَمَ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾
كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا
يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾ تَرَىٰ كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾ وَلَوْ كَانُوا
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ
أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾ لَتَجِدَنَّ
أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ
أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ
آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ
قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾

77 — Kul yâ ehlelkitâbi lâ tağlû fiy diyniküm ğayrelhakkı ve lâ tettebi'û ehvâe kavmin kad dallû min kablü ve edallû kesiyren ve dallû an sevâissebiyli.

Habîbim!

Ehl-i Kitâba, bâhusûs Nasârâya fermân et:

Nebîniz hakkında ne Yahudiler gibi, ne de müteassıb Nasrânîler gibi haddi aşarak konuşmayın. Dîninizde hakkı aşmayın. Bâhusûs her şey'in hak ve hakîkatini apaşikâr meydana koyan Kur'an-ı Mübîn tenezzülen geldikten ve bu hakîkatleri açıkladıktan sonra haksız ifrâta dalmayın. Bundan evvel tariyk-ı Hak'tan şaşmış ve birçoklarını da şaşırtmış olan eslâfınızın hevâları ardından gitmeyin, hevesâtına uymayın.

78 — Lü'ınelleziyne keferû min beniy isrâiyle alâ lisâni dâvûde ve ıysebni meryeme zâlike bimâ asav ve kânû ya'tedûne.

İsrâil oğullarından kâfir olanlara, Dâvud ve İsebni Meryem lisâniyle lâ'net olundu, mertebe-i niyâbet-i insâniyyeden tard olundular. Bunun sebebi de: Onların Allah'a isyanları, taaddî ve tecâvüzleridir.

79 — Kânû lâ yetenâhevne an münkerin fe'alûhü lebi'se mâ kânû yef'alûne.

Onlar dalâle inhimakleri ve gafleti gaye ittihâz etmeleri sebebiyle nefislerini men'edemiyorlardı. Yaptıkları fenalıklardan, ahlâka muhalif hallerden yekdiğerlerini alakoymuyorlardı. Ma'sıyyet tekrar edilmemek üzere tenebbüh yoktu. Fenalıklardan geri duramıyorlardı. Şerre muhalefette* inad ve ısrar vardı. Tekrar tekrar işleniyordu.

(Âyet-i celîlede, ma'sıyyetin tekrar tekrar işlendiğine işâret

* Buradaki muhalefet dostluk ma'nâsınadır. Arab alfabesindeki noktasız (ha) ile yazılır.

vardır.

Evet bir ma'sıyyet, muktezâ-i beşeriyyet ü gaflet ilk irtikâb edildiği zaman insan enfüsünde bir azab duyar, fakat tekerrür ederse o ma'sıyyete ülfet tedârik edilmiş olur, azab duyulmamaya başlar. İşte bu hal onun insanlıktan isti'fâ ettiğine bir delildir.)

Hakîkatte nefisleri içün ne kötü şey kazanıyorlardı.

80 — Terâ kesiyren minhüm yetevellevnelleziyne keferû lebi'se mâ kaddemet lehüm enfüsühüm en sehıtallahü aleyhim ve fiyl'azâbi hüm hâlidûne.

Ey hakîkati gören!

Onların birçoğunu görürsün ki kâfir ve müşrik olanlara dostluk ederler.

Allah ile azamet yarışına çıkanlara yardakçılık ederler, onlarla düşüp kalkarlar, muhabbet ibrâz edeceğiz diye çırpınırlar, kendi nefisleri içün ileri götürdükleri şey ne kadar çirkindir. (Nefisleri içün ne kötü şey kazanmış oluyorlar. Bana takdîm edecekleri şey, benim düşmanlarıma karşı gösterdikleri dostlukları mıdır?)

Bu sebeb dolayısiyle müntakım ve gayyûr olan Allah onları hışmına uğratmıştır. Onlar azabda da ebedîdirler.

81 — Ve lev kânû yü'minûne billâhi vennebiyyi ve mâ ünzile ileyhi mettehazûhüm evliyâe ve lâkinne kesiyren minhüm fâsikune.

O münâfıklar Allah'ın vahdâniyyetine, taraf-ı İlâhîden bütün mevcûdâta meb'us olan peygambere, ona inzâl olunan hak ile bâtılı ayıran Kitâba îmân etmiş olsalardı, müşrikleri dost ittihâz etmezlerdi. Fakat onların birçoğu dinden çıkmış fâsıklardır.

82 — Letecidenne eşeddennâsi adâveten lilleziyne âmenül-yahûde velleziyne eşrekû ve letecidenne akrebehüm meveddeten lilleziyne âmenülleziyne kâlû innâ nesârâ

zâlike bienne minhüm kıssiysiyne ve rühbânen ve ennehüm lâ yestekbirûne.

Ey halkı Hak'ka davet eden Resûl-i Zîşân!

Kasem olsun ki Yahudilerle müşrikleri sana, Kitâbına ve mü'minlere karşı nâsın içinde en şiddetli düşman olarak bulursun.

Yine kasem olsun ki, biz Hıristiyanız diyenlerden ba'zılarını da mü'min olanlara meveddet ve muhabbette daha yakîn bulursun.

Bunun sebebi de: İçlerinde ilm-i ledünne tâlib keşişler, ulemâ-i hâifîn bulunmasıdır. Aynı zamanda onlar gayet mütevâzı olup mütekebbir değillerdir. Buna binaen onları mü'minlere daha mûnis olarak bulacaksın.

(Kul yâ ehlelkitâbi...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا
عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ٨٣
وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَن يُدْخِلَنَا
رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ٨٤ فَأَثَابَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ
الْمُحْسِنِينَ ٨٥ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ٨٦ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ
مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ٨٧
وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي
أَنتُم بِهِ مُؤْمِنُونَ ٨٨ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ
وَلَٰكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا عَقَّدتُّمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ
إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ
أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ
أَيَّامٍ ذَٰلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ
كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٨٩

83 — Ve izâ semi'û mâ ünzile ilerresûli terâ a'yünehüm tefiydu mineddem'ı mimmâ arefû minelhakkı yekulûne rabbenâ âmennâ fektübnâ me'aşşâhidiyne.

Cenâb-ı Hak burada ehl-i hâlisin, ya'ni kibirden münezzeh, tevazu' sıfâtı ile muttasıf olanların şânını zikrederek îmanlarını beyân ediyor:

Ey Hak'kı gören râî-i mu'teber!

Onlar Peygambere inzâl olunan Kur'an'ı işittikleri vakit, onun verdiği inbisâta akıllarını şâhid tutarlar, Hitâb-ı Kur'an'ın halâvetine kalblerini şâhid tutarlar, cemâl-i Enbiyâ'yı müşâhede ettiklerinden ruhlarını şâhid tutarlar, bu tecelliyyât-ı nâmütenâhî-i nûrâniyyede Hak'kı bildiklerinden gözlerinden sıcak gözyaşları akmaya başlar, gözleri yaşla dolu olduğu halde, (Kirpiklerine gözyaşı incileri dizildiği bir vaz'ıyyette)* münâcât ederler de derler ki:

"Yâ Rabbi!

İmân ederiz, tasdik ederiz, tahkîkan teslîm oluruz, Kitâbına, Peygamberine ilmel-yakîn, aynel-yakîn inananlardanız. Bundan sonra bizi hakkal-yakîn mertebesine çıkar, lûtfunla, fazlınla hakkal-yakîn mertebesinde beraber yaz.

(Hazret-i Muhammed'e yalnız bakanlardan değil, O'nu görenlerden eyle. Ümmetlerin ekmeli olan ümmet-i Muhammmed'den kıl.)

Resûlünün kadrini bilenlerden, eshâbının şânını duyanlardan eyle bizi."**

---

* Bu inciyi ancak Allah satın alabilir, başka mevcûdun onu almaya kudreti yetişmez.

** Aşk âteşi kalb âlemini ısıtırsa o kalbin içinde kaynayan su gözyaşı olur. Evet kalb, âlem-i gaybe ma'rifet peydâ edince gözde husûsî bir yaş hâsıl olur, insan kendisinden boşalır, rikkatle tecellî eder.

Cenâb-ı Peygamber "Bu hâli büyük bir ganîmet biliniz, o halde iken Allahınızdan isteyeceğinizi isteyiniz," buyurmuşlardır. Âyette de buna işâreten (Rabbenâ âmennâ fektübnâ me'aşşâhidiyn) buyurulmuştur.

84 — Ve mâ lenâ lâ nü'minü billâhi ve mâ câenâ minelhakkı ve natme'u en yüdhılenâ rabbünâ me'alkavmissâlihıyne.

Hem biz neden apaçık burhan ve delâili ile mükevvenattan müstağnî olarak zât-ı ahadiyyetiyle tecellî eylemiş Allahu Teâlâ'ya ve O'nun gönderdiği Kur'an-ı azamet unvâna, O'ndan gelen peygambere îmân etmeyeceğiz?

Halbuki Rabbimizin bizi de sâlihıyn ile beraber Cennete idhal etmesini tama' ederiz.

85 — Feesâbehümullahü bimâ kâlû cennâtin tecriy min tahtihel'enhârü hâlidiyne fiyhâ ve zâlike cezâülmuhsiniyne.

Alîm ü hakîm, cevvâd u kerîm olan Allah, onların Kur'an'ı dinlerken gözyaşları arasında ihlâs ile yapmış oldukları münâcâtları sebebiyle, hasretini çektikleri, enhârı altından akan Cennetlere dâimî kalmak üzere idhâl edecektir. (İklîm-i vücudlerinde ma'rifet-i İlâhiyye nehirleri akacak, taklidden kurtulup makam-ı tahkîka çıkacak, ilâ mâşâallah tevhıydin zevkinde müstağrak kalacaklardır.) Cenâb-ı Hak onlara, bunları sevab ve mükâfât olarak bahşetmiştir.

İşte ihlâs ile iyi iş işleyenlerin, muhsinînin, hakkal-yakîn mertebesine vâsıl olanların mükâfâtı da budur.

86 — Velleziyne keferû ve kezzebû biâyâtinâ ülâike ashâbülcehıymi.

Kur'an-ı Mübîn tilâvet edildiği vakit, O'nun hakayık-ı beyyinâtı karşısında sıcak gözyaşları ile münâcâtta bulunanlar böyle. Vahdâniyyet-i zâtiyyemize kâfir, âyetlerimizi tekzîb edenler ise; halâsı, necâtı olmayan Cehennemlik kimselerdir.

87 — Yâ eyyühelleziyne âmenû lâ tüharrimû tayyibâti mâ ehallallahü leküm ve lâ ta'tedû innallahe lâ yühıbbülmu'tediyne.

Cenâb-ı Hak bu âyet-i kerîmede İslâm'da ruhbâniyyetin olmadığına işâret ediyor. Şu münasebetle ki:

Yukarıda geçen âyet-i celîlede Hıristiyanlardan bir kısmının, mü'minlere daha yakîn olduğu beyan buyurulmuş ve bunun sebebi de içlerinde, kibirden münezzeh, mütevâzı keşişler ve râhibler bulunması idi.

Râhib: Târik-i dünya ma'nâsınadır. Dinlerin ekmeli olan İslâm dîni muâşeret dîni olduğundan ve hüner, kesrette vahdeti bulmak olduğu içün, İslâm dîninde ruhbâniyyete yer verilmemiştir. Hıristiyâniyyette makbûl olan bu hal, İslâmiyyette makbûl değildir.

İşte buna binaen Cenâb-ı Hak:

Ey benden başka gayesi olmayanlar! Din-i İslâm'a sâdık kalarak O'na tâbi' olanlar!

Nefisleriniz içün; hakîm olan Allah'ın helâl kıldığı tayyibâtı haram kılmayın. Sizin içün dîninizde mubah olan şeyleri harâm etmeye çalışmayın. Bu gibi işleri zühd ü takvâ nâmına yaparak hadden aşmayın.

Bütün kullarının mesalihini müdebbir olan Allah hadden aşanları sevmez buyuruyor.

Âyet-i celîleden enfüsî bir ma'nâ tahsîl edilecek olursa: Bu hıtab ehl-i müşâhedeye âiddir.

Ya'ni:

Ey ehl-i müşâhede!

Ey inananlar ve istikbâl inananların olduğuna inananlar!

Makam-ı müşâhedeye vâsıl olduğunuz zaman mücâhede ile kalblerinizi öldürmeyiniz. Zîra mücâhede yalnız nefs ile olur. Müşâhedetullah zâhir olduğu vakit nefs'ten eser kalmaz. Oradan makam-ı üns'e atlanır.

88 — Ve külû mimmâ rezekakümullahü halâlen tayyiben vettekullahelleziy entüm bihî mü'minûne.

Ey mü'minler!

Bu hıtâbı işittikten sonra rızkınızın mütekeffili olan Allahu

Azîmüşşân'ın merzuk kıldığı halâl ve tayyib olan ni'metleri yeyiniz. Ve inanmış olduğunuz Allah'tan ifrat ve tefrit husûsunda çekininiz.

Ma'nâ-i enfüsîde rızk: Külfetsiz bir sûrette insanda âlem-i gaybden hâsıl olan maarifdir.

Tıyb de: Şevk-ı İlâhîden kalbde hâsıl olan kuvvete denir. Bunlardan kendinizi mahrûm etmeyiniz. Sonra gafletle yemek bir haramdır, ma'rifetle ekl helâldir.

89 — Lâ yüâhızükümullahü billağvi fiy eymâniküm ve lâkin yüâhızüküm bimâ akkadtümül'eymâne fekeffâretühu ıt'âmü aşereti mesâkiyne min evsetı mâ tut'ımûne ehliyküm ev kisvetühüm ev tahriyrü rakabetin femen lem yecid fesıyâmü selâseti eyyâmin zâlike keffâretü eymâniküm izâ haleftüm vahfezû eymâneküm kezâlike yübeyyinullahü leküm âyâtihî le'alleküm teşkürûne.

Bu âyet-i celîle şu sebebe nâzil olmuştur:

Eshâbın ba'zısı târik-i dünya olmaya ya'ni, yatakta yatmamak, ba'zı yemekleri yememek, helâli olan hanıma yaklaşmamak husûsunda yemin etmişler. Bu haber huzûr-u Peygamberîye geldiğinde:

"Ben bu aziz dîni size böyle ta'lîm etmedim. Vücûdünüzün üzerinizde hakkı vardır. Gâh oruc tutarsınız, gâh iftar edersiniz, gâh uyursunuz, gâh kalkarsınız. Hulâsa benim sünnetimden uzaklaşmayın, benim sünnetimden uzaklaşan benden değildir" buyurdular.

Bu fermân-ı Muhammedî karşısında, böyle târik-i dünya olmayı şiâr edinmeye ittifâk eden ba'zı zevat:

"Yâ Resûlullah! Biz bu hususta yemîn etmiştik, şimdi ne yapalım?" dediler, o vakit bu âyet nâzil oldu.

Allahu Teâlâ yeminleriniz içinde lağv olan kasemlerle sizi muâhaze etmez (ya'ni bîhûde andınızla sizi muâhaze etmez.)

(Lağv) demek: Ebû Hanîfe Hazretlerine göre, bir kimsenin bir maddeye, doğru zanniyle yemîn ettikten sonra onun hilâfı zâhir olmaktır.

İşte bu şekilde yemîn edildiği vakit Cenâb-ı Hak afv ile muâmele ediyor, muâhaze etmiyor.

Fakat andları bağlamanızla ya'ni akdettiğiniz yemîn ile sizi muâhaze eder.

Bunun içün keffâret:

Evlâd ü iyâlinize yedirdiğinizin orta derecesinden on fukarayı doyurmaktır. Veya bu kadar yemeği vermek, temlik etmektir. Yâhut çoluğunuza çocuğunuza giydirdiğiniz elbisenin orta hâlinden on fakiri giydirip kuşatmaktır. Veyâhut bir köle âzâd etmektir.

Bunlara mâlik olmayan üç gün oruc tutsun.

Biribiri arkasına tutmak şartıyle, nefsini ezercesine olmak üzere.

Bu husus, yemîn edip de bozduğunuz yeminlerin keffâreti olur.

Ey mü'minler!

Dilinizi yemîn etmeye alıştırmayınız. İşte Cenâb-ı Hak size âyetlerini böyle apaçık beyân ediyor ki şükredesiniz.

(Ve izâ semi'û...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْاَنْصَابُ وَالْاَزْلَامُ
رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطٰنِ فَاجْتَنِبُوْهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿٩٠﴾ اِنَّمَا يُرِيْدُ
الشَّيْطٰنُ اَنْ يُّوْقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ فِى الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَعَنِ الصَّلٰوةِ فَهَلْ اَنْتُمْ مُّنْتَهُوْنَ ﴿٩١﴾
وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ وَاحْذَرُوْا فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّمَا
عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ﴿٩٢﴾ لَيْسَ عَلَى الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ
جُنَاحٌ فِيْمَا طَعِمُوْٓا اِذَا مَا اتَّقَوْا وَّاٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ
ثُمَّ اتَّقَوْا وَّاٰمَنُوْا ثُمَّ اتَّقَوْا وَّاَحْسَنُوْا وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٩٣﴾
يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللّٰهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالُهٗٓ اَيْدِيْكُمْ
وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللّٰهُ مَنْ يَّخَافُهٗ بِالْغَيْبِ فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهٗ
عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٩٤﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ
وَمَنْ قَتَلَهٗ مِنْكُمْ مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهٖ ذَوَا
عَدْلٍ مِّنْكُمْ هَدْيًا بٰلِغَ الْكَعْبَةِ اَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسٰكِيْنَ
اَوْ عَدْلُ ذٰلِكَ صِيَامًا لِّيَذُوْقَ وَبَالَ اَمْرِهٖ عَفَا اللّٰهُ عَمَّا سَلَفَ
وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللّٰهُ مِنْهُ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٩٥﴾

90 — Yâ eyyühelleziyne âmenû innemelhamrü velmeysirü vel'ensâbü vel'ezlâmü ricsün min amelişşeytâni fectenibûhü le'alleküm tüflihûne.

Ey îmân edenler!

İmânınızın iktızâsı hudûdullahı muhafazadır. Binaen'aleyh Allah'ın tıyb ve helâl kıldığını kendinize haram kılmadığınız gibi haram kıldığı habâisten de iyi sakınınız.

Emirler, nehiyler, helâller, haramlar hep sizin salâhınız içündür. Bâhusûs kat'iyyen hamîr, ya'ni medâr-ı teklîf olan aklı nâra inkılâb ettiren müskirat, (her nereden çıkarılırsa çıkarılsın). Kumar (herhangi oyundan olursa olsun.)

Taabbüd maksadiyle dikilmiş putlar ve nâsı dalâlette bırakmak gayesiyle dikilmiş taşlar,* kumar âletleri, bunların hepsi (rics) dir. Tab'an kerihtir, aklen murdardır, şer'an tiksinilecek şeylerdir.

Bunların hepsi şeytanın amelindendir. (Şeytanın kendisi huzûr-u cemalîden tard olup koğulduğundan herkesi o huzurdan uzaklaştırmak ister.)**

O halde derhal bu pisliklerden uzaklaşınız ki felâh bulasınız. Kaçınmanız dolayısiyle Allah sizden râzî olsun da fevz ü necat versin.

91 — İnnemâ yüriydüşşeytânü en yûkı'a beynekümüladâvete velbağdâe fiylhamri velmeysiri ve yesuddeküm an zikrillâhi ve anissalâti fehel entüm müntehûne.

Mudil olan şeytânın yegâne gayesi, şarab ve kumar ile sizin aranızda adâvet vaz'ederek, buğzu sokarak muhabbeti kaldırmak, husûmeti bırakmak ve bu sayede sizi, Allah'ı zikr ü yâdetmekten ve namazdan alakoymaktır. (Onun ancak murâdı budur.)

---

* En büyük sanem, insanın iklîm-i vücûdüne dikilmiş olan kaskatı nefsidir. Evet en büyük put, âciz insan putudur. Dîn-i Celîl-i İslâm zâhirde bu âciz insan putu ile, bâtında da nefs putu ile çok uğraşmıştır.

** Şeytan, lûgatta uzaklaşmak ma'nâsınadır.

(Bir kerre de bunlar oldu mu artık her günah işlenir. Ne dünya içün çalışılabilir ne de âhıret içün çalışılabilir.)

Ey tâlib!

Müskiratın beşerin bünyesinde yapmış olduğu tahrîbâtı burada zikretmeye lüzum yoktur.

Kezâ kumarın da insanı ne derece sefâlete dûçâr ettiği ma'lûmdur.

Namaza gelince: Namaz, hayâtın kontrolüdür. İnsanın kendisini günde beş def'a muhasebeye sevkeder.

Zîra namazda Hak'kın huzûrunda durduğunu duyan, secdenin Hak'ka iktirab olduğunu tadan ve o iktirabda mi'râcını yapan, evet böyle bir hâle sâhib olan kimse herhangi bir adâletsizlik, hak ve hakîkatten kendisini uzaklaştıracak bir şey karşısında kaldığı vakit, ben birazdan bir huzûra çıkacağım, bu hâl ile nasıl çıkarım diye derlenir toplanır, kendisine veche verir.

İşte buna binaendir ki namaz insanı fahşâdan, münkerden alakor diye ferman buyurulmuştur. Tabiî bu namaz, duyularak kılınan namazdır.

Sonra yine bir emr-i Peygamberîde:

"Bir kimse namaz kıldığı halde kendini kötülükten alakoyamıyorsa bilsin ki o namaz onu Allah'a yaklaştırmış değil, Allah'tan uzaklaştırmıştır" buyurulmuştur.

İmdi Cenâb-ı Hak, şeytânın bu icraatını ferman buyurduktan sonra (Fehel entüm müntehûn) buyuruyor:

Ey mü'minler!

Artık siz bu nehyi kabûl ettiniz ve hamr ü meysirden tamamen vazgeçtiniz mi? Bunlara bir nihayet vermez misiniz? Elbette vazgeçtiniz değil mi?

Vazgeçiniz, vazgeçiniz!

92 — Ve etıy'ullahe ve etıy'urresûle vahzerû fein tevelleytüm fa'lemû ennemâ alâ resûlinel belâğul mübiynü.

Sizin bütün umûrunuzu tedbîr ü tedvîr eden Allah'a itâat ediniz ve Peygambere itâat ediniz.

(İtâatınız muhabbetle olsun. Zîra emirlerde, nehiylerde hem kabûl hem de tahsin şarttır. Muhabbetle olmayan itâatte tahsin olmaz.

Meselâ Cenâb-ı Hak bir şey'i nehyetmiş, "Allah nehy etmiş ne yapalım yapmayacağız" demek makbûl değildir. Allah nehyetmiş, hem de ne güzel nehyetmiş, lûtfetmiş de yasak etmiş diye tahsin ederek yapmak lâzımdır.)

Hak'kın emirlerine, nehiylerine karşı gelmekten çekinin. Zâhirdeki tâatınızda içinizden riyâ karışmasın. Peygambere tâat ederken içinizde şübhe olmasın. Eğer mü'minînden iseniz tâatinizde benlik bulunmasın. İhlâssız, muhabbetsiz tâatte bulunmayın.

Bu kadar berâhinden sonra eğer Allah'ın hükmünden yüz çevirirseniz, ne olursa size olur.

Şunu iyi bilmelisiniz ki Resûlümüze vâcib olan; vahyi, apaçık tebliğden ibârettir. O'na bir zarar îka etmiş olamazsınız, hesâbı alıcı olan biziz.

Şarab harâm olup, onun hürmiyyetine âid âyet-i kerîme gelince; mü'minler Resûl-i Ekrem'den; içki tahrîm olunmazdan evvel buna mübtelâ olup içenlerden ölenlerin âkıbetleri hakkında istifsâr ettiklerinde, Cenâb-ı Hak lûtf-u Sübhânîsi ile tecellî ediyor ve kullarından, haram kılmazdan evvel içkiye mübtelâ olanlarında şu sıfatlar bulunmuş ise, tahrîm edilmezden evvelki içkileri bir suç teşkil etmeyeceğini ferman buyuruyor ve şu âyet-i celîleyi gönderiyor:

93 — Leyse alelleziyne âmenû ve amilussâlihâti cünâhun fiymâ ta'ımû izâ mettekav ve âmenû ve amilussâlihâti sümmettekav ve âmenû sümmettekav ve ahsenû vallahü yühıbbülmuhsiniyne.

O kimseler mâdâmı ki îmân ettiler, vahdâniyyeti gaye ittihâz ettiler, ba's ü ba'delmevt'e inandılar, îmanlarını, me'mûr oldukları amel-i sâlih ile beyân ettiler, hayırda yarışa çıktılar, Şerîatin istediği, vicdanların meftûn olduğu, Allah'ın beğendiği işle-

ri yaptılar, bunlara, tahrîm edilmezden evvelki şeylerin yenmesinden ve içilmesinden dolayı bir beis yoktur.

Ve mâdâmı ki gadab-ı İlâhînin vürûdundan sakındılar, Allah'ın haram kıldığını hem tasdik ve hem tahrîm ettiler, mübtelâ oldukları şeyleri, nehyedildiklerinden dolayı muğber olup da, işledikleri amel-i sâlihte eksiklik göstermediler, sonra Hak'ka karşı olan saygılarını yine yerinde tuttular, îmanlarından, ihlâsları arttı, rızâ-i İlâhîyi taleb husûsunda ittika üzere kaldılar, takvâda ve ibâdette Allah'ı görüyor gibi bulundular; Allah'ı görüyor gibi ibâdet ise ihsandır. Cenâb-ı Hak kullarının muhsin olanlarını, rızâsına, likasına müştak olanları sever.

Bu âyet-i Sübhânînin ma'nâ-i enfüsîsinde: Tevhıyd-i ef'âl'e, tevhıyd-i sıfât'a, tevhıyd-i zât'a işâret vardır.

94 — Yâ eyyühelleziyne âmenû leyeblüvennekümullahü bişey'in minassaydi tenâlühu eydiyküm ve rimâhuküm liya'lemallahü men yehâfühu bilğaybi femenı'tedâ ve zâlike felehu azâbün eliymün.

Ey inananlar!

Ahvâlinizi ıslah eden Allahu Teâlâ, gayıbda kendinden korkanı, hayattan azloldun emri gelmezden evvel Hak'ka karşı saygısı olanı temyîz etmek içün, siz ihramda iken elinizin altına ve mızraklarınızın ucuna gelen sayd ile sizi size anlatmak üzere imtihân edecektir. Bakalım emr-i tahrîmi muhafaza edecek misiniz, etmeyecek misiniz?..

Emirler nehiyler hakkında Allah'ın bu açık beyânından sonra her kim ahkâm-ı İlâhîyi tecâvüz ederse, o i'tidâ ve haddini tecâvüz ettiğinden dolayı ona acıklı azab vardır.

95 — Yâ eyyühelleziyne âmenû lâ taktülussayde ve entüm hurumün ve men katelehu minküm müte'ammiden fecezâün mislü mâ katele minenne'ami yahkümü bihî zevâ adlin minküm hedyen bâliğalka'beti ev keffâretün ta'âmü mesâkiyne ev adlü zâlike sıyâmen liyezûka ve-

bâle emrihî afallahü ammâ selefe ve men âde feyentekımullahü minhü vallahü aziyzün züntikamin.

Ey mü'minler!

İmânınızın iktızâsı ihramda iken, haremde iken av öldürmeyin. Sizden kasden her kim avı katlederse ona cezâ vardır. Cezâsı: Sizden adâlet sâhibi kimselerin, katlolunan avın misli en'amdan olduğuna hüküm ve takdîr ettikleri deve, sığır, davarlardan birinin Kâ'beye götürülerek kurban edilmesidir. Yâhut fukarayı it'âm sûretiyle keffâret veya buna muâdil oruc tutmaktır. Tâ ki bu cezâ, irtikâb ettiği cürmün, kabahatin, vebâlini tatsın içündür.

Cenâb-ı Hak geçmişi ya'ni tahrimden evvelkini afv buyurmuştur. Her kim sayd tahrîminden sonra bir kerre daha böyle yapsa Allah ondan öc alır. Cenâb-ı Hak hükmünde galibdir, ma'sıyyette inâd edene intikam sâhibidir.

Ey hakîkat yolcusu!

Emr-i Sübhânîde çok mühim incelikler vardır: Beytullahı ziyaet kasdiyle ihrâma girenin, o dikişsiz elbiseyi giymesi, bütün mâsivâyı o halde terk ettiğine işârettir.

İmdi bunu hâliyle i'lân eden kimse avın peşinde koşacak olursa, o kimse henüz daha hiçbir şeysinden soyunmamış demektir.

Bunu daha zevkli anlayabilmek içün İslâm'ın umdesi olan beş maddenin tertîbine bakalım:

Savm, Salât, Hac, Zekât, Kelime-i şehâdet.

Bir kimse makam-ı âdemiyyete kadem bastı mı ona îmân teklîf olunur, mebdeini, maâdını, aslını taharrî et, Rabbine inan denir. Bu taharrînin neticesinde, her şey Hak ile kaim ve O'nun muhabbetiyle dâim, her zerrede O'nun kayyûmiyyet-i zâtîsi meşhûd olduğu görülür, bir teslimiyyet başlar. Ya'ni yüzünü Hak'ka çevirir. Bunun neticesinde ünsiyyet hâsıl olur ve insan olur. Hakîkî insan, ahlâk-ı İlâhiyye ile tahallûk eden zâta denir.

Bu ancak, oruc müessesesinin ma'nâ-ı enfüsîsinde seyredilebilir.

Bu makamı ikmâl eden kimse Hak ile konuşmak ihsânına nâil olur, namaza dâhil olur. Bu makamda teâlî edene kâ'be-i vuslat, Hak'ka kurbiyyet tecellîsi zâhir olur.

İşte bu makamın nezâketini anlatmak içün, kul bir bit dahi-öldürse kendisine cezâ terettüb eder.

(Yâ eyyühelleziyne âmenû...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ
عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٩٦﴾ جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا
لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَٰلِكَ لِتَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٩٨﴾ مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ
وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٩٩﴾ قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ
كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿١٠٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ
لَكُمْ تَسُؤْكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبْدَ
لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٠١﴾ قَدْ سَأَلَهَا
قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾ مَا جَعَلَ اللَّهُ
مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَٰكِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٣﴾

96 — Ühılle leküm saydülbahri ve ta'âmühu metâ'an leküm ve lisseyyâreti ve hurrime aleyküm saydülberri mâ dümtüm hurümen vettekullahelleziy ileyhi tuhşerûne.

Size her nev'i deniz avı ve taâmı helâl kılındı. Tâzesini derhal yeyebilirsiniz. Ticaret ve yolculukta faydalanmak içün de tuzlar, kurutur ve konservelerini yaparsınız. Bu husus helâl kılınmıştır ve ihramda olduğunuz müddetçe size kara avı haram kılınmıştır.

Ey istiklâl-i rûhîsine sâhib olan mükellefler!

Şeâir-i hac size apaçık beyân edildi. Artık Allah'ın emirlerini tahrîm ederek sayar, o hukuka riâyet edersiniz. Zîra binnetice O'nun huzûrunda, O'nun dîvânında haşrolunacaksınız.

Bir kimsenin ihrâma bürünmesi, kefen-i ma'neviyyeye sarıldığına işârettir. Binaen'aleyh o kimse iskat-ı izâfât eylemiştir. Ve tâtil-i a'zâ-i cevârıha işâret vardır. Ya'ni, evsâf-ı beşeriyyenin muktezâiyyâtından olan kuvve-i hayvâniyye ve onun levâzımı taayyünât-ı cismâniyyesinden soyunduğunu beyandır.

Âyet-i Sübhânî'den enfüsî ma'nâ tahsîl edilecek olursa: Bahr-ı ummân-ı ahadiyyetten ma'rifetullah zevkını, ilm-i ledün hazzını iskat-ı izâfât ederek sayd etmek ve o zevkı ma'nânıza yedirebilmek, âhıret seferinde de onu medâr ittihâz etmek size helâl kılınmıştır.

97 — Ce'alellahülka'betelbeytelharâme kıyâmen linnâsi veşşehrelharâme velhedye velkalâide zâlike lita'lemû ennallahe ya'lemü mâ fiyssemâvâti ve mâ fiyl'ardı ve ennallahe bikülli şey'in aliymün.

Bütün mekânlardan, cihetlerden, hulûl ve ittihaddan münezzeh, bizâtihî müstağnî ve hakîm olan Allah, Beyt-i Harâm olan, gayet muhterem ve her vechile hürmeti vâcib bulunan Kâ'beyi, nâsın mâbihilkıyâmı kıldı.

Haccın îfâ kılındığı şehr-i harâmı ziyâret içün kaim kıldı. Gönülden gayra meyletmemenin sebeblerini hazırladı. Hak'ka

kurbiyyete remz içün, nefislerin zebhedildiğine işâreten boyunları bağlı ve bağsız kurbanlar sebeb kıldı.

Bu beyânât-ı Sübhânî şunu bilmeniz içündür ki, kâinatta her zerreyi muhît olan O'dur. İlm-i huzûru ile âyân-ı sâbitedeki ulviyyâtı, âlem-i tabâyi'-i ekvandaki süfliyyâtı bilir. Ve yine biliniz ki, muhît olmuş olduğu şeyden münezzeh olan Allah her şey'in esbab ve menfaatini hakkıyle bilir.

Âyet-i celîlede ne muazzam incelikler vardır:

Kâ'benin nâsa mâbihilkıyam kılınması ve emniyyet içün bir hâne-i muhterem bulunmasındaki hikmet şudur:

Zilhıcce'de aktâr-ı cihandan Müslimanlar orada toplanacaklar, yekvücûd olacaklar, İslâm'ın terakkî ve teâlî sebeblerini araştıracaklar, yâr ü ağyâra karşı yapılacak işlerinde anlaşacaklar, dünyanın bir köşesinde bulunan mü'minlerle diğer köşesinde bulunan mü'minler kalbleri ile, kalıpları ile birleşecekler, maddî, ma'nevî terakkî ve teâlî yolları aranacak ve vahdet sayesinde dünyada her zaman genç ve dinç kalma ve bu sûretle huzûr-u İlâhîye alın akıyla çıkma sebebleri araştırılacak.

Yoksa hikmet-i emri anlamadan, geliş ve gidişteki gayeyi duymadan, kalbler, gönüller birleşmeden, teâlî, terakkî yolları araştırılmadan kupkuru ziyaret edene, o hane-i muhterem bir mahall-i emniyyet olamaz.

Evet, kapıyı yeşile boyamakla, yeşil başörtü örtmekle, etiketine hacı lâfzını koymakla bu işin zevkı tamam olmaz. Hac bir ibâdet-i siyâsiyyedir. Şuraya dikkat edilmelidir ki, istitâatı olmayana, ya'ni parası olup da gitmeğe kudreti olmayana bedel kabûl etmiştir. Buradaki bedel yalnız bedenî kuvveti, tâkatı olmamak ma'nâsına değildir. Görüş ve kafa işleyişi ma'nâsı da tahsîl edilir. Ya'ni bir mü'minin diğer mü'mine: "Hac mevsimi geldi, Müslümanlar Beytullah'ta toplanıp konuşacaklar, anlaşacaklar, beşeriyyetin teâlî ve terakkî usullerini müzakere edecekler, ağyâra karşı, biz îcâbederse bir kelime-i mübeccele uğrunda her şey'imizden soyunarak toplanabiliriz diye bir varlık gösterecekler, bu varlıkla da kendilerine benlik vermeyip, bütün ağızlar birleşip (Lebbeyk Allahümme lebbeyk) sayhasiyle Hak'ka da-

yandıklarını i'lân edecekler, bende servet var fakat senin gibi bu işlerde fikir sürmek kabiliyyetim yok, senin hem tecrüben var, vaktiyle de gitmiş hizmet etmiştin, bu kerre de bana bedel ol, hiç olmazsa ben de ma'nevî hizmetinden mahrûm olmayayım" diyebilir. Ve kendine bedel o mü'mini gönderebilir.

İşte artık Haccın erkânı ile nâs müteyakkız olurlar da, gaflet uykusundan uyanırlar.

98 — I'lemû ennallahe şediydül'ıkabi ve ennallahe ğafûrün rahıymün.

Ey Allah'ın beytini ziyaret edenler, yüzlerini Hak'ka tevcîh edenler!

İyi biliniz ki, kullarının bütün a'mâline, niyyetlerine muttali' olan Allah'ın, harâmı irtikâb edenlere ıkabı pek şiddetlidir, azâbı çok elîmdir, imhâlinden dolayı gururlanmayınız, O'nun kahr-ı celâlinden hazer ediniz.

Ve kezâ yine biliniz ki, kullarının ahvâlini ıslah eden Allah, havf ü recâ arasında kalan şâkir kullarının muktezâ-i beşeriyyet kendilerinden sâdır olan günahlarını örtbas eder. Zât-ı Sübhânîsinin iktızâsı olarak rahmeti ile muamele kılar. O öyle bir rahıymdir ki, o rahmetinin kadrini yine ancak O bilir.

99 — Mâ alerresûli illelbelâğu vallahü ya'lemü mâ tübdûne ve mâ tektümûne.

Allah'ı beyân eden, halkı Hak'ka îsâl içün Allah'ın izniyle hâdî olan resul ancak tebliğ ile memurdur. O tebliği de herkesin anlayacağı şekilde yapmıştır. (Binaen'aleyh ma'ziret kapısı kapanmıştır.)

Serâir ü zamâir ü hafâyânıza muttali' olan Allah, amellerinizden ve ahlâkınızdan, ilminizden, ahvâlinizden niyyetinizi, gizlediğinizi ve âşikâr kıldığınızı bilir. (Ona göre ihlâs tedarik ediniz.)

100 — Kul lâ yesteviylhabiysü vettayyibü velev a'cebeke kesretülhabiysi fettekullahe yâ ülil'elbâbi le'alleküm tüflihûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Tezkîr yolu ile beyân et:

İnd-i İlâhîde habîs ile tayyib bir olmaz. Tayyib olan ahlâk, a'mâl ve emvâl ind-i İlâhîde makbûldür ve Hak'ka kurbiyyet içün bir vesiledir. Habîs olan ahlâk, a'mâl ve emvâl ise, Huzûr-u Cemâl-i Sübhânîden tardı mûcib, bir vesile-i teb'ıddir.

Ey Mürebbî-i Ukul!

İ'lân et ki:

Fenânın çokluğu sizin hoşunuza gitse de, iyi ile fenâ müsâvi olmaz. Onun içün müntekım ve gayyûr olan Allah'tan hakkı ile çekininiz. Ey işin kışrında kalmayıp, lübbüne nâzır olanlar! Hakkıyla Allah'ın emirlerine ta'zimkâr olunuz ki, felâh bulasınız.

101 — Yâ eyyühelleziyne âmenû lâ tes'elû an eşyâe in tübde leküm tesü'küm ve in tes'elû anhâ hıyne yünezzelülkur'anü tübde leküm afallahü anhâ vallahü ğafûrün haliymün.

Ey inananlar!

İmânınızın iktızâsı Resûlullaha her şeyden sual sormayın. Bâhusûs (Vahy) in vürûdundan evvel bunu yapmayın. Zîra sualin cevabında sizi üzecek şeyler olur.

Kur'an'ın nüzûlünden sonra sorarsanız câizdir. Eğer Kur'an'ın nüzûlü zamanında ya'ni vahy ü ilham sırasında soracak olursanız size üzüntü vermeyecek, hüzün vermeyecek bir şekilde izhâr edilir. Ve bu sualinizden dolayı da lûtf-u Sübhânî ile afvolunursunuz. Kullarının serâir ü zamâir ü hafâyâsına muttali' olan Allah, nehiy emri gelmezden evvelki işledikleri günahlarını mağfiret etmiştir, afvetmiştir, mükellef tutmamıştır. Halîmdir, kulunun kazanmış olduğu seyyiâtın cezâsını derhal vermez, tevbe edinceye kadar mühlet de verir.

Ey tâlib!

Ehl-i îmânın bu şekilde sualden nehyolunmalarındaki illet şudur: Hakayık-ı eşyâ ulûm-u ledünniye içündür. Zîra bu ilimler sual yolu ile bildirilmez. Çünki söz ilmi değildir, hâl ilmidir. Hakîkat ilmini kal ile ta'lîm muhaldir. Bu ilim irâe ile olur, inâyet ile değil. Onun içün (Linüriyehû min âyâtinâ... buyurulmuştur.)

102 — Kad seelehâ kavmün min kabliküm sümme asbehû bihâ kâfiriyne.

Sizden evvel bir kavim, sizin sorduğunuz gibi sualler ve emsâllerini peygamberlerinden sordular, cevab verildi, yapamadılar, peygamberlerini tekzîb ettiler ve kâfir oldular.

103 — Mâ ce'alellahü min behıyretin ve lâ sâibetin ve lâ vasıyletin ve lâ hâmin ve lâkinnelleziyne keferû yefterûne alellahilkezibe ve eksərühüm lâ ya'kılûne.

Alîm ve Hakîm olan Cenâb-ı Hak, sizin dîninizde ve şerîatinizde câhiliyyet i'tikadlarından hiçbir şey vaz'etmemiştir.

Allah ne (bahıyre), ne (sâib), ne (vasıyle) ne (hâm) hiçbirini meşru' kılmamıştır. Şer'-i İlâhîde bunların aslı yoktur. Ve lâkin kâfir olanlar Allah'a karşı böyle yalan uydurur, iftirâ ederler.

Bununla beraber ekserîsinin ya'ni bu kâfirlerin avam tabakasının akılları da ermez, kâfir olan başlarına tâbi' olur giderler.

Bahıyre ne demektir: Cahiliyyet ahâlisi, bir dişi deve beş batın doğurur ve beşinci batında doğan erkek olursa kulağını yararlar, tamamen serbest bırakırlar, ya'ni artık ne sağarlar, ne binerler ve ne de kullanırlardı. İşte buna Bahiyre derler.

Sâibe nedir: Musîbet zamanlarında deve nezredilir, salıverilirdi. Hulâsa onun intifa'ı tahrîm edilirdi.

Vasıyle nedir: Cahiliyyet ahâlisi, koyun dişi doğurursa kendilerine ayırırlar, erkek doğurursa ilâhlarına kurban ederlerdi. Şâyed ikisini birden doğurursa, dişiden dolayı erkeği de kurban etmezlerdi ki, buna da vasıyle denir.

Hâm nedir: Bir erkek devenin dölünden on batın doğarsa onun sırtını haram sayarlardı. Ve hiçbir sudan ve mer'adan da onu men'etmezlerdi. Hâm da budur.

İşte Cenâb-ı Hak bu âyet-i celîlede bunların meşru' ve bir emr-i menkul neticesi olmadığını, kâfir olanların, Allah'a karşı din, şerîat namına böyle yalanlar uydurarak, iftirâ ettiklerini ferman buyuruyor.

(Ühılle leküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وإذا قيل لهم تعالوا إلى ما أنزل الله وإلى الرسول قالوا حسبنا
ما وجدنا عليه آباءنا أولو كان آباؤهم لا يعلمون شيئا ولا
يهتدون ﴿١٠٤﴾ يا أيها الذين آمنوا عليكم أنفسكم لا يضركم
من ضل إذا اهتديتم إلى الله مرجعكم جميعا فينبئكم بما كنتم
تعملون ﴿١٠٥﴾ يا أيها الذين آمنوا شهادة بينكم إذا حضر أحدكم
الموت حين الوصية اثنان ذوا عدل منكم أو آخران من غيركم
إن أنتم ضربتم في الأرض فأصابتكم مصيبة الموت تحبسونهما
من بعد الصلاة فيقسمان بالله إن ارتبتم لا نشتري به ثمنا
ولو كان ذا قربى ولا نكتم شهادة الله إنا إذا لمن
الآثمين ﴿١٠٦﴾ فإن عثر على أنهما استحقا إثما فآخران يقومان
مقامهما من الذين استحق عليهم الأوليان فيقسمان
بالله لشهادتنا أحق من شهادتهما وما اعتدينا إنا
إذا لمن الظالمين ﴿١٠٧﴾ ذلك أدنى أن يأتوا بالشهادة على
وجهها أو يخافوا أن ترد أيمان بعد أيمانهم واتقوا
الله واسمعوا والله لا يهدي القوم الفاسقين ﴿١٠٨﴾

104 — Ve izâ kıyle lehüm te'âlev ilâ mâ enzelallahü ve ilerresûli kâlû hasbünâ mâ vecednâ aleyhi âbâenâ evelev kâne âbâühüm lâ ya'lemûne şey'en ve lâ yehtedûne.

Nasîhat yoluyla onlara:

Ahvâlinizi ıslah eden Kitâbullaha, size hidâyet yolunu gösteren sünnetine geliniz denildiği zaman, dalâlet dalgasına düşen bunlar gafletin derinliklerinden mukabele ederek: "Babalarımızdan bulduğumuz din bize kâfidir" derler.

Habîbim!

Benim tarafımdan onlara ilzâmen ve tebkîten söyle ki:

Eslâfının, babalarının isrini taklîd etmelerinde, babaları hiçbir şey bilmeseler de, selâmet ve hidâyet caddesini bulmasalar da yine kâfi midir, uymalı mı?

105 — Yâ eyyühelleziyne âmenû aleyküm enfüseküm lâ yadurrüküm men dalle izehtedeytüm ilellahi merci'uküm cemiy'an feyünebbiüküm bimâ küntüm ta'melûne.

Ey Hak'kı gaye ittihâz edenler!

Siz ancak nefsinizi muhafaza ediniz. Hak'ka teveccüh ederek tâatta devam ediniz. Malınızla, hâlinizle, kaalinizle dalâl ve helâk vartalarından kendinizi muhafaza ediniz. Siz ferden ve cemaaten nefislerinizi ıslah edip muhafaza eder de hidâyete sâhib olursanız, tarıyk-ı Hak'tan çıkmış ehl-i dalâl size hiçbir zarar veremez.

Ve ey ehl-i îman!

Şunu da iyi biliniz ki, hepinizin âkıbet merci'i, Vâhıd, Ahad, Ferd ü Samed olan Allah'adır. O Zât-ı Ecell-i A'lâ, hayır ve şer, ma'siyyet ve tâat ne işlemişseniz size haber verecektir. Hayrı hayr ile mükâfatlandıracak, şerri de şer ile mücâzatlandıracaktır.

Ey tâlib!

Âyet-i celîleden; herkes nefsinden başkasına karışmasın ma'nâsı tahsil edilmemelidir. Emr-i bilma'ruf nehy-i anilmünker

ıskat edildi ma'nâsı anlaşılmamalıdır.

Ma'lûmdur ki, hidâyetin sıfatlarından biri de: Emr-i bil-ma'ruf, nehy-i anilmünkerdir.

Âyet-i celîledeki incelik şudur:

Nefs-i emmâre kendi hevâsına terk edilirse rubûbiyyet da'vâsına kalkar: Fir'avn'da ve emsâlinde olduğu gibi. Fir'van: (Ene rabbükümül a'lâ) diye da'vâda bulundu. Binnetice Cenâb-ı Hak'kın sırr-ı kahr-ı ezelîsi tecellî etti, onun o sahte da'vâsını, Mûsâ'nın elindeki çoban değneği ile kafasından parçalayıp çıkardı.

Sultan-ı Rüsul Efendimiz: "Men arefe nefsehû fekad arefe rabbehû" buyurmuşlardır: "Nefsine ârif olan hakîkatte Hak'ka ârif olur" diye buyurmuşlardır.

Evet, bir kimse ârif oldu mu hiçbir mâkirin mekri ona işlemez, hiçbir kâfirin keydi ona te'sîr etmez. Nefsine ârif olan kimse istikamettedir. İstikamet, tâatı doğurur. Tâat, semâvî perdeleri ve yeryüzü perdelerini kaldırır. İşin hakîkati meydana çıkınca da keyd ve mekir işler mi yâ? Zîra o kimse mahfuz demektir.

İslâm dîninde (bana ne) yoktur. Bu ümmet hayra da'vet içün bu sahne-i şuhûda getirilmiştir. İnsanlar arasında sulh ü selâmeti te'min içün gelmiştir.

Sultân-ı Rüsul Efendimiz: "Kötülüğü gördüğünüz vakit, elinizle tağyir edin, buna gücünüz yetmezse dilinizle tağyîr edin, buna da gücünüz yetmezse kalbinizle tağyîr edin; bu sınıf da îmânın en zaîf şu'besinde bulunanlardır" diye emretmişlerdir.

106 — Yâ eyyühelleziyne âmenû şehâdetü beyniküm izâ hadare ehadekümülmevtü hıynelvasıyyetisnâni zevâ adlin minküm ev âharâni min ğayriküm in entüm darebtüm fiyl'ardı feesâbetküm musıybetül mevti tahbisûnehümâ min ba'dissalâti feyüksimâni billâhi inirtebtüm lâ neşteriy bihî semenen ve lev kâne zâ kurbâ ve lâ nektümü şehâdetallahi innâ izen leminel'âsimiyne.

Ey nihayet merci'i Hak, ya'ni Huzûr-u İlâhîye döneceğine inananlar!

Ezcümle şu umûrun muhafazası sizin üzerinize vâcib olduğunu biliniz:

Sizden birinize ölüm tecellî ettiği vakit, ya'ni hâlet-i ihtizarda iken, (hulâsa ölüme hazırlandığınız zaman)* vasıyyet zamanında aranızda iki adl sâhibini şâhid tutunuz. Şâyed seferde olduğunuz zaman ölüm hâleti isabet eylerse, milletinizden, dindaşınızdan şâhid bulamazsanız, sizden olmayan diğer milletlerden iki şâhid celbediniz. Bunları (ikindi) namazından sonraya kadar tutunuz.** Eğer bu şâhidlerin yapacakları şehâdetten şübhe ederseniz, emîn olmazsanız, Allah'ın huzûrunda onlara şöyle yemîn ettiriniz: Akrabalarımız içün bile olsa biz yemînimizi mata'-ı dünyaya fedâ etmeyiz. Şehâdetimizi hiçbir sûretle satmayız, Allah'ın şehâdetini saklamayız. Eğer ketmedersek günahkâr olalım.

107 — Fein usire alâ ennehümestehakka ismen feâharâni yekumâni mekamehümâ minelleziynestehakka aleyhimül'evleyâni feyuksimâni billâhi leşehâdetünâ ehakku min şehâdetihimâ ve ma'tedeynâ innâ izen leminezzâlimiyne.

Ba'dehû bu iki şâhidin günah işledikleri, yalan yere yemîn ettikleri anlaşılırsa; onların yerine, vasıyyet edenin şâhidlerinin yalanlarını keşfeden akrabasından iki kişi şâhid olur ve ancak Allah'ın huzûrunda şu sûretle yemin etsinler:

Bizim şehâdetimiz onların şehâdetinden daha doğrudur. Haksızlıkta bulunmuyoruz. Biz onlara zulmetmeyiz. Eğer bunu yaparsak zâlimlerden oluruz.

---

* İmân-ı zevkîye çıkanlar, "Mûtû kable en temûtû" sırrına erenler her an hâlet-i ihtizarda olduğunu idrâk ederler ve onlar vasıyyetlerini daimî yaparlar.

** Burada namaz zikredilmesi, vakti beyândır. Ya'ni o vakti ta'yin ediniz. Zîra o günkü örfe göre o zaman, ictima' zamanıdır.

108 — Zâlike ednâ en ye'tû bişşehâdeti alâ vechihâ ev yehâfû en türedde eymânün ba'de eymânihim vettekullahe vesme'û vallahü lâ yehdiylkavmelfâsikıyne.

Bu hüküm, ya'ni şâhide redd-i yemîn hükmü; şâhidlerin yeminlerinden korkmalarına, olduğu gibi şehâdet etmelerine veya yeminlerinden, yeminlerin reddolunmasından korkmalarına daha münâsibdir.

İmdi ey şâhidler!

Hakîkati gizlemek ve tahrîf etmek husûsunda müntekım ve gayyûr olan Allah'tan korkun, hükmü dinleyin. Kulunun serâir ü zamâir ü hafâyâsına muttali' olan Allah, mata'-ı dünya içün satılmış, lâşe olan lâşey-i dünyaya hak ve hukuku tercih edememiş de fâsık olmuş kavme hidâyet etmez.

(Ve izâ kıyle lehüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ
لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١٠٩﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ
مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ
الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ
مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا
بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ
الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ
﴿١١٠﴾ وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا
آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّنَا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾ إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ
يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا
مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾
قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ
أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾

109 — Yevme yecme'ullahürrüsüle feyekûlü mâ zâ ücibtüm kalû lâ ılme lenâ inneke ente allâmülğuyûbi.

Ey hayatlarını Allahsız tüketen müsrifler, müfsidler, müfritler! İtâb-ı İlâhîden, celâl ile tecellî etmiş olan hıtâb-ı Sübhânîden ibret alınız. İttekullah emri üzerinde tezekkür ediniz. Allah'ın, Arzul-Ekber gününden sakınınız. O öyle bir gün ki: Zât-ı Zülcelâl'in, azamet-i kibriyâsı ile (Limenil mülkül yevm lillâhil vâhıdil kahhâr) hıtâbı tecellî eylemiş, cüz'-i tasarruflar ilga, masalar mülga, kasalar parçalanmış, rütbeler alınmış, ceberût meydâna çıkmış, melekût keşfedilmiş, Kayyûm olan Hak'kın envâr-ı izzeti zâhir olmuş, vahdâniyyet-i ebediyye ayân olmuş, bütün beşeriyyet Melek kordonu altında toplanmış... İşte böyle bir günde Cenâb-ı Hak, Peygamberlerini toplayacak:

Hudûd-u İlâhîmizi tecâvüz eden, bizimle azamet yarışına kalkışan âsiler tarafından ne gibi icâbetle icâbet olundunuz? Ne ile, hangi sûretle karşılandınız, kabûl edildiniz diyecek.

Bu hıtâb-ı izzenin azametinde zamîrindekini söylemeye kimsede tâkat kalmayacaktır.

Enbiyâ-i Izam, makam-ı cehilde değil, makam-ı edebde:* Yâ Rabbi! Senin ilmine nazaran bizim hiç ilmimiz yoktur. Muhakkak ki Zâtın ile, Esmân ile, Sıfâtın ie Allâmülğuyûb sen, ancak sensin diyeceklerdir.

110 — İz kalallahü yâ ıysebne meryemezkür nı'metiy aleyke ve alâ vâlidetike iz eyyedtüke birûhılkudüsi tükellimünnâse fiylmehdi ve kehlen ve iz allemtükelkitâbe velhıkmete vettevrâte vel'inciyle ve iz tahlüku minettıyni kehey-etittayri biizniy fetenfühu fiyhâ fetekûnü tayren biizniy ve tübriül'ekmehe vel'ebresa biizniy ve iz tühricülmevtâ biizniy ve iz kefeftü beniy isrâiyle anke iz ci'tehüm bilbeyyinâti fekalelleziyne keferû minhüm in hâzâ illâ sihrün mübiynün.

---

* Cenâb-ı Hak, Enbiyâyı cehilden münezzeh kılmıştır. Bâhusûs Sultân-ı Rüsul Efendimize mechul hiçbir şey bırakmamıştır. O'na, Cenâb-ı Hak diyeceğini demiş, bildireceğini de bildirmiştir.

Ey Ekmelerrüsul!

Milkinde, melekûtünde istediği gibi hükmeden Allahının tecelliyyâtını, sana tâbi' olanlara beyân et.

O vakti de beyân et ki: Cenâb-ı Hak, kefereyi tevbîh içün, Peygamberlere, ümmetlerinin icâbet edenlerini, tekzîb edenlerini sormuştu. Bunlardan bir tâife Enbiyâyı tekzîb edip sihirbaz diye ad takmışlardı. Bir kısmı İsâ'ya annesi Meryem'e iki Allah'tır diye iftirâda bulunmuşlardı.

Bu hususları Rabbi Müteâl, âlem-i âhırette dîvân-ı İlâhîsinde Enbiyâyı, ümmetinin muvacehesinde nasıl konuşturacağını, beşeriyyete o işin azametini nasıl anlatacağını i'lân et.

Allah'ın o gün İsebni Meryem'e keşf-i cemâli ile tecellîsini anlat.

Allah o gün İsebni Meryem'e diyecek:

Yâ İsebne Meryem!

Havass-ı ahbâbına ve mürîdânına, sana ve annene keşf-i cemâlimden olan ni'metimle ettiğim tecellî-i ilmimi nasıl izhar ettiğimi beyân et, şükr ile an. Onun şükrünü, hakkını anlat, anlat! O vakit seni rûhulkudüs ile te'yîd etmiştim. Rûh-u ma'rifet ile kuvvetlendirip tahsis etmiştim. Esrâr-ı zâtiyyeme âgâh, sıfât-ı İlâhiyyeme lâyık kılmıştım. Senin kemâlâtını, beşikte de göstermiştim. Senin beşikte de, yetişkin iken de nâs ile konuşmanı müsâvi kılmıştım. Halk ile öyle konuştun. Tufûliyyetinde de, kühûletinde de aynı kemâlâtı sana ihsân ettim. Hükm-ü ruhûbiyyeti, şeriâtleri, Mûsâ'ya olan tecelliyyâtı, Tevrât'ı, İncil'i, sıfat-ı ebediyyenin zuhûrunu, kudret-i kâmile ile ittısâfın zevkini, kuvvet-i İlâhiyyenin tecellîsini ihsân etmiştim, öğretmiştim. Ve benim iznim ile çamurdan kuş sûreti gibi bir şey şekillendirerek nefha ediyordun da, o sûret benim iznimle kuş oluvermişti. Anadan doğma körü, abrası da iznimle iyi etmiştin. Yine iznimle ölüleri diriltip mezardan çıkarmıştın.*

Sen, Benî İsrâil'e vâzıh, bâhir mu'cizeler getirdiğin zaman

---

* İnsan abd-i mahz olursa Cenâb-ı Hak evsâf-ı rubûbiyyetini ona ihsân eder; onda gören O olur, onda işiten O olur, onda tutan O olur.

onların kötülüklerinden seni kurtarmıştım. Senin mu'cızelerini gören Benî İsrâil'in kâfirleri, "Bu, apaçık büyücülükten başka bir şey değildir" dediler.

111 — Ve iz evhaytü ilelhavâriyyiyne en âminû biy ve biresûliy kalû âmennâ veşhed biennenâ müslimûne.

Kâfirler böyle dedikleri gibi, Havâriyyûne de: Bana ve Peygamberime îmân getirin diye ilhâm etmiştim.

Onlar gönüllerinin samimiyetiyle:

Yâ Rabbi! Sana ve Resûlüne imân ederiz. Dînine inkıyâd ettiğimize, Peygamberine îmân ettiğimize sen şâhid ol demişlerdi.

112 — İz kalelhavâriyyûne yâ ıysebne meryeme hel yestetıy'u rabbüke en yünezzile aleynâ mâideten minessemâi kalettekullahe in küntüm mü'miniyne.

O vakit ki Havâriyyûn ilmel-yakîn mertebesinden aynel-yakîn mertebesine terakkî etmek içün:

Yâ İsebne Meryem!

Rabbin bize bugün Semâdan, bir rızk-ı ma'nevî, hakîkî rızk olan bir rızk-i ma'nevî indirebili mi? Böyle bir şey isteyebilir misin? Tâ ki bizde itmi'nân-ı kalb hâsıl olsun dediler.

Ey tâlib!

İbrâhim Halîlullah da Rabbisine karşı: "Göreyim yâ Rabbi ölüyü nasıl diriltiyorsun?" diye niyâz etmişti.

Cenâb-ı Hak: "Yoksa îmân etmiyor musun?" diye tecellî ettiği vakit Hazret-i İbrâhim: "Elbette îmân ettim, (Ve lâkin liyetmainne kalbî)" buyurmuştu.

Hazret-i İsâ, kudretullahı âşikâr müşâhede ettikten sonra dedi ki:

Onun kemâl-i azametine ve zât-ı kibriyâsına karşı bu gibi suallerden çekininiz. Milkinde, melekûtunda kemâl-i kudreti ve azameti ile, irâde ve ihtiyârı ile tasarruf ettiğine inanmış iseniz artık böyle sualler sormayınız.

113 — Kalû nüriydü en ne'küle minhâ ve tatmeinne kulûbünâ ve na'leme en kad sadaktenâ ve nekûne aleyhâ mineşşâhidiyne.

Havâriyyûn özür dileyerek, iltica' ederek dediler ki: O'nun kudretinden şübhemiz yoktur. O gıdâ-i ma'nevîden almak, zevk edinmek, Rabbimizin tevhıd caddesinde temekkün edebilmek içün bunu dilendik. Yakînen ve aynen biliyoruz ve tasdik ediyoruz ki, sen de bizi irşâd ediyorsun ve hidâyete sevk ediyorsun. Biz de bunun üzerine şâhidlerden olalım diye bunu taleb ettik.

(Yevme yecme'u...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا
عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾
قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا
لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ
سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ
عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ
الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي
وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتَ
أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٧﴾
إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾ قَالَ اللَّهُ هَٰذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ
جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٩﴾ لِلَّهِ مُلْكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٠﴾

114 — Kâle ıysebnü meryemallahümme rabbenâ enzil aleynâ mâideten minessemâi tekûnü lenâ ıyden lievvelinâ ve âhırinâ ve âyeten minke verzuknâ ve ente hayrürrâzikıyne.

Cenâb-ı İsâ bunların ihlâsını görünce:

Ey Rabbimiz olan Allahım!

Bize Semâdan bir mâide indir ki, o bizim hem evvelimiz, hem âhırimiz için bir bayram ve kudretinden bir nişâne ola. Ve bizleri merzuk eyle ki sen hayrürrâzikıynsin, dedi.

Ey hakîkat yolcusu!

Burada mühim bir incelik vardır: Bu rızkın Semâdan istenmesinde, Arzdan emîn olmak sebebiyledir. Rûhânî ve melekûtî olduğundan anâsır ile imtizâc etmemesi sebebiyle o rızkta Hak'ka isyân edilmez.

Âyet-i celîleden enfüsî bir ma'nâ tahsil edilirse:

Yâ Rûhullah!

Hakîkat bize âşikâr olsun. Rabbimize niyâz et, kalbimiz daima ilhâmât-ı Sübhâniyyeye mehbıt bulunsun.

115 — Kalallahü inniy münezzilühâ aleyküm femen yekfür ba'dü minküm feinniy ü'azzibühu azâben lâ ü'azzibühu ehaden minel'âlemiyne.

Onların isti'dâdına muttali' olan Allahu Teâlâ buyurdu ki:

Bu niyâzınıza karşı muhakkak ben size onu indireceğim. O indikten sonra da sizden her kim ki küfr eder, hakikati örterse havl ü kuvvetimle, kemâl ü celâl ü izzetimle ona öyle bir azâb ederim ki; öyle azâbı, âlemînden hiç kimseye yapmam.

Cenâb-ı Hak bu âyet-i celîlede, bildikten sonra küfr-ü inâdî ile kâfir olanlara azâbın çok şedîd olduğunu ve mertebe-i insâniyyeden tard edileceklerini beyan buyuruyor. Âyât ü beyyinâtını âşikâre ettikten sonra nefislerinin hazlarında şehvetlerinin karanlıklarında perdelenenlerin, Cemâl-i Sübhânîden mahrum kalacaklarını, firak azâbı ile azablanacaklarını i'lân ediyor.

116 — Ve iz kalallahü yâ ıysebne meryeme eente kulte linnâsittehızûniy ve ümmiye ilâheyni min dûnillâhi kale sübhâneke mâ yekûnü liy en ekule mâ leyse liy bihakkın in küntü kultühu fekad alimtehu ta'lemü mâ fiy nefsiy ve lâ a'lemü mâ fiy nefsike inneke ente allâmülğuyûbi.

Vâhıd ü Ahad, Ferd ü Samed, Lemyelid Velem Yûled olan Cenâb-ı Hak:

Yâ İsebne Meryem!

O nâs'a, Allah'ı bırakarak beni ve anamı iki İlâh edinin diye söyledin miydi dedi.

İsâ da:

Yâ Rabbi!

Hâşâ bu gibi şeylerden nefsimi uzak kılarak tamamıyle seni tenzîh ederim. Nezâhat-i Sübhâniyyene iltica' eder ve öyle nâhak ve nârevâ bir sözden arz-ı berâet eylerim. Bana lâyık olmayan sözü benim demekliğim yaraşmaz İlâhî! İlmini işhâd ederim yâ Rabbi! Şâyed onu söylemiş olsaydım elbette sen ilm-i huzûrunla bilirdin. Sen zâhirimi bildiğin gibi, gönlümde olan şeyleri de bilirsin. Ben ise, senin gizlediğin Zâtını, Sıfâtını, tecelliyyâtını bilmem. Bildirdiğin kadar bilirim. Binaen'aleyh söylemediğimi bildiğin halde bana bu suali sormaktaki hikmet-i Sübhâniyyeni de bilmem. Bütün gayıbları bilen allâmülğuyûb Sen, ancak Sensin, dedi.

117 — Mâ kultü lehüm illâ mâ emerteniy bihî enı'büdullahe rabbiy ve rabbeküm ve küntü aleyhim şehiyden mâ dümtü fiyhim felemmâ teveffeyteniy künte enterrakıybe aleyhim ve ente alâ külli şey'in şehiydün.

Yâ Rabbi!

Ben onlara başka bir şey söylemedim. Ancak beni me'mûr ettiğin emrini söyledim. Onun tebliğinde bulundum. Tevhıdi söyledim. Hem benim hem sizin Rabbiniz olan Allah'a izhâr-ı

ubûdiyyet ediniz, ancak O'na kulluk ediniz, dedim.

İçlerinde bulunduğum müddetçe de üzerlerinde şâhid oldum. Ben varken böyle bâtıl hezeyanda bulunmadılar. Senin tevfikınle bu misillû bâtıl sözlerden onları muhafaza ettim. Fakat vaktâ ki sen cûd u kereminle, nâsut âlemnden beni vefât ettirdin, kaldırdın, va'dini infâz eyledin, o andan i'tibâren üzerlerine yegâne murâkıb Sen oldun. Ve Sen her şey'e şâhidsin. Hâzıra da, gâibe de şâhid sensin.

118 — İn tü'azzibhüm feinnehüm ıbâdüke ve in tağfir lehüm feinneke entel'aziyzülhakiymü.

İmdi eğer onlara azâb edersen, hicâbı devam ettirirsen şübhe yok ki onlar kulların, memlûklerin, milk senin, hak senin, adl senindir. Ve eğer mağfiret edersen, hicâbı kaldırırsan kaviyy ü kadîr olan sensin. Her emrine galibsin. Şübhe yok ki sen azîz ü hakîmsin. Evet azîz ü hakîm ancak sensin. İstersen ta'zîb ile perdeler, istersen takrîb ile taltîf edersin.

Bu âyet-i celîlede bir lûtuf görülüyor, Cenâb-ı Hak, İsâ'nın lisânı ile bir sırr-ı mektûme işâret ediyor. Bütün mahlûkatın kalbine bir aman veriyor.

İbni Mes'ud Hazretleri: "Bir gün gelecek Cehennem kapıları tırank tırank kapanacak" diye rivâyet olunduğunu söyler. Cehennemin dibinde maydanoz biteceği müjdeleri ve rivayetleri de vardır.

(Hâlidiyne fiyhâ mâ dâmetissemâvâti vel'ardı) emrini İbni Mes'ud Hazretleri, irâde-i İlâhî ile devamı nereye kadarsa ondan sonra onların hilkatlerinin yenileneceğini buyurmuşlardır.

Hulâsa, Allah'ın rahmeti, gadabını sebketmiştir. Yakar, yıkar yine adam eder denmiştir.

Bâb-ı lûtfuna iltica' ederiz, keremine gururlanırız. Bir an olsun O'nun cemâl-i Sübhânîsinden iftirak ateşine dayanamayız.

119 — Kalallahü hâzâ yevmü yenfe'ussâdikıyne sıdkuhüm lehüm cennâtün tecriy min tahtihel'enhârü hâlidiyne

fiyhâ ebeden radıyallahü anhüm ve redû anhü zâlikelfevzül'azıymü.

Kullarının isti'dadlarına muttali', azîz ve hakîm olan Allah buyurdu:

Yâ İsâ!

İşte bu amellerin arzolunduğu yevm-i cezâ, öyle bir gündür ki; sahne-i şühûd olan, neş'e-i ûlâ denilen Dünyada sâdıkların sadakatlerinin menfaatlerini göreceği gündür. Kemâl-i ma'rifetlerinin, Allahsız hayatlarını geçirmediklerinin karşılığını görecekleri gündür. Hak'ta fânî olmanın, bekada görecekleri safâyı, idrâk edecekleri gündür. Cennet-i Sıfâta, Cennet-i Zâta nâil olacakları gündür. Altlarından ma'rifet-i İlâhiyye, ulûm-u ledünniyye nehirlerinin cereyan edeceği gündür. Hayât-ı ezelîyi, hayât-ı ebedîyi, beka-i sermedîyi müşâhede edecekleri gündür. Hak ile muttasıf olup orada ebedî kalacaklardır. Onlara müşâhedât-ı zâtiyye bilâ inkıta' tecellî edecektir. Sıdk u ihlâslarından, dünyada ahidlerine sâdık ve ihlâslarına sâhib olduklarından dolayı Allah onlardan rızâ-i ezelîsi ile hoşnud olup rıdvânına erdirmiştir. Onlar da lezzet-i müşâhede ve halâvât-ı hıtâbe vâsıl olduklarından Allah'dan hoşnut olmuşlardır. Bütün gönüllerin aradıkları zevk-ı visâlin en büyüğü bu rıdvandır. İlel'ebed rızâ-i İlâhî ile rızâ-i abdin ictima'ı demek olan bu rıdvânın fevkınde ne bir murad tasavvur olunabilir ne de bir zevk. İşte bu fevz-i azîm Hak'kın gayrısında değil ancak Allah'ın rızâsında ve ancak O'na sıdk u ihlâstadır.

120 — Lillâhi mülküssemâvâti vel'ardı ve mâ fiyhinne ve hüve alâ külli şey'in kadiyrün.

Semâvâtın ve Yer'in ve muhteviyyâtının mülkü ve saltanatı ancak Allah'ındır. İcad ve i'dam ancak O'na mahsustur. O, bütün murâdâtına, makdûrâtına, her şey'e tamamıyle kaadirdir.

Ey tâlib!

Sûre-i Mâide'nin meâl-i âlîsi burada bitti.

Sûre-i celîlede: Rızâ-i İlâhînin tecellîsinde en büyük esas: Allah ile yapılan muâhedeye sadâkat ve ihlâs olduğu anlatıldı.

Bütün mevcûdât üzerinde murâdullahın ve O'nun meşiyyet ve irâdesinin tecelliyyâtı duyuruldu. Cemâl ve Celâl, lûtuf ve kahır tecellîsini idrâk, makam-ı rızânın; merâtib-i ubûdiyyetin nihayeti olduğunu duymak, ancak iskat-ı izâfât ile olacağı beyân edildi. Bu husus içün de nefsin, ucb, riyâ, buğz, adâvet, hevâ gibi bâtınî hastalıklardan tasfiye edilmesi lâzım geldiği izâh edildi.

İnsânın, doğumu ile vahdet denizinden kesret denizine düştüğü ve o denizin celâl ve cemâl dalgalarının arasında kendi kulaçlarına güvenerek sâhil-i ahadiyyete çıkarım derse tıkanıp kalacağı i'lân edildi.

Enbiyâ'nın yevm-i cezâ'da ümmetlerinin başında nasıl konuşturulacağı anlatıldı.

* * *
* *

سورة الأنعام

Sûre-i En'am

Sûre-i En'am Mekkî'dir:

Ba'zıları yalnız üç veya altı âyetinin Mekkî olmadığını söylemiştir. Onlar da: (Ve mâ kaderullahe hakka kadrih), (Ve men ezlemü mimmenifterâ...), (Kul teâlev...), (Velev terâ izizzâlimûn), (Velleziyne âteynâhümülkitâbe ya'lemûn), (Elleziyne âteynâhümül kitâbe ya'rifûn) âyetleridir.

Sûre-i celîle gece nâzil olmuştur.

Resûl-i Ekrem şöyle buyurmuşlardır: "Şeyâtin, bu sûre içün toplandığı kadar hiçbir sûre içün toplanmamışlardır."

Bu sûre nâzil olduğu zaman ufku sed edecek kadar melâike teşyi' etti.

Âyetleri : Yüz altmış beş
Kelimeleri : Üç bin elli iki
Harfleri : On iki bin yüz kırk'tır.

Bu Sûre-i kerîmede: Tevhıd, nübüvvet, adl, âhıret huccetleri ve ehl-i ilhâdın mezheblerini ibtal ve Sûre-i Mâide'de geçen en'am'ın hıll ü hürmetine taallûk eden tafsilât vardır.

Sûre-i celîlenin derinliklerine doğru insan ihlâs ile dalacak olursa bahr-ı vücuddan tecellî eden emvâc-ı hâdisâtın hikmetlerine âgâh olur.. Tariyk-ı Hak'kı bulur, dalâlden kurtulabilir. Nübüvvet kuvvetinin nasıl bir kuvvet olduğunu idrâk eder. Daima hamd ü senâda müstemir olarak, makam-ı şükre sâhib olur. Zîra ancak taayyünattaki perdenin kalkması; şükrün, iklîm-i vücûdü isti'lâ etmesiyle olacağını duyar, havl ü kuvvetin ancak Allah'ta olduğunu anlar. Buna binaendir ki Cenâb-ı Hak kullarına ta'lîmen onu hamd ile şükr ile haber veriyor.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي خلق السموات والأرض وجعل الظلمات والنور ثم
الذين كفروا بربهم يعدلون ﴿١﴾ هو الذي خلقكم من طين ثم قضى
أجلا وأجل مسمى عنده ثم أنتم تمترون ﴿٢﴾ وهو الله في السموات
وفي الأرض يعلم سركم وجهركم ويعلم ما تكسبون ﴿٣﴾ وما تأتيهم
من آية من آيات ربهم إلا كانوا عنها معرضين ﴿٤﴾ فقد كذبوا بالحق
لما جاءهم فسوف يأتيهم أنبؤا ما كانوا به يستهزءون ﴿٥﴾ ألم يروا
كم أهلكنا من قبلهم من قرن مكناهم في الأرض ما لم نمكن لكم
وأرسلنا السماء عليهم مدرارا وجعلنا الأنهار تجري من تحتهم
فأهلكناهم بذنوبهم وأنشأنا من بعدهم قرنا آخرين ﴿٦﴾ ولو
نزلنا عليك كتابا في قرطاس فلمسوه بأيديهم لقال الذين
كفروا إن هذا إلا سحر مبين ﴿٧﴾ وقالوا لولا أنزل عليه
ملك ولو أنزلنا ملكا لقضي الأمر ثم لا ينظرون ﴿٨﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

Zât-ı Sübânîsi bütün mükevvenattan ganî olan, Rahman isminin tecellîsi ile mahz-ı cûd-u Sübhânîsinden vücudlara nûr ihsân eden, Rahıym isminin tecellîsi ile de hamd ü senâda kulunu tutan Allah'ın ismiyle başla.

1 — Elhamdü lillâhilleziy halekassemâvâti vel'arda ve ce'alezzulümâti vennûre sümmelleziyne keferû birabbihim ya'dilûne.

Cemâl ve Celâl sıfatlarının tecelliîsi ile kemâlâtı zâhir olan, ulûhiyyetinde Ferd, Ahad, Samed, Rubûbiyyetinde her türlü ubûdiyyete müstehak, elbette ta'zîm O'nun şânına lâyık, kaadir, muktedir, Semâvâtı, Yeri yaradan, Esmâ ve Sıfâtındaki ulviyyâtı zâhir kılan, âsârı; ulviyyâtının mukabili olan, erkân-ı tebâyi'-i süfliyyâtı takdîr eden, rûh ile cismi izdivâc ettiren, karanlıkları, aydınlığı taayyünâtın perdelerini kaldıran, nûru yapan, kendisine müştak olan kullarının kalblerinde tecelliyyât-ı Sübhânîsini seyrettiren Allah'a hamd olsun.

Hicablanmış olan kâinâtın safhalarına şems-i zât nûr-u vücûdiyle bu kadar açık zâhir olduktan sonra da; kâfir olanlar, hak ve hakîkati zulmetle örtmeye çalışanlar, Hak'kın hüviyyeti karşısında bâtıl hüviyyetler göstermek isteyenler, tariyk-ı Hak'dan cehlen ve inâden inhırâf edenler; kendilerini yaratana, bu mahlûkatı veya bunlardan ba'zılarını denk tutuyarlar. Bir kısmı maddeye tapıyor, bir kısmı nefsinin putuna tapıyor, bir kısmı tutuyor hayır ilâhı, şer ilâhı diye zulme, ziyaya tapıyor.

2 — Hüvelleziy halekaküm min tıynin sümme kadâ ecelen ve ecelün müsemmen ındehu sümme entüm temterûne.

Nasıl hak ve hakîkati örtebilirsiniz? Hak ile azamet yarışına kalkabilirsiniz? O hâlik-ı mûcid evvelâ sizin vücûdünüzü takdîr etti. Sûretinizi çamurdan yarattı. Sahne-i şühudda bir gölgeden ibaret olan müstear hayâtınıza ölüm zamanını o takdîr etti. (Hayattan azloldun emrini O verecektir.) Bir de O'nun ind-i Sübhânîsinde mukadder olan ecel-i müsemmâ vardır. (Ya'ni kıyâmet denilen neş'e-i uhrâ.)

İmdi bunları bildikten, menşe'inizi, neş'e-i ûlânızı anladıktan sonra artık inâd ederek, hakîkate arka çevirip şübheye düşüyorsunuz ha?..

Ey şübheliler!

Nasıl şübhe edersiniz?

3 — Ve hüvallahü fiyssemâvâti ve fiyl'ardı ya'lemü sirreküm ve cehreküm ve ya'lemü mâ teksibûne.

Kaadir, muktedir, mütevahhıd, müteferrid, mütecellî olan o Allahtır. Semâvatta, Yerde kemâl-i istiklâl ve isti'lâ eden O'dur. İlm-i huzûrîsiyle hayır, şer, gizlinizi, âşikârınızı, dünyada kazandıklarınızı bilir.

4 — Ve mâ te'tiyhim min âyetin min âyâti rabbihim illâ kânû anhâ mu'ridıyne.

Onlara, Hakkın vahdâniyyetini, azamet-i Sübhânîsini beyân eden, lisân-ı resûli ile Rablerinin âyetlerinden hiçbir âyet gelmez ki ondan dönmüş olmasınlar.

5 — Fekad kezzebû bilhakkı lemmâ câehüm fesevfe ye'tiyhim enbâü mâ kânû bihî yestehziûne.

Vâkıa mutâbık olan, her şey'i câmi' bulunan Kur'an-ı Mübîn,

Kur'an-ı nâtık olan Hazret-i Muhammed, yahut şer'-i metîn veya mu'cizât, hulâsa dîn-i ekmel geldi mi (karşılarına çıktı mı), mutlak onu yalan sayarlar, istihzâ ederler. Fakat onlar bana geldikleri vakit istihzâlarının haberini alacaklardır. Makam-ı zillete dikildikleri zaman, dîni tekzîb etmenin, Kitâbullahın aleyhinde bulunmanın, Hazret-i Muhammed'e cebhe almanın karşılığını göreceklerdir.

6 — Elem yerev kem ehleknâ min kablihim min karnin mekkennâhüm fiyl'ardı mâ lem nümekkin leküm ve erselnessemâe aleyhim midrâren ve ce'alnel'enhâre tecriy min tahtihim feehleknâhüm bizünûbihim ve enşe'nâ min ba'dihim karnen âhariyne.

Hem ne hâcet... Vukuu muhakkak tahakkuk edecek olan o Dîvana gelmezden evvel de bu sahne-i şühudda birçok ibretler tecellî eylemiştir.

Kendilerinden evvel ne kadar karn helâk ettiğimizi görmediler mi? Âd'ler, Semud'ler ve onların gayrileri ne oldular? İbret almazlar mı? Onları, sizi yerleştirdiğimiz yere yerleştirmiştik. Size vermediğimiz kuvveti, serveti onlara vermiştik. (Rubûbiyyet da'vâsına kadar fırsat da vermiştik.) İhtiyacları zamanında bol bol yağmurlar da göndermiştik. Çok ni'metlerimizde müstağrak kıldık, geniş mühletler verdik. Köşklerinin, bahçelerinin, menzillerinin altından nehirler akıyordu. Sûrî saltanatın bolluğunda bıraktık. Bu ihsâna karşılık onlardan isyan gördük. Onlar âsî oldular. Enbiyâyı tekzîb ettiler. Yeryüzünde türlü türlü fesad îcâd ettiler. Bizimle azamet yarışına kalkıştılar. Ve biz de onları o günahları sebebiyle mahv u helâk ettik. Ve onlardan sonra başka bir ümmet peydâ ettik.

7 — Ve lev nezzelnâ aleyke kitâben fiy kırtâsin felemesûhü bieydiyhim lekalelleziyne keferû in hâzâ illâ sıhrün mübiynün.

Ey Ekmelerrüsul!

Onların tekziblerinden dolayı müteessir olma. Onların gayeleri gayy u dalâldir. Eğer sana istedikleri gibi kâğıt üzerine yazılı, makam-ı cûdumuzdan Kitab indirse idik, onlar da nüzûlü ânında elleriyle temas edip tutsalardı içlerindeki şekavetin, cibillî olan cehillerinin ve küfr-ü inâdîlerinin sebebiyle yine o kâfir olanlar îmân etmezler, bu, apaçık sihirbazlıktan başka bir şey değildir derlerdi.

8 — Ve kalû levlâ ünzile aleyhi melekün ve lev enzelnâ meleken lekudıyel'emrü sümme lâyünzarune.

Kezâ onlar şikaklarının ve nifaklarının şiddetinden dolayı: Muhammede melek indirilmeli, onun Nebî olduğunu bize melek söylemeli idi dediler. (Eğer o nübüvvetinde sâdık ise bu olmalı idi.) Şâyed melek indirse idik iş derhal olur biterdi. Sonra beklemeğe de lüzum kalmazdı. Ya'ni mühlet verilmezdi, derhal helâk olur giderlerdi. Nasıl ki ümem-i sâlifde (geçmiş ümmetlerde) olmuştur.

(Elhamdü lillâhilleziy...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم
مَّا يَلْبِسُونَ ﴿٩﴾ وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ
فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٠﴾ قُلْ
سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ
﴿١١﴾ قُل لِّمَن مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُل لِّلَّهِ كَتَبَ عَلَىٰ
نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ وَلَهُ مَا سَكَنَ
فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣﴾ قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ
أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ
قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿١٤﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ مَّن يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَٰلِكَ
الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾ وَإِن يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ
إِلَّا هُوَ وَإِن يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾
وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٨﴾

9 — Ve lev ce'alnâhü meleken lece'alnâhü recülen ve lelebesnâ aleyhim mâ yelbisûne.

Eğer Resûlü, melek göndereydik yine bir kişi sûretinde yapardık. (Zîra melek basar ile görülmeyen bir nurdur.)* İşin dışında kalanlar ise mahsus olmadıkça göremezler. Onun içün melek, sûret-i insâniyyede gelerek konuşacaktı. Onları yine şübhelendikleri şey'in içinde kılacaktık. Bu da senin gibi insandır diyeceklerdi.

(Zavallılar risâleti, Hazret-i insâna lâyık görmüyorlar. Acaba mevcûdât içerisinde insandan daha büyük mevcud var mıdır?)

10 — Ve lekadistühzie birüsülin min kablike fehâka billeziyne sehırû minhüm mâ kânû bihî yestehziûne.

(İmdi Cenâb-ı Hak Habîbini tesliye ediyor.)

Ey Ekmelerrüsul!

Mahzûn olma. Onların ezâ ve istihzâlarına karşı ben seninle beraberim. Sabret. Onlar bu ezâyı, istihzâyı senden evvel gelen Peygamberlere de yapmışlardı. Akabinde eylencelerinin cezâlarını çektiler. İstihzâları onları sardı mahvetti.

11 — Kul siyrû fiyl'ardı sümmenzurû keyfe kâne âkıbetülmükezzibiyne.

Resûlüm! Onlara i'lân et:

Yeryüzünü karış karış dolaşınız, geziniz, tozunuz, makarr-ı ferâineye bakınız, menzil-i ekâsireyi, kayasireyi seyrediniz. Peygamberleri tekzîb edenlerin âkıbetlerini görünüz, yalan sayanların sonu ne oldu bakınız.

(Fir'avn'ın kafasındaki da'vâ-i rubûbiyet, Mûsâ'nın elindeki çoban değneği ile nasıl parçalandı?

* Melek insana müştaktır. Cenâb-ı Cibril, eshâbın en güzeli olan Hazret-i Dihye şeklinde Hazret-i Peygamberin huzûruna gelirdi.

Hazret-i Muhammed'de görülmeyen ma'nâ hiçbir mevcudda görülemez.

Nümrûd'un kafasındaki Halîlullah'a olan adâvet, en ufak bir mahlûk ile nasıl tepelendi?

Peygamberi tekzîb edip mektubunu yırtan Kisrâ nası paralandı?)

12 — Kul limen mâ fiyssemâvâti vel'ardı kul lillâhi ketebe alâ nefsihirrahmete leyecme'annekiim ilâ yevmilkıyâmeti lâ reybe fiyhi elleziyne hasirû enfüsehüm fehüm lâ yü'minûne.

Habib-i Ekremim!

Bize niyâbeten söyle:

Yerde ve göktekiler kimindir? Tasarrufu, temellükü, icâdı, izhârı, i'dâmı, ifnâsı kime âiddir, cevab versinler. Verirlerse febihâ. Yoksa söyle, irâde-i kadîmimi anlat. (Küfür damarlarına ağır bir neşter vur.) Heybet-i Sübhânîmi beyân et. Tevhıyd-i azametimi i'lân et. O Allah'ındır de.*

Allah, fazl u keremi ile nefsine rahmet yazmıştır. Kullarının tevbesini, ma'sıyyetlerinin afvolunması husûsunda rahmetini nefsi üzerine iltizâm ettiğini i'lân et. Bu âlemde Rahman ismiyle tecellîsini anlat. İsm-i Rahıymi ile de kıyâmette tecellîsini söyle.

Hiç şübhe yok sizi kıyâmet günü mutlak toplayacaktır. Kendilerini ziyâna sokanlar ona inanmayanlardır.

13 — Ve lehu mâ sekene fiylleyli vennehâri ve hüvessemiy'ul'aliymü.

O'nun vahdâniyyetini nasıl inkâr ederler? Gecede, gündüzde, harekette, sükûnda bütün eşyânın hepsinde, mertebe-i bâtında, gayb-ı mutlakda, kabz hâlindeki kalblerde, nûr-u cemâlinin tecellîsini müşâhede ederek bast hâlinde bulunan kalblerde ne varsa hepsi O'nundur. Zât-ı Sübhânîsiyle münkirlerin inkârlarını hakkıyle işitir, âkıbetlerini de bilir. Bütün söylenenleri işitir. Zâhir, bâtın ne varsa bilir.

---

* Birinci (kul) de heybet, ikinci (kul) de muhabbet gizlenmiştir.

14 — Kul eğayrallahi ettehızü veliyyen fâtıressemâvâti vel'ardı ve hüve yut'ımü ve lâ yut'amü kul inniy ümirtü en ekûne evvele men esleme ve lâ tekûnenne minelmüşrikiyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Vahdâniyyet-i İlâhiyyeyi inkâr edip O'na şerik koşanlara buyur ki:

Nasıl Hak'kın gayrısına ibâdet edebilirim? Rab ittihâz eder de ibâdet edebilirim? Semâvâtın hâlikını, ademden îcâd edip izhâr edeni, müzaharetsiz, müşareketsiz vâr edeni, Vâhıd ü Ahad, Ferd ü Samed; öyle Ferd ü Samed ki, asla şerik kabûl etmez olan Allahın gayrısını nasıl yâr edinirim?

Yeryüzünde kullarını merzuk eden ancak O'dur. Halkının rızkına da muhtac değildir.*

Ey Habîb-i Ekremim!

Umûma hıtâb et, bana cebhe alanlara anlat:

İnd-i İlâhîden; kâinâtın cevheri yok iken, muhabbet ve aşk hallolunmamışken bana, kazâya rızâ sevgisi, o teslîmiyyette müslümanların ilki olmaklığım, müşriklerin hallerine meyletmemekliğim emrolundu.

15 — Kul inniy ehâfü in asaytü rabbiy azâbe yevmin azıymin.

Habîbim! Sana tâbi' olanlara söyle:

Makam-ı keşf ü şühuddan sonra tevhıyd-i zâtinin hâricinde kalmakta, arzul-ekber gününün azâbından korkarım.

Dâr ve nâfi' Hak'kı bildikten sonra gönlünü âciz insana bağlayarak yaşamanın neticesinde kıyâmette azâb-ı azîme dûçâr olmaya işâret vardır. O günde her nefis neye çalıştığının neticesini görür.

---

* Âyet-i celîlenin işâretinde: Sizin tapındığınız âciz insanlar buna muhtacdırlar.

16 — Men yusref anhü yevmeizin fekad rahımehu ve zâlikelfevzülmübiynü.

Melek kordonu altında toplanılan o günde her kim azabdan düşürülürse ya'ni Cenâb-ı Hak her kimi azabdan çevirirse onu esirgemiş olur. Afv ü mağfiretle muamle etmiş olur ki o gufran apaçık bir necattır.

17 — Ve in yemseskellahü bidurrin felâ kâşife lehu illâ hüve ve in yemseske bihayrin fehüve alâ külli şey'in kadiyrün.

Ey Ekmelerrüsul!

Tevhıydin sırrı, makam-ı ma'rifet tahakkuk ettikten sonra, tedbîr ü tedvîr, tanzîm ü tanzîf eden Hak'dan başkası olmadığı daha açık zevk edilir.

Allah (sana lihıkmetin ve maslahatin) bir beliyye verirse onu O'ndan başka kaldıracak yoktur. Şâyed sana atiyye ü gınâ ü bezl-i atâ'da bulunacak olursa, bir hayır verirse, başkası onu döndüremez. Zîra O bütün emrine galib, her şey'e tamamıyle kaadirdir.

18 — Ve hüvelkahirü fevka ıbâdihî ve hüvelhakiymülhabiyrü.

Nasıl her irâde ettiğine kaadir olmaz? Kullarının üstünde kahirdir, azizdir, galibdir, asla âciz olmayacak bir kaadirdir. Mutasarrıf-ı mutlaktır. İrâdesi ile, ihtiyârı ile istediği gibi tasarruf eder. Emr-i kazâsında hakîmdir. Yarattığının amelinden habîrdir.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu emr-i Sübhânîlere hakkı ile inananlara, hayat denilen sayılı nefeslerini tüketirken hiçbir sarsıntıya uğramak ihtimâli yoktur. Hiçbir zaman zulme dîvan durmak, küfre, şirke, nifâka meyletmek ihtimâli de yoktur. Mâdâmı ki bütün cihânın zerrele-

ri bir kimse hakkında hîle dokusa, kazâ-i âsümandan hükmü verilmedikçe hiçtir. Kezâ bütün zerrât-ı cihan ittifak etse de bir kimseye hayır dokumaya çalışsa yine kazâ-ı âsümandan hükmü verilmedikçe hiçtir. O halde hakîkî mü'min (İyyâke na'büdü ve iyyâke nesta'iyn) âyetine gönül verir, dâr ve nâfî Hak olduğunu duyar, gönlünü fânîye değil, bâkîye bağlar, fânîyi bâkî ile tebdîl eder.

(Ve lev ce'alnâhü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قل أي شيء أكبر شهادة قل الله شهيد بيني وبينكم وأوحي إلي هذا
القرآن لأنذركم به ومن بلغ أئنكم لتشهدون أن مع الله آلهة
أخرى قل لا أشهد قل إنما هو إله واحد وإنني بريء مما تشركون
﴿١٩﴾ الذين آتيناهم الكتاب يعرفونه كما يعرفون أبناءهم الذين
خسروا أنفسهم فهم لا يؤمنون ﴿٢٠﴾ ومن أظلم ممن افترى على الله
كذبا أو كذب بآياته إنه لا يفلح الظالمون ﴿٢١﴾ ويوم نحشرهم جميعا
ثم نقول للذين أشركوا أين شركاؤكم الذين كنتم تزعمون ﴿٢٢﴾ ثم
لم تكن فتنتهم إلا أن قالوا والله ربنا ما كنا مشركين ﴿٢٣﴾ انظر
كيف كذبوا على أنفسهم وضل عنهم ما كانوا يفترون ﴿٢٤﴾
ومنهم من يستمع إليك وجعلنا على قلوبهم أكنة أن يفقهوه
وفي آذانهم وقرا وإن يروا كل آية لا يؤمنوا بها حتى إذا جاءوك
يجادلونك يقول الذين كفروا إن هذا إلا أساطير
الأولين ﴿٢٥﴾ وهم ينهون عنه وينأون عنه وإن يهلكون إلا
أنفسهم وما يشعرون ﴿٢٦﴾ ولو ترى إذ وقفوا على النار فقالوا
يا ليتنا نرد ولا نكذب بآيات ربنا ونكون من المؤمنين ﴿٢٧﴾

19 — Kul eyyü şey'in ekberü şehâdeten kulillâhü şehiydün beyniy ve beyneküm ve ûhıye ileyye hâzelkur'anü liünzireküm bihî ve men beleğa einneküm leteşhedûne enne me'allâhi âliheten uhrâ kul lâ eşhedü kul innemâ hüve ilâhün vâhidün ve inneniy beriy-ün mimmâ tüşrikûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Seninle mücâdele edenlere, nübüvvetini, risâletini hased edenlere, nübüvvet ve risâlet kuvvetinin karşısında tutunamayanlara, şân-ı nübüvvet ve risâletine şehâdet isteyenlere ilzâmen ve tebkîten söyle ki: Şehâdette en büyük şey hangisidir?

Bütün mezâhir ve masnû'âtı muhît olan Allah'tır de. O, benimle sizin aranızda hâzırdır de. Bu Kur'an: (Ahkâmı eskimeyeceği tahakkuk eden, her zaman genç ve dinç bulunan, elfâzı füsehâyı, ma'nâsı urefâyı hayrette bırakan, ratbi, yâbis her şey'i câmi' olan bu Kitab) O'nun cümle-i şehâdetindendir.

Bâliğ olup da tâbi' olanlara beşîr olduğunu, Allah ile azamet yarışına çıkanlara, şerîk koşanlara nezîr olduğunu duyur.

Neş'e-i ûlâdan sonra neş'e-i uhrâda münkerin, müşrikin, mürteddin, münâfıkın neticede uğrayacağı azâb-ı İlâhîyi bildirmek için bu Kur'an bana vahy'olunmuştur diye i'lân et.

Ey dalâlet fırtınasına tutulanlar!

Bu kadar açık burhandan sonra acaba hâlâ siz Allah ile beraber mülkünde O'na müşâreket edecek ma'budlar bulunduğuna şehâdet eder misiniz?

Resûlüm!

(Sizin zu'mettiğiniz gibi ben yapamam), ben şehâdet etmem. Benim şehâdet ettiğim Allah, ulûhiyyetinde müteferrid, rubûbiyyeti gayri ile değil, belki O'ndan başka mevcud yok. O'ndan gayri ilâh yok. Nazar-ı hakîkatte meşhûd olan ancak O. Ben, sizin tapındığınız, O'na şerîk koştuğunuz şeylerden beri'yim ve bîzârım, de.

20 — Elleziyne âteynâhümülkitâbe ya'rifûnehu kemâ ya'rifûne ebnâehüm elleziyne hasirû enfüsehüm fehüm lâ yü'minûne.

Kitâba nâil ettiğimiz Yahud ve Nasârâya, o Kitabda O'nun evsâf-ı mezkûresini gören kimselere O'nun alâmet-i sahîhası, na'tı, sıfâtı, mu'cizesi âşikârdır. Şeksiz, şübhesiz kendi evlâdlarını bildikleri gibi o kadar yakînen bilirler. Fakat kibr ü inadları dolayısı ile nübüvvetine, risâletine îmân etmezler. Şirk ve tahrîf ile kendi nefislerini hüsranda bırakırlar. (Yoksa Hazret-i Muhammed'in bizâtihî kendisi mu'cizedir.) Onlar onu da bilirler, ma'rifetullah zevkınden, nûrundan mahrûm olduklarından o muhabbetten mahrumdurlar.

21 — Ve men azlemü mimmeniftera alellâhi keziben ev kezzebe biâyâtihî innehu lâ yüflihuzzâlimûne.

Allah yanında ve o Zât-ı Zülcelâl'in batş-ı intikamına daha lâyık hangi zâlim vardır? Sahte benliklerine mağrûr olarak, inâd ederek Allah'a yalan uyduran, Kitâbını yalana sayanlardan daha zâlim kim olabilir? Hazret-i Muhammed'i ve Kur'an'ı tekzîb edenden daha zâlim kim olur?

İşte bunun içün zâlimler, akli, nakli terk edenler felâh bulamazlar.

22 — Ve yevme nahşürühüm cemiy'an sümme nekulü lilleziyne eşrekû eyne şürekâükümülleziyne küntüm tez'umûne.

Habîbim!

Onlara anlat: Bizim bir günümüz var. (Orada bir toplan kumandamız var. Cüz'-ü tasarruflar mülga, sahte benlikler ilga, hiç kimsede benim diyecek medar yok.) O gün onların hepsini bir yere toplayacağız, istihzâ muamelesi yaparak, zu'mettiğiniz şeriklerimiz, güvendikleriniz, tapındıklarınız, Allah'a şerik sandığı-

nız putlar nerede? Onları ibâdete lâyık görüyordunuz. Size şefâat edecekler idi hani yâ diyeceğiz.

(Burada maksad sual değildir, serzeniştir.)

23 — Sümme lem tekün fitnetühüm illâ en kalû vallâhi rabbinâ mâ künnâ müşrikiyne.

İşitilecek işitildikten ve hilelerinden, fitnelerinden artık yapacakları hiçbir şey kalmadıktan sonra hilelerinden halâs içün yeminler ederek i'tizarda bulunacaklar: Yâ Rabbi, yâ Mevlânâ! Senin hakkın içün biz müşriklerden değil idik, senin gayrına ibâdet edenlerden değil idik diyecekler. Böyle demekten başka bir ma'ziret bulamayacaklardır.

(Ma'ziretleri fitne üzerine bina edildiğinden Cenâb-ı Hak nazm-ı kerîminde: "Fitnetühüm" lâfzı ile beyan buyurmuşlardır.)

24 — Ünzur keyfe kezebû alâ enfüsihim ve dalle anhüm mâ kânû yefterûne.

Ey ibretle bütün mevcûdatı gören!

Tapındıkları ellerinden kaybolunca nasıl kendilerine karşı yalan söylediler, bizler müşrik değiliz diyebildiler.

Ey hakîkat arayan!

Cenâb-ı Hak "Şirkten mâadâ bütün günahları mağfiret ederim" buyurmuşlardır. Mağfiret örtmek demektir. Şirkin vücûdü olmayınca neyi örtsün? Hak ile azamet yarışına kalkanın şirkinin neresi örtülebilir? Binaen'aleyh Allahu Teâlâya şerik ve iftirâ ettikleri, tapındıkları orta yerden kaybolunca bu kerre inkâra saplanıp, yalana döndüler, "biz müşriklerden olmadık" dediler. Azâb-ı İlâhîden halâs olacaklarını zu'm ediyorlardı.

25 — Ve minhüm men yestemi'u ileyke ve ce'alnâ alâ kulûbihim ekinneten en yefkahûhü ve fiy âzânihim vakren ve in yerev külle âyetin lâ yü'minû bihâ hattâ izâ câûke yücâdilûneke yekulülleziyne keferû in hâzâ illâ esâtıyrül'evveliyne.

Ey Ekmelerrüsulüm!

O ma'zirette bulunan müşriklerden ba'zıları, sen Kur'an okuduğun vakit inkâr maksadı ile istihzâ ederek, Allah ile azamet yarışına çıkarak kibr ü inadlarına dayanırlar, okuduğunun ma'nâsını anlayamazlar. Nasıl anlasınlar? Biz bu tavırlarına karşı kalblerine kendi zulümlerinden kesif perdeler, kulaklarına da ağırlık koyduk, işidemezler. Vahdâniyyet-i Sübhânîme, Hakk-u temcîdime, şân-ı Risâletine, esrâr-ı zâtiyyeme âgâh ve sıfât-ı İlâhiyyeme lâyık nâibi Hak olduğuna delâlet eden istedikleri herhangi mu'cizeyi görseler inad ve kibirleri dolayısı ile ona inanmazlar, yine huzûruna gelince, dır dır öterler, çene cidâli yaparlar. Kur'an-ı Mübîne, o kâfirler; eskilerin masalından başka bir şey değildir diye dil uzatırlar.

26 — Ve hüm yenhevne anhü ve yen-evne anhü ve in yühlikûne illâ enfüsehüm ve mâ yeş'urûne.

Onlar bu kadar tecâvüz etmekle de kalmazlar, Kur'an'a tâbi' olmak isteyenleri mehyederler, men'ederlerdi. Fakat bilmiyorlar ki onlar kendi nefislerini hidâyetten uzak tutuyorlar. Kitâba, Resûle karşı olan hud'aları, tecâvüzleri dolayısı ile farkına varmaksızın yalnız kendi kendilerini helâk ediyorlar. Alîm ü Hakîm olan Allah onların kalblerini mühürlüyor, gözlerini, kulaklarını da perdeliyor.

Dünyada Haret-i Muhammed'i hasedleri dolayısı ile azabda, Âhırette de tathirhâne-i küfr ü şirk olan âlem-i nârın azâbı ile kendilerini helâk eder oldular. İmdi bunun farkında değillerdir.

27 — Ve lev terâ iz vukıfû alennâri fekalû yâleytenâ nüreddü ve lâ nükezzibe biâyâti rabbinâ ve nekûne minelmü'miniyne.

Ey hakîkati görücü!

Dil ile ta'rife gelmeyen bir felâkette bulunduklarını, ateşte durdurulma azablarını görseydin, onların: "Nolaydı tekrar dün-

yaya gerisin geriye döndürülmüş olsaydık, Rabbimizin âyetlerini okusaydık da yalan saymasaydık, mü'minlerden olsaydık" (dediklerini duysaydın.)

(Kul eyyü şey'in...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

بَلْ بَدَا لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ
وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٢٨﴾ وَقَالُوا إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا
نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٢٩﴾ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وُقِفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَٰذَا بِالْحَقِّ
قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٠﴾
قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً
قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَىٰ مَا فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ
ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ ﴿٣١﴾ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ
وَلَهْوٌ وَلَلدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٢﴾ قَدْ نَعْلَمُ
إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ الظَّالِمِينَ
بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ
فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا وَأُوذُوا حَتَّىٰ أَتَاهُمْ نَصْرُنَا وَلَا
مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَإِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٤﴾
وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ
نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ
شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٥﴾

28 — Bel bedâ lehüm mâ kânû yuhfûne min kablü ve lev rüddû le'âdû limâ nühû anhü ve innehüm lekâzibûne.

Hayır! Bundan evvel gizledikleri işler meydâna çıktı da (şimdi böyle diyorlar. Gizledikleri bâtıl i'tikadlar, sahte benlikler, güvendikleri şeyler parçalandı, yaptıkları kötülüklerin, zulümlerin cezâsını buldular da onun içün geri dönmek istiyorlar. Bununla beraber) şâyed geri döndürülmüş olsaydılar, tıynetlerinin iktızâsı, yine inad ve kibirlerinden dolayı men'olundukları küfre dönerlerdi.*

Bu temennîyi yapanlar apaçık yalancıdırlar.

29 — Ve kalû in hiye illâ hayâtüneddünyâ ve mâ nahnü bimeb'ûsiyne.

(Onlar maddeye gönül vermişlerdir, kuvvetin Hak'da değil, Hak'kın kuvvette olduğuna inanmışlardır, bâkîyi fânîye değişmişlerdir.) "Hayat, bu dünyadaki hayattan ibarettir, iş ölünceye kadardır, biz kör bir tesadüfün neticesiyiz tekrar dirilecek değiliz" derler.

30 — Ve levterâ iz vukıfû alâ rabbihim kale eleyse hâzâ bilhakkı kalû belâ ve rabbinâ kale fezûkul'azâbe bimâ küntüm tekfürûne.

Ey Peygamber-i Hak!

Böyle diyenlerin, Rablerine dosyaları okunmak, hesabları görülmek üzere arzolunduğunu görseydin.

(İftirâlarından hâsıl olan zulmete bürünmüş, nâr-ı hirmanda mevkuf olduklarını seyretseydin.)

---

* Bu sahne-i şuhudda bu nazm-ı kerîmdeki açık beyânâtı daima seyrederiz.

Ba'zı kimseler yapmış oldukları fenalığın ağır cezâsı ile karşılaştıkları zaman kendi kendilerine yalvararak, bir daha yapmayacaklarına söz verirler, fakat kurtuldular mı yine çirkinlikte devam ederler.

Cenâb-ı Hak celâl-i kahriyyesiyle tecellî etmiş, dîvânında hesâba çekmiş, takrî'an ve tevbîhan: "Nasıl bu ba's doğru değil, değil mi?" diye hıtâb ediyor. Onların da bu sahne-i şuhudda kibr ü azametle semâyı deler gibi bakışları öne düşmüş, yeri ezecek gibi bakan sert ayakları titremeye başlamış, iş meydâna çıkmış, bu kerre tasdîkî yemin ile yaparak "Rabbimiz hakkı içün elbette doğrudur" diyorlar. "Sana îmân ederiz, tasdikde bulunuruz" diye niyazda bulunuyorlar.

Cenâb-ı Hak da Şimden sonra olan îmânın fâidesi olmaz. Resûlümü gönderdim, tenezzülât-ı Sübhânimle tenezzül ettim. Kitâbımı gönderdim, tevhıdime açık mu'cizeler gösterdim, siz istihzâ ettiniz, küfrettiniz, sayılı nefeslerinizi bensiz tükettiniz, küfrün azâbını tadınız bakalım diyor.

31 — Kad hasirelleziyne kezzebû bilikaillâhi hattâ izâ câethümüssâ'atü bağteten kalû yâ hasretenâ alâ mâ ferratnâ fiyhâ ve hüm yahmilûne evzârehüm alâ zuhûrihim elâ sâe mâ yezirûne.

Allah'a kavuşmayı, bütün enfüs ve âfakta mütecelli olan Allah'a likayı yalan sayanlar ebediyyetin hâb u haybetinde kalacaklardır. Elbette muhakkak ziyankâr oldular. Bâhusûs Kur'an-ı Mübîn nâzil olup irşâd olunmaları husûsunda Enbiyâ gönderildikten sonra onlara cebhe alanlar elbette aldanırlar. (Maddeleri, modelleri, isimleri, cisimleri, vesimleri yok idi, kendilerini bilmezlerken bilindiler. Bu kadar açık ders kaçırılmış iken ikinci hayâtı nasıl inkâr ettiler? Elbette hüsrandadırlar.) Nihayet kendilerine kıyâmet gelip çatınca, hâib ve hâsir ve mütehassir olarak ağırlıkları da sırtlarına yüklenerek bağırmaya başladılar:

"Eyvâh! Dünya dirliğinde yaptığımızı göreceğiz. O taksirden dolayı eyvâh!.. Bizlere eyvâh!.. Ne yazık dünyada îmân ve tevbeyi terk ettik, şimdi, vücûd-u müktesebe-i ma'neviyyemiz olan seyyiatımızı yüklendik!"

Vech-i kerîmi mütalâadan mahrûm olan bu münkirlerin yüklendikleri şey, haberiniz olsun ki ne kötü şeydir.

32 — Ve melhayâtüddünyâ illâ le'ıbün ve lehvün ve leddârül'âhıretü hayrün lilleziyne yettekune efelâ ta'kılûne.

Hayât-ı dünya nedir? Lehv ü lûubdan, oyun ve oyuncaktan başka bir şey değildir. Zâlimdeki ziynet çocuk oyuncağıdır. Delilerin oyuncağından ibarettir. Âhıret hayâtı ya'ni hayât-ı hakıkıyye ve lezzât-ı ma'neviyye, Allah'ın haram kıldığı menhiyyattan ve hayât-ı sûriyyeden takvâ sâhibleri içün daha hayırlıdır. "Eyyühel ukalâ!" Onu temyîz edemiyor musunuz? Bu iki hayâtın beyinlerini ayıramıyor musunuz? Daha aklınız ermiyor mu?

33 — Kad na'lemü innehu leyahzünükelleziy yekulûne feinnehüm lâ yükezzibûneke ve lâkinnezzâlimiyne biâyâtillâhi yechadûne.

Cenâb-ı Hak bu fermân-ı Sübhânîsinde, zâlimlerin, münkirlerin, mürtedlerin, münâfıkların mü'minlere karşı istihzâ ederek konuşmalarına; yılmadan, vakarından fedâkârlık yapmadan katlananlara yardımını va'd ettiğini beyan buyuruyor.

Ey Peygamber-i Hak!

O muannidûnun, senin şânında söyledikleri sözlerin, ta'n u tekzîbin seni ne derece mahzûn edeceğini çok iyi biliriz. (Sıkılma.) Onlar içlerinden senin sıdk-ı nübüvvetini biliyorlar, seni haddizâtinde tekzîb etmiyorlar. Sırf kibr ü inadlarından dolayı, hasedleri sebebiyle hudûdullahın haricine çıkıyorlar. Zâlimler Allah'ın âyetlerini bilerek inkâr ediyorlar. Onların bu muamelelerine karşı sabr et Habîbim. (Müntakım u Gayyûr olan Allah'ın onlara gadab ile tecellîsi mes'eleyi halledecektir.)

34 — Ve lekad küzzibet rüsülün min kablike fesaberû alâ mâ küzzibû ve ûzû hattâ etâhüm nasrünâ ve lâ mübeddile likelimâtillâhi ve lekad câeke min nebeilmürseliyne.

Vallâhi yâ Ekmelerrüsul!

Senden evvel gelen nice peygamberler yalan sayılmışlardı.

Kendilerine yardımımız gelinceye kadar onların tekziblerine dayandılar, zahmetlerine katlandılar. Onlara yapılan bu imhâl muamelesinden sen mahzûn olma. Allah'ın dostlarına atâsı üzerine nusratı hakkında va'dini, sözlerini, tağyîr edecek hiçbir ferd yoktur.

Yâ Nebiyy-i Ekrem!

Sen gönderilen Peygamberlerin haberini aldın. Onların kıssalarını biliyorsun. Nasıl mahzûn, nasıl ümmidsiz olursun?

35 — Ve in kâne kebüre aleyke ı'râduhüm feinisteta'te en tebteğıye nefekan fiyl'ardı ev süllemen fiyssemâi fete'tiyehüm biâyetin ve lev şâallâhü leceme'ahüm alelhüdâ felâ tekûnenne minelcâhiliyne.

Onların seni tekzîb etmeleri, îmandan i'râz etmeleri, sana inkıyâd etmemeleri, (Habîbim, senin sadrını darlaştırıyor.) Onların sana îmân etmemeleri sabrını azaltıyor. İman ve inkıyâd etmeleri husûsunda o kadar harîs oluyorsun ki, sıfât-ı beşeriyyetinde gücün yetse istiyorsun ki yer üzerinde bir menfez açayım, semâya merdiven kurayım onlara bir mu'cize getireyim. Haydi getir. (Habîbim getirsen de yine inkıyâd etmeyecekler.)

Binaen'aleyh Allah'ın emri gelinceye kadar sabret. Hem üzülme sen yalnız tebliğ ile me'mursun. Bâhusûs onlara hidâyet husûsunda Hakîm ü Alîm olan Allah istese idi onları hidâyet üzere toplardı.

Sen benim murâd-ı İlâhîme, meş'iyyet-i sübhânîme tamamen âgâhsın, bilirsin. Bilmeyenler gibi olma.

Ey tâlib!

Âyet-i celîlenin enfüsüne doğru girilmez de, yalnız zâhirindeki lûgat ma'nâsı alınırsa, bu tenbîh-i İlâhînin zevkı alınmaz, işin kışrında kalınır.

Kur'an-ı Kerîm'de bunun emsâl-i kesîresi vardır.

(Meselâ: (İnneke lâ tehdiy men ahbebte.) Bunun zâhir ma'nâsı: "Habîbim, sen sevdiğine hidâyet edemezsin."

Fakat diğer bir yerde de: (Ve inneke letehdî ilâ sırâtın müs-

takıym.) "Habîbim! Muhakkak ancak sen sırât-ı müstakıyme hidâyet edebilirsin."

İkinci nazm-ı kerîmde te'kîd iki tanedir. Bunların inceliklerini yerlerinde îzah ettim, dikkatle oku.

(Bel bedâlehüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَىٰ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ
يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ
عَلَىٰ أَنْ يُنَزِّلَ آيَةً وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ
فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ
مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمٌّ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ مَنْ يَشَإِ اللَّهُ يُضْلِلْهُ
وَمَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ
إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٠﴾ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ
إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ
مِنْ قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُمْ بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ
﴿٤٢﴾ فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَٰكِنْ قَسَتْ
قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ فَلَمَّا نَسُوا
مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا
بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٤٤﴾

36 — İnnemâ yesteciybülleziyne yesme'ûne velmevtâ yeb'asühümullahü sümme ileyhi yürce'ûne...

Ey Resûl-i Ekrem!

Nasıl onlar hakkında hidâyeti taleb edersin? Onlar hayât-ı hakîkîden ölmüşlerdir. Da'vetine icâbet edenler ve kabûl edenler, kalbleri sana hazırlanmış, hayât-ı hakîkîye tâlib ve da'veti can ile, baş ile dinleyenlerdir. Kaadir ü Muktedir olan Allah o ölüleri diriltecek, yevm-i haşri, yevm-i cezâyı gösterecektir. Cemâl ve celâl sıfatlarım tecellî edecek, da'vetime icâbet edenler sıfât-ı cemâliyyemde müstağrak kalacak, seni hased edip kibr ü inâd edenler de sıfât-ı celâliyyemde makhûr olacaklardır. Sen bunların yapmış oldukları şekavetlerinin, bile bile küfürde ısrar etmelerinin cezâlarını görmeden hidâyete kavuşmalarını istersen benim celâl sıfâtım ne olur. Ve dolayısı ile Zât-ı Ahmediyyetin de benim bütün sıfatlarımın mazhar-ı tâmmıdır, o vakit senin sıfatların da eksilir, cahilînden olursun. Sakın bundan olma. Evet benim hâtır-ı Sübhânîm içün bu cins kâfirlerin hidâyetini isteme. Allah o müşrikleri diriltecek, sonra yalnız onlar O'na döneceklerdir. Bu işin neticesine kadar sabret.

37 — Ve kalû levlâ nüzzile aleyhi âyetün min rabbihî kul innallahe kadirün alâ en yünezzile âyeten ve lâkinne ekserehüm lâ ya'lemûne.

Onlar inad ve buğzları sebebiyle: Muhammed (Sallâllahü aleyhi ve sellem) eğer nebî ise kendisine istediğimiz şekilde Rabbi tarafından bir mu'cize indirilmeli idi dediler.

Habîbim! Onlara söyle ki:

Allah her mu'cizeyi indirmeğe kaadirdir. (Fakat onların ekserîsi o mu'cizenin neticesinde geçmiş ümmetler gibi nasıl bir musîbete tutulacaklarını bilmezler.)

38 — Ve mâ min dâbbetin fiyl'ardı ve lâ tâirin yetıyrü bicenâhayhi illâ ümemün emsâlüküm mâ ferratnâ fiylkitâ-

bi min şey'in sümme ilâ rabbihim yuhşerûne.

(Mezâhir-i ekvanda ehl-i ilm içün, hakîkati gören göz içün acaba mu'cize olmayan bir şey var mıdır?)

Nasıl Allah kaadir olmaz? O'nun murâdı ve takdîri haricinde ne vardır? Yeryüzünde yürüyen, havada kanatları ile uçan, bunlar yaşamada, yaradılışta, ölmede, ahvallerinin, rızıklarının muhafazası husûsunda sizler gibidir. Biz Levh-i Mahfuzda ve Kur'an-ı Mübînde hiçbir şeyi terk etmedik. Bu hususların hepsini açıkladık. Tuyûru da, dâbbesi de sâir halk gibi kıyâmette haşrolunacaklardır. Ümem-i mâziyyeden; sûretlerini, sîretlerini meshederek hayvan şekline koyduklarımız da, maymun yaptıklarımız da, maymunlukla canlarını kurtarmış sanmasınlar. Onlar da haşrolup huzûrumuzda muhasebeye geleceklerdir.

39 — Velleziyne kezzebû biâyâtinâ summün ve bükmün fiyzzulümâti men yeşeillâhü yudlilhü ve men yeşe' yec'alhü alâ sırâtın müstekıymin.

Kur'an'ı ve Muhammed'i yalan sayanlar, apaçık kudret-i galibe-i kâmilemize delâlet eden burhanları hiçe sayanlar; sünnet-i Resûlü ve kelime-i Hakkı işitmekten mahrûm bir alay sağırlar, dilsizler, karanlıklarda kalan dinsizlerdir. (Evet cehil, inad, küfür karanlıkları ne korkunç karanlıklar, ne korkunç zulmetlerdir. Fâsid heykellerde, âtıl, bâtıl hüviyyetlerde mahcub kalmak elbette korkunç bir şeydir.) Allah, dilediğini küfr üzere öldürür, dilediğini de sırât-ı müstakıym üzere kendisinden râzi olarak hayâtını değiştirir, doğru yolda tutar. Ona ne dalâl te'sîr edebilir ne de nifak.

40 — Kul ereeyteküm in etâküm azâbullahi ev etetkümüssâ'atü eğayrallahi ted'ûne in küntüm sâdikıyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Ma'bûdün bilhak olan Allah'ın gayrısına tapanlara beyân et,

bana açık haber veriniz de:

Putlara tapmadan ne gördünüz? Âciz insanlara tapmanın neticesinde ne buldunuz? Şâyed size dünyada Allah'ın azâbı gelse yâhut hemen kıyâmet kopsa (hulâsa gizli ve âşikâr büyük bir felâkete ma'ruz kalsanız) o anda Allah'a mı yalvarırsınız, duâ edersiniz, yoksa Hak'kın gayrısına mı? Vicdânınızla baş başa kalın, bana bunun hakîkatini söyleyin. İbâdet ettiğiniz putlarda samîmî iseniz, âciz insana tapınmakta sâdık iseniz ona duâ ediniz.

41 — Bel iyyâhü ted'ûne feyekşifü mâ ted'ûne ileyhi in şâe ve tensevne mâ tüşrikûne.

Ey Hakkı bırakıp da Hakkın gayrisine, (Hakka düşman olana) tapanlar, Hakka şerik koşanlar, kendi nefislerine tapanlar, rubûbiyyet da'vâsına kadar çıkanlar!

Hayır.. O gün Hakkın gayrisine niyazda bulunamayacaksınız. Başka melce' bulamayacaksınız. O azab keşfolunca ancak Allah'a yalvaracaksınız. Ve hiç şübhe yok o ande bâtıl gölgeden ibaret olan, Hakka şerik koştuğunuz ilâhlarınızı unutacaksınız, Allah'a yalvaracaksınız. O da dilerse niyâz ettiğiniz şeyleri def'edecektir.

Ey zirve-i tevhıde çıkmak isteyen!

Bu âyet-i celîlenin sırrı, değil âhıret azâbında, dünya azâbında bile bu sahne-i şuhudda ne kadar çok temâşâ edilmiştir. Nice Allah'a düşman olanların, yaratırım sevdasında yaşayanların, hayattan azloldun emrini alacağı esnada "Aman yâ İlâhî!" diye kıvrım kıvrım kıvrandıkları görülür amma, îmân-ı ye'sin fâide vermeyeceği de âşikârdır.

42 — Ve lekad erselnâ ilâ ümemin min kablike feehaznâhüm bilbe'sâi veddarrâi le'allehüm yetedarre'ûne.

Biliniz ki: Biz makam-ı lûtf-u cûdumuzdan sizden evvelki ümmetlere de Peygamberler göndermiştik. Onları zâhir âyetlerle, bâhir mu'cizelerle te'yîd etmiştik, onlar tekzîb ettiler. İsyanla-

rına ağlamaları, sızlamaları içün ba'zı belâlara ve şiddetlere, sıkıntılara uğrattık. (Açlık musîbetlerini verdik, çâre yollarını tıkadık, hastalıkları çoğalttık, korkular içerisinde bıraktık, bize rücu' etsinler, iltica' etsinler, tadarru' etsinler içün..)

43 — Felevlâ iz câehüm be'sünâ tedarre'û ve lâkin kaset kulûbühüm ve zeyyene lehümüşşeytânü mâ kânû ya'melûne.

Kudret ile azamet yarışına çıkanlara, sahte benliğinin putuna tapanlara, o inâdında ısrâr edenlere azâbımız, âfetimiz geldiği vakit nâdim olup ağlamadılar. O kadar kalbleri kaskatı olmuş, gılzetli perde kaplamıştı ki sızlamadılar. (Azâbımız da üzerlerinde kaldı.)

Şeytan onlara, nefs-i emmârelerinden sâdır olan her köü şey'i güzel gösterdi. (Bütün kötülükleri iyilik, çirkinlikleri güzel olarak kabûl etmeğe, Allah'ın âyetlerini tekzîbe, Peygamberlerini inkâra, dinden i'râza başladılar.

Hulâsa: Dünyadaki küfürleri onlara sevdirildi.

44 — Felemmâ nesû mâ zükkirû bihî fetahnâ aleyhim ebvâbe külli şey'in hattâ izâ ferihû bimâ ûtû ehaznâhüm bağteten feizâhüm müblisûne.

O kadar küfrün ve zulmün kesâfetinde müstağrak kaldılar ki kendilerine yapılan nasîhatı terk ettiler (duymak bile istemediler. Çeşit çeşit musîbetlere mübtelâ oldular, yine Hak'kı anmadılar, zulümde ayyûka çıktılar. Biz de onlara bütün kapıları açtık, mühletler verdik, bütün arzularını yapmak için zamanlar bahşettik. Dünyevî yapacakları her işte onların önündeki mânialarıkaldırdık, o şiddetli müzâyakadan sonra onlara öyle geniş bir serbestlik verdik ki, yapacakları işlere karşı hiçbir engel çıkarmadık. Zâhirde her taraftan ni'metler içinde garkettik. Her türlü râhatlar, sıhhatlar, zaferler, zevkler, safâlar, debdebeler, tantanalar, bu muvaffakıyyetler içinde bıraktık. Öyle serbest bir imtiha-

na girmişlerdi ki, kendi irâdelerinden başka bir irâde yok zannedecek kadar dalmışlar idi. İstidracları o kadar artmıştı ki, (bu hal onları rubûbiyyet da'vâsına kadar çıkarıyor ve yaratırım sevdası ile yaşatıyordu.) Her mes'uliyyetten ma'sûm olduklarına hükmettiler, ne Allah dinlediler, ne ikinci hayat tanıdılar, kâinâtın sâhibiyiz zannettiler. İşte her istediğimizi yaptık, her şeye nâil olduk "oh!.." diye tam ferahlandıkları zaman, o "oh"un, o ferahlanmanın akabinde ansızın yakalayıp, tepeleyiverdik. O saat iblis gibi bütün ümmidleri kesildi ve tam bir mahrûmiyyet-i ebedî içinde kaskatı kaldılar, hâib, mütehassir, ümmidsiz olarak pişman oldular.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmde görüldüğü gibi Cenâb-ı Hak, bu sahne-i şuhudda ba'zan birinci sınıf kâfire, zâlime; zulmünde, küfründe o kadar mühlet verir ki, rubûbiyyet da'vâsına kadar çıkar, istidrac yoluyla her istediğini yapmaya başlar. Kudret tarafından her şeyin kapıları ona açılmıştır. Maddî, ma'nevî bütün engeller kaldırılmıştır. Öyle hal verilmiştir ki kendisini mes'ul edecek hiçbir şey olmayacağına inanmıştır.

Nitekim Nümrud'un, Allah ile azamet yarışına kalkışarak semaya attığı okların kanlı şekilde gözükmesi, ona verilen mühletin ve "her istediğimi yaptım" diye mağrûr olarak tam şâd olduktan sonra tepelenmesinin bir nümûnesidir.

İşte azılı zâlim ve azılı kâfire verilen mühlet zamanında onların irtikâb ettiği hâdiseler, birçok îmân sâhibi olan kimselerin ayaklarının kaymasına sebeb olabilir. Cenâb-ı Hak bu nazm-ı kerîmde kerem–i Sübhânîsi ile bu hususları da aydınlatmış oluyorlar.

(İnnemâ yesteciybülleziyne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ
مَنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ انْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ
يَصْدِفُونَ ﴿٤٦﴾ قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً
أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٧﴾ وَمَا نُرْسِلُ
الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٨﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ
الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٤٩﴾ قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ
اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا
مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا
تَتَفَكَّرُونَ ع ﴿٥٠﴾ وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ
رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ
﴿٥١﴾ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ
حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾

45 — Fekutı'a dâbirülkavmilleziyne zalemû velhamdülillâhi rabbil'âlemiyne.

Artık o zulmeden (o günün zâlimlerinin), şükür yerine küfreyleyen kavmin ardı alındı, kökü kesildi, arkalarından hiç kimse bırakılmadı, hepsi ihlâk edildi ve bu sûretle onların zulümlerine nihayet verildi. (Ey Ekmelerrüsul! Zâlimlerin taraf-ı İlâhîden tepelenmesi elbette ibâdullah içün pek büyük şükranlara lâyıktır.) Âlemin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

46 — Kul ereeytüm in ehazallahü sem'akim ve ebsâreküm ve hateme alâ kulûbiküm men ilâhün ğayrullahi ye'tiyküm bihî ünzur keyfe nusarrifül'âyâti sümme hüm yasdifûne.

Ey Habîb-i Ekrem!

Onlara sor, ne dersiniz? de; Allah, kulağınızı, gözlerinizi; ya'ni kulaklarınızdan işitmeyi, gözlerinizden görmeyi alıp, kalblerinize gaflet perdesi çekse; Hak'kı göremeseniz, hüdâ'yı işidemeseniz, hak ve hüdâ'yı düşünemeseniz, bir türlü hissedemeseniz, fehmedemeseniz, bütün şuûrunuzu selbediverse; Vâhıd ü Ahad, Kaadir ü Muktedir olan Allah'tan başka onları yerine getirecek kim vardır söyleyiniz bakalım! (İkinci bir sefer de veririz, alırız.)

Ey Resûl-i Ekrem!

Görüyorsun, âyetleri onlara nasıl beyân ediyoruz, nasıl tasarruf ediyoruz, bir tertibden bir tertibe nasıl geçiyoruz. Ba'zan tergıb, ba'zan terhib makamında, kâh va'd, kâh vaîd ve tevhıd mahallinde apaçık beyân ediyoruz. (Evet ba'zan akıllarına, ba'zan kalblerine tenbih ediyoruz, birçok kerre emsaller, ibretler getiriyoruz.) Sonra da bunlar bu âyetlerden nasıl i'râz ediyorlar?

47 — Kul ereeyteküm in etâküm azâbullahi bağteten ev cehreten hel yühlekü illelkavmüzzâlimûne.

Ey Ekmelerrüsulüm!

Onlara yine buyur: Size ansızın Müntakım ü Gayyûr olan Allah'ın; sebeb-i zâhirîsi olmadan veyahut sebeb-i zâhirîsi füsuk, isyan, küfran olduğundan azâbı gelse, bu azâb ile, hudûd-u İlâhîyi tecâvüz eden zâlimlerden başkası mı helâk olur? Elbette yalnız o zâlimlerin helâk olacağı muhakkaktır. (O zâlimler nasıl azâba, helâke müstehık olmazlar?) O kâfirler risâletin mâhiyyet-i vezâifini, Peygamberlerin hikmet-i irsâlini bilmezler de Peygamberden vazife ve salahıyeti haricinde şeyler taleb ederler.

48 — Ve mâ nürsilülmürseliyne illâ mübeşşiriyne ve münziriyne femen âmene ve asleha felâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenûne.

Halbuki biz öteden beri gönderdiğimiz Resulleri; bize îmân edenlere, emirlerimize temessül, nehiylerimizden ictinâb edenlere müjdeci, bize inanmayanlara, emirlerimize arka çevirenlere ancak münzir olarak göndeririz.

Resullerimizin da'vetine icâbet edene; ya'ni her kim îman getirip ıslah-ı hâl eylese, onların isti'dadlarının ifsadlarından artık korku yoktur, mahzûn olmak da yoktur. Zîra Cenâb-ı Hak tevbeden sonra seyyiâtı hasenâta tebdîl eyler.

49 — Velleziyne kezzebû biâyâtinâ yemessühümül'azâbü bimâ kânû yefsükune.

Muhammedimizi, Kur'anımızı tekzîb edenler, inkârları sebebiyle azâbımızın ne şekilde tecellî edeceğini bilmiyorlar. Azâb-ı İlâhîmiz onların her tarafını ihâta edecektir.

Hudûd-u İlâhîyi tecâvüz ettiklerinden, evâmiri, nevâhîyi attıklarından, o fısklarından, Muhammed'e ve Kur'an'a küfr ettiklerinden dolayı azab onları saracaktır.

50 — Kul lâ ekulü leküm ındiy hazâinullahi velâ a'lemülğaybe ve lâ ekulü leküm inniy melekün in ette-

bi'u illâ mâ yûhâ ileyye kul hel yesteviyl'a'mâ velbesıy-rü efelâ tetefekkerûne.

Ey ind-i İlâhîmde celâlet-i şânı a'lâ u evfer, şefi'-i rûzu mah-şer, seyyidülbeşer, Muhammedim!

O kulûb-u kaasiye eshâbına kalblerinin yumuşaması husû-sunda söyle:

Bütün murâdâtına ve makdûrâtına alîm ü hakîm olan Al-lah'ın hazîneleri benim elimdedir demiyorum. Azâbın hangisinin nâzil olacağını da biliyorum demiyorum. Semâdan inen bir me-leğim de demiyorum. Ben ancak ind-i Sübhânîden bana vahyo-lunan, teblîğ olunan şey ne ise O'nun izni ile, O'nun hidâyeti ile ittiba' ederim.

Ey Peygamber-i Hak!

İlzam yoluyla söyle: Sizin indinizde görenle, görmeyen, ya'ni dâl ile mühtedî bir olur mu? Bir fark görmez misiniz? Hak ile bâtılı tefekkür etmeyecek misiniz?

51 — Ve enzir bihilleziyne yehâfûne en yuhşerû ilâ rabbihim leyse lehüm min dûnihî veliyyün ve lâ şefiy'un le'allehüm yettekune.

Ey Ekmelerrüsul!

Ölümden sonra (asıl hakîkî doğumdan sonra) Rablerine haş-rolunacaklarını bilip korkanları Kur'an ile, vahy ile inzâr et.

Bunlara söyle ki: Onların Allah'tan gayri ne velîleri, ne dost-ları ve ne de şefâatçileri yoktur. (Her şeyleri benim. Bu husuta sakınsınlar.)

Ey hakîkat yolcusu!

Nazm-ı kerîmde mühim ma'nâlar gizlenmiştir: İlim insana muhabbetli bir korku verir. Muhabbet ettiği zâtın kendisine olan rızâsı husûsunda tir tir titretir. Âyet-i kerîmede Rableri cânibine rücu' edip, haşrolacaklarını bilip korkanların korkularından mak-sad bu korkudur.

Zîra âyetin sebeb-i nüzûlündeki şahıslar Hak'kın ve Resûlul-

lahın mahbûbu olan: Hazret-i Bilâl, Suheyb, Ammar İbni Yâsir, Selmân-ı Fârisî ve Ebî Huzeyfe gibi zatlardır.

52 — Ve lâ tatrüdilleziyne yed'ûne rabbehüm bilğadâveti vel'aşiyyi yüriydûne vechehu mâ aleyke min hısâbihim min şey'in ve mâ min hısâbike aleyhim min şey'in fetatrüdehüm fetekûne minezzâlimiyne.

İmdi Cenâb-ı Hak, eshâb-ı ittikayı taltîf ve tebşîr ediyor da, ikrâm-ı Sübhânîde bulunuyor:

Habîb-i Edîbim!

Gündüzün her vaktinde, gecenin her zamanında Rablerinin cemâl-i Sübhânîsini taleb ederek ibâdet edenleri, bana muhabbetinde müstağrak kalanları yanından uzaklaştırma.

Sahte benliklerine mağrûr olup, zâhirî vaz'ıyyetlerinin şekillerine meftûn olarak, cem'iyyet içerisinde bir hakk-ı imtiyaz talebinde bulunan ehl-i hevânın* îmân edeceklerine, Meclis-i Muhammediyyende musâhabetlerine meylederek bunlar içün o ihlâslı mü'minleri yanından uzaklaştırma.**

Onların amellerinin hesabından sana bir şey düşmez.

(Habîbim!

Ne ezelde, ne ebedde sen de kendine bir vücud vermedin.)***

Zâhirde mevki'i olmayan o garibleri, hakîkatte karîb olanları yanından uzaklaştıracak olursan zâlimlerden olursun. (İsmet, senin sıfât-ı zâtiyyendir. Elbette bundan münezzehsin.)

Ey hakîkat yolcusu!

Müellife-i kulûb ve hissiyyât-ı dîniyyeye sâhib olmayan, dünyevî varlıklarına mağrûr olan ba'zı kimseler huzûr-u Pey-

* Onlar ehl-i felâh değillerdir. Islahı ve irşâdı da kabûl edecek değillerdir.

** Bu nazm-ı kerîm de, emr-i peygamberîyi tasvip ve te'yid aynı zamanda ta'lîm-i ümmet içün şeref-nâzil olmuştur.

*** Sûre-i Feth'de: (Liyağfirelekellahü mâ tekaddeme min zenbike ve mâ teehhar...) âyet-i kerîmesinin tefsîrine bakılırsa daha tafsilli ma'nâ tahsîl edilir.

gamberîye gelerek:

"Yâ Resûlallah! Sen kendi kavminin şeriflerini terk ettin de bir takım garib ve fakir kimseleri kendine yakîn ittihâz ettin. Onlar ile oturup kalkıyorsun. Biz de meclisine sık sık gelmek istiyoruz fakat onların yanında oturmak onurumuza dokunuyor. Biz geldiğimizde onları münasib bir şekilde uzaklaştırsanız" dediler.

Mürebbî-i ukul ve mahbûbül-kulûb olan Cenâb-ı Peygamber kendi üslûb-u Muhammedîleri ile ve kendini beğenenleri yanından uzaklaştırmak içün: "Siz onların geldiği vakit gelmeyin" buyurmuşlardır.

Resûl-i Zîşan bunlara o kadar yakîn idi ki, mübarek dizleri dizlerine dayanarak otururlar ve onlar kalkıp gitmeden kendileri kalkıp gitmezlerdi. İşte bu gibi zevât-ı âliyye hakkında "Bedeeddiynü gariyben ve seye'ûdü kemâ bedee fetûba lilgurabâ" buyurmuşlardır.

Meâl-i âlîsi: "Bu din garibler ile i'tilâ etmiştir ve tekrar garibler ile i'tilâ edecektir. Müjdeler olsun Hak'ka karîb olan gariblere."

(Fekutı'a dâbirül kavmilleziyne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَكَذَٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَٰؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِم
مِّن بَيْنِنَا ۗ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٣﴾ وَإِذَا جَاءَكَ
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ۖ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَىٰ
نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ۖ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِن بَعْدِهِ
وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥٤﴾ وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ
وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٥٥﴾ قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ
تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ ۚ قُل لَّا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ ۙ قَدْ ضَلَلْتُ
إِذًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾ قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي
وَكَذَّبْتُم بِهِ ۚ مَا عِندِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ ۚ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا
لِلَّهِ ۖ يَقُصُّ الْحَقَّ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ﴿٥٧﴾ قُل لَّوْ أَنَّ
عِندِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَقُضِيَ الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ ۗ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٨﴾ وَعِندَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ
لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ
مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ
وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٥٩﴾

53 — Ve kezâlike fetenna ba'dahüm biba'dın liyekulû ehâülâi mennallahü aleyhim min beyninâ eleysallahü bia'leme bişşâkiriyne.

Dünya umûrunda insanların ihtilâfa düşmeleri gibi umûr-u dinde de; ba'zısını ba'zısı ile tecrübe edip, (kendilerini kendilerine anlatmak içün) ittikası ve îmânı sebkeden kimseleri mağrûr-u ikbâl olanlara tercîh ettik. Böylece birini diğeri ile ibtilâya düşürdük. Onlar tevhıdin zevkıni alamadılar, nazar-ı hakîkatte meşhûd olan Allah'ı göremediler de mevcûdâta nazar-ı hakaretle baktılar, zuafâya, fukarâya mı Allah içimizden bol ni'metini lâyık görmüştür dediler.

(Ey kâfirlerin başları, muzahharafât-ı fâniyye ile mağfûr olanlar!)

Kullarının zamâir ü hafâyâsına muttali' olan Allah, onlardan ve sizlerden sabredenleri, şükredenleri daha iyi bilir değil mi?

Cenâb-ı Hak, kibirlerinin zulmetinde boğulanlara burunlarına vura vura istihzâ muamelesi yaparak cevâb-ı Sübhânîde bulunuyorlar.

54 — Ve izâ câekelleziyne yü'minûne biâyâtina fekul selâmün aleyküm ketebe rabbüküm alâ nefsihirrahmete ennehu men amile minküm sûen bicehâletin sümme tâbe min ba'dihî ve asleha feennehu ğafûrün rahıymün.

Habîbim! Âyetlerimize aşk ile îmân edip sana geldikleri vakit, gece gündüz bizim vech-i Sübhânîmizi taleb ederek ibâdet eden onlara tarafımdan söyle:

Ey makbûlîn, ey Allah'ın râzı oldukları!

Sizi tebşîr ederim. Size selâm olsun. Rabbiniz hükmetti, nefsine vâcib kıldı, size şefkat ve merhametle tecellî edeceğini kendi nefsine yazdı, va'detti. Mukteză-i beşeriyyet ü gaflet sizden kim ki cehaletle çirkin bir iş işler de sonra o işi yapmamaya tevbe eder, işlememeye azmederek ıslah olursa; Cenâb-ı Hak tevbe edenleri mağfiret eder, merhameti ile suçlarını örtbas eder.

Ey zirve-i tevhıde çıkmak isteyen!

Şu âyet-i celîlenin huzûrunda bir an içün huşu', hudu' ile duracak olursak, Cenâb-ı Hak'kın deryâ-i rahmetini temâşâ etmiş oluruz. Nezâket-i Sübhâniyyenin, o tenezzülât-ı Rabbâniyyenin karşısında secdelere kapanırız.

Rahmeti bol olan Allah, muktezâ-i beşeriyyet ü gaflet bir çirkinliği irtikâb edip de nâdim olan kullarının kalbini nasıl tesliye ediyor? Ne kadar tatlı tatyîb ediyor. Günahından rücu' edenlere nasıl muhabbet gösteriyor.

Rahmetinin asıl, ezelî ve sâbit olduğunu, ma'sıyyet (günah) ın ise ârızî olduğunu, ârızın ise fânî olacağını, muhabbet-i ezeliyyenin dâim olduğunu, rahmet-i kübrâdan ümmidlerin kesilmemesini pek açık beyân ediyor. Ve Habîbi ile, günahından rücu' edenlere, nâdim olanlara selâmını gönderiyor. İçinizden her kim lûtf u cemâlin ve zevk-ı visâlin kıtlığı ile, kasd ve ısrâr olmaksızın bir fenâlık yapar, sonra da onun akabindeki vehâmeti bilir de Rabbisine istiğfâr eder, O'na inâbe eder, tevbe edip ıslah-ı hâl ederse, Allahu Teâlâ Hazretleri gafûrdur, o ma'sıyyeti örter. Rahıymdir, ıslahı sebebiyle tevbesini kabûl eder.

55 — Ve kezâlike nüfassılül'âyâti ve litestebiyne sebiylülmücrimiyne.

Hak yolu apaşikâr olsun, tavazzuh etsin, Hak ve hakîkati terk etmiş, ehl-i Hakkın yolundan ayrılmış olan mücrimlerin yolları belli olsun içün, böylece âyetleri tafsîl ediyoruz.

56 — Kul inniy nühiytü en a'büdelleziyne ted'ûne min dûnillâhi kul lâ ettebi'u ehvâeküm kad daleltü izen ve mâ ene minelmühtediyne.

Habîb-i Ekremim!

Allah'ın gayrisine tapan müşriklere i'lân et ve de ki:

(Nâfile ısrâr etmeyiniz, boş yere kuruntu yapmayınız.) Allah'ın vahdâniyyetine kâşif ve şâhid olduktan sonra, O'nun gay-

risine meyledeceğimizi ummayınız. Ma'bûdün bilhak olan Allah'ı bırakarak taptıklarınıza tapmaktan nehyolundum.

Ey müfrit müsrifler!

Ferd ü Samed, Vâhıd ü Ehad olan Allah'ı bırakarak, hüviyyet-i fâsidenizle ittihâz etmiş olduğunuz İlâh-ı mec'ûlenize tapmaktan nehyolundum.

Resûl-i Zîşânım!

Söyle, sizin hevesâtınıza uyamam. Şu âtıl, bâtıl temessül ettirmiş olduğunuz, nefislerinizden doğurduğunuz ilâhlarınıza tapamam. Eğer hevesâtınıza uyarsam sizin gibi dalâlette kalmış, yolu da bulamamış olurum.

57 — Kul inniy alâ beyyinetin min rabbiy ve kezzebtüm bihî mâ ındiy mâ testa'cilûne bihî inilhukmü illâ lillâhi yekussulhakka ve hüve hayrülfâsılıyne.

Habîb-i Edîbim!

Beyân et ki:

Ben Rabbimden beyyine ile, huccet-i zâhire olan Kur'an ile ve vahy ile me'mûr olmuşum. Böyle elimde apaçık bir huccet var (siz beni kandırabilir misiniz?) Siz o Kur'an'ı yalan saydınız. (Dolayısı ile Allah'a şerik koştunuz. Şirkiniz, istihzânız sebebiyle acı azablara dûçâr olacaksınız. Azâbı acele istiyoruz diye istihzâ ediyorsunuz.)

Sizin çabucak istediğiniz azab benim elimde değildir. Hüküm, ancak Alîm ü Hakîm olan Allah'ındır. O, doğruyu haber verir. O, hayrül-fâsılıyndir, doğruyu eğriden ayıranların en hayırlısıdır.

58 — Kul lev enne ındiy mâ testa'cilûne bihî lekudıyel'emrü beyniy ve beyneküm vallahü a'lemü bizzâlimiyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Onlara söyle ki: (Sizin istihzâ ederek) çabucak istediğiniz azab elimde olsa idi iş, sizinle benim aramda olup biterdi. (Duâ ederdim sizden kurtulurdum. Fakat benim müstakıl vücûdum ve

murâd-ı İlâhînin haricinde bir murâdım yok.) Kullarının bütün serâirine muttali' olan Allah, zâlimleri daha iyi bilir.

59 — Ve ındehu mefâtihulğaybi lâ ya'lemühâ illâ hüve ve ya'lemü mâ fiylberri velbahri ve mâ teskutu min verekatin illâ ya'lemüha ve lâ habbetin fiy zulümâtil'ardı ve lâ ratbin ve lâ yâbisin illâ fiy kitâbin mübiynin.

Bütün serâir-i umûr O'nun taht-ı kudretinde ve irâdesindedir. Gayb hazîneleri, anahtarları O'nun yanındadır. Âlem-i gaybden âlem-i şuhûde makdûrâtın ne vakit zâhir olacağını O'ndan başka bilen yoktur. Ezelen ve ebeden olmuş ve olacağı muhît olan O Zât-i Ecell-i A'lâ ilm-i huzûru ile kâinât-ı fâsidâtta tenezzül eden her şeyi bilir, karada, denizde ne varsa O bilir. Herhangi bir ağacın bir yaprağı düşse onun ne vakit tenezzül ettiğini, ne vakit tenezzül edeceğini, nerede düşeceğini ve hangi şeyle düşeceğini yalnız O bilir. (Kâinâtı bir ağaç tasavvur edersek nâmütenâhî avâlim de onun bir yaprağı olacak olursa onun devirlerini, hareketlerini, anlarını ancak O bilir.) Yer altındaki karanlıklarda bir tane yaş, kuru hiçbir şey yoktur ki hepsi apaçık O'nun ilm-i huzûrîsinde bulunmasın. Bahr-ı gayb-ı lûtf-u ezelîsinde Evliyâ u Enbiyâ içün olanı bilir. Bahr-ı gayb-ı kahrîsinde a'dâ içün olanı bilir. Kalb denizlerinde dalgalanan serâiri bilir. Eşcâr-ı gaybdan fezâ-i kalbe düşen verakı bilir. Hangi kalbin tecelliyât-ı cemâl-i Sübhânîye, hangi kalbin tecelliyât-ı celâl-i kahriyyeye mazhar olduğunu bilir.

(Asluhâ sâbitün ve fer'uhâ fiyssemâi) haber-i Sübhânîsi ile, Allahu Teâlâ ilm-i İlâhîsinin her şeyi, evet, Arş'taki zerreden bütün mevcûdâttaki zerreye kadar muhît olduğunu i'lân ediyor ve kalblere hutûr eden hatarâtın, ademden vücûde, vücudden ademe devreden bütün vâridâtın, meşiyyet-i ezeliyye ve irâdet-i kadîmesiyle elvâh-ı Samedâniyyesinde kader kalemi ile yazılıp mahfûz olduğunu beyân ediyor.)

(Ve kezâlike...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ
فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ
٦٠ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا
جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ٦١ ثُمَّ
رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ
٦٢ قُلْ مَن يُنَجِّيكُم مِّن ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا
وَخُفْيَةً لَّئِنْ أَنجَانَا مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ٦٣ قُلِ اللَّهُ
يُنَجِّيكُم مِّنْهَا وَمِن كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنتُمْ تُشْرِكُونَ ٦٤ قُلْ هُوَ
الْقَادِرُ عَلَىٰ أَن يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّن فَوْقِكُمْ أَوْ مِن تَحْتِ
أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُم بَأْسَ بَعْضٍ انظُرْ
كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ٦٥ وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ
وَهُوَ الْحَقُّ قُل لَّسْتُ عَلَيْكُم بِوَكِيلٍ ٦٦ لِّكُلِّ نَبَإٍ مُّسْتَقَرٌّ
وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ٦٧ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا
فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ
الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَىٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٦٨

60 — Ve hüvelleziy yeteveffâküm billeyli ve ya'lemü mâ cerahtüm binnehâri sümme yeb'asüküm fiyhi liyukdâ ecelün müsemmen sümme ileyhi merci'uküm sümme yünebbiüküm bimâ küntüm ta'melûne.

Arş'ta muallâk olan verakınız, yaprağınız melekülmevtin eline; isminizle, babanızla, rûhunuzun kabzolunması husûsunda verilir.

Muayyen olan eceliniz ne vakit tükendiği bildirilir. Bunların hepsini bilen O'dur.

O'nun ilm-i huzûrisinden kâinat ve fâsidat nasıl haric olabilir? O Kaadir ü Muktedir geceleyin sizi uyutan, gündüzleyin nekazandığınızı bilendir. Gayb-ı mutlakta, makarr-ı butunda, isti'dâdınızı örten âlem-i şehâdette fıtrî kabiliyyetiniz, cibillî isti'dâdınızla iktisâb ettiğinizi bilen O'dur.

Sonra Âlem-i Berzahtaki muayyen olan hayâtınız tükenince-ye kadar sizi orada tutup o uykudan kaldıran O'dur. O'ndan gayri merci' yoktur, dönüşünüz yine O'nadır. Bu sahne-i şuhudda işlediğinizi size O haber verecektir.

61 — Ve hüvelkahirü fevka ıbâdihî ve yürsilü aleyküm hafezaten hattâ izâ câe ehadekümülmevtü teveffethü rüsülünâ ve hüm lâ yüferritûne.

Ey gölge avına çıkmış olanlar!

Bu zılâlin hâlik olacağını biliniz. Bu akisler müstehlektir. Evet helâktedir. Tevhıd-i İlâhînin mukteziyyâtından gafil olmayınız. Ahkâm-ı İlâhîye, sünnet-i Risâlete imtisâl ediniz. Zîra kullarının sâhib ü muhafızı ve murâkıbı olan) O Kaadir ü Muktedir; hükmüne galib, kullarının üstünde kaahirdir. Sizi muhafaza husûsunda hafaza gönderir. (Amellerinizi zapteden melâike-i kirâmen-kâtibîn gönderir.) Onlar sizden sâdır olan her şey'i toplarlar. Nihayet Müdebbir ü Hakîm olan Allah'ın takdîri ile, ind-i Sübhânîsindeki ecel-i müsemmâ birinize gelince, elçilerimiz hiçbir noksan yapmaksızın onun canını alırlar.

62 — Sümme rüddû ilellâhi mevlâhümülhakkı elâ lehülhukmü ve hüve esre'ulhâsibiyne.

Sonra o Resuller tarafından onların hesâbı a'del bir sûrette yapılarak hak olan Mevlâlarına reddolunurlar. Aklınızı başınıza alınız ki hüküm de O'nundur. Kullarının amellerinin hesabını hesabcıların O, en çabuk hesab edenidir.

63 — Kul men yünecciyküm min zulümâtilberri velbahri ted'ûnehu tedarru'an ve hufyeten lein encânâ min hâzihî lenekûnenne mineşşâkiriyne.

Habîb-i Edîbim!

Sor onlara: Denizin karanlıklarından, karanın şiddetli hallerinden sizi kim kurtarabilir? Siz O'na mutadarr-ı mücahir olarak ağlaya, sızlaya gizlice ve âşikâre münâcat ederek:

Lûtfuna sığınıyoruz, (bâb-ı lûtfunu çalıyoruz.) Mevlâmız! Kasem olsun sen bizi bu korkunç halden kurtarırsan bütün emirlerine tâbi' olacağız, muhakkak sûrette şâkirînden olacağız dersiniz.

64 — Kulillâhü yünecciyküm minhâ ve min külli kerbin sümme entüm tüşrikûne.

Resûlüm!

Söyle: Sizin bütün ahvâlinizi ıslah eden Allah, o zulmetlerden ve her sıkıntıdan sizi kurtarır. Ne kadar gamlarınızı, kederlerinizi, hem'lerinizi giderir.

Sonra siz necat buldunuz mu (Ey dalâl denizinde yüzenler!) derhal şirke avdet edersiniz, bâtıl vücudlara tapmaya başlarsınız. Ni'metlere küfranda bulunursunuz. Tevhıd yolunu terk edersiniz.

65 — Kul hüvelkadirü alâ en yeb'ase aleyküm azâben min fevkıküm ev min tahti ercüliküm ev yelbiseküm şiye'an ve yüziyka ba'daküm be'se ba'dın ünzur keyfe nusarrifül'âyâti le'allehüm yefkahûne.

Resûl-i Zîşânım!

Onlara i'lân et:

Allahu Teâlâ size fevkınizden, yâhut ayaklarınız altından bir azab göndermeye (ya'ni âfât-ı semâviyye ve âfât-ı arzıyye) ile azâb etmeye, yâhut hevâ ü hevesâtınıza uydurarak, aranızda nifaklar, şikaklar meydâna getirerek tefrikaya düşürmeye, ba'zınıza ba'zınızın katil vesâire gibi be's ü şiddetini acı acı tattırmaya muktedirdir. Ve bunlara kaadir olan ancak O'dur.

Ey hakîkati gören!

Nazar eyle ki, ma'ziret kapılarını kapamak içün her işi âşikâr ediyoruz. Va'd ü vaîd ile âyetlerimizi ve vahdâniyyetimize şâhid olan burhanları nasıl tekrarlıyoruz. Tâ ki fehmeylesinler içün.

66 — Ve kezzebe bihî kavmüke ve hüvelhakku kul lestü aleyküm bivekiylin.

Resûl-i Ekremim!

Kavmin, ind-i Sübhânîmizden kütüb-ü sâlifeyi cem'ederek göndermiş olduğumuz hak olan Kur'an'ı tekzib ederler. Onların bu tekziblerine karşı söyle: Ben size vekil-i umûmî ta'yin edilmedim; sizi tekzibden muhafaza edeyim, yâhut ta'zib ile ceza edeyim. Ben ancak taraf-ı İlâhîden gönderilmiş bir Resûlüm. O'nun emirlerini, nehiylerini beyâna me'mûrum. Binaen'aleyh ne O'nun size yapacağı azâbı yapabilirim, ne de sizi ondan muhafaza edebilirim.

67 — Likülli nebein müstekarrün ve sevfe ta'lemûne.

Taraf-ı İlâhîden nâzil olan âyetlerin ve her bir haberin mukarrer bir vakti vardır. O size ma'lûm olacaktır, artık onu ilerde görürsünüz.*

---

* Bu âyet-i celîle tehdidi mahmuldür.

68 — Ve izâ reeytelleziyne yehûdûne fiy âyâtinâ fea'rıd anhüm hattâ yehûdû fiy hadiysin gayrihi ve immâ yünsiyennekeşşeytânü felâ tak'ud ba'dezzikrâ me'alkavmizzâlimiyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Sen, âyetlerimize ta'n u tekzîb ile dalan, sayılı nefeslerini isrâf eden o müsrifleri gördüğün vakit onlarla müsâhabet etme. Aralarından çık. İstihzâlarına, istihkarlarına sebeb olma. Sen onların yanında bulunman sebebiyle âyetlerimizle istihzâ etmesinler. Başka bir söze dalıncaya (mevzu' değişinceye kadar) onlardan ayrıl. (Zîra onlar şirklerinin karanlıklarında perdelenmişlerdir. Sıfât-ı Sübhânîme karşı kendi bâtıl nefislerinin sıfatlarını ortaya koyarak) zulmette kalmışlardır. Şâyed bu nehiyden sonra şeytan seni işgal eder de sana unutturursa elbette tezekkür ettikten sonra o zâlim kavim ile beraber oturma.*

(Ve hüvelleziy...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

* Buradaki (Yünsiyennekeşşeytânü) hıtâbı ümmetedir.

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَٰكِنْ ذِكْرَىٰ
لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾ وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا
وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذَكِّرْ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا
كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ
تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذْ مِنْهَا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا
كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا
يَكْفُرُونَ ع ﴿٧٠﴾ قُلْ أَنَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا
يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ كَالَّذِي
اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ
يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى ائْتِنَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ
وَأُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾ وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَاتَّقُوهُ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٢﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ
قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ عَالِمُ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٧٣﴾

69 — Ve mâ alelleziyne yettekune min hısâbihim min şey'in ve lâkin zikrâ le'allehüm yettekune.

Eğer ba'zan mü'minler onların meclisinde zarurî olarak birleşirlerse onların sözlerine kıymetten ittika etsinler. O vakit ittika eden mü'minlere onların hesaplarından bir şey terettüb etmez. (Onlar kendi kendilerine dırlansınlar dursunlar.) Onların günahlarından, hesablarından o mü'minlere bir şey yoktur. Yalnız (işin hakîkatini anlamadan rüesâ-i müşrikîn ve muannidîn-i kâfirînin, hem dâl ve mudil olanların dalâletlerine kapılarak yollarını şaşırmış olanlara) âyât-ı İlâhî ile istihzâ edenlerin âkıbetlerini söyleyip, onların istihzâ kelâmlarından kurtarabilecek şekilde nasihat etmek lâzımdır. Tâ ki sâkinleşmiş olalar (hakîkate döneler.)

70 — Ve zerilleziynettehazû diynehüm le'ıben ve lehven ve ğarrethümülhayâtüddünyâ ve zekkir bihî en tübsele nefsün bimâ kesebet leyse lehâ min dûnillâhi veliyyün ve lâ şefiy'un ve in ta'dil külle adlin lâ yü'haz minhâ ülâikelleziyne übsilû bimâ kesebû lehüm şerâbün min hamiymin ve azâbün eliymün bimâ kânû yekfürûne.

Ey Peygamber-i Hak!

Müteessir olmayıp, hayâdan soyunarak, da'vet edilen hidâyeti terk edip dinlerini oyuncak edenleri, istihzâ mevzuu yapanları, dünya dirliğine mağrûr olup, yalnız hayât-ı hissiyle ile yaşamak isteyenleri, (hayât-ı ebedîlerini, baht-ı sermedîlerini lâ şey olan lâşe-i dünyaya) satanları* neticesi fesâda uğrayacak olan mata'ına mağrûr olan kimseleri bırakıver. Onlara karşı muâşereti

---

* Bu dünyadan murad, görülen şu mezâhir değildir. İnsanı Hak ve hakîkatten alakoyan şeydir.

Bir hadîs-i şerîfde: "Eddünya ciyfetün ve tâlibuhâ kilâbun" buyurulmuştur ki (Dünya ciyfedir, ona tâlib olan köpeklerdir) demektir. O cîfeden murad-ı Nebî, bizim gördüğümüz şu sahne olsaydı Ebiyâ, nedîmân-ı İlâhî o cîfeye gelmezdi. Binaen'aleyh Kitâbullahın ve Resûlullahın zu'mettiği dünya, insanı insanlığından isti'fâ ettiren, Hak ve hakîkate isyân ettiren şeylerdir.

terk et, yalnız inzârı terk etme. Zîra sen Benim nâibimsin.

Hiçbir kimsenin kendi kazancı ile rüsvây olmamaları, âlem-i nâra tarhedilmemeleri içün onlara Kur'an ile va'z et. Allah'tan başka ne bir yâr, ne bir şefâatçi olmadığını söyle. İş, huzûr-u celâl-i İlâhîye geldikten sonra elinden gelen fidyeyi verse de kabûl olunmaz. (Evet kendi meş'um kisbi ile perdelendikten sonra ne kadar fidye fedâ etseler alınmaz.) Kendi kazançları sebebiyle helâke atılmışlardır. Onlar içün, küfürleri dolayısı ile içlerini yakmaya kaynar su, dışları içün de elemli bir azab vardır. (Evet, Hazret-i Muhammed'e ve Kur'an'a küfretmenin acısı pek acıdır.)

71 — Kul ened'û min dûnillâhi mâ lâ yenfe'unâ velâ yedurrünâ ve nüreddü alâ a'kabinâ ba'de iz hedânallahü kelleziystehvethüşşeyâtıynü fiyl'ardı hayrâne lehu ashâbün yed'ûnehu ilelhüde'tinâ kul inne hüdallahi hüvelhüda ve ümirnâ linüslime lirabbil'âlemiyne.

Resûl-i Ekremim!

Onlara söyle ve sana tâbi' olanlara ta'lîm et:

Emrine galib, kaadir, hâlık, rezzâk, fâil-i muhtar, noksan sıfatlardan münezzeh, kemâl sıfatları ile muttasıf Allah'tan geçerek, hakîkatte vücûdü yok, kudreti yok, bize menfaat ve mazarrat vermeyen, nefsinde celb-i nef', def'-i zarar olmayan cansız putlara, âciz insanlara, mahlûklara, masnu'alara mı yalvaralım? Onlara mı tapalım?

Nûr-u tevhıd ü irfân ile bizi techiz eden, lâtif ü hakîm olan Allah bize hidâyet ettikten sonra, neticesi helâke varan şirke mi dönelim?

Şunun gibi ki: İnsan şeytanlarının, ba'zı kimselerin beyâbanda yolunu şaşırtıp şaşkın bir halde gezdirdikleri, varta-i helâkte bıraktıkları gibi geri geri mi dönelim?

Kullarını tevhıd-i zâtîye da'vet eden Resûlüm!

Onlara söyle:

Allah'ın getirdiği yol yok mu, yol ancak odur, de. (Allah'ın hidâyetinden başka hidâyet toktur. Hidâyet ancak odur.)

Bize ind-i Sübhânîden öyle hidâyet ve irşâd olundu ki, bütün umûrumuzda tefvîz ü teslîm, mülkünde istediği gibi tasarruf ve terbiye eden âlemlerin Rabbine olacaktır. Biz O'na boyun eğmekle emrolunduk.

Ey hakîkat yolcusu!

İnsan hidâyet-i hakîkîye ve tevhıde kavuştuktan sonra şeyâtînin vehm ü hayâl fitnesi ile arâzi-i nefsiyyesine düşüp buradan nasıl çıkacağım diye bocaladığı zaman hakîkî dostları olan fikir, akıl ve ilmin da'vetine, hak yol budur diye hıtâbına kulak vermez, kalbi ile işitmezse azâb-ı elîm onun içün muhakaktır.

72 — Ve en ekıymussalâte vettekuhü ve hüvelleziy ileyhi tuhşerûne.

(Kezâ biz), namazı dosdoğru kılınız ve Allah'a ittika ediniz diye emrolunduk.

Biliniz ki, kendisine toplanıp haşrolunacak olan zat ancak O'dur.

Âyet-i celîlenin huzûrunda huşu' ile duracak olursak: "Biz âlemlerin Rabbine boyun eğmekle emrolunduk" fermân-ı Sübhânîsinden sonra "namazı dosdoğru kılınız" nazm-ı kerîmindeki emri daha iyi anlayabiliriz.

Evvelce de söylediğim gibi namaz: Hayâtın murâkıbıdır. Mü'min, mi'râcını onda yapar. Namaz, zâhirde âzânın ıslahı, hakîkatte Hak'ka iktirabdır. Secdede insan tamamıyle Hak'da boşalır. Elverir ki taklîden kılınmış olmasın. Taklîden kılındığı vakit insan karanlıkta kalır. Onun içün o ibâdet onu büün çirkinliklerden alakoyacağı halde bir netice alamaz olur.

73 — Ve hüvelleziy halekassemâvâti vel'arda bilhakkı ve yevme yekulü kün feyekûnü kavlühülhakku ve lehülmülkü yevme yünfehu fiyssûri âlimülğaybi veşşehâdeti ve hüvelhakiymülhabiyrü.

Nasıl O Zât-ı A'lâya haşrolunmayız, O'nun dîvân-ı Sübhânîsinde toplanmayız?

Semâvât ve Yeri halkeden, tedbîr ü tedvîr, tanzîm ü tanzîf eden O'dur. Ve irâde-i Sübhânîsi tahakkuk ettiği vakit, terâhîsiz, mühletsiz ol demesiyle o şey olur.

Kıyâmet saatinde, Sübhânehû Teâlâ onların i'dâmını istedi mi bilâ tahallüf, vâkıa mutabık olarak tecellî eder. O'nun sözü haktır. O'nun kavlinde nasıl tahallüf tasavvur edilebilir? Bâhusûs irâdesi sermedîdir. O'nun irâdesi ile bütün bedâyi' olduğu gibi sâid'dir. Nizâm u tertîb, olmuş ve olacak O'nunla kaimdir. Ve O'nun aşkıyle dâimdir. Nefha-i sûr vaktinde bütün mükevvenât, cüz'-ü tasarruflar ilga edildiği vakıtte milk-i saltanatın yegâne sâhibi O olduğu daha âşikâr görülecektir.

Gelmiş ve geleceği, nefha-i sûr gününde meydâna çıkacak olan gaybı ve yıkılacak olan bugünkü meşhûdâtı bilen O'dur. O, hakimdir, habîrdir.

(Ve mâ alelleziyne...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ لِاَبِيْهِ اٰزَرَ اَتَتَّخِذُ اَصْنَامًا اٰلِهَةً ۚ اِنِّيْٓ
اَرٰىكَ وَقَوْمَكَ فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٧٤﴾ وَكَذٰلِكَ نُرِيْٓ اِبْرٰهِيْمَ
مَلَكُوْتَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلِيَكُوْنَ مِنَ الْمُوْقِنِيْنَ ﴿٧٥﴾
فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ الَّيْلُ رَاٰ كَوْكَبًا ۚ قَالَ هٰذَا رَبِّيْ ۚ فَلَمَّآ اَفَلَ
قَالَ لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِيْنَ ﴿٧٦﴾ فَلَمَّا رَاَ الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ
هٰذَا رَبِّيْ ۚ فَلَمَّآ اَفَلَ قَالَ لَىِٕنْ لَّمْ يَهْدِنِيْ رَبِّيْ لَاَكُوْنَنَّ مِنَ
الْقَوْمِ الضَّاۗلِّيْنَ ﴿٧٧﴾ فَلَمَّا رَاَ الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هٰذَا رَبِّيْ
هٰذَآ اَكْبَرُ ۚ فَلَمَّآ اَفَلَتْ قَالَ يٰقَوْمِ اِنِّىْ بَرِيْۗءٌ مِّمَّا تُشْرِكُوْنَ
﴿٧٨﴾ اِنِّىْ وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِيْ فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ حَنِيْفًا
وَّمَآ اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿٧٩﴾ وَحَاۗجَّهٗ قَوْمُهٗ ۭ قَالَ اَتُحَاۗجُّوْۗنِّىْ
فِي اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰىنِ ۭ وَلَآ اَخَافُ مَا تُشْرِكُوْنَ بِهٖٓ اِلَّآ اَنْ يَّشَاۗءَ
رَبِّيْ شَـيْـــًٔا ۭ وَسِعَ رَبِّيْ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۭ اَفَلَا تَتَذَكَّرُوْنَ ﴿٨٠﴾
وَكَيْفَ اَخَافُ مَآ اَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُوْنَ اَنَّكُمْ اَشْرَكْتُمْ
بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ عَلَيْكُمْ سُلْطٰنًا ۭ فَاَيُّ
الْفَرِيْقَيْنِ اَحَقُّ بِالْاَمْنِ ۚ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿٨١﴾

74 — Ve iz kale ibrahiymü liebiyhi âzere etettehızü asnâmen âliheten inniy erâke ve kavmeke fiy dalâlin mübiynin.

Ey Ekmelerrüsul!

İnananlara, sana tâbi' olanlara ceddin İbrâhîm-i Halîl-i celîlin, O, muhabbette şirket kabûl etmeyen zât-ı âlînin tevhıd yolundaki sülûk vaktini anlat.

O İbrâhim, putlara ibâdet eden pederi Âzer'e:

Elin ile yaptığın putlara mı tapıyorsun? Onları ma'bud mu ittihâz ediyorsun? Böyle büyük, küçük, erkek, dişi birçok ilâhlar mı ittihâz ettin? Vallahi ben seni de, kavmini de apaçık bir dalâlet içinde görüyorum demişti.

Âyet-i celîlede zikredilen (Âzer), Hazret-i İbrâhim'in babası değildir, üvey amcasıdır. Hazret-i İbrâhim'in babasının ismi (Tarih) dir. Hazret-i İbrâhim'in Âzer'e baba demesi, Arab âdâtına riâyetendir.

Nazm-ı kerîmde, Cenâb-ı İbrâhim, Âzer'e baba diye hıtâb ettiğinden onun hıtâbına göre öylece nâzil olmuştur.

Mevzuu biraz daha açalım:

Kur'an-ı Mübîn'de Ya'kub Aleyhisselâmın oğullarının (Na'büdü ilâheke ve ilâhe âbâike ibrâhiyme ve ismâiyle ve ishaka) kavl-i şerîfinde Hazret-i İsmâil'e Ya'kub'un babası denilmesi bunu bildirmektedir. Halbuki İsmâil Aleyhisselâm Hazret-i Ya'kub'un amcasıdır.

75 — Ve kezâlike nüriy ibrâhiyme melekûtessemâvâti vel'ardı ve liyekûne minelmûkıniyne.

Âyet-i celîlenin Halîlullaha tahsîsinde de ne kadar tatlı bir incelik vardır:

Hıllet: Şirket kabûl etmeyen muhabbete denir.

Biz, İbrâhim'e yakînen bilmesi içün üvey amcası Âzer'in ve kavminin dalâlet-i zâhirelerini gösterdiğimiz gibi ezelî hılletine binaen melekûtta, semâvât ve arz'da, sıfât-ı ezeliyyemizden ve zât-ı sermedîmizden zâhir olan tecelliyyâtı apaşikâr gösteriyor-

duk. Ve bu neş'e ile onun hılletinin ve istikamet-i muhabbetinin, cemâl-i kıdeme karşı olan şevkının aslını gösteriyorduk. (Yakîn makamına sâhib kıldık.) Ekvânın bütün perdelerini yırttık, kayıtları kaldırdık. Nûr-u hidâyet-i zâhiremizle ayn-ı basîretine melekût âlemini seyrettirdik. Melekûtun mâlikini yakinen idrâk ettirdik, hakkıyla (Lâ ilâhe illallah) dedirttik.

76 — Felemmâ cenne aleyhilleylü reâ kevkeben kale hâzâ rabbiy felemmâ efele kale lâ ühıbbül'âfiliyne.

Cenâb-ı Hak birçok belâlarla Halîlini imtihan ediyor idi. İmtihanın birisi de rü'yet-i melekût idi. Onun rü'yetinin halâveti ile meşgul olurken kıdemi müşâhede etmek istiyordu.

Vaktâ ki ona gecenin zulmeti basınca (sinn-i sebâvetinde âlem-i tabiat ve cismâniyyesinde) bir kevâkib, (Şârâ yıldızı) nı gördü, ona derin derin baktı, lisân-ı taaccüb ile işte rabbim budur, dedi.

(Hazret-i Halîlullah, sûret-i cismâniyyesinde tefekküre dalmıştı. Sûret-i tabiiyyesinin karanlığında parlayan nûrunu gördüğü vakit Rabbim budur, dedi.) Fakat onun da ufûlünü görünce: "Ufûl eden şeyler nasıl benim Rabbim olur? Ufûl eden şeyleri sevmem". (Ben muhabbetimi, bu kâinata muhabbeti dâim olana veririm. Nasıl ibâdetimi ufûl edene, gayre ihtiyâcı olana tahsîs edebilirim? Tağyîr ve ufûl hâdisin sıfâtıdır, binaen'aleyh ibâdete lâyık olamaz. Geçici olan şey'e muabbet edilmez) dedi.

Hazret-i İbrâhim, o Şeyhül-Enbiyâ evvelâ bir yıldızın bir insanı terbiye edebileceğini istib'ad ederek etrafındakilere bir ta'riz yaptı.

77 — Felemmâ reelkamere bâziğan kale hâzâ rabbiy felemmâ efele kale lein lem yehdiniy rabbiy leekûnenne minelkavmiddâlliyne.

Bunu müteâkıb vaktâ ki Kameri doğarken gördü aynı ma'nâ ile, bu benim Rabbim ha!.. dedi.

Bu da ufûl edince Ferd ü Samed, Ehad ü Vâhıd olan Rabbi Müteâl böyle ufullerden münezzehtir, Cenâb-ı Hak'tan istiâne ederim, Rabbim bana hidâyet etmese idi ben de yolunu şaşırmış olan o güruhtan olacaktım, dedi.

(Hazret-i İbrâhim makam-ı kalbe vâsıl olmuştu. Nefsinin ufkundan tulû' edeni görünce bu kerre, işte Rabbim budur, dedi. Hak'kın esmâsını mükâşefe ediyordu, o da bir perde idi. O parlaklığa aldanmaklığın bir dalâlet olacağını duydu, "Rabbim bana hidâyet vermezse ben muhakkak sapık cemaatten olacağım, bâtınî perdelerle perdelenmiş olacağım" dedi.)

78 — Felemmâ reeşşemse bâziğaten kale hâzâ rabbiy hâzâ ekberü felemmâ efelet kale ya kavmi inniy beriy-ün mimmâ tüşrikûne.

Bundan sonra nefsindeki ziyâsiyle, kaahir ve galib olan zuhûriyle sâir kevâkibi keşfettirmeyen Güneşi doğar iken gördü ve üzerindeki zulmet-i leyl tamamen açılıp subh-u nehâre erince, işte Rabbim bu. Bunun azamet ü şiddet-i nûrâniyyeti hepsinden büyük, dedi.

Fakat onda da zevâlin nişânı ve gaybûbet zâhir olunca (Ya'ni envâr-ı tecellî-i zât ile bütün esmâ hicablanınca) ey kavmim! Ben, vech-i kerîmin inâyeti ile nûr-u Hak âşikâr olup, evet sırr-ı Hak tahakkuk ettikten sonra sizin şerik koştuğunuz âfil, hâlik şeylerden beri' ve bîzârım, dedi. Ya'ni herhangi bir şey ki, vüçûdu gayrısı ile olmuştur, ben onlardan alâkamı kesmişimdir, buyurdu.

79 — İnniy veccehtü vechiye lilleziy fetaressemâvâti vel'arda haniyfen ve mâ ene minelmüşrikiyne.

Ben yüzümü evet vech-i kalbimi yine Allah'ın tevfîkıyle, maddesiz, müddetsiz semâvât u arzı, âlem-i ulvîyi, âlem-i süflîyi, semâvât-ı ervâhı ve arz-ı nefsi, bütün mevcûdâtı yaradan, izhâr eden zât-ı ecell-i a'lâya muvahhıd-i pâk olarak çevirdim,

O'nun zâtına teslîm oldum. Ne edyân-ı bâtıla ile ve ne de ârâ-i fâside ile alâkam yoktur. Bu kadar hakîkatlerin tahakkukundan sonra Hak'kın gayri vücûd isbât etmekle müşrik olanlardan değilim. (O'nun vechinden gayri her şey'in helâkte olduğunu ilmel-yakîn aynel-yakîn, hakkal-yakîn idrâk etmiş olanlardanım, dedi.

80 — Ve hâccehu kavmühu kale etühâccûnniy fiyllâhi ve kad hedâni ve lâ ehâfü mâ tüşrikûne bihî illâ en yeşâe rabbiy şey'en vesi'a rabbiy külle şey'in ılmen efelâ tetezekkerûne.

Hazret-i İbrâhim, vahdâniyyet-i İlâhiyyeyi böyle âşikâr beyân edip, şirkten beri' olduğunu i'lân edince, kavmi, hasım mevkiine geçip onlar da kendisine karşı mücadele ederek huccet yarışına kalkıştılar. Galebe ederiz zannı ile çene çalmaya başladılar:

Yâ İbrâhim! Senin nefsinden uydurduğun şeylerle biz, âbâ u ecdâdımızın ibâdetlerini terk mi edeceğiz, dediler.

Cenâb-ı Halîlullah, onların kavlî ve fi'lî cidâl ve tehdidlerini de istihfâf ederek cevâben dedi ki:

Samed, Ferd, Ehad, Vâhıd olan Cenâb-ı Hak'ka yüzümü çevirdiğimden dolayı siz bana husûmet ve cidâle kalkıştınız. Âtıl, bâtıl tapındıklarınızla beni korkutmak istiyorsunuz. Allah lûtfu ile bana hidâyet etmiştir. Onun tevhıdine karar kılmışımdır ve bu husûsa apaçık şâhid olmuşumdur. O beni doğru yola çıkarmışken siz benim karşımda çene çalıyorsunuz. (Sonra şerik koştuğunuz şeylerle beni korkutmaya kalkmışsınız. Ben nef'i, zararı olmayan, Allaha karşı) şerik koştuğunuz şeylerden korkmam. (Ben yalnız vahdâniyyetine îmân ettiğim Allahımdan korkarım. Evet) meğer ki Rabbimin benim hakkımda bir şey dilemesi ola, (bana bir felâket vere. Ya'ni bana bir felâket verilmek lâzımgelirse, sizin bâtıl tapındıklarınız veremez ancak Allahım verir.)

Rabbimin ilmi her şey'i muhîttir. Sizler, Allah'a şerik koşanlar! Daha nasîhat kabûl etmez misiniz? Kaadir ile âcizin, âlim ile câhilin beynini fark u temyîz edelim diye hiç düşünmez misiniz?

81 — Ve keyfe ehâfü mâ eşrektüm ve lâ tehâfûne enneküm eşrektüm billâhi mâ lem yünezzil bihî aleyküm sultânen feeyyülferiykayni ehakku bil'emni in küntüm ta'lemûne.

(Cevab verin bakalım?) Sizin, nef'i ve zararı olmayan şerik koştuğunuz şeylerden ben nasıl korkarım? Cenâb-ı Hak size hiçbir burhan indirmemişken siz ona şerik koşmadan korkmuyorsunuz da ben sizin şerik koştuğunuz şeylerden korkar mıyım? Şu halde muvahhıd taraf ile müşrik taraftan hangisi emn ü i'timâda daha lâyıktır, hangisi ehakk-u şâyandır bilseydiniz ona göre tâbi' olurdunuz.

(Ve iz kale...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ
مُهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾ وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ
نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٣﴾ وَوَهَبْنَا
لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ
وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ
وَهَارُونَ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ
وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٥﴾ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ
وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٦﴾ وَمِنْ آبَائِهِمْ
وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾ ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ
مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا
هَٰؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ قُلْ لَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾

82 — Elleziyne âmenû ve lem yelbisû iymânehüm bizulmin ülâike lehümül'emnü ve hüm mühtedûne.

Onlar ki Hak'kın vahdâniyyetine îmân ettiler ve bundan sonra îmanlarını zulm ile karıştırmadılar, îmânın iktızâsı olan tevhıdin haricine çıkmadılar, benlik da'vâsında bulunmadılar, fânî vücudlerini ortaya koyup şirk-i hafîde kalmadılar; işte onlar ind-i İlâhîde suedâ-i makbûlîndendirler. Korkusuz emn ü i'timad onlara mahsustur.

Onlar hidâyet ve tevhıd çemberi dahilindedirler. Onlar içün ne korku vardır, ne de mahzûn olmaklık...

83 — Ve tilke huccetünâ âteynâhâ ibrâhiyme alâ kavmihî nerfe'u derecâtin men neşâ'ü inne rabbeke hakiymün aliymün.

Ey Şâh-ı Rüsul!

İşte işittiğin bu kıssa vahdâniyyetimize delîl olarak İbrâhîm'e ve kavmine karşı bizim huccet-i azametimizdir. Biz, kullarımızdan dilediğimize ilm-i hikmet, iykan-ı ma'rifet, derecât-ı ma'rifet, derecât-ı aşk u muhabbet, şevk verir, yüksek mertebelere çıkarırız.

Çünkü senin Rabbin kullarının ba'zılarını böyle derecelendirmekte hakîm, onların isti'dâd ve kabiliyyetlerine alîmdir.

84 — Ve vehebnâ lehu ishâka ve ya'kube küllen hedeynâ ve nûhan hedeynâ min kablü ve min zürriyetihî dâvûde ve süleymâne ve eyyûbe ve yûsüfe ve mûsâ ve hârûne ve kezâlike necziylmuhsiniyne.

Ezcümle İbrâhim Aleyhisselâmı ta'zîmen buyuruluyor:

Biz İbrâhim'e mahz-ı fazl-ı cûdumuzdan İshak'ı ve Ya'kub'u ihsân ettik. İkisine de tevhıdimize hidâyet verdik ve nübüvvet verdik. Kezâ İbrâhim'in ceddi olan Nûh'a da hidâyet ve nübüvvet vermiştik. (Bu cihetten Şeyhül Enbiyâ Cenâb-ı Halîlullah,

Hazret-i Nûh'un hidâyetine vâris, İshak ve Ya'kub'un hidâyetine de mûris olmuştu. Ni'metlerin de en büyüğü hidâyet olduğu âşikârdı.) Binaen'aleyh Hazret-i İbrâhim Aleyhisselâm, kendi hidâyetinden başka hem büyük dedesinin hem de evlâdının mazhar-ı hidâyet olması ile dahi bahtiyâr oldu. Ve kezâ zürriyyetinden Dâvûd'a, Süleyman'a, Eyyûb'e, Yûsuf'a, Mûsâ'ya, Hârûn'a hidâyet ve nübüvvet verdik.

Bunun gibi ya'ni bu zikrolunan Enbiyâ-i ızâma verilen mükâfat gibi, şeref-i likamıza müştâk olduklarından dolayı zirve-i tevhıde çıkmak isteyen bütün muhsinîne de mükâfat veririz.

85 — Ve zekeriyyâ ve yahyâ ve ıysâ ve ilyâse küllün mines-salihıyne.

Kezâ Zekeriyyâ ve Yahyâ, İsâ ve İlyas Aleyhimüsselâma hidâyet verdik. Hepsi de Allah'ın inâyetiyle hidâyete sâhib olan sâlihlerdendirler.

86 — Ve ismâ'ıyle velyese'a ve yûnüse ve lûtan ve küllen faddalnâ alel'âlemiyne.

Ve kezâ İbrâhim Aleyhisselâmın zürriyyetinden İsmâil'e ve Elyese'a, Yûnus'a ve Lût'a hidâyet ve nübüvvet verdik.

Bu zikrolunanların hepsini hikmet ve nübüvvetle, zamanlarında mevcûd olan bütün insanların üzerine tafdîl ettik. Cümlesini âleminin üzerine tafdil kıldık.

87 — Ve min âbâihim ve zürriyyâtihim ve ıhvânihim vectebeynâhüm ve hedeynâhüm ilâ sırâtın müstekıymin.

Ve kezâlik onların babalarından ve zürriyyetlerinden kardeşlerinden ba'zılarını da tafdîl eyledik, insanlar arasından ayırdık, tarıyk-ı selâmete irşâd eyledik.

88 — Zâlike hüdallahi yehdiy bihî men yeşâü min ıbâdihî velev eşrekû lehabita anhüm mâ kânû ya'melûne.

İşte bu dîn-i celîl-i islâm, o sırât-ı müstakıym Allahu Teâlâ-nın hidâyetidir. Kullarından dilediğini onunla irşâd eder, dilediğini oraya götürür.

Eğer o mühtedûn ve mehdiyyûn Hak'kın vücûdü karşısında gayri vücud isbât etmiş olsalardı bütün amelleri, sevabları, hayrât-ı müberrâtı sâir müşrikler gibi habtolur giderdi.

89 — Ülâikelleziyne âteynâhümülkitâbe velhukme vennübüvvete fein yekfür bihâ hâülâi fekad vekkelnâ bihâ kavmen leysû bihâ bikâfiriyne.

Ey Şâh-ı Rüsul!

Onlar suedâ-i ümenâdır. Öyle saidlerdir ki, zâhir ve bâtın tehzîb edilmiş ve hükm-ü nübüvvet, yol, câmi'ulmübîn olan Kitab, hakkı, bâtılı ayırıcı, ya'ni muktezâ-i hak üzere fasl-ı da'vâ içün kendilerine nübüvvet verdiğimiz kimselerdir.

Eğer küffar-ı Kureyş, nübüvveti, ya'ni Kitab, hikmet ve nübüvvet verdiğimiz kimseleri inkâr edip tanımayacak olurlarsa sen sıkılma. Muhakkak ki biz Enbiyâ'nın getirmiş olduğu dîne sarılacak ve o yolda yürüyecek, onu tanımamazlık etmeyecek bir cemâati onların yerlerine getirir ve tevkır ederiz. (Ensar, eshab, mü'minîn gibi.)

90 — Ülâikelleziyne hedallahü febihüdâhümuktedih kul lâ es-elüküm aleyhi ecren in hüve illâ zikrâ lil'âlemiyne.

İşte bunlar hüsn-ü ahlâk sâhibi, Allah'ın hidâyet ettiği kimselerdir.

Habîbim! Sen de onların sabırlarına uy ve onlara de ki:

Ben size ücretsiz, (kületsiz, minnetsiz gönderilmiş bir peygamberim. Binaen'aleyh tevhıdi ve Kur'an-ı Mübîn'i beyân husûsunda) bir mükâfat (da) istemem.

Kur'an-ı Mübîn âlemlere nasîhatten ibarettir. (Hilkatteki gayeyi, mebde'i, maad'ı beyân eder.)

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ
قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى
لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ
مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ
٩١ وَهَٰذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ٩٢ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ
افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ
قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ
فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ
الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ
وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ٩٣ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَىٰ
كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ
وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ
لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ٩٤

91 — Ve mâ kaderullahe hakka kadrihî iz kalû mâ enzelallahü alâ beşerin min şey'in kul men enzelelkitâbelleziy câe bihî mûsâ nûren ve hüden linnâsi tec'alûnehu karâtıyse tübdûnehâ ve tuhfûne kesiyren ve ullimtüm mâ lem ta'lemû entüm ve lâ âbâüküm kulillâhü sümme zerhüm fiy havdıhim yel'abûne.

O kâfirler senin bi'setini inkâr ettiler, mev'ızeni tekzîb ettiler, Allah'ı hakkıyle takdîr etmediler, sıfât-ı celâl ve cemâlini lâyıkı ile tanımadılar, ridâ-i azametiyle azîz ve zât-ı kibriyâsının enfüs ve âfaktaki istiklâlini bilmediler. Her şey'e kaadir, hükmünde galib, rahmân u rahıym olduğuna îmân etmediler. Hukukuna riâyet etmediler, hakkıyle ta'zîm edemediler. Hulâsa, takdirsizlik ve nankörlük yaptılar. Allah, beşer'e hiçbir şey indirmemiştir, dediler. (Vâr olanı yok sandılar, yok varlığına aldandılar.) İnsân-ı kâmil olan Enbiyâ-i ızâmın kalbine nâzil olan kelâm-ı Sübhânî'yi inkâr ettiler, ikilik çıkardılar.

Ey Peygamber-i Hak!

Onlara beyân et ve hatırlat, o takdirsizlere söyle:

Mûsâ'nın, insanlara bir nûr, bir hidâyet olarak getirdiği Kitâbı, ya'ni Tevrât'ı kim indirmiştir? Siz o nûr u Hudâ'yı, perakende kâğıdlara koyuyorsunuz. Tenevvür edip amel edecek yerde parça parça kâğıtlar üzerinde tutuyorsunuz. Onlardan, dilediğinizi meydâna çıkarıp mümâyiş ediyor ve birçoğunu da saklıyorsunuz. Salâha kavuşmamaklık içün inad ve mükâbere ederek ketm ü tahrîf ediyorsunuz. Meydâna koyduklarınızla da amel etmiyor, kalbinize koymuyorsunuz.

Kur'an-ı Mübîn'i, Allah'ın inzâl ettiğini nasıl inkâr edebilirsiniz ki; sizin de, babalarınızın da zâhir ve bâtın bilmediğiniz şeyler (o Kur'an'da zikredilmiştir, öğretilmiştir.)

Ey Şâh-ı Rüsul!

O takdirsizler bu suâle ne derlerse desinler (onların şirk, küfür ve nifak damarlarına ağır bir neşter vur), Kitâbı indiren Allah'tır de. Ve sonra onları bırak daldıkları butlan içinde oynayadursunlar.

92 — Ve hâzâ kitâbün enzelnâhü mübârekün musaddikulleziy beyne yedeyhi ve litünzire ümmelkurâ ve men havlehâ velleziyne yü'minûne bil'âhıreti yü'minûne bihî ve hüm alâ salâtihim yühâfizûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Bütün Kütüb-ü sâlifeyi câmi' olan bu Kitab, ya'ni Kur'an-ı Mübîn mübarek bir Kitabdır, feyzi cihânı tutacaktır.* Önündekini musaddık, müeyyid ve mümeyyizdir. Ondaki nûr-u hüdâ bunun tasdîkinden geçerek tezâuf ve teeyyüd ü inkişâf edecektir. Biz O'nu bunun içün, ya'ni âlemîni tezkîr ve berekât ve tasdîk içün ve bir de Ümmülkurâ'yı ve bütün çevresindeki kimseleri, aktâr-ı cihanda olanları inzâr edesin diye inzâl ettik.

Âhırete inananlar, âkıbetini kurtarmak isteyenler, ebedî istikbâlde saâdete nâil olmak arzusunda bulunanlar buna îmân ederler. Ve bunlar namazlarını muhâfaza ederler.**

93 — Ve men azlemü mimmeniftera alellahi keziben ev kale ûhıye ileyye ve lem yûhâ ileyhi şey'ün ve men kale seünzilü misle mâ enzelallahü velev terâ izizzâlimûne fiy ğamerâtilmevti velmelâiketü bâsitû eydiyhim ahricû enfüseküm elyevme tüczevne azâbelhûni bimâ küntüm tekulûne alellahi ğayrelhakkı ve küntüm an âyâtihî testekbirûne.

Kendisine bir şey vahy olunmamışken, bana vahy olundu, ve Allahu Teâlânın inzâl ettiği gibi ben de inzâl ederim diyenlerden daha zâlim kim olabilir? Allah'a rekabet, Kur'an'ı tanzîr, peygambere muâraza edeceği zu'munda bulunanlardan daha zâlim kim olur?

---

* Öyle değil mi ya, nice mütefekkirler ve âlimler, bugün İslâm'ın hiçbir teşkilâtı olmadığı halde O'nun feyzine hayrân olarak medeniyyet âleminde her gün akın akın daire-i İslâma giriyorlar.

** İbâdet: Muhabbet ve inanmanın hediyesidir, şâhididir. Şâhidin yalancısı da olur, doğrusu da olur. İhlâs ile olanı şâhid-i sâdıktır, riyâ ile olanı şâhid-i kâzibdir.

Ey hakîkati görücü!

Sen bir görsen, bütün bu zâlimlerin, ölümün şiddetinde, onun pençesinde yuvarlandıklarını ve Melekler ellerini uzatarak: Haydi bakalım canlarınızı çıkarın yâhut kendinizi kurtarın. Bugün siz Allah'a karşı nâhak yere söylediğiniz, Allah'ın âyetlerine karşı kibir gösterdiğiniz içün hakaret ve zillet azâbı ile cezâ göreceksiniz dediklerini.

94 — Ve lekad ci'tümûnâ fürâdâ kemâ halaknâküm evvele merretin ve terektüm mâ havvelnâküm verâe zuhûriküm ve mâ nerâ meaküm şüfe'âekümülleziyne ze'amtüm ennehüm fiyküm şürekâ'ü lekad tekatta'a beyneküm ve dalle anküm mâ küntüm tez'umûne.

Ey zâlimler!

Bugün siz ilk def'a yaratıldığınız gibi, baş açık, yalın ayak, tek başınıza, ihsân olarak verdiklerimizi arkada bırakarak, büyüklendiğiniz malınızı, câhınızı, servetinizi, riyâsetinizi terk ederek geldiniz. Yanınızda güvendiğiniz hiçbir şey bulunmaksızın geldiniz. O şefâatçilerinizi sizinle beraber görmüyoruz. Onları ki siz kendinize şeriktir diye zu'metmiştiniz. Mevcûdiyetiniz üzerinde bunların rubûbiyyet hâssasına mâlik birtakım şürekâ olduklarını ve Allah'a karşı şefâat edeceklerini zannediyordunuz, aranız kesilmiş, tapındıklarınız sizden gaib olmuş gitmiş, toplu bir halde iken perîşân olmuşsunuz, öteye beriye dağılmışsınız. Artık aranız ebediyyen açıldı, bütün râbıtalar kesildi, târumâr oldu. Ve zu'metmiş olduğunuz o hayâller, o kuruntular sizden gaib oldu gitti, diye tarafımızdan hıtâb tebliğ edildiği vakit, görsen neler olacaktır neler...

(Vemâ kaderullahe hakka kadrihî...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

إِنَّ اللّٰهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوٰى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ
مِنَ الْحَيِّ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ فَاَنّٰى تُؤْفَكُوْنَ ﴿٩٥﴾ فَالِقُ الْاِصْبَاحِ وَجَعَلَ الَّيْلَ
سَكَنًا وَّالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذٰلِكَ تَقْدِيْرُ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ
﴿٩٦﴾ وَهُوَ الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ النُّجُوْمَ لِتَهْتَدُوْا بِهَا فِيْ ظُلُمٰتِ
الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ﴿٩٧﴾ وَهُوَ الَّذِيْ
اَنْشَاَكُمْ مِّنْ نَّفْسٍ وَّاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَّمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا
الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّفْقَهُوْنَ ﴿٩٨﴾ وَهُوَ الَّذِيْ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَاَخْرَجْنَا بِهٖ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَاَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُّخْرِجُ مِنْهُ
حَبًّا مُّتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ
وَّجَنّٰتٍ مِّنْ اَعْنَابٍ وَّالزَّيْتُوْنَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَّغَيْرَ
مُتَشَابِهٍ اُنْظُرُوْا اِلٰى ثَمَرِهٖ اِذَا اَثْمَرَ وَيَنْعِهٖ اِنَّ فِيْ ذٰلِكُمْ لَاٰيٰتٍ
لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿٩٩﴾ وَجَعَلُوْا لِلّٰهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ
وَخَرَقُوْا لَهٗ بَنِيْنَ وَبَنٰتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا
يَصِفُوْنَ ﴿١٠٠﴾ بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اَنّٰى يَكُوْنُ لَهٗ وَلَدٌ وَّلَمْ
تَكُنْ لَّهٗ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿١٠١﴾

95 — İnnallahe fâlikulhabbi vennevâ yuhricülhayye minelmeyyiti ve muhricülmeyyiti minelhayyi zâlikümullahü feenna tü'fekûne.

İstediğine ve irâdesine kaadir ü muktedir, bütün tabiatler üzerinde hâkim ve fâtır-ı mûcid olan Allah, nebâtı çıkarmak içün taneleri, ağaç çıkarmak içün çekirdekleri yaratandır.* O, ölüden diri çıkarır, diriden de ölü çıkarır. Muhyî ve mümît, hayy u kayyûm, ulûhiyyete, rubûbiyyete, ma'bûdiyyete lâyık olan Allahu Teâlâ işte budur.

Ma'rifetullah zevkını duyurmak, kalbin habbelerini, mekârim-i ahlâkı izhâr içün rûhun nûrunu yaratan O'dur. Sıddıykıyn ve muhibbiynin kalblerinden muhabbet-i ezeliyyeyi meydâna çıkaran, âriflerin gönüllerinden envâr-ı ezeli izhâr eden o fâtırdır. Ba'zan saidden şakîyi, şakîden saîdi meydâna getirir. Hallerinizi, kalblerinizi, tavırlarınızı değiştiren O'dur. (Bütün kalbler O'nun cemâl ve celâl parmaklarının arasındadır.) O halde (ne vakte kadar yalanın peşinden koşacaksınız?) Niye O'ndan yüz çeviriyorsunuz? Gölge avına çıkıyorsunuz, bâtıla tapıyorsunuz?

96 — Fâlikul'ısbâhı ve ce'alelleyle sekenen veşşemse velkamere husbânen zâlike takdiyrül'aziyzil'aliymi.

O'nun kemâl-i kudret ve kuvveti karşısında O'ndan nasıl yüz çevrilebilir? Sabahı, gecenin zulmetinden yarıp çıkaran, o sabahda kazanmanız ve maîşetinizi te'mîn içün kuvvet veren O'dur. (Kalbi, nefsin karanlığından yarıp çıkaran O'dur.) İstirâhatinizi te'mîn etmeklik, hayâtınızı intizâma koyabilmeklik içün geceyi ârâmgâh kılmıştır. (Gayıbların nurları şerhedilmiş, kalbler yarılmıştır.) Kezâlik sizin umûr-u maaşınız içün Şems ü Kamer'i de hısâb yapmıştır. Muhtelif devirlerde ve tûrlarda mütefâ-

---

* Kazmanın, baltanın işlemediği Arzdan sigara kâğıdından daha nahif, ipekten daha lâtif yeşil çimen, ism-i İlâhî ile o Arzı yarıp çıkarken beşer içün ne büyük ibretler gizlenmiştir.

vit vâzi'lerde yazlar, baharlar, kışlar bu hısâb üzerine tecellî eder. Bunlar da size hizmet husûsunda hesablanmıştır.

İşte bu nizâm u intizam, bu muazzam hısâb-ı âhenk öyle kör bir tesâdüfün neticesi değildir. Bu muhasebe bir muhasibsiz, bu kabil bir fâilsiz olamaz. Bu tedvîr ü tedbîrin hepsi bir kaadir ü galibin, hakkı ile âlim olan zâtın takdîridir.

Bu âyetin tefsîrinde müfessir Hamdi Efendi ne güzel söyler: "Zulmet-i ademi çâk edip tan attırarak yoku vâr eden ve ufku, sabah ve sabahatle açıp vücûde, hayâta intibah ve hareket ü faaliyet veren geceleyin bunları gizleyerek heyecanları teskîn etmek ve yorgunlukları dinlendirmek için bir sütre-i sükûn çeken yine O'dur. Âyet-i nehâr olan Şems, ve âyet-i leyl olan Kamer bunların âmil ve fâili değil, vâsıta-i hısâbiyyesidir. Hepsi hesablı yapılmıştır. Ve insanlar faaliyet ve sükûnlarının hesâbını vermekle mükellef bulunduklarından Allahu Teâlâ mekadir ve kemmiyyâtı ta'yîn ü tahsîs ederek hesâbı da halketmiş Şems ve Kamer'i bu hareket ü sükûnun hesâbına birer alâmet yapmıştır. Bütün bunlar bu falkler, bu caıller bu hesablar O Azîz ve Alîm'in takdîridir. Ne hesabsız, takdirsiz, gelişigüzel keyfe mettefak oluvermiş bir tesâdüftür, ne de ne yaptığını bilmeyen kör bir tabiatın ıttıradıdır. Böyle vücud ve adem, zulmet ve nur, hareket ve sükûn gibi ikisi de bir yere gelmek ihtimâli bulunmayan muhtelif ve mütenâkız tabiatların her birine birer mikdar-ı muayyen tahsis ederek birer had koyup nâmütenâhî ihtilâflarına rağmen hepsini bir nizâmı te'lîf ve terkîb içinde hesâb-ı kat'î ile yürütmek elbette hiçbir tabiata mahkûm olmayan nazirsiz bir izzet ü kudretin ve gaib ü şâhidi bilen nihayetsiz bir ilm-i muhkemin sâhibi olan bir azîz ve âlim'in eser-i belîği ve sun'-u bedi'idir. Binaen'aleyh o hâlık u fâtır olan Allah yalnız kaadir değil, şerik ve nazîri yok bir azîz ü alîmdir de. Bunu hesâba almayıp da ondan sarf-ı nazar etmek ve O'nun taht-ı izzet ve ilminde bulunan kuvva-i tabiiyye veya hayâtiyye veya felekiyyeye bağlanıp perestiş etmek ve sonra onun hesâbından kurtulmak nasıl mümkün olur?"

97 — Ve hüvelleziy ce'ale lekümünnücûme litehtedû bihâ fiy zulümâtilberri velbahri kad fassalnelâyâti likavmin ya'lemûne.

Nasıl O'ndan yüz çevirebilirsiniz? Hem O öyle bir Allah'tır ki sizi nücûm içün değil, nücûmu sizin içün, ya'ni berr ü bahr zulmetlerinde bunlarla hidâyet bulasınız, bunların delâletiyle hedefinizi, cihetlerinizi, kıblenizi, maddî ma'nevî yolunuzu doğrultasınız diye yapmıştır. Binaen'aleyh bunlar size taallûkları nokta-i nazarından üzerinizde hâkim ve müdebbir birer ma'bud değil, menâfiinize hâdim birer fânûs-u hidâyet ve âyât-ı rahmettirler.

Biz vahdâniyyetimize delâlet eden bu âyetleri ilim şânından olabilen bir cemâat içün tafsîl ettik. Bunlar öyle ilmî noktalardır ki, bunlardan ehl-i ilm olanlar istifade eder.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmden enfüsî ma'nâ tahsîl edersek:

Ukul-u nücûmun nûrundan hakayık-ı âyâta âgâh olmak, kulûb-u nücûmun nûrundan envâr-ı sıfâta, ervâh-ı zâtiyyenin letâifine âgâh olmaklık içün bunları yaradan O zât-ı a'lâdır.

Bu âlem-i kesrette, bu karanlık biharda cemâl ve celâl dalgalarının, keşif sedeflerinin arasından cevâhir-i maarif'i çıkarabilmeklik içün aklın nûrunu, kalbin nûrunu, nûrun nûrunu yaradan işte O Rabbi Müteâldir.

Semâ-i hidâyetin yıldızları Enbiyâ u Evliyâdır. İnsan iklîm-i vücûdunun karanlığından ancak onların nûr-u hidâyeti ile çıkabilir. Aslına, Rabbisine, mebde'ine, meadına çıkan yolu ancak onların ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz ta'limleriyle görebilir. Bâb-ı rızâ onların irşadlariyle bulunabilir. Hazret-i insan en büyük bir âyet-i İlâhîdir.

98 — Ve hüvelleziy enşeeküm min nefsin vâhıdetin femüstekarrün ve müstevde'un kad fessalnel'âyâti likavmin yefkahûne.

Sübhanehû Teâlâ sizi nasıl tasarruf eder? Sizi bir tek kişiden halkeden Kaadir ü Muktedir O'dur. Evet bir halden diğer hâle tebdîl eden, tahvîl eden O'dur. Sizin içün bir müstekarr, müstevda' ya'ni karar yeri, emânet olarak kalacak yer vardır. (Dünyada veya rahimde karar, âhıret istasyonu olan kabirde veya dâr-ı imtihân olan dünyada emânet olarak kalmak.)

Biz âyetlerimizi, (küfründe inad ve ısrâr edenler içün değil) bilen bir cemâat içün tafsîl etmişiz.

99 — Ve hüvelleziy enzele minessemâi mâen feahrecnâ bihî nebâte külli şey'in feahrecnâ minhü hadıren nuhricü minhü habben müterâkiben ve minennahli min tal'ıhâ kınvânün dâniyetün ve cennâtin min a'nâbin vezzeytûne verrummâne müştebihen ve ğayre müteşâbihin ünzurû ilâ semerihî izâ esmere ve yen'ıhi inne fiy zâliküm leâyâtin likavmin yü'minûne.

Ve yine O öyle bir Kaadir ü Mutlak olan Allah'tır ki Semâdan su indiren O'dur. (Toprakla onu izdivâc ettirdik), onunla her nebâtı çıkarttık. O nebattan (yeryüzünde) yeşillikler çıkardık. Ondan da birbirine yapışık daneleri, başakları çıkarırız. Ve hurma tomurcuklarından da el uzanacak kadar yakın aşağı sarkmış salkımlar olur. Ve daha türlü üzüm bağları, zeytin, nar ağaçları çıkarırız. Öyle bir halde ki biribirine hem benzer, hem benzemez. (Yaprakça benzer de lezzetçe benzemez.)

Ey zirve-i tevhıde çıkmak isteyenler, râh-ı hakîkate tâlib olanlar, Hak'ka muhâtab bulunanlar!

Onlar meyvalandıkları zaman meyvalarına ve nasıl yetiştiklerine (kaç devre değiştirdiklerine) ibretle bakın.

İmân eden bir cemâat içün bunlarda çok âyetler, ibretler vardır.

100 — Ve ce'alû lillâhi şürekâelcinne ve halekahüm ve harekû lehu beniyne ve benâtin biğayri ılmin sübhânehû ve te'âlâ ammâ yesıfûne.

Sun'unda bu kadar acâib gizleyen sâni'-ı kadîme, Alîm ü Hakîm olan Allah'a şerik koştular. Gafletlerinin nihayetinde kalarak, cehillerinin gayelerinde yüzerek Allahu Teâlâya, mutlaka şerikten münezzeh olan O Zât-ı A'lâya cinleri şerik koştular. (Hayır ve şer İlâhı diye şeyâtıyne taptılar.) Allah'a ibâdet eder gibi onlara ibâdet ettiler. Allah'ın emrine temessül eder gibi onların emirlerine temessül ettiler. Halbuki onları Allah halketti. Allah'a oğul ve kız isnâdı ile de yalan söylediler. Hiçbir bilgileri olmaksızın oğullar, kızlar uydurdular. Ehad, Vâhıd, Samed olan Zât-ı Zülcelâl, ehil ve veledden münezzehtir. O zâlimûn, müfritûn; bu gibi vasıflardan münezzeh, pek yüce olan Allah'a iftirâ ettiler.

101 — Bediy'ussemâvâti vel'ardı ennâ yekûnü lehu veledün velem tekün lehu sâhıbetün ve haleka külle şey'in ve hüve bikülli şey'in aliymün.

Semâvâtı, yeri maddesiz, modelsiz, müdetsiz yaradan O'dur. İlm-i ezelîsinden kudretiyle, hikmetiyle o ihrâc etmiştir, O izhâr etmiştir. Zevcesi yok, misli, misâli sebketmemiş, her şey'i de O yaratmış iken nereden O'nun çocuğu bulunur? Zât-ı Sübhânîsi sıfâtının tecelliyyâtından zâhir olan her şey'i bilir. Ondan hiçbir şey'in gizlenmesine de imkân yoktur.

(İnnallahe fâlikulhabbi...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٠٢﴾ لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ
الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٠٣﴾ قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ
فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ
﴿١٠٤﴾ وَكَذَٰلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١٠٥﴾ اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ
وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٦﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا
جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٧﴾ وَلَا
تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ
عِلْمٍ كَذَٰلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ
فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٨﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ
أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ
اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٩﴾
وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ
أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١٠﴾

102 — Zâlikümullahü rabbüküm lâilâhe illâ hüve hâliku külli şey'in fa'büdûhü ve hüve alâ külli şey'in vekiylün.

İşte bu sûretle nefsini vasfeden, kudret-i kâmilesi ile âlem-i kevni halkeden, mevcûdâtın meydâna gelmesine kendi nefsini illet kılan O, Rabbiniz olan Allahu Teâlâdır, ibâdete lâyık olan da O'dur. Ondan başka ilâh yoktur. Her şey'i yaradan O'dur. Binaen'aleyh dönünüz bütün umûrunuzu O'na tefvîz ediniz ve O'na ibâdet ediniz.

Nasıl O'na umûrunuzu tefvîz etmezsiniz? O Zât-ı Ecell-i A'lâ; zâtiyle, sıfâtiyle, esmâsiyle, âlem-i kevn-i fesadda her şey'e vekildir, nigâhbandır ve işleri gözedicidir. Bütün mevcûdâtı kudret, irâde, ihtiyar ve istiklâli ile istediği gibi tasarruf eden O'dur.

103 — Lâ tüdrikühül'ebsârü ve hüve yüdrikül'ebsâre ve hüvellâtıyfülhabiyrü.

Yukarıdaki âyetin beyânından sonra Cenâb-ı Hak akabinde hâdis olan ebsâr ile kendisinin ihâtadan tenzîhini beyân ederek (Lâ tüdrikühül'ebsâr) diye ferman buyuruyor. Gözler O'na yetişmez, O ise gözlere yetişir, gözleri olduğu gibi görür. O, lâtîfdir, habîrdir.

104 — Kad câeküm besâirü min rabbiküm femen ebsare felinefsihî ve men amiye fe'aleyhâ ve mâ ene aleyküm bihafiyzın.

Ey selâmet-i fıtriyye ile doğup da fıtratını ayak altına alıp, ma'bûd-u haktan udûl edip Resûl-i Hak'kı tekzîb eyleyenler!

Muhakkak size Rabbinizden kevâşif ve şevâhid-i nâişe ya'ni kalb gözüyle görülebilecek münebbihler, şâhidler, huccetler geldi.

İmdi, her kim onu görürse fâidesi kendi lehine olur. Her kim perdelenir de kör kalırsa vebâli ona âiddir.

Ben sizin üzerinize bekçi değilim. Ya'ni Allah, verdiği basîrete, gönderdiği besâire körlük eden sizin gibi nankör kâfirlerin, müşriklerin ef'âl-i ihtiyâriyyelerinde hafîz ve hâmîsi değildir, bil'akis rakîbidir. Yakında geleceği üzere gözlerini ve kalblerini çevirir.

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hak, Kur'an-ı Mübîn'de, tecellî-i Sübhânîsi ile tecellîsinde ârifînin gözlerini kendi nûr-u Sübhânîsi ve envâr-ı sıfâtı ile sürmelemiştir. Her kim basîret-i isti'dâdını oraya çevirecek olursa tariyk-ı rüşdü bulur. Tabiî bu felâh da onun nefsi içün olur. Her kim de nazar-ı isti'dâdını ve basîretini perdeler, âyât-ı İlâhîye arka çevirirse, tariyk-ı dalâle yol alır, kendi zulmetinin karanlığında hayât-ı ebedîsini, baht-ı sermedîsini nefs-i emmâresinin semeni kalîline satmış olur.

105 — Ve kezâlike nusarrifül'âyâti ve liyekulû dereste ve linübeyyinehu likavmin ya'lemûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Ve işte biz de böylece vahdâniyyetimize delâlet eden âyetleri tasrîf ederiz. Türlü türlü beyân eder, hakîkî vücuh ve suver-i muhtelifesi ile ifâde eder, i'cazkâr bir nizâm-ı bedi' ile halden hâle tevâli ettirir, şekilden şekile koyarız. Bir taraftan nurlar saçar gözlerden geçirir, basîretler açarız, diğer taraftan bunları lâyık olmayan gözlere göstermez, basîretleri bağlar, körlük ve zulmetler içinde bırakırız.

Bu tasrîf ve tasarrufu şu âkıbet ve hikmet içün yaparız ki: "Sen ders görmüşsün, çok okumuşsun, zîra bu âyetler ve Kur'an tahsîl ve tetebbua mütevakkıf birçok ulûm ve maarif ile alâkadardır, bir ümmî bunları bilemez ve bunlar vahy ile de olmaz. Binaen'aleyh sen kimsenin haberi olmadan gizlice ders almışsın.

Sen vahy ile değil, söylediklerini ehl-i Kitâb ile müzâkere etmişsin onlardan aldıklarını söylüyorsun. Senin okuduğun şeyler zamânı geçmiş, bugün içün hükmü kalmamış eski şeyler" desinler içün.

Hâsılı bunlardan birini söyleyerek hem Kur'an'ın ehemmiyetini ve senin bir ilm-i ledünnîye mazhariyyetini zımnen i'tirâf, hem de vahy ve nübüvveti inkâr ile küfr ü şirkte ısrâr etsinler. Buna mukabil biz de bu âyetlerin mazmununu bilecek olanlara, ilim şânından bulunanlara beyân ve tavzîh edelim.

(Hayret!.. Ba'zı kimseler Cenâb-ı Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'a, Levh-i Mahfuz elifbesi, Kalem-i A'lâ hâdimi olan O Şâh-ı Rüsule hâricte hoca aramaya kalkarlar. O'nu Cenâb-ı Hak'tan başka kim okutabilirdi?.. Habîb-i Kibriyâ'nın ümmîliğindeki hakîkî ma'nâ, her şey'in annesi, her şey'in masdarı olmasıdır.

Şân-ı Risâletinde ne güzel söylemişler:

Ey vücûd-i kâmilin esrâr-ı hikmet masdarı
Masdar-ı zâtın olan eşyâ sıfâtın mazharı
Mazharı her hikmetin sensin ki gilk-i kudretin
Safha-i eflâke nakşetmiş hutût-ı ahteri.
Ahterî mes'ud olan oldur ki tab'-ı pâkinin
Kabil-i feyz ola nutkundan safâ-i cevheri.

Ey olan mi'râcı burhan ulüvv-ü şan sana
Yere inmiş gökten istikbâl edip Kur'an sana.
Hıyn-i da'vâ-i nübüvvet müdde-i ilzâmına
Câhil iken el, senin ilmin yeter burhan sana.
Gilk-i hükmün çekti harf-i sâir-i edyâna hat
Hükmü isbât etti nefyi sâir-i edyan sana.
Bâki mu'cizler ne hâcet dîn-i hak isbâtına
Âlem içre mu'ciz-i bâkî yeter Fürkan sana.

Fuzûlî

106 — İttebı' mâ ûhıye ileyke min rabbike lâilâhe illâ hüve ve a'rıd anilmüşrikiyne.

İmdi Cenâb-ı Hak, Habîb-i edîbine esrâr-ı rubûbiyyetini veletâif-i muhabbetini beyân ediyor ve Cenâb-ı Ahmediyyetten gayrısı içün O'nu mütelaeya tâkat olmadığını, Habîb-i Ekremin kuvvet-i ezeliyye ve nusrat-ı ebediyye ile müeyyed olduğunu ferman buyuruyor.

Ey Zât-ı Ahadiyyetimi Cenâb-ı Ahmediyyetine feth ettiğim Resûl-i Zîşânım!

Rabbinden sana vahy olunan şey'e tâbi' ol. Rabbinin tecelliyyât-ı sıfâtiyyesi ve zâtiyyesi ile ifnâ-ı enâniyyet eyle. Tâ ki senin içün (Lâ ilâhe illâ hû) nun ma'nâsı tahakkuk etsin. Ondan başka bizâtihî kimsenin vücûdu olmadığı, ancak zâtı ile, sıfâtı ile, esmâsı ile istiklâl-i infirad O'na mahsus olduğu bilinsin. Tecelliyyât-ı zâtiyyem sana hâs olmuştur. Makam-ı müşrikînden i'râz et, onların sözlerine kıymet verme. Avâma tevhıdin zevkıni, havâsa vahdâniyyetin neş'esini, ahassülhavâsa da vahdetin tadını tattır.

107 — Velev şâallahü mâ eşrekû ve mâ ce'alnâke aleyhim hafiyzan ve mâ ente aleyhim bivekiylin.

Ey Peygamber-i Hak!

Kulları içün hâdî olan Allah onların şerik koşmamalarını dileseydi onlar da şerik koşmazlardı.

Habîbim!

Üzülme. Biz seni onlar üzerine bekçi yapmadık. O azgınları muhafaza husûsunu sana bırakmadık. Seni onlara vekîl-i umûmî de ta'yin etmedik. Bu hususta îmâna cebre me'mur değilsin. İman ni'metimi göster, tebliğ et geç.

Ey tâlib!

Bu âyet-i Sübhânî'nin zâhirindeki ma'nâsından ziyade enfüsündeki ma'nâsı zevk ile anlaşılır. Nazm-ı kerîmin diğer nazm-ı celillerle ma'nâsını idrâk edemeyenlerden ba'zıları cebriyyeye girerler, "Ne yapalım, Allah istememiş de müşrik olmuşuz, bizim ne suçumuz var?" derler.

Öyle değildir.

Cenâb-ı Hak bir def'a îmanda, ihtiyârı esas tutmuştur. Eğer öyle olmasaydı cebir olurdu. Yalnız ba'zı kullarını ihtiyâr ile değil, —ta'bir câiz ise— iltimas muamelesine tâbi' tutarak doğrudan doğruya, kul kendi seçmeksizin hidâyet ve saâdete nâil kılmıştır. Şekavete, şirk ü nifâk u küfre gelince, kul onu seçmiştir. İhtiyar olduğu içün, Allah'ta da buhul olmadığından dolayı onun seçtiği şey'i ona vermiştir. Yoksa hâşâ Cenâb-ı Hak hiçbir vakıt kulunun küfrüne ve şirkine râzı değildir. İkram-ı İlâhiyyeye hiç kimsenin müdahale hakkı yoktur.

108 — Ve lâ tesübbülleziyne yed'ûne min dûnillahi feyesübbullahe adven biğayri ılmin kezâlike zeyyennâ likülli ümmetin amelehüm sümme ilâ rabbihim merci'uhüm feyünebbiühüm bimâ kânû ya'melûne.

Ey mü'minler, muvahhıdler!

Doğmayan, doğurmayan, misli, şebîhi, nazîri, niddi bulunmayan, Ferd ü Samed, Vâhıd ü Ehad olan Allah'tan dönüp de cehilleri dolayısı ile, hamiyyet-i câhiliyye iktızâsı olarak başkasına tapanlara sövmeyiniz. Söverseniz onların Allah'a sövmesine sebeb olursunuz. Zîra onlar da nâdanlıkla, âkıbetini düşünmeksizin, meâlini bilmeksizin tecâvuzda bulunarak Allah'a söverler. Onun içün onların taptıklarına, yalvardıklarına küfretmeyiniz. Biz böyle her ümmetin ihtiyarlarına göre amelini ziynetlemişizdir. İster hak olsun, ister bâtıl olsun.

Ne güzel söylenmiştir:

"Âşık ma'şûku ile hursend-i cünûn
Mü'min verâ-i savmiasından memnûn
Kâfir put ü zünnârına meftûn
(Külli hızbin bimâ ledeyhim ferihûn.)"

Sonra nihayet onların hayır ve şer, îman ve küfrün mukabilini görmeleri ve şiddet-i nifak ile Habîb-i Ekreme yaptıkları istihzâların karşılıklarını bulmak içün rücu' edecekleri yalnız Rableridir. O zaman onlara yaptıklarının haberi verilir.

109 — Ve aksemû billâhi cehde eymânihim lein câethüm âyetün leyü'minünne bihâ kul innemel'âyâtü ındallahi ve mâ yüş'ırüküm ennehâ izâ câet lâ yü'minûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Onlar şiddet-i nifaklarından dolayı istihzâ ederek kendilerine istedikleri bir mu'cize geldiği takdirde sana ve bütün âyetlerine muhakkak ve muhakkak îmân edeceklerine dair olanca kuvvetleri ile Allah'a yemîn ettiler.

Habîbim!

Onların bu yalan yeminlerine karşı, mu'cizeler yalnız Allah'ın elindedir de.

O kâfirlerin îmanlarına tâlib olan mü'minlere de söyle ki: Onların istedikleri şekilde mu'cize gelse de îmân etmeyeceklerdir. O mü'minlerin bunun farkında olmadıklarını beyân et. Zîra o müşriklerin eylenerek bu aziz dînin aleyhinde bulunmaları dolayısı ile Allah kalblerini küfr ü nifâk ile mühürlemiştir.

Bu âyet-i celîlenin nüzûlü şu şekilde rivâyet edilir:

Eimme-i müşrikîn, sanâdîd-i Kureyş:

"Yâ Muhammed (Aleyhisselâm!) Sen bize Mûsâ'nın asâsını, İsâ'nın ölüleri diriltdiğini haber veriyorsun, sen de bize böyle bir mu'cize göster, Safa dağını altın yap, ölülerimizi dirilt, melekleri göster. Vallahi biz de îmân edeceğiz" diye kasem ettiler. Müslümanlar da "aman bunlar îmâna girecek" diye heves ettiler.

Resûl-i Zîşân Efendimiz hem rauf, hem de rahıymdir. Âlemlere rahmet olarak tenezzül etmiştir. Müşriklerin istediği mu'cizeyi Rabbinden niyâz etmiş olsalardı sebeb-i hilkat-i âlem ü âdem olan Zât-ı Muhammedîlerine Allahu Teâlâ esirgemeyip o tecellîyi verirdi. O Şâh-ı Rüsul'ün her mes'ûlü is'âf olur. Fakat merhamet-i Muhammedîsi müşriklerin bu teklîfini yaptırtmadı. Zîra onların teklifleri yapılmış olup da yine îmâna girmezlerse Peygamberlerine isyân eden sâir ümmetler gibi dünyada iken gadab-ı Sübhânîde mahvolacaklardı. İçlerinde tevbe edenler ve nesillerinden mü'min yetişenler olur diye bu teklifleri terk edildi.

Resûl-i Ekrem ve Hânedân-i Ehl-i Beyt-i Nübüvvet mahz-ı

rahmettir. Cenâb-ı Aliyyel-Mürtazâ'ya, Hazret-i Talha harbde ne şekilde cihâd ettiğini sordular. Hazret-i Ali: "Yedinci batında müslüman nesli olacak müşrike de kılınc vurmadım" cevâbını verdiler.

Sonra Şakk-ı Kamer hâdisesini gören müşrîklerden küfr ü inadları sebebiyle çok îmân etmeyenler vardı.

En mühim mes'ele, Zât-ı Muhammedînin bizâtihî mu'cize olduğunu göremeyen göze hangi mu'cize fayda verebilecekti?

Allah'ın sevmediğini Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm sevmez. Cenâb-ı Muhammed'in sevdiğini de Allah reddetmez.

110 — Ve nükallibü ef'idetehüm ve ebsârehüm kemâ lem yü'minû bihî evvele merretin ve nezerühüm fiy tuğyânihim ya'mehûne.

Hak'ka îmân etmemekte kibr ü inâd edenler nasıl îmân edebilirler? Hak'tan inhirâf ettiklerinden dolayı biz onların gönüllerini ve gözlerini çeviririz. Gönülleri bir tarafa, gözleri başka tarafa döner. Hayret ve tereddüd içinde kalırlar.*

Onlar ilk def'a (o göterdiğin mu'cizelere inanmadıkları gibi, yine kendi karîhalarınca istedikleri mu'cizelere öyle inanmazlar. Biz de) onları azgınlıklarında şaşkın şaşkın bırakırız. İlk def'a inanmadıklarına cezâ olarak da gözlerini, kalblerini Hak'tan bâtıla çeviririz. Şekler, şübheler içerisinde, kendi zulmetlerinin karanlığında bırakırız.

(Zâlikümullahü rabbüküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

---

* Sultân-ı Rüsul Efendimiz, "Yâ mukallibel kulûb sebbit kalbî" diye niyaz buyurmuşlardır.

وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَٰئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَىٰ وَحَشَرْنَا
عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ
وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ ﴿١١١﴾ وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ
عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ
زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا
يَفْتَرُونَ ﴿١١٢﴾ وَلِتَصْغَىٰ إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ ﴿١١٣﴾ أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا
وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ
الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١١٤﴾ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا
لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١١٥﴾ وَإِنْ تُطِعْ أَكْثَرَ
مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا
الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ
مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٧﴾ فَكُلُوا مِمَّا
ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾

111 — Ve lev ennenâ nezzelnâ ileyhimülmelâikete ve kellemehümülmevtâ ve haşernâ aleyhim külle şey'in kubülen mâ kânû liyü'minû illâ en yeşâallahü ve lâkinne ekserehüm yechelûne.

Şâyed din ile istihzâ eden onlara (istedikleri gibi) Melekleri indirsek, kabirlerden ölüleri çıkarıp onlarla konuştursaydık (ve ölüler de onlara vasıyyet etseler, îmânı tavsiye etselerdi) üzerlerine her şey'i toplayıp cem' de etse idik, Allah'ı ve bütün Melekleri kefîl olarak getiresin diye istedikleri mu'cizeyi dahi göstersek yine onlar Muhammed'e ve Kur'an'a îmân etmezler. Kalblerini kasvet kaplamıştır. Muktedir ü Hakîm olan Allah kalblerini mühürlemiştir. Allah'ın dilediklerinden başkaları îmâna gelecek değildir.

(Zîra dîni ve Hazret-i Muhammed'i istihzâ mevzuu ettiklerinden dolayı Allahu Teâlâ onların îmânını dilememiştir.) Sonra onların pek çokları da bu hususta câhildirler.

112 — Ve kezâlike ce'alnâ likülli nebiyyin adüvven şeyâtıynel'insi velcinni yûhıy ba'duhüm ilâ ba'dın zuhrüfelkavli ğurûren velev şâe rabbüke mâ fe'alûhü fezerhüm ve mâ yefterûne.

Ey Ekmelerrüsul!

İşte böylece ya'ni herkese amellerini tezyin ettiğimiz gibi, yâhut sana onları düşman kıldığımız gibi her Peygambere de ins ü cin şeytanlarını düşman kıldık. Muhabbet ve ülfeti veren Allah olduğu gibi, adâvet ve nefreti veren, dostu dost, düşmanı düşman yapan da Allah'tır.

İns ü Cin şeytanları her Peygambere düşman olagelmişlerdir. O şeytanlar birbirlerine gurur kasdı ile yaldızlı sözler telkîn ederler. Bâtılı öyle süslerle de konuşurlar ki sanki vahy nâzil oluyormuş gibi. Ve bu varlığı da kendilerinin zannederler. Rabbin mühlet vermese idi, (evet Rabbin dileseydi onlar bu işi işleyemezlerdi. Onlar helâke mahkûm olmuşlar, şirkin, nifâkın, zulmün içinde boğulmuşlardır.)

Resûl-i Zîşânım!
Onları iftirâ ettikleri küfürleri ile beraber bırak.

113 — Ve litasğâ ileyhi ef'idetülleziyne lâ yü'minûne bil'âhıreti ve liyerdavhü ve liyakterifû mâ hüm mukterifûne.

Onlar o yaptıklarını, o gurûru, o yaldızlı sözleri; âhırete inanmayanların kalbleri, yaldızlı telkinlere meyletmeleri (ve o telkin dolayısı ile Peygamber düşmanlığından hoşnûd olmaları), irtikâb ettikleri günahları işlemeleri kasdı ile telkin ederler.

114 — Efeğayrallahi ebteğıy hakemen ve hüvelleziy enzele ileykümülkitâbe müfassalen velleziyne âteynâhümülkitâbe ya'lemûne ennehu münezzelün min rabbike bilhakkı felâ tekûnenne minelmümteriyne.

Ey Ekmelerrüsul!
O inadcı, hakîkate cebhe almış olanlara söyle ki: Benimle sizin beyninizde tasarrufu muhkem, hükmünde müstakıl ve âdil olan Allah'tan gayrı hakem mi araştıralım? O Zât-ı Sübhânehû, Alîm ü Hakîm olan Allah Kur'an'ı size apaçık vâzıh sûrette inzâl etmiş ve hükmünü beyân etmişken ondan gayrı hâkim mi isteyelim?
Resûl-i Zîşânım!
Ezcümle kendilerine Kitab verdiğimiz o mükâbirûn u muanidûn, Kur'an-ı Mübîn'in Rabbin tarafından indirildiğini yakînen, hiç şübhesiz bilirler.
(Resûl-i Ekrem Hırâ Dağından (Lâilâhe illâllah) da'vâsını açıp Mekke'de da'vete başladığı zaman Yahudiler Kur'an-ı Mübîn'in Kitâb-ı İlâhî olduğunu i'tirâf ederlerdi ve da'vet Arablara mahsustur derlerdi. Vaktâ ki Medîne'de dîne da'vete başlandı, o zaman inâda başladılar.)
Ey Fahr-i Rüsul!
Artık onların bu Kitab hakkındaki ilimlerini şübhe edenlerden olma. (Ya'ni acaba bilmiyorlar mı diye şübhe etme.)

115 — Ve temmet kelimetü rabbike sıdkan ve adlen lâ mübeddile likelimâtihî ve hüvessemiy'ul'aliymü.

Ey Peygamber-i Hak!

Senin Rabbinin kelimesi, senin şân-ı risâletini beyân ve vahdâniyyet-i İlâhîyi ayân husûsunda sıdken ve adlen tamamlanmıştır, nihayete ermiştir. Gaye-i kusvâya bâlığ olmuştur. Ve senin zâtına hâs olan tecelliyyât-ı zâtiyye hiçbir Nebîye olmamıştır. Bütün Enbiyâya tevhıyd-i sıfat, tevhıyd-i ef'al ta'lîm edilmiş, tevhıyd-i zât ile zâhir olan ancak sen olmuşsundur. Buna binaendir ki (İnnelleziyne yübâyi'ûneke innemâ yübâyi'ûnellah) buyurulmuştur: "Onlar ki sana biat ettiler, ancak Allah'a bîat ettiler. Kim ki sana itâat etti Allah'a itâat etti. (Men reâni fekad reel hak) sözü sana burhân olmuştur. Zîra Şeytan seni temessül edemez. Sen mekârim-i ahlâkı itmâma gönderilmiş bir nâib-i Hak'sın. Seninle nübüvvete ve risâlete hıtam verilmiştir, vahy kapısı kapanmıştır. Onu tahvîl edebilecek hiçbir kimse yoktur. Herkesin sözünü işitir, bütün şuûnattaki tecelliyyâtı ilâ mâşâallah bilir, havl ü kuvvet yalnız Allah'ındır. Kazâ-i ezel tamâme erdikten, kimin küfr üzere kalacağı, kimin muhabbet üzere bulunacağı bilindikten sonra ahkâm-ı ezeliyyeyi bozmağa kimde kuvvet vardır?

116 — Ve in tütı' eksere men fiyl'ardı yudıllûke an sebiylillâhi in yettebi'ûne illezzanne ve in hüm illâ yahrüsûne.

Habîbim!

Eğer sen yeryüzünde (Allah'ın gadabına kendini siper eden rüesâya) itâat edecek olursan Allah yolunda seni hatâya düşürürler. Onların hükümleri ilme, delîl-i hakka değil ancak zann ü tevehhüme tâbi'dir. Ne i'tikadlarında yakîn ne de hükümlerinde isâbet vardır. Nefsânî takdirlerine göre hüküm verirler, yalan söylerler. Allah'ın, insanları kurtarmak içün Peygamber gönderdiğini, Kitab inzâl ettiğini inkâr ederler.

Ey tâlib!

Resûl-i Ekrem'e hıtâb eden bu âyet-i celîle doğrudan doğruya ümmete ta'limdir. Fahr-i âlemin, rüesâ-i müşrikiyne, Hak'ka cebhe almış zâlime tâbi' olmayacağı, Allah'tan başka hakem taleb etmeyeceği âşikârdır. Resûl-i Zîşâne bu şekilde hıtâb edilmesi bu hususlarda ümmetinin çok titiz olmasına işarettir. Zîra mertebe-i keşf ü şuhud ve Makam-ı Mahmûd'un sâhibi olan Zât-ı Muhammedînin elbette ve elbette Hak'kın gadabına kendisini siper edenlere tâbi' olmayacağı âşikârdır.

117 — İnne rabbeke hüve a'lemü men yedıllü an sebiylihî ve hüve a'lemü bilmühtediyne.

Ey Şâh-ı Rüsul!

Bâhusûs senin Rabbin ilm-i huzûru ile eshâb-ı tahmîni ve eshâb-ı taklîdi çok iyi bilir. Kendi yolundan sapanı, doğru yolu bulanları da a'lemdir.

118 — Fekülû mimmâ zükiresmullahi aleyhi in küntüm biâyâtihî mü'miniyne.

Ey mü'minler!

(Allahu Teâlâ helâl olan şeyleri, harâm olan şeyleri apaşikâr beyân eylemiştir. Şübûhata uğramaya lüzum yoktur. Helâl kapısı o kadar geniştir ki haram kapısını çalmaya ihtiyac yoktur.)

Hak'kın helâl kılmış olduğu şeyleri, ba'zı kimselerin nefislerinden çıkan uydurma kaidelerle, hükümler ile kendinize haram kılmayınız. Allah'ın âyetlerine inanırsanız sizin üzerinize mubah kıldığı hayvanlar kesilirken Allah'ın adı anılmış ise o şeyden yeyiniz.

Ey hakîkat yolcusu!

Nazım-ı kerîmin ma'nâ–i zâhirîsi böylece tahsîl olunduktan sonra ma'nâ-i enfüsîsini tahsîl edecek olursak: Hayvan boğazlandıktan sonra Hazret-i insanda hazm olup orada kuvvet olarak tecellî eder ve kendisi de Hazret-i insâna mâl olduğundan iktisâb-ı şeref eyler.

Rûhun gıdası da kelime-i tayyibedir. Söz candır. Fakat bu sözün ihlâs ile söylenmesi, riyâdan beri' bulunması, hak ile dolu olması şarttır. Ruh o sözden kuvvet aldıktan sonra o söz onu râh-ı dalâlete değil râh-ı hidâyete sevkeder.

(Ve lev ennenâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا
حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ
بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾ وَذَرُوا
ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ
بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢٠﴾ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ
عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ
لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢١﴾ أَوَمَنْ
كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي
النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا
كَذَٰلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾ وَكَذَٰلِكَ
جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ
إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢٣﴾ وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا
لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّىٰ نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ
حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ
عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

119 — Ve mâ leküm ellâ te'külû mimmâ zükiresmullahi aleyhi ve kad fassale leküm mâ harreme aleyküm illâ madturirtüm ileyhi ve inne kesiyren leyudıllûne biehvâihim biğayri ılmin inne rabbeke hüve a'lemü bilmu'tediyne.

Size hangi şey ârız oldu, ne oluyorsunuz da kesilirken Allah'ın ismi anılmış olan hayvanların etini yemek istemiyorsunuz? Cenâb-ı Hak harâm olan kısmını apaçık beyân etmiştir. Bu harâm olanlardan da nâçâr kalındığı vakit, şiddetli açlığı önlemeklik içün az bir kısmının yenmesine cevaz vermiştir. Fakat muhakkak ki nâsın birçoğu nefislerinin putlarına taparak, kendi hevâ ü arzularına tâbi' olup, hakîkate âid hiçbir bilgileri olmadığı halda dalâlet içinde boğularak gidiyorlar.

Ey Ekmelerrüsul!

Senin Rabbin, bâtıl reylerine, fâsid hevâlarına tâbi' olarak hudûdullahı tecâvuz edenleri çok iyi bilir.

(Ba'zı kimseler gûyâ rikkat ve şefkat, acâib bir tâat olmak üzere "biz can yakmayız, et yemeyiz" derler ve yemezler. Bu, ilimsiz bir i'tikaddır. Kâinat canla dolu değil midir? İçtiğimiz bir yudum suda aded manzûmesine girmeyecek kadar can vardır. O hayvanın, ism-i İlâhî ile zebh olunarak sûretteki hayâtının Hazret-i insan ile mülâkatından daha tatlı hayâtına nihayet veriliş şekli olabilir mi?

120 — Ve zerû zâhirel'ismi ve bâtınehu innelleziyne yeksibûnel'isme seyüczevne bimâ kânû yakterifûne.

Ey imân edenler!

İhlâs ve nedâmetle günahın gizlisini de âşikâresini de bırakın. Günahtan telezzüz edip ona meyledenler, günah kazananlar yok mu, âhıret gününde, kazandıklarından telezzüz ettikleri mikdar cezâ göreceklerdir.

121 — Ve lâ te'külû mimmâ lem yüzkerismullahi aleyhi ve

innehu lefiskun ve inneşşeyâtıyne leyûhûne ilâ evliyâihim liyücâdilûküm ve in eta'tümûhüm inneküm lemüşrikûne.

Zebhedilirken Allah'ın ismi anılmayan şeyden yemeyin. Zîra Allah'ı anmaksızın ondan yemek, daire-i tâatten çıkmak demektir. (Burada yalnız kesilenden değil bil'umum helâl kılınan yemek ve içmek husûsunda Hak'kın ismini anmadan yemeyin, içmeyin ma'nâlarını tahsîl edenler de olmuştur.)

Şeyâtıyn kendi dostlarına daima sizinle mücadele etmek içün ilkaatta bulunurlar. Bu emirlerin aksine olarak ismullah zikredileni yemeyin de edilmeyeni yeyin derler.

Siz Allah'ın gayrısına itâat ederseniz bâhusûs ma'sıyyete uyarsanız el'ıyâzü billâh muhakkak müşrik olursunuz.

122 — Evemen kâne meyden feahyeynâhü ve ce'alnâ lehu nûren yemşiy bihî fiynnâsi kemen meselühu fiyzzulümâti leyse bihâricin minhâ kezâlike züyyine likâfiriyne mâ kânû ya'melûne.

Ey mükellefler!

Ölü iken diriltttiğimiz, çeşit çeşit şirk ü dalâlin pençesinde küfr ü cehl ile ölmüş iken, ma'rifet ve îmanla hayat verdiğimiz insanlar içün yürümesi husûsunda bir nur vermişiz. Ya'ni Kur'an, din ve hikmet ışıkları ile yürüyen kimse ile, bittemsil karanlıklar içinde kalıp o zulmetten çıkamayacak olan kimse bir olur mu? Hidâyet nûru ile selâmette kalan ile kendi zulmetinin kesâfetinde bocalayan müsâvi olur mu?

Fakat kâfirlere amelleri böylece yaldızlı gösterilmektedir. (Onun içün nur ile zulmetin farkında değillerdir.)

Hulâsa, mü'mine îmânı nur ve ziynet olduğu gibi, kâfirlere de küfürleri ve amelleri ziynet olmuştur.

123 — Ve kezâlike ce'alnâ fiy külli karyetin ekâbire mücrimiyhâ liyemkürû fiyhâ ve mâ yemkürûne illâ bienfüsihim ve mâ yeş'urûne.

Nitekim Mekke'de olan ekâbir ve sanâdîd gibi mücrimleri her beldede böyle bir takım rüesâ-i ağniyâyı, oranın cebâbiresini günahkâr kıldık. Din ile, Peygamber ile istihzâ ettiler. Mü'minlere nazar-ı hakaretle baktılar. Her kasabada günahkârların büyüklerini birtakım ileri gelenlerinden, sûrette mevki' sâhiblerinden yaptık, mühlet verdik, zaman kazandırttık, türlü türlü mekr dokusunlar, hîlleler yapsınlar, zuafâ-i nâsı îmandan men'etsinler içün. Fakat hakîkatte onlar mekri kendilerine dokuyorlardı. Yalnız hîleyi kendilerine yapıyorlardı da farkında olmuyorlardı. Zîra onların mekirlerinin veballeri ancak kendi nefislerine dönecekti. Kasvetlerinin şiddetinden bunun farkında değildirler.

(Burada şunu arzedeyim ki; bir adam kâfir olur, dînen bu bir cürümdür. Fakat kâinâtı kâfir etmek isterse ve küfrünü kabûl ettirmek, aşılamak içün çeşit çeşit hîleler, mekirler hazırlarsa, bu cürüm ilk önceki yalnız kendi nefsinde kalan küfrün cürmü gibi değildir. İşte Rabbi Müteâl Hazretleri nazm-ı Kerîmde buna işâret ediyor ve bunların öyle yanıp yakılıp neticede yine adam olacaklarına imkân olmadığını beyân buyuruyor.

124 — Ve izâ câethüm âyetün kalû len nü'mine hattâ nü'tâ misle mâ ûtiye rüsülüllahi allahü a'lemü haysü yec'alü risâletehu seyüsıybülleziyne ecremû sağarün ındallahi ve azâbün şediydün bimâ kânû yemkürûne.

(Bu cins kâfirler nübüvvet kuvveti karşısında hasedlerinden çatladılar, cehillerinin gayelerinde, nifaklarının nihayetinde, kasvetlerinin şekaveti içinde boğuldular, ne diyeceklerini şaşırdılar.) Onları hidâyetle, sırât-ı müstakıyme sevkedebilecek bir âyet gelince şiddetli buğz ve inadlarından dolayı kat'iyyen tasdik etmeyiz, evveliyyen inanmayız, tâ ki Allah'ın Peygamberlerine verilen vahy gibi, bize de Cibrîl gelir vahy eder, ancak o vakit inanabiliriz yoksa asla inanamayız derler.

(Evet ba'zı sahte benliğine tapanlar "biz bir kudreti kabûl ederiz amma öyle Peygamber, Kitab falan tanımayız. Cibrîl gelmiş, vahy nâzil olmuş böyle şeylere inanmayız. Bunlara inana-

bilmemiz içün bize de gelsin bakalım. Hem sonra bize gelmesi daha lâyıktır; malımız var, câhımız, ilmimiz, fennimiz var. Biz nefsimizde bunu tecrübe etmedikçe hurâfe der geçeriz" derler.)

Habîbim! O muannidlere söyle:

Ne yapalım bu iş mala, câha, riyâsete bakmaz. Allah'ın elindedir, istediğini istediğine verir, istediğinden istediği vakit alır. Müdebbir ü hakîm olan Allah risâleti koyacağı yeri çok iyi bilir.

Ey Nâib-i Hak!

Mahzûn olma. Mücrim olanlara Allah yanında küçüklük ve yaptıkları mekir sebebiyle gayet şiddetli bir azab isâbet edecektir. Riyâsetlerine güvenip de sana cebhe alanlar, o gururlarının karşılığı olarak Allah yanında zilletle şiddetli azâba kavuşacaklardır.

Ey tâlib!

Nübüvvet kuvvetini, vahy tecellîsini kendi nefsimde görüp tecrübesini yapmadıkça inanmam demek epeyce bir zavallılıktır. Bırak nübüvveti, vahyi.. Birisi bir sahife yazıyı bir def'a okumakla veya iki kerre göz gezdirmekle hâfızasına alabilir, aynen verir, diğeri ise yirmi seferde hâfızasına alamaz. "Hayır efendim bir iki def'a okumakla kimse buna sâhib olamaz" denirse pek gülünç olur.

İşte nebîler de Hak'kın pek sevdiği ve pek seçtiği nâib-i Hakdırlar. Istıfâ kanun-u Sübhânîsine mazhar olmuşlardır. Hele Resûl-i Ekrem muhabbet-i İlâhiyyenin sûretidir. Bâhusûs Hazreti Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nübüvveti... "Kul in küntüm tühıbbûnellah..." fermân-ı Sübhânîsinde ne ince ma'nâlar gizlenmiştir.

(Ve mâ leküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

فَمَنْ يُّرِدِ اللّٰهُ اَنْ يَّهْدِيَهٗ يَشْرَحْ صَدْرَهٗ لِلْاِسْلَامِ ۚ وَمَنْ
يُّرِدْ اَنْ يُّضِلَّهٗ يَجْعَلْ صَدْرَهٗ ضَيِّقًا حَرَجًا كَاَنَّمَا يَصَّعَّدُ
فِي السَّمَاۤءِ ۭ كَذٰلِكَ يَجْعَلُ اللّٰهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ
﴿١٢٥﴾ وَهٰذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيْمًا ۭ قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ
يَّذَّكَّرُوْنَ ﴿١٢٦﴾ لَهُمْ دَارُ السَّلٰمِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوْا
يَعْمَلُوْنَ ﴿١٢٧﴾ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيْعًا ۚ يٰمَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ
مِّنَ الْاِنْسِ ۚ وَقَالَ اَوْلِيٰۤؤُهُمْ مِّنَ الْاِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا
بِبَعْضٍ وَّبَلَغْنَاۤ اَجَلَنَا الَّذِيْۤ اَجَّلْتَ لَنَا ۭ قَالَ النَّارُ مَثْوٰىكُمْ
خٰلِدِيْنَ فِيْهَاۤ اِلَّا مَا شَاۤءَ اللّٰهُ ۭ اِنَّ رَبَّكَ حَكِيْمٌ عَلِيْمٌ ﴿١٢٨﴾
وَكَذٰلِكَ نُوَلِّيْ بَعْضَ الظّٰلِمِيْنَ بَعْضًا بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ۧ
﴿١٢٩﴾ يٰمَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اَلَمْ يَاْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّوْنَ
عَلَيْكُمْ اٰيٰتِيْ وَيُنْذِرُوْنَكُمْ لِقَاۤءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا ۭ قَالُوْا
شَهِدْنَا عَلٰۤى اَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوْا
عَلٰۤى اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوْا كٰفِرِيْنَ ﴿١٣٠﴾ ذٰلِكَ اَنْ لَّمْ يَكُنْ
رَّبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرٰى بِظُلْمٍ وَّاَهْلُهَا غٰفِلُوْنَ ﴿١٣١﴾

125 — Femen yüridillâhü en yehdiyehu yeşrah sadrehu lil'islâmi ve men yürid en yudıllehu yec'al sadrehu dayyikan harecen keennemâ yassa'adü fiyssemâ'i kezâlike yec'alullahürricse alelleziyne lâ yü'minûne.

Her emrine galib ve hâdi olan Cenâb-ı Hak bir kimseye hidâyeti murâd ederse, (tevhıydindeki zevkı tattırmak isterse) sadrını İslâm içün fetheder, kalbini nurlandırır. O kalb, nazargâh-ı cenâb-ı Sübhânî olup, bu teslimiyyetin neticesinde o kalb Arş-ı Rahmân olur.

Her kim de kahr-ı celâline istihkak kesbetmiş de onu yolundan şaşırtmak isterse göğsünü (kasavetle) o kadar sıkar ki sanki zorla semâya çıkıyormuş gibi, (ya'ni Hak'kı kabûl etmemek içün göğe çıkmak ister gibi) darlaşmış, bunalmış, sıkılmış bir hâle koyar. İşte Cenâb-ı Hak îmân etmeyenlere böyle azab verir.

126 — Ve hâzâ sırâtu rabbike müstekıymen kad fassalnel'âyâti likavmin yezzekkerûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Ma'rifet ve îman yolu içün sana nâzil olan bu Kur'an-ı Mübîn, Rabbinin, asla i'vicacı bulunmayan, tevhıyd-i zâtîye iysâl eden dosdoğru bir yoludur. Tevhıd ve İslâm, Rabbinin eğilmeyen, bükülmeyen caddesidir. Hak'kın celâli ve cemâli, sâlike karşı o caddede açılır. Sana inzâl ettiğimiz vahdâniyyet-i zâtiyyemize delâlet eden âyâtımızı tezekkür edenlere tafsîl eylemişizdir.

127 — Lehüm dârüsselâmi ınde rabbihim ve hüve veliyyühüm bimâ kânû ya'melûne.

Onlar içün ya'ni tezekkür edenler, nasîhat kabûl edenler, Allah'ın emirlerini hem kabûl ve hem de tahsîn edenler içün Rablerinin indinde selâmet sarayı denilen Cennet vardır.

Cenâb-ı Hak, amellerini, niyyetlerini kendi rızâsı dahilinde işlediklerinden dolayı onların velîsi, veliyyül'emri, dostu, muıynidir.

128 — Ve yevme yahşürühüm cemiy'an yâ ma'şerelcinni kadisteksertüm minel'insi ve kale evliyâühüm minel'insi rabbenestemte'a ba'dunâ biba'dın ve belağnâ ecelenelleziy eccelte lenâ kalennârü mesvâküm hâlidiyne fiyhâ illâ mâ şâallahü inne rabbeke hakiymün aliymün:

Habîb-i Ekremim! Beyân et:

Allah'ın, onların hepsini toplayacağı bir gün var. Münâdîler sakaleyne nidâ edecek:

Yâ ma'şerel cin!*

Ey Şeytan cemâati!

Türlü türlü fitnelerle, maâsîye, mehâlike sevkederek, emirlerin, nehiylerin haricine çıkartarak, şehvetleri, nefisleri üzerinde sûrî, geçici telezzüzâtı te'mîn ederek dalâlette bıraktığınız insanlardan etbâ'ınızı çoğalttınızdı diyecekler.

O cin ma'şerinin insandan olan dostları mütezellil, mütehassir bir vaz'ıyyette diyecekler ki:

Ey bize türlü türlü lûtf u keremi ile tecelli eden Rabbimiz!

Biz onların iğvââtına kapıldık, tâbi' olduk, cem'iyyetlerine girdik, sana küfr ettik. İşte bugün de hak zâhir oldu, bâtıl battı. Onlarla aramızda geçen şeyleri bugün ikrâr ediyoruz. Senin emrettiğinin hılâfına, Resûl-i Zîşânın sünnetine aykırı olarak onlara uyduk. Tâbi ile metbu' birbirinden menfaat gördü. Fakat şimdi de çattık. Bizim içün mukarrer kıldığın va'dimize eriştik. İşte dirildik, huzûr-u Bârîne hâib ü hâsir olarak çıktık.

Cenâb-ı Hak da izz ü celâli ile tecellî ederek:

Dâr-ı ibtilâ inkıraz buldu. Hidâyet tedâriki zamanı geçti. Tâbi'inizin de metbu'unuzun da yeri hazırlandı. Ateş sizin yurdunuzdur. İlâ mâşâallah orada kalın, buyuracak.

Ey Ekmelerrüsul!

Rabbin, mikdâr-ı cezâyı ta'yinde hem alîm, hem hakîmdir.

---

* Gizli teşkîlât ve sinsi telkînât ile kalblerden insanlığı çalmaya çalışan, insanı Hak'tan uzaklaştırmaya uğraşan, dalâlet îcâd eden câmia.

129 — Ve kezâlike nüvelliy ba'dazzâlimiyne ba'dan bimâ kânû yeksibûne.

Böylece biz zâlimleri kazandıkları kazançları, i'tiyâd ettikleri kisbleri ve tenâsübleri sebebiyle, halleri, vicdanları, gayeleri bir olmaları hasebiyle birbirlerine dost yaparız, beraber haşrederiz, azabda beraber tutarız.

(Evet kisbleri, âdetleri biribirlerine benzeyenler biribirlerini görmeseler bile uzaktan uzağa biribirlerine dost olurlar. Yekdiğerinin müdâfaa ve mes'ûliyyetine iştirâk ederler. Biribirlerinin zulümlerinden gururlanırlar. İns ü Cin'den zâlimler, haksızlar da kisbde müşâreket ve mücânesetlerinden dolayı yekdiğerini ma'zur göstermek isterken haşr günü i'tirâf-ı cürmde ve mes'ûliyyet ü cezâda biribirlerine iştirak ederek hem kendi cürmlerini ikrar, hem dostları aleyhine şehâdet eylerler ki ilm-i hikmet-i İlâhiyyede bu bir kaidedir.

Ehl-i şekavet biribiriyle daha çabuk anlaşır. Nefsin hükmü daha sârîdir, kötülüğün sirâyeti iyiliğin sirâyetinden daha seri'dir. Yıkım, yapmadan daha kolaydır.)

130 — Yâ ma'şerelcinni vel'insi elem ye'tiküm rüsülün minküm yekussûne aleyküm âyâtiy ve yünzirûne küm likae yevmiküm hâzâ kalû şehidnâ alâ enfüsinâ ve ğarrethümülhayâtüddünya ve şehidû alâ enfüsihim ennehüm kânû kâfiriyne.

(Akıl, ahlâkın ve ma'nânın daire-i terbiyesinde olmazsa nefse uşak olur. Asâ-i hakîkat olmak üzere insana ihsân edilmiş iken isyâna inkılâb eder ve medâr-ı teklif olarak Kudret tarafından insana bahşedilmiştir. Râh-ı ma'rifette Allah'ın pek sevdiği ve seçtiği esrâr-ı zâtiyyesine âgâh ve sıfât-ı İlâhiyyesine lâyık olan, kendine nâib kıldığı Hazret-i insanlarla –ki onlara Peygamber derler– teklif ve tebliğ edilmiştir. Onun içün Cenâb-ı Hak:)

Ey Cinn ü İns ma'şeri!

Ey gizli ve açık Şeytanlarla tebaalarından müteşekkil olan cemâat-i sakaleyn!

Size sizden Resuller gelmedi mi? Kemâlât-ı evsâfımı, ef'âlimi ve vahdâniyyet-i Sübhânîmi beyân edip sizi da'vet etmedi mi? Size âyetlerimizi haber verdiler. Yevm-i Kıyâmet ve cezâ gününe kavuşmanız ile korkutur içinizden Resuller gelmedi mi? buyuruyor.

Onlar cevaben:

Kendimiz aleyhine şâhid olduk, muztar ve zelîl bir vaz'ıyyette nefislerimizin günahını i'tirâf ettik, derler. Ve türlü türlü cürümlerini, isyanlarını önlerinde görerek her çeşit azâba ve ikaba istihkak kesbettiklerini söylerler. İşte bizi dünya diriliği aldattı da içimizden çıkan Peygamberlerle istihzâ ettik, yalan, Allah öyle bir şey indirmedi, göndermedi dedik.

O alçak hayat neticede kendi aleyhlerine kâfir, zâlim olduklarına şehâdet ettirdi.

131 — Zâlike en lem yekün rabbüke mühlikelkurâ bizulmin ve ehlühâ ğâfilune.

(Cenâb-ı Hak, tenbih etmeden, irşâd edici mürşid göndermeden isyân edenleri helâk etmiyor.)

İşte Peygamber göndermek husûsu, bir karyenin ahâlisini Allah'ın emirlerinden, nehiylerinden gafil iken yapmış oldukları zulümlerinden dolayı onları helâk etmemesi içündür.

(Femen yüridillahü...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا ۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ
عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٢﴾ وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ ۚ
إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ
كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ آخَرِينَ ﴿١٣٣﴾ إِنَّ مَا تُوعَدُونَ
لَآتٍ ۖ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٤﴾ قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا
عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ ۖ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۙ
مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ ۗ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ
﴿١٣٥﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ
نَصِيبًا فَقَالُوا هَٰذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَٰذَا لِشُرَكَائِنَا ۖ
فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ ۖ
وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَىٰ شُرَكَائِهِمْ ۗ سَاءَ
مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٦﴾ وَكَذَٰلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاؤُهُمْ
لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ ۖ وَلَوْ شَاءَ
اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ ۖ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٧﴾

132 — Ve likûllin derecâtün mimmâ amilû ve mâ rabbüke biğâfilin ammâ ya'melûne.

Habîbim!

Şunu bil ve sana tâbi' olanlara anlat ki: Eshâb-ı tekâlifin her biri içün işlediklerinden dolayı Alîm ü Hakîm olan Allah'ın yanında yakınlık ve uzaklık dereceleri, ya'ni türlü türlü mertebeler vardır. Bütün kullarının zamâir ve hafâyâsına muttali' olan Allah, onların sâlih ve fâsid amellerinden gafil değildir.

133 — Ve rabbükelğaniyyü zürrahmeti in yeşe' yüzhibküm ve yestahlif min ba'dıküm mâ yeşâü kemâ enşeeküm min zürriyeti kavmin âhariyne.

Bütün hâlin nef'i onlara âiddir. Rabbin, onların sâlih ve fâsid amellerinden, her şeyden müstağnîdir. O ancak rahmet sâhibidir, ganîdir. Rahmeti sebebiyle teklifte bulunmuştur, Peygamber göndermiştir, Kitab göndermiştir. İrtikâb ettikleri günahlardan tevbe etmeleri içün mühlet vermiştir. Yoksa dileseydi, ey hukuk-ı İlâhîyi unutan nâs! Sizi giderir, def'eder, sizden sonra dilediğinizi yerinize getirir. Nitekim sizi karnen ba'de karnin, batnen ba'de batnin başka bir cemâatin zürriyyetinden peydâ etmiştir.

134 — İnnemâ tû'adûne leâtin ve mâ entüm bimu'ciziyne.

Ey mükellefler!

Size edilen va'd ü vaîd muhakkak başınıza gelecektir. Siz onu âciz kılamazsınız, önüne geçemezsiniz. Ona tâkat ve kuvvetiniz yoktur.

135 — Kul yâ kavmi'melû alâ mekânetiküm inniy âmilün fesevfe ta'lemûne men tekûnü lehu âkıbetüddâri innehu lâ yüflihuzzâlimûne.

Merhamet yoluyla onlara söyle: Gücünüz yettiği, elinizden geldiği kadar düşmanlık yapın, meâsîde yürüyün. Ben de tâkatim yettiği kadar me'mûr olduğum vazifemi böyle yapacağım. Yakında dâr-ı âhırette sizinle bizim aramızdaki perde kalkacaktır. O vakit hayırlı âkıbetin kimin olacağını bileceksiniz. Dünya evinin sonu kimin olacağını göreceksiniz. Hudûdullahın hâricine çıkanlar, bâtıl hüviyyetlere tâbi' olanlar içün felâh yoktur. Şu muhakkak ki zâlimler felâh bulmazlar.

136 — Ve ce'alû lillâhi mimmâ zeree minelharsi vel'en'âmi nasıyben fekalû hâzâ lillâhi biza'mihim ve hâzâ lişürekâinâ femâ kâne lişürekâihim felâ yesılü ilallahi vemâ kâne lillâhi fehüve yesılü ilâ şürekâihim sâe mâ yahkümûne.

Elmalı'lı Hamdi Efendi merhûm'un bu âyet-i kerîmeden tahsil ettikleri ma'nâyı aynen yazıyorum:

"Müşrikler diğer zulümlerinden başka bir de tuttular, Allah'a halkettiği şeylerden hars ü en'amdan —hâsılat ve hayvanattan— bir hıssa ta'yin ettiler. Buna mukabil bir hıssa da uydurdukları şeriklere ayırdılar da zu'mlarınca şu Allah'ın şu da şeriklerimizin dediler. Fakat şeriklerine aid olan Allah'a vâsıl olmaz, Allah uğruna sarfedilmez, Allah'a aid olan ise şeriklerine vâsıl olur, onlar uğruna sarfedilir. Binaenaleyh binnetice hiçbirinin hayrı olmaz, hepsi hebâ olur gider. Bunların hükümleri ne fena hükümdür!.. Allah'ın halkına başkalarını teşrik etmek, Allah için dediklerinde de Allah'ın şer'ini değil, kendi zu'mlarını esas ittihaz eylemek ve sonra uydurup, uydukları şeriklerini Allah'a tercih edip binnetice Allah için hiçbir şey yapmamış olmak ve Allah'ın yarattığı ve kendilerine nasib ettiği mal ü menali bu suretle boş boşuna sarf ü istihlâk edip hiçbir hayır kazanmamak ne cahilâne, ne zâlimâne, ne bedbahtâne bir hükümdür, ne büyük husrandır.

Rivayet olunduğuna göre Arab müşrikleri ekip biçtikleri harsten ve yetiştirdikleri deve, sığır, koyun, keçi, hayvanattan ba'zı şeyleri kendi fikirlerince Allah için, ba'zı şeyleri de diğer

İlâhları namına ta'yin eder, ayırırlar ve bir şahsın varidatından böyle iki nevi' masraf çıkardı. Allah için dediklerini müsafire ve fukaraya, diğer ilâhları için ayırdıklarını da onların müsafirlerine ve huzurlarında yapılaca âyine, kesilecek kurbanları hademe ücreti ve sâireye sarfederler idi. Sonra bakarlar Allah için diye ayırdıkları iyi çıkar neşv ü nema bulursa dönerler onu ilâhlarına tahsis ederler. Fakat ilâhları için ayırdıkları iyi çıkarsa onu onlar namına bırakırlar. "Allah ganidir, bunlar fakirdir" derler. Ve bu suretle ilâhlarını Allah'a tercih ederler ve Allah için ayırdıklarını onlara sarfederler, fakat onlar için ayırdıklarını Allah için sarfetmezlerdi ki işte bu âyetlerle Arab müşriklerinin akl ü fikir kabul etmez cehalet ü dalâletlerine, hayatı iktisadiye ve içtimaiyelerindeki perişanlıklara müteallik ba'zı fenalıkları beyân olunurken evvelâ bu âyet ile bu âdet ve mezhebe işaret olunarak bunun amelî noktai nazardan bütün seyyiatın umdesi ve sebeb-i aslîsi olduğu gösterilmiştir. Maamafih âyetin suret-i ifadesi iyice mülâhaza edildiği zaman anlaşılır ki bu yalnız Arab müşriklerinin bu âdet ve mezhebini tasvir değil, alel'umum müşrikliğin amelî noktai nazarından milletleri nasıl masarif-i biyhudeye giriftar ve nasıl bir maraz-ı iktisadiye duçar edip dinî, dünyevî perişanlıklarla âkıbet husrana sürüklediğini göstermektedir. Burada iman ile şirki, evvelâ biri itikadî biri amelî olmak üzere iki noktai nazarla mülâhaza etmelidir. Evvelâ, i'tikadî noktai nazardan bir mü'min ü muvahhid Allah'tan başka hakem ve Allah'ın hükmünden başka hüküm tanımadığı için bütün a'mâl ü harekâtında yalnız o noktai nazarla hareket etmek ve binaenaleyh kâr u kisbinde Allah'tan başkasının hükmü namına bir kazanç sevdasında bulunmayacağı gibi Allah'tan başkasının hükmü namına bir masraf da yapmamak ve ne sarfederse yalnız hakk u adl olan hükmullah namına ve yalnız kanun-u İlâhîye tevfikan bir masraf ihtiyar etmek iktiza eder. Ve böyle olan masrafların da hepsi âkıbet i'tibarile mahz-ı hayr ve müfid olur. İ'tikadî noktai nazardan böyle olan bir mü'min muvahhid bu iman ve i'tikadını amelî noktai nazardan da böyle tatbik edebilirse i'tikaden ve amelen mü'mini tam, bir müslimi kâmil olur. Ve "âkıbetüddâr" onun,

i'tikad ve amelde bulunanların olur. Bu i'tikadını ameliyatta tatbik edemezse o zaman da i'tikaden mü'min olmakla beraber amelen bir müşrik vaziyetinde bulunur ve fâsık olur. Ve bundan dolayıdır ki velev bizzarure olsun müşriklerin tahtı tâbiiyyetinde kalıp hükümlerine ve amellerine itâat ve iştirâk etmek mecburiyetinde bulunanlar i'tikadî veya amelî şirke sürüklenmekten hâli kalamazlar. Kalben i'tikaden muhalefetle beraber muvafakati ameliyye şirki amelîyi, kalben rıza ise şirk-i i'tikadîyi istilzam eyleyeceğinden bâlâda (Ve in eta'tümûhüm inneküm le müşrikûn) buyurulmuş idi. Hâsılı tevhidin ilk neticei ameliyyesi her yaptığı masrafı yalnız Allah için yaptıran bir iktisadî ameldir. Şirke gelince: İ'tikadî noktai nazardan şirk, Allah'tan gayri gizli veya açık perestiş edecek, ma'bud, hükmüne ittiba' edilecek hakem tanımak demek olduğu için bir müşrik harekâtında ba'zen Allah'ı dahi hesaba katmak hiss ü ihtiyacından vareste kalamamakla beraber ekseriya kendisine daha yakından müessir farzettiği diğer ma'budları, şerikleri namına yürür, ve bunun için kazancında hükmi Hakka muhalif emeller ta'kîb ettiği gibi sarfiyatında da muzır, haksız ve biyhude olarak o ma'budları namına birtakım vergilere ve masraflara mahkûm olur. Ve artık onun büdcesinde iki masraf vardır. Birisi vücudi Hakkın vücubi zatîsine binaen sırf kendi şahsî duygusu ile ihtiyac hisseylediği cüz'î bir hak ve hayır masrafı, birisi de hükmi şirkin tahmil ettiği biyhude, hevaî, hayırsız istihlâki mahz olan masraftır ki memleketleri yıkan, milletleri ezip harab eden hayatî ve ahlâkî buhranların, içtimaî ızdırapların en mühim sebeblerinden biri olan buhran ve sefalet-i iktisadiyenin sebebi bilhassa bu masraftır. Bu, o masraftır ki hiçbiri Allah için olmaz boşuna istihlâkten, soyulmaktan başka hiçbir şey ifade etmez. Bil'akis Allah için ayrılan kazançları da kendine çeker. Sarfına veya hüsni sarfına mani' olur. Ve artık bu halde bulunanların hiçbir hayırları olmaz. Bütün amelleri ve bütün kazançları şeytanlar uğruna hebâen mensûrâ telef olur gider."

137 — Ve kezâlike zeyyene likesiyrin minelmüşrikiyne katle

evlâdihim şürekâühüm liyürdûhüm ve liyelbisû aleyhim diynehüm velev şâallahü mâ fe'alûhü fezerhüm ve mâ yefterûne.

"Ve böyle iki nevi' masrafa sevkedip Allah için ayrılanı da şirk uğruna sarf ettirerek felâket-i iktisadiyeyi arttırmak ve buna sebeb veren çirkin ahkâmı şirki süsleyip hoş göstermek suretiledir ki o taptıkları ve namlarına masraflar yaptıkları şerikleri, o İns ü Cin şeytanları müşriklerin çoğuna evlâdlarını katletmeyi tezyin etti ve hoş gösterdi. Kazandıklarını çektiler, zaruretlere giriftar ettiler, akıllarını, fikirlerini, hislerini tevehhümat ile ifsad eylediler, haşyet-i imlâk, ya'ni züğürtlük korkusu ve birtakım ilcaat-ı bâtıla ile yetişmiş evlâdını öldürmeyi, putlara kurban etmeyi, kızlarını diri diri mezarlara gömmeyi, iskatı cenin etmeyi ve bu suretle kendi nesillerini kendilerine kırdırmayı bir iktisad, bir akıl, bir namus, bir din işi gibi iyi bir şey diye telkin eylediler. Ve bu tezyini o şürekâ iki maksad için yaptılar: Müşrikleri helâk etmek için ve dinlerini telbis eylemek için –ki murad Hz. İbrahim ve İsmail'den mevrus olan dinleridir. Ve fakat Rabbin dilemiş olsaydı bu tezyini veya bu katli yapamazlardı. (Allah'a iftira etmeleri dolayısıyla onların hidayetlerini dilememiştir.) Ve demek ki Rabbin onların dünya ve âhıret helâklerini murad etmiştir. Binaenaleyh sen onları uydurdukları iftiralarına bırak. Bırak ki helâk olsunlar."

(Ve liküllin derecâtün...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَقَالُوا هَٰذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْثٌ حِجْرٌ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ
بِزَعْمِهِمْ وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ
اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ ﴿١٣٨﴾ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَٰذِهِ الْأَنْعَامِ
خَالِصَةٌ لِذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَىٰ أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُنْ مَيْتَةً
فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ
عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا
بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ
قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ
جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ
مُخْتَلِفًا أُكُلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا
وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ
حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾ وَمِنَ
الْأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا
تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٤٢﴾

138 — Ve kalû hâzihî en'âmün ve harsün hıcrün lâ yat'amühâ illâ men neşâü biza'mihim ve en'âmün hurrimet zuhûrühâ ve en'âmün lâ yezkürûnesmallahi aleyheftirâen aleyhi seyecziyhim bimâ kânû yefterûne.

Kezâ onlar zu'mlarına göre bu hayvânât-ı ehliye, develer, sığırlar, koyunlar, ekinler haramdır. Onları ancak dilediğimiz kimselerden başkaları yiyemez, yalnız putlarımıza hizmet edenler yiyecektir dediler. İşte bunların bu sözleri huccetsiz, esassız, kendi zanlarına göre kararlardır. Fâsid hüviyyetlerinin, bâtıl reylerinden çıkmış birtakım iftiralardır. Birtakım hayvanların sırtları da haramdır dediler. Ya'ni onlara binmeyi, yük yükletmeyi haram ettiler. Birtakım hayvanları da boğazlarlarken Hakkın ismini zikretmezler, sanemlerinin isimlerini zikrederler. Böylece Allah'a iftira ederler. Müntakım ü Gayyûr olan Allah işte bu iftirâları sebebiyle onların cezalarını verecektir.

139 — Ve kalû mâ fiy bütûni hâzihil'en'âmi hâlisatün lizükûrinâ ve muharremün alâ ezvâcina ve in yekün meyteten fehüm fiyhi şürekâ'ü seyecziyhim vasfehüm innehu hakiymün aliymün.

Onların Kitâbullaha iftirâlarından biri de budur ki; davarların karnındakiler eğer canlı doğarsa erkeklerimize mahsustur, kadınlarımız yiyemez, onlara haram kılınmıştır. Şâyed ölü doğarsa erkekler de, kadınlar da müştereken yiyebilirler dediler.

Cenâb-ı Hak bu vasf ü tafsillerinden, bu şekilde iftirâlarından dolayı onlara cezânın en çirkinini verecektir. Bu müfterilere ceza mikdârını ve keyfiyyetini ta'yinde Allah hakîmdir, alîmdir.

140 — Kad hasirelleziyne katelû evlâdehüm sefehen biğayri ılmin ve harremû mâ rezekahümullahüftirâen alellahi kad dallû ve mâ kânû mühtediyne.

Cehil yüzünden ahmaklık, nâdanlık ederek (sanki Kudretle

azamet yarışına kalkarak, O'na cebhe alarak) çocuklarını öldürenler, diri diri toprağa gömenler, Allah'ın rezzak olduğunu yakînen bilmeyenler; bir kısmı kız çocuğu şin teşkil eder diye sahte onurlarından imha edenler, bir kısmı da fakr u zarûret basar* korkusuyla öldürenler, Allah'ın merzuk kıldığı şey'i iftirâ ederek haram kılanlar, celâlime kasem ederim ki, husrandadırlar. Bunu irtikâb etmek sebebiyle tarîk-ı Hak'dan sapmışlardır. Asla refâha, hidâyete kavuşamazlar. Tevhıdden ayrılmışlardır, doğru yolu da bulamamışlardır.

141 — Ve hüvelleziy enşee cennâtin ma'rûşâtin ve ğayre ma'rûşâtin vennahle vezzer'a muhtelifen ükülühu vezzeytûne verrummâne müteşâbihen ve ğayre müteşâbihin külû min semerihî izâ esmere ve âtû hakkahu yevme hasâdihî ve lâ tüsrifû innehu lâ yühıbbülmüsrifiyne.

Ey müsrif câhiller!

Nasıl Hak yolundan saparsınız? Bu sahne-i şuhudda umûr u maâşınız içün kerem ü lûtfu ile ma'ruş ve gayr-ı ma'ruş cennetler, Arzın yüksek yerlerinde hadîkalar, çardaklı çardaksız, köşklü köşksüz bağlar, hurmalıklar, ekinler, her birinin yemişleri muhtelif, müteşâbih ve gayr-ı müteşâbih, zeytunlar, nar ağaçlarını inşa eden O'dur. Binaen'aleyh her biri meyva verdiği vakit meyvalarından yeyin. Ve ahkâmda nasıl farz olmuşsa o vech-i mefrûz üzere Allah'ın hissesini de ayırın, muhtac olanlara min-

---

* Muhadderât-ı İslâmiyyeden bir hanım birçok evlâd doğurmuş, tekrar hâmile kaldığı vakit efendisi: "Elimiz çok dar, maîşet müzâyakası içindeyiz, bu karnındaki çocuğu dünyaya getirmeden bir çâresine baksak" diye çocuğun imhâsı husûsunda o muhterem İslâm annesine ısrâr ettiği vakit, hanım cevâben: "Ben senin hakkında Allah'ın zâtına îmân ettiği gibi, esmâsına, sıfâtına da îmân etmiş mü'min bir eşim var diye düşünmüştüm. Kupkuru memelerime süt veren Allah, çocuğun dişlerini yapmazdan evvel o dişlerle onun keseceği rızkını hazırlamıştır. O öyle bir rezzaktır! Benim îmânım böylecedir. Siz de gafleti terk ederek bu şekilde îmân etmezseniz râbıta-i zevciyyede sarsıntı olacağı muhakkaktır" demiş ve kocasını râh-ı hidâyete çıkarmıştır.

netsiz, külfetsiz verin. (Sonra) israf da etmeyin. (Ya'ni bu yemiş olduğunuz ekinlerden, meyvalardan hâsıl olan kuvveti yerli yerine sarfedin. Gözün nûru kuvvetlendiği vakit Hak'kı görmeğe, işitme kuvvetini aldığı vakit Hak'kı işitmeğe, bilek kuvvetlendiği vakit zâlimin zulmünü önlemeğe, akıl kuvvetini aldığı zaman isyâna değil asâ-i hakîkat olmağa sarfedin. Bâhusûs bu gıdaların neticesinde hâsıl olan cevher-i insânîyi, o kuvveyi yerli yerine sarf edin. Nikâh müessesesine intisâb edin, mahall-i tekvîn olan yerde gizleyin, Kudret size dokuz ay sonra işte fotoğrafı budur diye bir yavru ihsân etsin. Evet o kuvveti fuhuşta isrâf etmeyin, kıvâm-ı bedenle takviye-i ruh eyleyin.) Zîra Allah israfa râzî olmaz, müsrifleri sevmez.

142 — Ve minel'en'âmi hamûleten ve ferşen külû mimmâ rezekakümullahü ve lâ tettebi'û hutuvâtişşeytâni innehu leküm adüvvün mübiynün.

Yüklerinizi taşımak, tüylerinden, yünlerinden yataklar, döşekler, tefrişat yapmak içün o hayvanları sizin içün yapan yine O'dur. Binaen'aleyh Allah'ın size apaçık helâl kıldığı rızıklardan yeyin, Şeytânın izlerine uymayın, Şeytan ve avanesi sizin içün kopkoyu bir düşmandır.

(Ve kalû hâzihî...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

ثَمٰنِيَةَ اَزْوَاجٍ ۚ مِنَ الضَّاْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ ؕ
قُلْ آٰلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ اَمِ الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ
اَرْحَامُ الْاُنْثَيَيْنِ ؕ نَبِّئُوْنِيْ بِعِلْمٍ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ۙ ١٤٣
وَمِنَ الْاِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ ؕ قُلْ آٰلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ
اَمِ الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ الْاُنْثَيَيْنِ ؕ اَمْ كُنْتُمْ
شُهَدَآءَ اِذْ وَصّٰىكُمُ اللّٰهُ بِهٰذَا ۚ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى
اللّٰهِ كَذِبًا لِّيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ع ١٤٤ قُلْ لَّآ اَجِدُ فِيْ مَآ اُوْحِيَ اِلَيَّ مُحَرَّمًا
عَلٰى طَاعِمٍ يَّطْعَمُهٗٓ اِلَّآ اَنْ يَّكُوْنَ مَيْتَةً اَوْ دَمًا مَّسْفُوْحًا
اَوْ لَحْمَ خِنْزِيْرٍ فَاِنَّهٗ رِجْسٌ اَوْ فِسْقًا اُهِلَّ لِغَيْرِ اللّٰهِ
بِهٖ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَّلَا عَادٍ فَاِنَّ رَبَّكَ غَفُوْرٌ
رَّحِيْمٌ ١٤٥ وَعَلَى الَّذِيْنَ هَادُوْا حَرَّمْنَا كُلَّ
ذِيْ ظُفُرٍ ۚ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُوْمَهُمَآ
اِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُوْرُهُمَآ اَوِ الْحَوَايَآ اَوْ مَا اخْتَلَطَ
بِعَظْمٍ ؕ ذٰلِكَ جَزَيْنٰهُمْ بِبَغْيِهِمْ ۖ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ١٤٦

143 — Semâniyete ezvâcin minedda'nisneyni ve minelma'-zisneyni kul âzzekereyni harreme emil'ünseyeyni emmeştemelet aleyhi erhâmül'ünseyeyni nebbiûniy bi'ılmin in küntüm sâdikıyne.

Cenâb-ı Hak en'amdan, o hayvânattan sekiz eş halk eyledi. Koyundan iki, keçiden de iki eş yarattı.

İmdi Habîbim onlara söyle ki Allahu Teâlâ iki erkeği mi yoksa iki dişiyi mi, yoksa dişilerin rahimlerinde olanı mı haram kılmıştır. Da'vâ-i tahrimde eğer sâdıksanız bana bilerek cevab veriniz. İbrâhim ve İsmail aleyhimesselâmdan nakil getiriniz.

144 — Ve minel'ibilisneyni ve minelbakarisneyni kul âzzekereyni harreme emil'ünseyeyni emmeştemelet aleyhi erhâmül'ünseyeyni em küntüm şühedâe iz vassâkümullahü bihâzâ femen azlemü mimmenifterâ alellâhi keziben liyudıllennâse biğayri ılmin innallahe lâ yehdiylkavmezzâlimiyne.

Ey Ekmelerrüsul! O müfteri mücrimlere söyle:

Cenâb-ı Hak deveden de iki eş, sığırdan da iki eş yarattı.

İmdi, bu iki cinseyn-i mezkûreynden Allah iki erkeği mi yoksa iki dişiyi mi, veya dişilerin rahimlerinde olanı mı haram kılmıştır? Yoksa Cenâb-ı Hak bunu size tavsiye ettiği zaman, ferman buyurduğu vakit o huzurda hazır mı idiniz?

Ey matrud, merdud zümre!

Öyle ilimsiz, Allah'a iftirâ ederek, kendi kendinize yalanlar uydurarak nâs-ı ıdlâle çalışmayın. Bu şekilde Allah'a iftirâ yoluyla yalan uydurandan daha zâlim kim olabilir? Allah müfsidlerin hayâllerine muttali'dir. Onları tevhıdinin yoluna hidâyet etmez.

Ey hakîkat yolcusu!

Yukarıdan beri birkaç âyet-i celîlenin ma'nâ-i zâhirisi böylece tahsîl edildikten sonra ma'nâ-i enfüsîsinden de ma'rifet ve hakîkate taallûk eden ba'zı incelikler tahsîl edecek olursak:

Meselâ:

"Ve minel'en'âmi hamûleten ve ferşen."

Makam-ı nefiste kalmış olan kimseler imtihân-ı İlâhî sahnesi olan bu âlem-i şuhudda cihad yüklerini üzerlerine almak istemezler. Kuvvâ-i Rabbânîyi taşımak zevkını duymazlar. Haml-i emânet ki ona ma'rifet derler ona sâhib olmak istemezler. İnsan eğer ona sâhib olacak olur ise maddî, ma'nevî önüne çıkan en rasin hâdiseleri güneşin karşısında buzun eridiği gibi eritir.

"Külû mimmâ rezekakümullah"

"Allah'ın merzuk kıldığı ni'metlerden yeyin" buyuruluyor.

Eşbâh içün rızk, ervâh içün rızk, kalbler içün rızk, akıllar içün rızk, esrâr içün rızk vardır. Eşbâha âid olan rızk ilm ile elde edilir. Ervâhın rızkı, müşâhede-i tecellî-i sıfattır. Esrârın rızkı, gayb âleminin nurlarının keşf olmasıdır. Rûhun rızkı muhabbettir. Kalbin rızkı irfandır...

145 — Kul lâ ecidü fiymâ ûhıye ileyye muharremen alâ tâımin yat'amühu illâ en yekûne meyteten ev demen mesfûhan ev lahme hınziyrin feinnehu ricsün ev fiskan ühille liğayrillâhi bihî femenidturre ğayre bâğın ve lâ âdin feinne rabbeke ğafûrün rahıymün.

Ey Şâh-ı Rüsul!

Onlara söyle ki: Bana vahyolunanlar arasında bu haram dediklerinizi yiyecek bir adama ben haram kılınmış bir şey bulamıyorum. Ya'ni, Kütüb-i Sâlifede ve ahkâmı kıyâmete kadar bâkî olan Kur'an-ı Mübîn'de böyle bir haram bulamıyorum. Bunların hepsinin yenmesini helâl ve mübah olarak buluyorum. Yalnız ölüden veya akar kandan veya temizlenmesine imkân olmayan biaynihî nefsi necis olan hınzir etinden, Allah'tan başkası içün boğazlanandan başka. Harâm olanlar bunlardır. Bunları yemek Şer'-ı Mübîn'in hâricine çıkmaktır. Bu haram diye istisnâ edilenleri de her kim bâğî ve âsî olmayarak nâçar kalır-

sa yiyebilir. Rabbin muhakkak sûrette Gafurdur, Rahıymdir, onu yiyeni muâhaze etmez.*

146 — Ve alelleziyne hâdû harremnâ külle ziy zufürin ve minelbekari velğanemi harremnâ aleyhim şühûmehümâ illâ mâ hamelet zuhûrühümâ evilhavâyâ ev mahteleta biazmin zâlike cezeynâhüm bibağyihim ve innâ lesâdikûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Ümem-i mâziyeye haram kılınanlar hakkında senden soracaklar, Benim tarafımdan onlara söyle:

Dîn-i Yehûd'e mensûb olanlara her tırnaklıyı haram kıldık. Bir de bunlara sığır ve koyun iç yağlarını da haram kıldık. Yalnız sırtlarına veya bağırsaklarına yapışan ve kemiklere karışan yağ ondan hâricdir. (Bu haram kılınış da yolsuzluklarından dolayı onları cezalandırmak içündür.)

Şübhe yok ki Biz Zât-ı Ahmediyyetine yaptığımız vahy'in hepsinde sâdıkızdır.

(Semâniyete ezvâcin...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

---

* Bir kimse bâğî değil, âsî de değil, nâçâr kalmış hiç yenecek bir şey de yok, açlık ölüme doğru götürüyor; o vakit tam doymak şartıyla değil, açlığın vereceği ezâyı def'etmek sûretiyle domuz etini yiyebilir. Kezâ susuzluğun son haddine veyahut boğazına bir şey takılmış, su buluncaya kadar boğulma tehlikesi hallerinde şarabı içebilir. Cenâb-ı Hak, kulunun o şekilde muztar kalışında o vakit domuzun etindeki domuzluk hassasını ve şaraptaki o çirkin hassayı def'eder. Zîra müessir-i hakîkî Allah'tır! Binaen'aleyh her kim bu emr-i İlâhîdeki inceliğin farkında olmaksızın "hayır ben ölürüm de yemem" diye ısrâr edip kabasofuluk taslayarak açlık sebebiyle ölüme doğru giderse intihâr etmiş sayılır.

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ
بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٧﴾ سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا
لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِنْ شَيْءٍ
كَذَٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ
عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ
وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٨﴾ قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ
شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٤٩﴾ قُلْ هَلُمَّ شُهَدَاءَكُمُ الَّذِينَ
يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَٰذَا فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ
مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾ ع
قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ
شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ
مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ
مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ
اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾

147 — Fein kezzebûke fekul rabbüküm zû rahmetin vâsiatin ve lâ yüreddü be'sühu anilkavmilmücrimiyne.

Bu âyet-i celîlede Cenâb-ı Hak, kalb-i Cenâb-ı Muhammedîyi tesellî buyuruyor.

Habîbim!

Eğer onlar senin bu husûsattaki beyânâtını tekzîb ederlerse derhal onlara cevab ver, mertebe-i nübüvvetinden konuş:

Türlü türlü lûtf u keremi ile ademden (yokluk çölünden varlık vücûdu pazarına, o imtihan sahnesine isminiz, resminiz, vesminiz yok iken vücud verip) sizi getiren Rabbinizin geniş bir rahmeti vardır. Şefkat-i kâmilesi ile ukubetinizde acele etmez, lûtf u keremi ile yine sizi îmâna da'vet eder. Bununla beraber teklif sâkıt olunca satveti, şiddet-i azâbı da celâlinin iktizâsı olarak Hak'ka cebhe alan kavmin üzerinden red olunamaz.

Âyet-i celîlenin işâretinden şu ma'nâ da tahsîl edilebilir: Rahmet, Evliyâya tahsîs edilmiştir. A'daya da tard u la'net!

148 — Seyekulülleziyne eşrekû lev şâallahü mâ eşreknâ ve lâ âbâünâ ve lâ harremnâ min şey'in kezâlike kezzebelleziyne min kablihim hattâ zâku be'senâ kul hel ındeküm min ılmin fetuhricûhü lenâ in tettebi'ûne illezzanne ve in entüm illâ tahrüsûne.

Ey Ekmelerrüsul!

O, şirki i'tiyad etmiş olan müşrikler inkâr ve tekzib yoluyla sana diyecekler:

Allah bizim şirkimizden râzîdir. Eğer şirkimizden râzî olmasaydı, ya'ni Allah dileseydi ne biz ve ne de atalarımız müşrik olmaz ve hiçbir şey'i tahrîm etmezdik. Elbette kaadir ü muktedir O'dur.

Ey Peygamber-i Hak!

Kezâlik bu hezeyanlarla dolu, bâtıl misalleleriyle onlardan evvelkiler de satvetimizi tadıncaya kadar Peygamberlerimizi tekzîb ettiler, böyle yalanlarda bulunmuşlar idi.

İmdi onlara söyle ki: Yanınızda bir nakl-i sarih, taraf-ı İlâhîden gelmiş bir huccet-i vâzıha var mı? Eğer böyle bir bilginiz var ise onu bize çıkarsanıza? Yoksa bu istidlâliniz ilim değil cehildir. Siz zandan başka bir şey'e tâbi' olamıyorsunuz. Bu söylediğiniz kaziyye-i şartıyyeden çıkarmak isteğiniz netice çıkmaz. Bununla yalancılığınızı isbat etmiş olursunuz. Kendi nefsinize uyarak farziyyatta bulunup yalan söylüyorsunuz.

149 — Kul felillâhil huccetülbâliğatü felev şâe lehedâküm ecme'ıyne.

Ey Peygamber-i Hak!

İ'lân et: Öyle ise sizin huccetiniz olmayınca, hadd-i kemâlinde vâzıh, sizin yalanlarınızı, dolanlarınızı derleyip toplayıp makam-ı zillete dikecek huccet Allah'ındır. Allah'a mahsus, tastamam vuzûhun son derecesine bâliğ olan öyle bir huccet vardır. O dileseydi hepinize hidâyet ederdi. Fakat sizin (küfr ü dalâli seçmeniz size hidâyeti diletmemiştir.)

Ey tâlib!

Bu gibi nazm-ı kerîmlerin ma'nâ-izevkıne yaklaşamayanlar cebre girmişlerdir. Böyle birbirini tefsîr eden âyetler huzûrunda çok irfan ve edeble durmak lâzımdır.

150 — Kul helümme şühedâekümülleziyne yeşhedûne ennallahe harreme hâzâ fein şehidû felâ teşhed me'ahüm velâ tettebı' ehvâelleziyne kezzebû biâyâtinâ velleziyne lâ yü'minûne bil'âhıreti ve hüm birabbihim ya'dilûne.

Habîb-i Ekremim!

Hevâlarına tâbi' olup Allah'a iftirâ edenlere, hayvanlar üzerinde etlerinin yenmesi husûsunda kendi kendilerine haram yapanlara buyur ki: Haydi bakalım ulemânızı, rüesânızı hazırlayınız. Allah bunu haram kıldı diye şehâdet eden şâhidlerinizi getiriniz.

Onlar da iftirâ edip, onların iddialarına tâbi' olarak tahrîmine şehâdet ederlerse sen onların şehâdetini kabûl etme.

Âyetlerimizi tekzîb edenlerin, âhırete inanmayanların meclislerini derhal terk et ve sözlerini dinleme.

Ey Ekmelerrüsul!

Bil ki, onlar ebediyyet âlemine inanmazlar. Onun için mübâlâtsızca bâtıl iftirâlarda bulunurlar ve cehillerinin neticesi olarak nâmütenâhî lûtf u kerem sâhibi olan Allah'ı kendi rableriyle bir tutarlar.

151 — Kul te'âlev etlü mâ harreme rabbüküm aleyküm ellâ tüşrikû bihî şey'en ve bilvâlideyni ıhsânen ve lâ taktülû evlâdeküm ve lâ takrebülfevâhışe mâ zahere minhâ ve mâ betane ve lâ taktülünnefselletiy harremallahü illâ bilhakkı zâliküm vassâküm bihî le'alleküm ta'kılûne.

Ey âlemlere rahmet için gönderilen meb'ûs-u mükerrem!

Risâletinin şefkatinin iktizâsı olarak; gelin size Rabinizin haram kıldığını haber vereyim diye emret.

(Evvelâ) Allah'a hiçbir şey'i şerik koşmayın. (O'nun mezâhirinde ve masnûâtında bu husûsa çok dikkat edin. Bu mevcûdâtı; Vâhıd ü Ehad, Ferd ü Samed olan Allahu Teâlânın şerikten nezih olarak vücûde getirdiğine îmân edin. (Sonra) bu sahne-i şuhûda gelmenize sebeb olan anaya, babaya onlar istemeksizin iyilikte bulunun. (O hukukun muhafazasına çok dikkat edin.) Fakr u fâkaya, zarûrete düşeriz korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyiniz. Biz (Allah) sizlerin de onların da rızıklarını tekeffül ederiz. Günah-ı kebâirden olan fuhşiyyâta gizlisine de âşikâresine de yaklaşmayın. Kezâ Allah'ın katlini haram kıldığı nefsi öldürmeyin. Meğer ki bir ruhsat-ı şer'iyye olsun. Ya'ni kısas gibi bir hakla bu muamele yapılsın.

İşte tavsıye ettiğimiz bunlardır. Me'mûl ki aklınızı bu husûsa erdirirsiniz.

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak, her emr-i menkulün akl-ı selîme göre ma'kul olduğunu apaçık beyân ediyor da (Lealleküm ta'kılûn) buyuruyor. Ve artık irşâd olunursunuz da tevhıd yolunun hidâyetine kavuşursunuz diyor.

DİKKAT!

Kur'an-ı Keîm'deki vasâyâ-i aşere buradan başlar ki bunların hepsi de her şerîatte muhkemdir.

(Fein kezzebûke...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَلَا تَقْرَبُوْا مَالَ الْيَتِيْمِ اِلَّا بِالَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ حَتّٰى يَبْلُغَ اَشُدَّهٗ ۚ
وَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيْزَانَ بِالْقِسْطِ ۚ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا اِلَّا
وُسْعَهَا ۚ وَاِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوْا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰى ۚ وَبِعَهْدِ اللّٰهِ
اَوْفُوْا ۭ ذٰلِكُمْ وَصّٰىكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ۙ ﴿١٥٢﴾ وَاَنَّ هٰذَا
صِرَاطِيْ مُسْتَقِيْمًا فَاتَّبِعُوْهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ
عَنْ سَبِيْلِهٖ ۭ ذٰلِكُمْ وَصّٰىكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ﴿١٥٣﴾ ثُمَّ اٰتَيْنَا
مُوْسَى الْكِتٰبَ تَمَامًا عَلَى الَّذِيْٓ اَحْسَنَ وَتَفْصِيْلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ
وَّهُدًى وَّرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ بِلِقَاۗءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُوْنَ ﴿١٥٤﴾ ع وَهٰذَا
كِتٰبٌ اَنْزَلْنٰهُ مُبٰرَكٌ فَاتَّبِعُوْهُ وَاتَّقُوْا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ۙ
﴿١٥٥﴾ اَنْ تَقُوْلُوْٓا اِنَّمَآ اُنْزِلَ الْكِتٰبُ عَلٰي طَاۗىِٕفَتَيْنِ
مِنْ قَبْلِنَا ۠ وَاِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغٰفِلِيْنَ ۙ ﴿١٥٦﴾ اَوْ تَقُوْلُوْا
لَوْ اَنَّآ اُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتٰبُ لَكُنَّآ اَهْدٰى مِنْهُمْ ۚ فَقَدْ
جَاۗءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَّرَحْمَةٌ ۚ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ
كَذَّبَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَصَدَفَ عَنْهَا ۭ سَنَجْزِي الَّذِيْنَ يَصْدِفُوْنَ
عَنْ اٰيٰتِنَا سُوْۗءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوْا يَصْدِفُوْنَ ﴿١٥٧﴾

152 — Ve lâ takrebû mâlelyetiymi illâ billetiy hiye ahsenü hattâ yeblüğa eşüddehu ve evfülkeyle velmiyzâne bilkıstı lâ nükellifü nefsen illâ vüs'ahâ ve izâ kultüm fa'dilû velev kâne zâkurba ve bi'ahdillâhi evfû zâliküm vassâküm bihî le'alleküm tezekkerûne.

Cümle-i muharremattan olarak yetimin mâline de yaklaşmayın, tasarruf etmeyin. Meğer ki iyi bir tarzda (teleften korumak, fazlalaşmasına çalışmak niyyetiyle) olur ise ne a'lâ. Yetim bülûğa erinceye kadar mallarını saklayın.

Kezâ, noksan ölçmeyin, noksan tartmayın. Ölçeği, tartıyı insâf ile ölçün ve tartın. (Bunlar sizin yapabileceğiniz, gücünüzün yetebileceği şeylerdir. Biz hiç kimseye tâkatinin hâricinde, elinden gelenden başka bir şey teklif etmeyiz.)

Ey şâhidler, vey hâkimler!

Hasmeyn arasında hükmünüzü, sözünüzü adaletle veriniz. Söylediğiniz zaman hasımlara karşı da olsa yine adâlet ediniz. Velev akrabanız dahi olsa leyh ve aleyhinde söyleyeceğiniz söz dosdoğru olsun. Taraftarlık etmeyiniz, nakz-ı ahd etmeyiniz, hakîm, alîm olan Allah ile olan ahdi yerine getiriniz.

İşte bunların hepsi size Rabbinizin tavsıyesidir. Allah'tan korkunuz, O'nun batşından hazer ediniz. Artık nasihat kabûl edersiniz.

153 — Ve enne hâzâ sırâtıy müstekıymen fettebi'ûhü ve lâ tettebi'ussübüle feteferreka biküm an sebiylihî zâliküm vassâküm bihî le'alleküm tettekûne.

Ey zirve-i tevhıde çıkmaya meyledenler!

Biliniz ki: Bu Kitâb-ı celîlde zikredilen, bâhusûs bu sûre-i kerîmede beyân edilen evâmir, nevâhî ve bütün haramlar, ahkâm ve işârât, âdâb ve muamelât benim tevhıdime isâle eden, meyilsiz ve i'vicacsız dosdoğru bir yolumdur. Tâbi' olun! Başka yollara tâbi' olmayın ki o yollar sizi dalâlette bırakır, Allah yolundan ayırır.

Allah size işte bunları da vasıyyet eylemiştir. Artık bâtıl reylerinize, hevâ-i fâsidenize uymazsınız. Bunlardan sakınınız. Tefrikaya düşüp de kendi mukadderâtınızı kendinizden olmayanlara kaptırmayınız. Zîra tefrikanın neticesi bunu doğurur.

154 — Sümme âteynâ mûselkitâbe temâmen alelleziy ahsene ve tefsıylen likülli şey'in ve hüden ve rahmeten le'allehüm bilikâi rabbihim yü'minûne.

Sonra biliniz ki: Biz makam-ı cûdumuzdan Mûsâ Kelîmullaha, tevhıd yolumuzu beyân etmesi içün Tevrât-ı Mübîn'i verdik, temam ve kâmil bir sûrette bildirdik.

Biz iyi işleyen kimseye ya'ni tebliğ edenlere, güzel amellerde bulunanlara ni'meti tamamladık, her şey'i tafsîl eyledik, âlem-i milk-i şehâdete, bu kevn-i fesâd âlemine taallûk eden her şey'i açıkladık. Âlem-i gayb-ı melekûte taallûk eden maarif ve hakayika hidâyet ve rahmet olmak üzere Mûsâ'ya Kitab verdik, dinde olan bütün ihtiyaclarını beyân ettik. Tâ ki onlar dîvân-ı İlâhîye çıkacaklarına, Rablerine kavuşacaklarına ilmel-yakîn, hakkalyakîn inansınlar.

155 — Ve hâzâ kitâbün enzelnâhü mübârekün fettebi'ûhü vetteku le'alleküm türhamûne.

Bu Kitab, ya'ni okunacağı muhakkak olan Kur'an-ı Mübîn taraf-ı Sübhânîmizden beşeriyyete merhameten inzâl ettiğimiz bir Kitabdır. Mübârektir.

O büyük Kitab: Her zaman gençtir, dinçtir. Asırlar geçtikçe kuvvetini daha açık meydâna koyar. Hasmını muârazaya daima da'vet eder. Elinde Kur'an bulunan kimse içün münkiri yıkmak güç gelmez.

Ne güzel ta'rîf etmişler:

KUR'AN:
Hasmına ilmen, aklen her zaman galibdir.

KUR'AN:

On dört asırdır beşeriyyetin en mütebahhir ulemâsını, en yüksek edîbini, en parlak hatiblerini muârazaya da'vet eder.

O Kitab: Kâinâtın hulâsası ve âyât-ı kevniyyeyi okuyan mütenevvi' dillerin bir tercemân-ı ebedîsidir.

KUR'AN:

Gayb u şehâdet âleminin kitâbının müfessiridir.

KUR'AN:

Yerlerde, göklerde gizli Esmâ-i İlâhînin keşşâfıdır.

KUR'AN:

Hâdisat satırlarının altında gizli hakayikın anahtarıdır.

KUR'AN:

Âlem-i şehâdette âlem-i gayb'ın lisânı ve şu şehâdet perdesi verâsında olan âlem-i gayb cihetinden gelen iltifât-ı ebediyye-i rahmâniyye ve hıtâb-ı ezeliyye-i sübhâniyyenin hazinesidir.

KUR'AN:

Âlem-i âhıretin mukaddes bir haritasıdır.

KUR'AN:

İnsâniyyeti, dünya ve ebediyyet saâdetine sevkeden yegâne mürşiddir.

KUR'AN:

Hem bir kitâb-ı hikmet, hem bir kitâb-ı da'vet, hem bir kitâb-ı fikir, hem evliyâ ve sıddîkıyn ve urafâ-i muhakkikıynin muhtelif meşreblerine, ayrı ayrı mesleklerine, her birindeki neş'e zevkına lâyık ve o neş'eyi tenvîr edecek, sonra her bir meslekin mizâcına muvâfık ve onu tenvîr edecek bir kitâb-ı semâvîdir.

O öyle bir kitâb-ı celîldir ki: İsm-i a'zamdan, arş-ı a'zamdan, her ismin mertebe-i a'zamından geldiği içün bütün âlemlerin Rabbi i'tibâriyle Allah'ın kelâmıdır.

Bütün Semâvât ve Arz'ın hâlikı nâmına bir hıtabdır.

KUR'AN:

Bir hutbe-i ezeliyye-i İlâhîdir.

O, öyle bir kitâb-ı kerîmdir ki:

Hedefi ve gayesi; saâdet-i ebediyyeyi müşâhede, O'nun içine dalarsan içi bilbedâhe hâlis, üstüne nazar edersen bizzarûre

envâr-ı îmân, altına bakarsan ilmel-yakîn delîl ü burhan, sağına nazar edersen bittecrübe teslîm-i kalb ü vicdan, solu aynel-yakîn teshir-i akl u iz'ân, meyvası da hakkal-yakîn rahmet ü rahman olan bir kitâb-ı semâvîdir.

Öyle ise O'na tâbi' olun! (Ona cebhe almaktan sakının!) Sakının ki rahmet-i sübhânîmize nâil olasınız.

156 — En tekulû innemâ ünzilelkitâbü alâ tâifeteyni min kablina ve in künnâ an dirâsetihim leğâfiliyne.

Ey mü'minler! Artık Kitab iki tâifeye indirilmiştir. Bu iki tâife bizden evvel gelmişlerdir. Hiç şübhe yok onların tedrîsâtından, münderecâtından gafiliz diyemeyeceksiniz. Zîra biz Kur'an-ı Mübîn'i tenzîl eyledik ki böyle demeyesiniz, Kıyâmette böyle bir i'tiraz serdetmeyesiniz için.

157 — Ev tekulû lev ennâ ünzile aleynelkitâbü lekünnâ ehdâ minhüm fekad câeküm beyyinetün min rabbiküm ve hüden ve rahmetün femen azlemü mimmen kezzebe biâyâtillâhi ve sadefe anhâ senecziyelleziyne yasdifûne an âyâtinâ sûel'azâbi bimâ kânû yasdifûne.

Yâhut mütehassirâne bir sûrette: Bize kitab inzâl olunsaydı herhalde onlardan daha ziyade hidâyete sâhib olurduk dememeniz içün işte bu mübârek kitâbı inzâl ettik. Bundan dolayı size Rabbinizden vâzıh bir beyyine, bir huccet, hidâyet ve rahmet gelmiştir.

Onu; maksadınız hâsıl olsun, tarîkınız teshîl olsun, kemâlâtın en şerefli makamına müyesser olasınız diye inzâl ettik.

İsti'dad ve kabiliyyetinize göre ilmel-yakîn huccetler, aynel-yakîn mertebeler, hakkal-yakîn zevkler bağışladık.

Artık bunlar beyân edilip bu vasıflar âşikâr kılınıp işidildikten sonra Allah'ın âyetlerini tekzîb edip inâd ve istikbâr ile kopkoyu nefsinin putuna taparak o aziz Kitabdan halkı çevirenlerden daha zâlim kim olabilir? Bunlardan daha büyük zâlim var mıdır?

Halkı, âyetlerimizden çevirdikleri içün müntekım ismimizle tecellî eyleyerek hem dâl ve mudil, huccetsiz, bâtıl yola sapıp inâd edenleri kötü, acı bir azâb ile cezalandıracağız.

(Ve lâ takrebû mâlelyetîmi...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّآ أَن تَأْتِيَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ
اٰيٰتِ رَبِّكَ ۗ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ اٰيٰتِ رَبِّكَ لَا يَنفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا
لَمْ تَكُنْ اٰمَنَتْ مِن قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِيٓ إِيمَانِهَا خَيْرًا ۗ قُلِ انتَظِرُوٓا إِنَّا
مُنتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَّسْتَ
مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ ۚ إِنَّمَآ أَمْرُهُمْ إِلَى اللّٰهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٥٩﴾
مَن جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا ۖ وَمَن جَآءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزٰٓى
إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦٠﴾ قُلْ إِنَّنِي هَدٰىنِي رَبِّيٓ إِلٰى صِرَاطٍ
مُّسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِّلَّةَ إِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦١﴾ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّٰهِ رَبِّ
الْعٰلَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ ۖ وَبِذٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾
قُلْ أَغَيْرَ اللّٰهِ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ۚ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ
إِلَّا عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرٰى ۚ ثُمَّ إِلٰى رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ
فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٦٤﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلٰٓئِفَ
الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجٰتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَآ
اٰتٰىكُمْ ۗ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٥﴾

158 — Hel yenzurûne illâ en te'tiyehümülmelâiketü ev ye'tiye rabbüke ev ye'tiye ba'du âyâti rabbike yevme ye'tiy ba'du âyâti rabbike lâ yenfe'u nefsen iymânühâ lem tekün âmenet min kablü ev kesebet fiy iymânihâ hayren kulintezırû innâ müntezırûne.

Hem dâl ve mudil olanlar ne bekliyorlar?

Onlar kendilerine yalnız azab meleklerinin veya kabizülervâhın gelmesini mi bekliyorlar? (Gelsin görelim de îmân edelim diyorlar? Halbuki o gelirse o andakî îmanları onlara fâide vermeyecek ki..) Yâhut Rabbinin gelmesini ve O'nu muayene etmesini mi istiyorlar? Yâhut bu sahne-i şuhûdun kapanıp, haber verdiğin kıyâmetin âyetini mi görmek istiyorlar? Rabbinin ba'zı âyetlerinin gelmesini mi bekliyorlar. (O âyetler gelecek fakat) senin Rabbinin ba'zı âyetleri geldiği gün, o âyetler gelmezden evvel îmân etmeyen hiçbir kimseye, yâhut îmânı ile bir hayır kazanmayan kimseye, o andaki îmânı fâide vermeyecektir.

(İmân-ı ye's makbûl değildir. Fir'avn da perde-i gaflet açılıp Melek-ül Mevt'i gördüğü vakit "Mûsâ'nın ve Hârûn'un îmân ettiği Allah'a îmân ettim" dedi amma hayâtında yaptığı zulmün, kötü kazancının filmi çevrilerek, bundan sonra mı diye tepelendi.

Evet ismen mü'min geçinmiş, fakat küfre âlet olmuş, şirke iştirâk etmiş, zâlime ayak uydurarak yürümüş, böyle olduğu halde de kendisini mü'min zannetmiş olan kimse "Hayattan azl oldun" emrini aldıktan sonra ne hayır yapabilir? O îmânın ona ne fâidesi olur?..)

"Kulintezırû.."

Resûl-i Ekremim!

İşte bu anların vukuundan evvelki âyetleri görmeyip de bu istedikleri âyetleri bekleyen müsriflere istihzâ muamelesi ile cevab ver:

Bekleyin, bekleyin! Biz de bekliyoruz. (Fakat siz îmânsız bekliyorsunuz, biz ise îmânla bekliyoruz) de.

159 — İnnelleziyne ferreku diynehüm ve kânû şiye'an leste

minhüm fiy şey'in innemâ emrühüm ilallahi sümme yünebbiühüm bimâ kânû yef'alûne.

Habîbim!

Nefislerinin cezbelerine tutulup dinlerinde ihtilâf edenler, bir kısmını kabûl edip bir kısmını terk edenler, dînin yalnız ruhlarına, ma'nâlarına âid olduğunu söyleyip onun hâricinde lüzumu yoktur diyenler, bölük bölük ayrılanlar, Hak'kı terk edip hevâlarına tapanlar, (senin tanıttığın Allah'ı bırakıp ilâh-ı mec'ûle, hayâllerine tapanlar yok mu?) senin onlarla hiçbir alâkan yoktur. Onların irşâdı, ıslâhı içün kat'iyyen üzülme. Onların işini; Hakîm, Gayyûr, Müntakım olan Allah'a bırak.

Cüz'-i tasarrufların mülga olduğu bir gün var, haşr, neşr var, Hak'kın bir toplan kumandası var, (o dîvanda) onların işi ancak Allah'a âiddir. Nihâyet dünyada yaptıklarının neticesini kendilerine orada haber verecektir. Seyyieleri orada açıklanacaktır.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmin derinliklerine doğru imânın verdiği zevk-ı irfân ile dalınacak olursa âyet-i celîleden, şakînin, zâlimin başı boş bırakılsın ma'nâsı tahsîl olunamaz. Belki işin dehşetine âid bir ma'nâ tahsîl edilebilir. Nazm-ı kerîmde belki kalb-i pâk-i Muhammedîyi tatyib vardır ve bu meyanda şakîlere de ağır bir tevbih vardır:

"Habîbim! Sen, şekavetinin zulmünde yüzüp, din ni'metine cebhe alarak bâtılı hak sûretinde göstermek isteyenlerle uğraşırken üzülme, mahzûn olma, o işi bana bırak" buyurulması: Onları serbest bırak, zulm ile dalâl ile cem'iyyet-i insânîyi kavursunlar ma'nâsına değildir. O ma'nâya olmuş olsaydı cihad âyetleri nâzil olmazdı.

Bunların işini bana bırak demek: Sen cihâdınla ıslahatı yap, fakat senin vereceğin cezâ kâfi değildir. O işi hakkıyle ben karşılayacağım demektir ki; zâlimler içün bu en ağır bir tevbihtir.

160 — Men câe bilhaseneti felehû aşrü emsâlihâ ve men câe bisseyyieti felâ yüczâ illâ mislehâ ve hüm lâ yuzlemûne.

Allah'a bir hasene ile gelmiş olana fazl-ı İlâhî iktizâsı olarak en aşağı on misli hasene vardır, a'zamı içün had yoktur.*

Seyyie ile gelmiş olanlar da ya'ni kötülük getiren kimse de adl-i İlâhî iktizâsı; ancak o seyyienin misliyle cezalanır. Ya'ni bir misli ile cezâ görür ve onların hiçbirisine zulmedilmez.

(Hasene, kalbin vâridâtından hâsıl olur. Onun içün en aşağı bire on karşılık verilir. Seyyie de nefsin vâridâtından hâsıl olur, onun içün cezâ bire birdir.

Sevabda fazl kapısı açılır, cezâda adl kapısı açılır.)

161 — Kul inneniy hedâniy rabbiy ilâ sırâtın müstekıymin diynen kıyemen millete ibrâhiyme haniyfen ve mâ kâne minelmüşrikiyne.

Kâffe-i berâyâya taraf-ı sübhânîmden meb'us olarak tenezzülen gönderilen Resûl-i Ekremim!

---

* İslâm'ın büyük hanımlarından Hz. Rabia, bu âyet-i kerîmenin ma'nâsı ile bir hırsız yakalamıştır.

Cenâb-ı Rabia'nın canı gibi sevdiği dostlarından biri çörek yapıyor, on tanesini hizmetçi ile Hz. Rabia'ya gönderiyor. Hizmetçi çöreklere imreniyor, "Sayısını söylemedi ya, birisini yemiş olsam, Rabia bunlar on tane olacaktır demez a" diyerek bir tanesini yolda yiyor. Çörekler Hz. Rabia'ya arzedildiği vakit, hizmetçiye: "Bu kadar mıdır?" diye soruyor, "Evet" deyince, "Hayır olmaz! Bu ya on olacaktır veya on'dan fazla olacak. Siz hakîkati söylerseniz ben daha ziyade mahzuz olurum" diyor. Hizmetçi: "Efendim! Afv buyurun çok imrendim, kereminize güvendim, bir tanesini yeyiverdim."

Rabia: "Âfiyet olsun. Ben şimdi size bunların birkaç tanesini daha yedirmeden göndermeyeceğim" diye iltifatta bulunuyor.

Hizmetçi, İslâm'ın ârif ve kibar hanımından görmüş olduğu bu nezaketten cür'et alarak: "Efendim, siz bunun muhakkak on'dan eksik olmayacağını nerden bildiniz?" diye niyazda bulununca Rabia:

"Ben Kur'an-ı Mübîn'i çok uyanık olarak okurum. Hiçbir vakit gafletle tilâvet etmem. Cenâb-ı Hak o Kitâb-ı kerîminde: Her kim bir iyilik getirirse onun on misli kendisinin olur buyurmuşlardır. Ben dün ivazsız, garazsız olarak, sırf Hak namına, getirdiğin çörekler gibi bir çöreği birisine vermiştim, binaena'leyh bunun karşılığı ya on olacak veya ondan fazla olacak, dokuz olamaz. Vâkıa Cenâb-ı Hak bu ihsânın ya'ni hasenenin karşılığı âhırette en aşağı bire on verileceğini söylemişse de ba'zen hem âhırette ve hem de dünyada verir" buyurmuşlardır.

Seni dînimle ikrâm ettiğimi onlara söyle. Halkı Hak'ka da'vet etmeklik içün taraf-ı sübhânîmden me'mûr ettiğimi haber ver.

Rabbim nereye da'vet edeceğini, nasıl da'vet edeceğini size anlatayım de.

Benim Rabbim beni, sırât-ı müstakıyme, ya'ni İbrahimin milleti olan dosdoğru bir dîne götürmüştür.

(Evet i'vicâc-ı beşeriyyeden münezzeh, renkli yollardan, tertemiz, Dîn-i Hanîf'e götürmüştür.)

İbrâhim müşriklerden değildir.

Ey muvahhıd!

Hazret-i İbrâhim, Hak'ka olan muhabbetinde şirket kabûl etmemiştir ve onun içün Halîlullah nâmını almıştır. Resûl-i Zîşan da Habîbullahtır. Tarîk-ı muhabbet ve tarîk-ı hıllet, bütün illetlerden münezzehtir.

Sırât-ı müstakımde terk-i hevâ olur. Buna binaendir ki Şâh-ı Rüsul Efendimiz hakkında Cenâb-ı Hak: "Ve mâyentıku anilhevâ..." buyurmuşlardır.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmde o kadar nezaket vardır ki hayran olmamak elde değildir. Millet-i İbrâhim zikrediliyor, Hazret-i İbrâhim'e Halîlullah deniliyor.

Sırât-ı müstakıymin öyle bir cadde olduğuna işâret ediliyor ki: Hak'ka çıkan yolda yürüyen kimsenin o yolda Hak'kın muhabbetinden başka bir şey'i kalmaması lâzımdır. O muhabbette gayre azıcık meyil, yol üzerinde ufak bir toz kadar dahi olsa bir şirk meydâna getiriyor. Nitekim îmânın a'lâsı (Lâ ilâhe illâllah) kelime-i mübeccelesini tasdik, ednâsı da yol üzerinde halka ezâ veren şey'i tesâdüf ettiğin zaman kaldırmaktır buyurulmuştur.

Bunun zâhirî ma'nâsı tahsîl edildikten sonra, enfüste: Hak'ka giden muhabbet caddesinde ufak bir gubar dahi olmamasına işâret vardır.

162 — Kul inne salâtiy ve nüsükiy ve mahyâye ve memâtiy lillâhi rabbil'âlemiyne.

Ey tevhîd-i zâtime mazhar, bütün umûrunu bana tefvîz eden Resûl-i Zîşânım!

Anlat: "Kalbimle, kalıbımla, bütün âzâ-i cevârihim ile meylim tamamıyle Allah'adır. Rükû'larım, Hak'ka iktirab mahalli olan secdelerim, kıyâmım, hayâtım, memâtım, bütün ibâdât u tâatım, hepsi âleminin Rabbi olan Allah'adır." Namazdan hayat alırım. (Kurretü aynî fiyssalâti) (Aşk u muhabbetle, şevk ile ezelde bu vücudu kurban eyledim, hayât-ı ebedîyi aldım) de.

163 — Lâ şeriyke lehu ve bizâlike ümirtü ve ene evvelül müslimiyne.

Onun hiç şerîki yoktur. Nazar-ı hakîkatte meşhûd olan O'ndan başka da yoktur.

(İşte onun içün benim namazım, kurbanım, hayâtım, memâtım, tâatım, haccım, ibâdâtım hiçbir şerîki olmayan Allah içündür.) Ve ben ancak ma'bûdünbilhak olan Allah'a, bu ihlâs ile bulunmaklık için emrolundum. (Allah'ım benim cevherimi böyle tahsîs etti. Benim cevherim onun içün bütün ervâha, bütün ekvâna tekaddüm etti, ondan dolayı ezelde ve ebedde muhabbet ve hılletle tavsif edildim.) Âdem; (mâ') ile (tıyn) in beyninde iken ben Nebî oldum. Allah'ın ilk halkettiği nur, benim nûrumdu.) Bundan dolayı ben müslümanların ilki oldum. O'nun tasârif-i kudretine ilk teslim olanım, kendi habl-i kuvvetimden ilk soyunanım.

164 — Kul eğayrallahi ebğıy rabben ve hüve rabbü külli şey'in ve lâ teksibü küllü nefsin illâ aleyhâ ve lâ tezirü vâziretün vizre uhrâ sümme ilâ rabbiküm merci'uküm feyünebbiüküm bimâ küntüm fiyhi tahtelifûne.

Ey Sultân-ı Rüsul, Hâdî-i Sübül, Aleyhi Salâvâtül Kül! Şerik koşanlara, seninle cidâle kalkışanlara beyân et, söyle.

Zâtında Ferd u Ehad olan kıdemini müşâhede ettiğim her

şey'in Rabbi bulunan Allah'tan başka bir Rab mi arayayım? O'ndan gayrısını mı ittihâz edeyim?

(O'nun gayrisini isteyemem.) O, her şey'in mâliki olan Rabdir. Bütün esmâ ve sıfâtiyle, zât-ı a'lâsiyle mevcûdâtı, lâteayyün âleminden bu âleme izhâr eylemiştir.

Hem herkesin kazandığı günah yalnız kendisine âiddir. Hiçbir günahkâr başkasının yükünü yüklenmez. Herkes kendi kazancına terhin edilmiştir. Hayır ise hayır, şer ise şer. Sonra bu âlem biter, bu sahne-i şuhûdun perdesi kapanır, nihâyet dönüşünüz O'na olacaktır. Ancak Rabbinize rücu' edeceksiniz. (O dîvanda) o zaman dalâlden hidâyet, bâtıldan hak temyîz edilecek, Cenâb-ı Hak ihtilâf etmiş olduğunuz şeyleri (birer birer) size haber verecektir.

165 — Ve hüvelleziy ce'aleküm halâifel'ardı ve refe'a ba'daküm fevka ba'dın derecâtin liyeblüveküm fiymâ âtâküm inne rabbeke seriy'ul'ıkabi ve innehu leğafûrün rahıymün.

Hem nasıl inkâr edebilirsiniz? Ey müfritler, sahte benliğine güvenenler!

Siz tevhıd-i Hak'kı ve O'nun rubûbiyyetini nasıl inkâr edebilirsiniz.

O Allah ki, size esrâr-ı zâtiyyesine âgâh ve sıfât-ı İlâhîsine lâyık olabilecek kabiliyyetler ihsân etmişti. Yeryüzünde nâib-i Hak kıldı, cûd-ı hazâinini size bahşetti. Ma'rifet, muhabbet, vilâyet ile, hulâfâ-i âlem sizi kıldı. Âdem'ler, Nuh'lar, İbrâhim'ler, Mûsâ'lar, İsâ'lar ve onların ümmetlerinin bu sahne-i şuhudda devrelerini ikmâl ettirdi. Sizleri; Nebîniz Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefiyle müşerref kılarak pâye i'tibariyle yüksek tuttu.

İşte bir kısmınızı bir kısım üzerine; Hak'kın sıfâtiyle sıfatlanmak, ahlâkıyle ahlâklanmak nisbetiyle rütbelendirip yüksek tutan O'dur.

Ba'zınız ba'zınızın üzerine muâmelât derecesi ile yükselmiş-

tir. Ba'zınız ba'zınızın üzerine hâlât derecesi ile yükselmiştir. Ba'zınız ba'zınıza makamât ile, müşâhedât ile, kerâmât ile, ma'rifet ile, temkîn ile, yakîn ile pâyelenmişsinizdir.

İşte bu pâyelerle hiç şübhesiz sizi size anlatmak, isti'dad ve kabiliyyetinizi ortaya koydurtmak içün imtihâna tâbi' tutmuştur.

Ey Peygamber-i Hak!

Hiç şübhe yok ki Rabbinin ikabı âsîler içün seri'dir. Mü'minler içün de O gafurdur, rahimdir. Onların suçunu, nedâmetleri sebebiyle örtbas eder. Rücu' etmeleri dolayısı ile fazl u cûdu ile rahmet eder.

*

Kalblere muhabbet-i Muhammediyyenin karargâhını kurmak sûretiyle O'na mütâbaatla; şeklerden, evham ve şeklerin zulemâtından, şeyâtînin vesvesesinin ârızalarından kurtulma ve hevâ-i fâsidenin meydâna getirdiği ucb, riyâ gibi hastalıklardan temizlenme yollarını beyân eden, Hak ve dalâli gösteren, tahmin ve taklidden kurtarıp yakîni i'lân eden, keşf-i sarîhin, şuhûd-ı tâmmın ve meşreb-i sâfın nasıl olacağını, bu hâsıl olduktan sonra gönülde zâhir olan zevk ile: "İnne salâtiy ve nüsükiy ve mahyâye ve memâtiy lillâhi rabbil'âlemiyn" "Lâ şeriyke lehu ve bi zâlike ümirtü ve ene evvelülmüslimiyn" fermân-ı sübhânîsinin zevkını tattıran "SURE-İ EN'AM"ın meâlen tefsiri burada bitti.

* * *
* *

Sûre-i A'raf

Bu Sûre-i Celîle Mekkîdir.
Âyetleri : İki yüz altı
Kelimeleri : Otuz üç bin yirmi beş
Harfleri : On dört bin üç yüz on'dur.

Kalb gözü ile kafa gözünü birleştirenler içün Allahu Teâlâ Hazretlerinin Resuller irsâl ve Kitablar inâl etmesindeki illet ü hikmet gizli değildir.

Resullerin gelmesi ve Kitabların inzâl olunmasındaki hikmetin başlıcası: Tevhıd yolunu apaşikâr beyân etmek, eshâb-ı hidâyetle eshâb-ı dalâli ayırt etmek, ehl-i tahkık ile ehl-i taklîdi âşikâr kılmak, gaflet ü nisyanda kalanı felâha da'vet etmektir. Bu hususlarda da: Beşeriyyeti zulmetten nûra çıkarmaklık içün her devirde Cenâb-ı Ahmediyyetin nâibi olarak Peygamberler gönderilmiş. Son ümmete de ta'bir câiz ise iltimas muamelesi yapı-

larak, beşeriyyetin fahr-i ebedîsi olan, Allah'ın: "Mevcûdâtı senin içün, seni de kendim içün halkettim" buyurduğu; beşîr, nezîr, sirâc-ı münîr olarak, mazhar-ı tam bulunarak, (Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemiyn) rütbesinin sâhibi kılınarak Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm tenezzülen bu âleme tecellî ettirilmiştir.

Şâhidi ve burhânı olan Kur'an-ı Mübîn de: Habîbinin şânına lâyık, bütün merâtibi câmi', onun evsâfını, esmâ-i zâtîsini bildirir, gayb âleminden, şehâdet âleminden, evvelden, âhırden, ratb ü yâbis'ten herkesin isti'dâdına göre hıtâb eder.

Onun inzârı, vaîdi ehl-i gaflete, ehl-i hevâya gayet beliğ. Tebşîrâtı ehl-i muhabbete gayet açık, nehiylerinden ictinâb, emirlerine intisâb hususları umûr-u hâriciyyede misalleri ile gayet ayan, bâhusûs ahlâk-ı Muhammediyye ile tahallûkun ne derece mubârek olduğu âşikâr kılınarak tenezzül etmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الٓمٓصٓ ﴿١﴾ كِتَابٌ أُنزِلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُن فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ
لِتُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ اتَّبِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا
تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾ وَكَم مِّن قَرْيَةٍ
أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيَاتًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ ﴿٤﴾ فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ
إِذْ جَاءَهُم بَأْسُنَا إِلَّا أَن قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٥﴾ فَلَنَسْأَلَنَّ
الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦﴾ فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيْهِم
بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ﴿٧﴾ وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَن ثَقُلَتْ
مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ
فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُم بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾
وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ قَلِيلًا
مَّا تَشْكُرُونَ ﴿١٠﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ
اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ﴿١١﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

Zâtında noksandan ve sonradan kemâl bulmadan münezzeh olan, kullarına hangi derecelerle kurbiyyet hâsıl olacağını irşâd eden, Kur'anını inzâl etmekle Rahim olmanın ne demek olduğunu beyân eden Allah'ın Rahman, Rahıym ismiyle başla.

1 — Elif lâm miym sâd.

2 — Kitâbün ünzile ileyke felâ yekün fiy sadrike harecün minhü litünzire bihî ve zikrâ lilmü'miniyne.

Ey hakîkat yolcusu!

Sûre-i celîlenin ilk âyeti ya'ni hurûf-ı mukattaa ile tenezzül eden âyât-ı müteşâbihattan olan bu âyet-i kerîmenin ma'nâ-i hakîkîsini Allahu Zülcelâl Hazretleri ile O'nun Habîb-i Edîbi Sultân-ı Rüsul, Hâdî-i Sübül, Aleyhi Salâvâtül-Kül Efendimiz a'lemdir. Onların aralarında bu nazm-ı kerîm bir şifre-i celîledir. Ondaki ilim de murad da onlara âiddir. Bir de ulemâ-i râsihûn denilen sevip seçtikleri, kendilerine fânî olan zevât-ı âlîye mahsusdur.

Âyetin zevâhirinden birçok ma'nâ tahsîl eden ehlûllah-i ızam hazerâtı bir ma'nâyı da şöyle vermişlerdir:

Elif : İşârât-ü Zâtül-Ehadiyye,
Lâm : O Zât-ı Ehadiyyetin sıfât-ı ilmi,
Mîm : Ma'nâ-i Muhammed,
Sâd : Sûret-i Muhammediyye. Arş-ı Rahman.

Nitekim: "Kalbülmü'minü arşullah" buyurulmuştur.

Ey insân-ı kâmil, ey taraf-ı sübhânîmizden müeyyed, tevhıd-i zâtımıza, tevhıd-i sıfat ve ef'âlimize âgâh, beşeriyyete irşad ve ilâhiyyat yollarını gösteren Resûl-i Zîşânım!

Bütün Kütüb-i münzeleyi, ahkâmını, işârâtını nâtık, neş'e-i ûlâ ve neş'e-i uhrâdaki umum ahvâl-i vâkıayı beyân eden, bütün fevâidi cem'eden Kitab ya'ni Kur'an-ı Mübîn sana inzâl olundu.

Ey müdillîne hidâyet veren Nebiyy-i Ekrem!

Kur'an-ı Mübîn seni takviye içün gönderildi. O'nun içindeki emirlere, beşeriyyete bu hususta yapacağın ta'limlere, tebliğlere, ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz yapmış olduğun hizmet-i nübüvvetine karşı münkirlerin, mürtedlerin, müşriklerin yapacağı muamelelerden sadrında darlık olmasın. Tekzîb edecekler diye korkma. Az bir kısım idrâk edecek diye üzülme. (Elif), (Lâm), (Mîm), (Sâd) daki işârâtı beyân etmiyorum diye sadrın darlaşmasın. Zîra o senin zâtına mahsus bir ilm-i letâiftir. O esrâra senden gayri tahammül eden bulunmaz. Onun zevkını zât-ı risâletinden başka fehm eden yoktur. Bu husûsiyyet sâir Enbiyâya da verilmemiştir.

Bu öyle bir Kitabdır ki: Senin onda hiç şübhen yoktur. Binaen'aleyh ona cebhe alanları onunla korkutman, mü'minlere de onunla öğüt vermekliğin içün sana inzâl olunmuştur.

3 — İttebi'û mâ ünzile ileyküm min rabbiküm ve lâ tettebi'û min dûnihî evliyâ'e kaliylen mâ tezekkerûne.

Ey Hak'dan başka gayesi olmayıp vech-i hakîkîsini Hak'ka çevirenler!

Rabbinizden size Nebiyy-i mükerreminiz lisânı ile inzâl edilen bu Kitâba ittiba' ediniz. Bâhusûs onun da'vetinden yüz çevirip de onun düşmanlarına tâbi' olmayınız, öyle dostlarınız bulunmasın. Ne Cin'den, ne İns'ten öyle yâr ittihâz etmeyiniz.

Sizden pek azınız tezekkür edersiniz. Hevâ-i nefsinize meyletmeklik, câh, mal, riyâset sevdâsı; bu işin inceliğini ekserînize tezekkür ettiremiyor. Veya az bir zaman tezekkür edersiniz.

4 — Ve kem min karyetin ehleknâhâ fecâehâ be'sünâ beyâten ev hüm kailûne.

Hevâ-i nefsinize meyletmeniz hasebiyle; hubb-u câh'dan, kasalardan, masalardan, maldan, servetten dolayı akranınız arasında birbirinize tefevvuku müstelzim halleriniz oluyor. Bunlarla ne gururlanırsınız? Gururlanmayın! Tezekkür edin ki biz nice kasaba ahâlîsini helâk ettik. Onların küfür ve zulümleri dolayısıyla nice karyelerin ahâlisini kahrımızı inzâl ederek helâk ettik. Öyle gadabımıza siper oldular ki: Helâkleri ba'zen uykuda oldu. Gecenin zulmeti esnâsında tecellî etti. O anda gafletleri esnasında tepeledik. (Kavm-i Lût gibi). Yâhut, hâl-i istirâhatta kaylûle hâlinde iken tecellî-i kahriyyemize mazhar kıldık. Azâbımız, istirâhatte iken onlara gelip çattı.

5 — Femâ kâne da'vâhüm iz câehüm be'sünâ illâ en kalû innâ künnâ zâlimiyne.

Âsâr-ı kahrımız onların üzerine zâhir olduğu zaman, azâbımız gelip çattığı an onların, ya'ni azamet-i İlâhiyye ile yarışa çıkanların, kendilerini gadabıma siper edenlerin zulümlerini mutadarriâne i'tirâf ederek: "Biz zâlim kimseleriz" demekten başka bir duâları olmadı.

Evet, hangi ateş yerini küle bırakmamıştır? Hangi zâlim yerini mazlûma terk etmemiştir? Zâlim nefis ihtiyarlayınca mazlûm olur. Dişleri dökülen kurt koyunlara çobanlık eder. Fakat ne fâidesi olur? Tecelliyyât-ı kahriyye olmadan insan aklını başına almalıdır. Yoksa Allahu Teâlâ Hazretleri insânı kendisine tav'an veya kerhen teslîm ettirir. Âkıl olanlar tav'an teslim olanlardır. İnsan dünyanın câli olan rûy-i iltifâtına aldanır, Hak'kın kendisindeki âriyet ni'metini bizâtihî kendisinin sanıp da Kudret ile azamet yarışına çıkıp şirk girdâbına saplanıp, küfür ve nifak avına tutulursa yarın azâb-ı İlâhî tahakkuk ettiği an ne sert bakışı, ne de o dimdik kafası.. O zaman mütedarriâne, mütezellilâne boynunu bükerek: "Evet biz zâlimmişiz" diye i'tirafta bulunur.

Onun içün hayrı az, dirliği kısa, ikbâli hud'a, idbârı fecîa, lezzet-i visâli, naîm ü nevâli fânî, vizr ü vebâli ise bâkî olan bu sahnede Hak ile hukuk tedârik etmelidir.

Müddet bitmeden, kudret elden gitmeden, perde-i gaflet açılmadan müsâade-i zamânı, fırsat-ı imkânı ganimet bilmeli de önceden Allah'a tav'an teslim olmalıdır. O'nun gösterdiği râh-ı hakîkatte yürüyerek sayılı nefesi tüketmeli ve bu hal ile fânîyi bâkî ile değişmelidir.

6 — Felenes-elennelleziyne ürsile ileyhim velenes-elennel-mürseliyne.

Elbette ve elbette Biz, kendilerine Peygamber gönderilen ümmetlerden mütâbaatları husûsunda herhalde soracağız. Peygamberlerin ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz da'vetlerine, tebliğlerine icâbet edip etmediklerinden soracağız. Gönderdiğimiz Peygamberlerden de teşrif ve takrib yolu ile edâ-i risâletlerinden mutlaka soracağız.

Burada ümmetlere âid olan sual tevbihî, Peygamberlere âid olan sual de teşrifîdir.

7 — Felenekussanne aleyhim biılmin ve mâ künnâ ğâibiyne.

Biz onlara bütün yaptıklarını elbette (birer, birer haber verip anlatacağız.) Biz daima hâzır idik, gâib değildik ki onların ahvâlinden haberimiz olmasın. Binaen'aleyh bihaber değiliz. Bütün amellerine muttali'iz. Onlara tafsil edeceğiz. Resullerimiz nasıl tebliğ ettiler, onlar nasıl icâbet ettiler bildireceğiz.

8 — Velveznü yevmeizinilhakku femen sekulet mevâziynühu feülâike hümülmüflihûne.

O gün vezn de haktır. Cenâb-ı Hak adl ile her şeysini mîzanla kuracaktır. İnsân'ın ahvâline, amâline âid mîzanlar, ihlâsına, muâmelâtına âid veznler, sıdkına âid mîzanlar, Hak'kın gayrisine

yapılan iltifatları tartacak hassas terâziler, riyâzâtına, mücâhedâtına, kalbine, müsâhebâtına, aklına âid mîzanlar... Kalb lûtf-i mîzân ile, akl nûr-ı mîzân ile; rûh mîzân-ı sürûr ile, sır mîzân-ı vüsûl ile, sûret mîzân-ı kabûl ile tartılacak, adl ile hüküm görülecek.

Hulâsa, Mîzân-ül-irâde, mîzân-ül-muhabbet, mîzân-üşşevk, mîzân-ül-ma'rife, mîzân-ül-yakîn, mîzân-üt-tevhıd, mîzân-ül-aşk. Ehl-i Hak içün bu yedi mîzan vaz'edilecek.

İşte serâirin keşf olduğu günde, perdelerin kaldırıldığı o vakitte kimin terâzisi kesret-i tâat ve hayrât-ı müberrât ile ağır gelirse işte bunlar ve ancak bunlar o felâh bulmuş, süedâ-i mebrûrindirler.

Ey hakîkat yolcusu!

"Feülâike hümülmüflihûn" emr-i sübhânîsinin derinliklerinde bir an huşu' ve hudu' ile duralım:

Cenâb-ı Hak sözü mutlak bırakıyor âm olsun içün, çok ma'nâlar ifâde etsin içün. Kısa kesiyor, herkes hakkını bulsun içün. "Hümülmüflihûn" emrinde bir sükût görürsün, bir ıtlak görürsün. Evet neye zafer bulacakları ta'yin edilmemiş. Elbette herkes istediğini bulsun içün. Söz kısa kesilmiş, her muhâtabın maksadı ne ise alsın içün.

Biraz daha açalım:

Öyle yâ bir kısım muhâtab saâdet-i ebediyyeyi arzu eder onun içün felâh odur.

Bir kısım, yalnız rızâ-i İlâhîyi ricâ eder, onun içün felâh odur.

Bir kısım muhâtab, rü'yet-i İlâhîyi gaye-i emel bilir, onun içün felâh odur.

İşte: "Elmüflihûn" buyuruluyor; neye felâh bulacakları ta'yîn edilmiyor.

Ya'ni sükûtu ile şöyle diyor:

Ey Hak'ka inanıp teslîm olanlar müjde!

Ey müttekî!

Sen Cehennemden kurtulur felâh bulursun.

Ey sâlih!

Sen Cennete nâil olur felâh bulursun.
Ey ârif!
Sen rızâ-i İlâhîye nâil olur felâh bulur kâm alırsın.
Ey âşık!
Sen rü'yet-i cemâl-i İlâhîye mazhar olursun.

9 — Ve men haffet mevâziynühu feülâikelleziyne hasirû enfüsehüm bimâ kânû biâyâtinâ yazlimûne.

Her kimin de tâatinin azlığı, ma'siyetinin çokluğu sebebiyle terâzisi hafif gelirse, vahdâniyyetimize delâlet eden âyetlerimizi inkâr ederek zulm edip zâlim olduklarından dolayı işte o eşkıyâ-i merdûdîn kendilerini ziyân etmiş, husranda bırakmış olanlardır.

Evet, yaradılışındaki gayeyi anlamayıp yalnız maddenin kesâfetinde yüzen ba'zı bîçâreler –zîra ebediyyete inanmayan, yok olacağına îmân eden kimseye lisân-ı hakîkatte bîçâre denir– kendi zavallılıklarına bakmadan ehl-i dîni rencîde etmek içün "Acaba bu terâzi ne cins terâzidir?" diye sual ederler.

Oradaki mîzan emr-i hissî değildir, emr-i ma'nevîdir.

Hem ne hâcet! Hindistan cevizi kadar bir mahfazanın içerisinde cevher-i akıl denilen, o da kabil-i vezin midir, değil midir, rengi nedir, nasıldır anlaşılamayan bir ma'nâ ile ihtirâ ettiğin mini mini bir vâsıta ile kocaman bir sâhanın havâsını ölçersin, tartarsın da, mevcûdâtın sâhibi olan Zât-ı Ecell-i A'lânın mîzânı hakkında nasıl konuşmak hakkını kendinde görebilirsin?

10 — Ve lekad mekkennâküm fiyl'ardı ve ce'alnâ leküm fiyhâ me'âyişe kaliylen mâ teşkürûne.

Celâlime kasem ederim ki (size verdiğim ni'metlerin şükrünü tam edâ edemiyorsunuz. Halbuki) yeryüzünü size mekân ve karar ittihâz ettik, orada size tasarruf hakkı verdik. İstediğiniz şekilde yaşama haklarını bahşettik, menâfi'inizi, mesâlihınızı meydâna getirebilecek sebebler ihdâs ettik, birçok maîşetinizi te'mîn edecek vâsıtalar halk eyledik.

Siz bu kadar ni'metler karşısında pek az şükrediyorsunuz.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmin ka'rına dalacak olursak, Cenâb-ı Hak'kın kullarına menn-i sübhânîsini âşikâre görürüz.

Allahu Teâlâ: "Sizi yeryüzüne yerleştirdik. Dünya'nın hayır ve saâdet kapılarını açtık. Âhıretin safâ caddelerini küşâd eyledik. Niçün lüzumu kadar istifâde edemiyorsunuz? Niye verdiğimiz ni'metleri yerli yerine kullanamıyorsunuz? Niye dünya ni'metlerinin en tıyb'ine mâlik olamıyorsunuz? Niçün Âhıret ni'metlerinde, ma'rifet, muhabbet, seyir, Hak'ka kurbiyyet ni'metlerinde müstağrak kalamıyorsunuz? Bu şeref mahlûkat içerisinde yalnız insâna verilmiştir. Melâikeye ise: Âdem'e secde edeceksin emri verilmiştir. Ve bu suretle insânın kıymeti bütün mevcûdâta bildirilmiştir. Âdemin evlâdında da bu safâ olmalıdır" buyuruyor.

Arz'ın, insâna mekân ittihâz edilmesi, insânın orada nâib-i Hak olmasına işârettir. İnsan orada mükellef tutulacaktır. İbâdâtını orada kolaylayacaktır. Ubûdiyyetteki zevkı orada tadacaktır. Bedenler içün maîşet-i gıda, kalbler içün maâyiş-i zikr, akıllar içün maâyiş-i tefekkür sebebleri orada hazırlanmıştır.

İnsan bütün mevcûdâtın hüsn-i ânını câmi' candır. Her sınıfa âid maâyiş onda toplanmıştır. Evet Melek, hayvan, şeytan bunların hepsinin maîşetlerini câmi'dir. Meselâ Meleğin maîşeti onun rûhunun maîşeti, hayvanın maîşeti onun bedenî maîşeti, maîşet-i şeytan nefsin maîşetidir.

11 — Ve lekad halâknâküm sümme savvernâküm sümme kulnâ lilmelâiketiscüdû liâdeme fesecedû illâ ibliyse lem yekün minesscâcidiyne.

İzzet-i celâlim hakkı içün ketm-i ademden, lâtaayyün âleminden hüviyyetinizi izhâr eden ve takdir eden biziz. Sizi biz yarattık. (İsminiz yoktu, resminiz yoktu, kimse tarafından bilinmezdiniz, kendi kendinizi de bilmezdiniz.) Sizi halkettik, sûret verdik. (Babanız Âdem'in çamuruna sûret-i mahsûsa ile sûret verdik, ahsen-i takvîm sırrına mazhar kıldık.)

Nihâyet Meleklere, Âdem'e secde edin dedik. İblis müstesnâ Melâikenin hepsi secde ettiler. Zîra Âdem bizim tecelliyyât-ı sıfâtiyyemizin mazhar-ı tâmmı olmuştu, envâr-ı muhabbet masdarı kılınmıştı. Kendisi makam-ı muhabbet, makam-ı aşk olmuş, nûr-u cemâl ve celâl tecellîsi ile dolmuştu. Melâike de ona âşık olmuştu. Yalnız İblis bu işin farkında değildi. Nefsinin zulmetinde mahcub kalmıştı. Kıyâsa kalkıştı.

(Elif Lâm Mim Sâd) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ
وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ﴿١٢﴾ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَن تَتَكَبَّرَ فِيهَا
فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿١٣﴾ قَالَ أَنظِرْنِي إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾
قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ﴿١٥﴾ قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ
الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ لَآتِيَنَّهُم مِّن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ
أَيْمَانِهِمْ وَعَن شَمَائِلِهِمْ ۖ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾ قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا
مَذْءُومًا مَّدْحُورًا ۖ لَّمَن تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾
وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا
تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ
لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِن سَوْآتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا
عَنْ هَٰذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَن تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ
﴿٢٠﴾ وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾ فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ ۚ
فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ
عَلَيْهِمَا مِن وَرَقِ الْجَنَّةِ ۖ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَن تِلْكُمَا
الشَّجَرَةِ وَأَقُل لَّكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٢٢﴾

12 — Kâle mâ mene'ake ellâ tescüde iz emertüke kâle ene hayrün minhü halakteniy min nârin ve halaktehu min tıynin.

Cenâb-ı Hak İblis'e: "Hangi şey seni men' etti de emrime mutâbaat etmedin? Ben sana (Âdem'e) secde etmeni emretmiştim, bu emirden seni ne alakoydu?" buyurdu.

(İblis, bu hıtâb-ı kahriyyenin karşısında mebhut oldu, emre cevab veremedi, bocaladı. İşin sûretine nazar etti maddede kaldı da): Beni secdeden alakoyan benim ondan efdal oluşumdur, ben ondan hayırlıyım. Zîra sen beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan halkettin. Ateş, cevher-i lâtif-i nûrânîdir. Çamur ise, cism-i kesîf-i zulmânîdir, dedi.

Ey hakîkat yolcusu!

İşte İblis mel'un buradan çarpıldı. Fazîleti, madde ve unsurda aradı. Hattâ orada bile hatâ etmiştir. Ateşin cevheri: Kahr-ı ademden sâdır olmuştur. Çamur ise: Lûtf-ı kıdemden sâdır olmuştur, rahmet-i ezeliyyeye mazhardır.

Nâr: Hak'kın gadabına mazhardır. Tıyn: Hak'kın rahmetine mazhardır. Hak'kın rahmeti ise gadabını sebketmiştir.

İblis'i helâke uğratan, "ben ondan hayırlıyım" sözü olmuştur.

Âdem'i ve zürriyyetini hased edişi onun mahvına sebeb olmuştur ve bâb-ı rahmetten koğulmuştur.

Âdem'in çamurunu Cenâb-ı Hak vâsıtasız olarak, keyfiyyeti bizce mechûl, bizim bildiğimiz el ile değil, kendi zâtına mahsus elleriyle halketmiştir.

Sonra Âdem, rûh-ı menfûh ile tekrîm edilmiş, Allah kendisine izâfe buyurmuştur. (İşte) "Ve nefahtü fiyhi min rûhî" fermân-ı Sübhânîsi ile gösterilen husûsî tecellînin İblis farkına varamamış, aşkı terk etmiş, kıyas yapmaya kalkmış ve nihâyet kibrin musibetine uğramıştır.

13 — Kâle fehbıt minhâ femâ yekûnü leke en tetekebbere fiyhâ fahruc inneke minassâğıriyne.

Cenâb-ı Hak Sübhânehû Hazretleri:

Ey huzûr-ı cemâl-i Sübhânîmden merddud, matrud olan İblis! Oradan in bakalım! Zîra zümre-i Melâike arasında kibirlenmek olmaz. Nefsin sıfâtiyle Hz. Rûhâniyye arasında bulunmak lâyık olmaz. Derhal çık! Eizze-i kiram yanından ayrıl! Sen zelillerin zelillerinden oldun! Nefsânî kuvvelerle, süflî vechelerle küçülenlerden olmuşsundur, buyurdu.

Ey hakîkat arayan!

İblis'in ismi (Azâzil) iken, (Zûmirre) unvânını taşır iken böyle birdenbire koğulmasına yegâne sebeb, tekebbürü olmuştur.

Cenâb-ı Peygamber: "Kim ki Allah içün tevâzu' eder, Allah onu yükseltir. Kim ki benlik da'vâsına dalar tekebbür ederse Cenâb-ı Hak onu ezer, alçaltır" buyurmuşlardır.

Yalnız tekebbür bir yerde câizdir. O da: Allahu Teâlânın (El-Kibriyâ) sıfatında fânî olarak mütekebbir zâlimlere karşı olursa. Hattâ buradaki tekebbür dinde en büyük sadakadan ma'duddur. Zâlim mütekebbirin karşısında tevâzu' zillettir.

14 — Kâle enzırniy ilâ yevmi yüb'asûne.

İblis, Âdem'den intikam almak gayesiyle mütedarrıâne bir vaz'ıyyette:

Yâ Rabbi! yevm-i ba'se kadar bana mühlet ver. Onların kalkacağı güne kadar ya'ni, Âdem'in ve zürriyyetinin öldükten sonra dirilip kalkacakları vakte kadar beni öldürme, ecelimi te'hîr eyle, diye tadarru' ve niyazda bulundu.

Zîra İblis şu hakîkate vâkıf idi ki Bu imhal mümkündür. Çünkü aslı ve menşei, zulmet-i tabiiyye olan hâlet-i mel'ûnînin vücudde bekası yevm-i ba'se kadardır.

15 — Kâle inneke minelmünzariyne.

Cenâb-ı Hak ona müekked bir şekilde:

Şübhelenme! Sen mühlet verilenlerdensin buyurdu.

İblis, imhal va'dini alınca:

Yâ Rabbi! Senin izzetine yemîn ediyorum kullarının hepsini iğvâ ederim ma'nâsına: (Febiizzetike leuğviyennehüm ecma'în) dedi.

İblis lâin biliyordu ki insanların hepsi tabiatin hükmü altındadır. Tabiatten mütehassıl iktizâât-ı zulmaniyye, hazerât-ı nûrâniyyeye irtikaya ma'nîdir.

Yalnız İblis "Halâsa nâil olan kulların bu iğvâdan müstesnâ olacak" ma'nâsına: (İllâ ıbâdeke minhümül muhlâsıyn) dedi.

Muhlâs demek: Zulmet-i tabayi'den ve kesâfet-i mevânîden ibâdetle hâlis olanlar demektir. Ya'ni vücûd-i âdemîde nâmûs-ı İlâhîyi ikame ile tabâyi' zulmetinden hâlis olanlar ma'nâsınadır. Cenâb-ı Hak onları kendisine cezb ile halâsa nâil etmiştir demek olur.

İşte İblis nâil-i halâs olanları istisnâ edince Cenâb-ı Hak ona:

"Ben hakkı işlerim, hakkı söylerim. Elbette ve elbette Cehennemi seninle ve sana tabi' olanlarla dolduracağım" buyurdu.

16 — Kâle febimâ ağveyteniy leak'udenne lehüm sırâtakelmüstakıyme.

İblis:

Yâ Rabbi! Rahmetinden uzaklaştırdığından, helâke, dalâlete dûçâr eylediğinden ve beni tard ettiğinden dolayı giydirmiş olduğun libâs-ı kahriyyenle, buna sebeb de Âdem ve zürriyyeti olduğundan muhakkak sûrette onları tarassud içün senin din yoluna oturacağım. Gücüm yettiği kadar onları Müslüman olmaktan alakoymağa çalışacağım, dedi.

17 — Sümme leâtiyennehüm min beyni eydiyhim ve min halfihim ve an eymânihim ve an şemâilihim ve lâ tecidü ekserehüm şâkiriyne.

Bundan sonra da muhakkak sûrette önlerinden, arkalarından, sağ taraflarından, sol taraflarından geleceğim.

(Önlerinden geleceğim: Nefs-i hevâlarını süsleyeceğim, hasedlerini tezyîn edeceğim.

Arkalarından geleceğim: Şehvet yollarını tezyîn edeceğim.

Sağlarından geleceğim: Hasenatlarını ucub, riyâ ile boğacağım.

Sollarından geleceğim: Seyyiatlarını hasenat gibi göstereceğim ki tevbe etmek akıllarına gelmesin.)

Sen de ekserîsini şâkir, muti' bulamayacaksın.

Ey hakîkat yolcusu!

Şurada İblis hakkında biraz daha bahsetmeden geçemeyeceğim:

İblis bir şeyde, bir yerde zâhir olursa diğer şeyden gafil olmaz. Ya'ni mazharında bir şey'e ihtısas yoktur. Şu kadar var ki ekseriyâ her yerde, yâhut her tâife içün zuhûru, ileride âyetlerde işâret edeceğimiz sûretlerledir.

İmdi, bir tâifeye bir mazharla zâhir olduğu zaman o mazhara münhasır olmayıp belki mezâhirin kâffesinde tenevvüâtı göstermekte dâimdir. Mazharına karşı dönmeye vesile olacak sûrette hiçbir yol bırakmamak üzere kapıların hepsini kapayıncaya kadar uğraşır.

Birkaç tanesinin misâlini verelim:

Meselâ dünyada ehl-i şirk üzerine zuhûru: Dünyaya vesile-i ibtinâ olan anâsırın eflâkte, ekanimdedir.

Müşrike: Mezâhir-i mezkûrede zuhûr eder.

Evvelâ, ziynet-i dünya ve muzahrafât-ı fâniyye ile iğvâ eder. Bu sûretle kalb kararır, hakîkati görmez olur.

Sonra, esrâr-ı kevâkibe, usûl-ü anâsıra ve bunlara benzeyen şeylere delâlet ederek, vücudde bunların fa'al olduğuna dair ilkaat yapar. Bu sûretle iğfal olunanlar (eflâk)e ibâdete başlarlar.

Evet, ahkâm-ı kevâkibde az çok sıhhat görülmesi, Şems'in harâretle cisimleri tezyîd etmesi, ba'zı hesâbât üzerine yağmurun nüzûlü gibi şeyler, o muğfellere vesile-i iğfâl olur.

İblis onları bu hâle getirdi mi "konuşan yaşayan" gibi hâl-i gaflete terk eder. Bu gaflet-i azîmeden sonra bu çeşit insanların yapacağı şey yalnız yemek, içmek, sûrî refâha çalışmaktan ibâ-

ret olur.

İblis, avâm-ı müslimîni: Umûr-u şehevânîye muhabbet, tabiat-ı zulmâniyyesine delâlet sûretiyle iğvâ eder, bu şekilde kalblerini körletir. Bu, İblis'in ikinci mazharıdır.

İblis'in, a'mâl-i sâliha eshâbına karşı zuhûru: Onların kalbine ucbu idhal sûretiyle olur. Bu sûretle onların, kendilerinde bulunan fazîletin büyüklüğü ile aldatır.

Dikkat olunursa kibr ü ucb'a düşen kimseler hiçbir kimseden nasihat kabûl etmezler.

Niyyetlerde ve tefâdül-ü a'malde İblis'in zuhûru: Eshâb-ı keşf'e karşı olur. O gibi kimseler Allah içün ibâdet edip dururlarken İblis, kalblerine desise îka eder:

Meselâ: "Amellerini güzel yap, nâs seni görür, sana iktidâ eder. Bu iğvâsı; eshâb-ı keşf'i, riyâ ve sum'aya düşüremediği zaman olur. Bu gibi kimseleri hayır cihetinden yıkmaya çalışır.

Beşinci mazharı: İlm'dir. Bu mazhar da ulemâya olur.

İblis için ilm ile iğvâ, en kolay bir mes'eledir.

Şöyle söylenmiştir:

İblis: "Vallahi bin âlimi iğvâ, îmânı kavî olan bir ümmîyi iğvâdan daha kolaydır" dermiş.

Hulâsa: İblisin her sınıfa âid hazırlanmış tuzakları vardır. Onun iğvâ edemeyeceği, Hak'kın muhafaza ettiği kimselerdir. Mukarrebîne vüsûl içün İblise yol tıkalıdır.

Evliyâullah'ın sertâc-ı ibtihâcı Cenâb-ı Hazret-i Abdülkadiri Geylânî buyururlar ki:

"Henüz pek genç iken bir sahrada bulunuyordum, bir sedâ geldi:

"Yâ Abdel-Kadir! Matlûbun, maksûdun olan Allah benim. Sana muharremâtı mübah kıldım, istediğini işle."

Cevab verdim:

"Yalan söylüyorsun! Sen meşhur İblîs-i lâinsin!.."

Cenâb-ı Abdülkadir'e, onun İblis olduğunu ne ile bildiniz denildiğinde:

"Cenâb-ı Hak'kın, fahşâyı men'ettiği âyet-i celîlesi ile bildim" buyurmuşlardır.

İblis'i, Evliyâdan ferdiyyet derecesine gelenlerden başkası bilemez. Bu dereceye gelenlerden İblis'i bilenler, İblis'in ifsâdâtından masundurlar.

Onun iğvâsı bu nev'i ârifler hakkında dalâlet değil, hidâyet olur. Ve onunla Hazret-i İlâhîye tekarrüb hâsıl olur.

Ey tâlib!

Şu bilinmelidir ki: Bütün mevcûdât (KÜN) dairesinin merkezinin hükmüne tâbi'dir. O irâdeyi aşmanın hiç kimse içün imkânı yoktur. Mezâhirdeki ihtilâfât (KÜN) tânesinin kökünden neş'et eder.

Hazret-i Âdem de, İblis de mekteb-i ta'lîme konuldu.

Âdem, esmânın hepisini öğrenince (KÜN) ün temsîl ettiği sahneye baktı, kâinattan Hâlikın murâdını teemmül etti. (KÜN) kelimesinin (kâf)ından, muallim-i hakîkînin (Küntü kenzen...) demek istediğini, (Nun) dan da: (İnnî enallahü lâ ilâhe illâ ene...) deki (Nun)u fehmetti. Ve (Kâf) ile (Nun)un ma'nâsını iyi anlaması dolayısı ile (Ve lekad kerremnâ...)daki tekrim (Kâf)ına nâil oldu. (Ve ce'alnâ lehû nûren...) âyet-i kerîmesi ile de nurlandı.

İblis'e gelince: O da mekteb-i ta'limde kırk bin sene kaldı. Cenâb-ı Hak onu kendi hâline bıraktı. O da (KÜN)e nazar eyledi, baktı, baktı.. Bula bula neyi bulsa, neyi görse iyi: Küfür'deki (Kâf)ı!.. Onu görünce kibirlenmeye başladı, büyüklendi, mevcûdâta nazar-ı hakaretle baktı, kafasını kaldırdı. (Nun)dan da: (Halâknâ min nârin...)deki nâriyyet (Nun)unu gördü, ikisini birleştirdi husrâna yuvarlandı gitti.

(Ve asâ âdemü rabbehû feğavâ) bir aralık ayağı kayar gibi oldu. Akıllı Âdem hemen: (Rabbenâ zalemnâ enfüsenâ...) dalına yapıştı, derhal: (Fetelâkka âdemü min rabbihî kelimâtin fetâbe aleyhi...) dalı Âdem'e doğru eğildi, tevbe ve icâbet meyvalarına kavuştu. Herkesin umumî şehâdetine ve şâhidler huzûrunda (Elestü birabbiküm) nidâsı ile da'vet edildiği zaman (Belâ) cevâbını verdi.

18 — Kalâhruc minhâ mez'ûmen medhûren lemen tebi'ake minhüm leemleenne cehenneme minküm ecme'ıyne.

Cenâb-ı Hak İblisi böyle istintak eyledikten sonra:

Ey merdûd-u matrud!

Cennet-i tevhıdin, ehl-i vahdetin arasından çık bakalım! Rahmetimden uzaklaş! Hem açık bir horluk ve zilletle sürülerek, lâ'nete istihkak kesbederek çık!.. Bundan sonra onlardan ya'ni İns ve Cin'den her kim sana itâat ederse, kasem ederim ki Cehennemi bütün sizlerle dolduracağım, buyurdu.

(Me'mûl ki İblis kibr ü inâda kalkışmayıp, huzûr-u İlâhîde böyle bîedebâne tavır takınmaksızın afv yolunu araştırmış olsaydı afv ü mağfirete mazhar olabilecekti.)

İmdi, 14'üncü âyetten buraya kadar verdiğimiz ma'nâyı şöyle bir hulâsa edelim:

İblis, kendi leyhine olarak değil, aleyhine olarak:

"Yâ Rabbi! Bana ba's ve haşr gününe kadar ömür ve mühlet ver" dedi. Ve böylelikle de ölümün tadını tatmamak istiyordu.

Cenâb-ı Hak da İblise:

"Sen vakt-i ma'lûma kadar munzarindensin" buyurdu. Bu imhal İblis'in vebâl ve şekavetini arttırdı:

"Yâ Rabbi! Mâdamı ki beni onların yüzünden koğdun, ben de elbette onları iğvâ ve ıdlâl içün sırât-ı müstekıymin üzerinde (din yolunun üstünde) oturup onların yolunu keseceğim" dedi.

İblis'in bu sözü, ya'ni kendisinin iğvâatını Allah'a havâle ve isnâdı, tevhıde ve bilcümle umûrun Allah'tan olduğunun nazîri değildir. (Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh) adîdinde de değildir. Belki hucceti isbat yolunda iğvâda mâ Allah muâraza kabîlindendir. Ya'ni sen beni nasıl iğvâ ettin ise ben de onları iğvâ ederim. Bende iğvâ kuvveti vardır demektir. Bunun içün (Leuğviyennehüm ecma'ıyn) ve (leak'udenne lehüm sırâtakel müstakıym) diye kendine bir vücud vermiş, benlik da'vâsında olduğunu isbât etmiştir.

Sırât-ı müstakıym üzere oturup yol keseceğini bildiren İblis; tarz-ı hareketini beyâna mübâderetle: "Ben onların önlerini ya'ni onların cesedlerini süslettiririm, arkalarından hâsıl olacak meâsî ile gelirim, sağ taraflarından gelir aralarını bozarım, sol taraflarından gelir âilesine, akrabasına nasihatı terk ettiririm" demiştir.

19 — Ve yâ âdemüskün ente ve zevcükelcennete fekülâ min haysü şi'tümâ ve lâ takrebâ hâzihişşecerete fetekûnâ minezzâlimiyne.

Bu hıtab, hıtâb-ı ibtilâdır, hıtâb-ı imtihandır.

Cenâb-ı Hak tekrîmen: Yâ Âdem! Sen ve zevcen, (aklınıza mutâbaat ederek, –o akıl ki size akl-ı kül'den mevhubdur–) makarr-ı ehl-i tevhıd olan Cennette sâkin olun. Sana, Cennetteki her şey'i mubah kıldım. Dilediğiniz yerden yeyin. Ancak bu şecere müstesnâ: (Şecere-i muhabbet!..) Şecere-i kader... Eğer bu istisnâ edilmiş ağaca yaklaşırsanız her ikiniz de kendinize zulm etmiş olursunuz, buyurdu.

Ey dost!

Muhabbet, bâdiye-i mihnettir. Zîra muhabbette nâr da vardır, nur da vardır. Nurda nârını istemeyen nûrunu bulamaz. Nârını isteyen o nâr ile enâniyyetini yakar, hüviyyetini yıkar hakikî hüviyyet meydâna çıkar, hüviyyet-i nefs fenâ bulur. İşte o zaman nûr-u muhabbeti bulur ve onunla tenevvür eder.

Nitekim Cenâb-ı Hak: (Yuhıbbühüm ve yuhıbbûne) buyurmuştur.

Şecere-i muhabbet, öyle bir ağaçtır ki: Rahmân olan Allah onu Âdem içün bizzat kendi yed-i Sübhânîsi ile dikmiştir. Nitekim Âdem'in çamurunu da yed-i Sübhânîsi ile yuğurmuştu. Bu yuğuruş da şecere-i muhabbet içündür.

Nükte:

Cenâb-ı Hak'kın, Hazret-i Âdem'i bu şecereden men'i, o ağaçtan tenâvülüne haris kılmak içündür. Zîra insan men'olunduğu şey'e haristir.

Âdem, "Bu ağaca yaklaşma!" hıtâb-ı İzzesi ile mübtelâ oldu.

İmtihan: Âdem'in bu şecere-i muhabbetten tatması ve şecere-i muhabbetin de Âdem'e mahsus olması hikmetindendir. Bunun içün Âdem şecere-i memnûa'dan, şecere-i ma'lûmeden men'olunduktan sonra huzur ve sükûnu kalmadı, ne Havvâ ile, ne Cennet ile meşgul oldu. Düşüncesi yalnız ve yalnız şecere-i men'iyyeyi tatmak oldu.

Şecere-i muhabbet kalbin gıdasıdır. Bunda nefsin asla hazzı ve nasibi yoktur.

20 — Fevesvese lehümüşşeytânü liyübdiye lehümâ mâ vüriye anhümâ min sev'âtihimâ ve kâle mâ nehâkümâ rabbükümâ an hâzihişşecereti illâ en tekûnâ melekeyni ev tekûnâ minelhâlidiyne.

Matrûd-ul-ebed olan İblis, mahbûb-ül-ezel ve ebed olan Âdem'i hased ediyordu.

Şeytan, emr-i şecere husûsunda Âdem ile Havvâ'nın kalblerine vesvese verdi. Bu vesveseyi, Cenâb-ı Hak onların kendilerine Şeytânın apâşikâr bir düşman olduğunu söyledikten sonra vermişti. Şecere-i ma'lûmeye tekarrüb etmemeleri emrolunduktan sonra yapmıştı. Şeytan, garazından dolayı libâs-ı siyâneti onların üzerinden kaldırdı. Bu işi, onlara hüviyyet-i bâtılalarını göstermek içün yaptı.

Âdem ile Havvâ bu vesveseyi içtikten sonra, İblis; şefkat, nasihat yollu, güyâ hayrı irâde eder sûrette onlara dedi ki:

Rabbinizin bu mübârek ağacı size yasak etmesi; Melek olmamanız ve hiç ölmeyip daima Cennette kalmamanız içündür.

Ey muvahhıd!

Hazret-i insânın iki vechesi vardır: Bir vechesi Hak'ka nâzır, bir vechesi de halk'a nâzırdır. Halka nâzır olan beşeriyyet vechesi bir zıll-i zâildir. Fânî, bâtıl bir hüviyyettir. Fakat ekserî kimseler bu vechelerinde kalırlar da İblis gibi mahrûm olurlar.

İşte Şeytan da, Hazret-i Âdem'i kendisi gibi mahrûm etmek istiyordu. Onun içün onun libâs-ı siyânetini ve libâs-ı takvâsını açtı. Fakat Cenâb-ı Âdem Cennet örtüleri ile kat kat örtüldü.

Maal'esef ekserî tefsirlerde bu âyet-i celîlenin ma'nâ-i zevkîsine varılamamıştır.

Meselâ: "Şeytan, gizlenen avret yerlerini kendilerine göstermek içün onlara vesvese verdi. O vakte kadar her ikisi de ne kendilerinin, ne de biribirlerinin avret yerlerini bilirlerdi. Sonra o örtü açılınca incir yaprağı ile yapıştıra yapıştıra avret mahalle-

rini örtmüşlerdi" diye beyânatta bulunmuşlardır ki, bu sözlerin hakîkatle hiçbir münâsebeti olmadığı gibi Cenâb-ı Âdem ile Hazret-i Havvâ'yı sahrâ-i beyâbanda gezen birer vahşîye benzetmek gibi bir hatâ da vardır.

Allah gibi bir muallim, Âdem gibi bir müteallime bütün esmâ'yı ta'lîm etsin, sonra da Âdem incir yaprağı ile tesettür etsin.. Ne kadar acib!..

Esmâ-i İlâhî demek, bütün eşyâ'nın hakîkati demektir. Binaen'aleyh Hazret-i Âdem her şey'in, her vâr'ın hakîkatini bilir. Evet eşyânın, libâsın, giyinmenin, kuşanmanın en güzelini bilir. En medenî insanlar onun yanında küçük kalır. O Cennet yapraklarından kat kat koydular demek; bizim bildiğimiz geniş geniş yapraklar, incir yaprakları demek değildir. Onlar birer remzdir. Nasıl ki yasak edilen ağaç, bizim bildiğimiz buğday ağacı olmayıp muhabbet ağacı, şecere-i esrâr-ı kader olduğu gibi, o yapraklar da kuruyan ve sararan yaprak cinsinden yapraklar değildir. Hattâ örfümüzde bile kullanırız: "Dallı ipekliden şunu yaptı, bunuyaptı." Ağacın dalı mı var orada?..

21 — Ve kâsemehümâ inniy lekümâ leminennâsıhıyme.

İblis, ve buna emîn olunuz ki: Ben sizin hayrınızı isteyenlerdenim diye onlara bir de yemîn etti.

Dikkat! Burada Meleğin âdemden efdal olması ma'nâsına değildir. Melek, yemez içmez. Onlar gibi müstağnî olacaksınız ma'nâsınadır.

22 — Fedellâhümâ biğurûrin felemmâ zâkaşşecerete bedet lehümâ sev'âtühümâ ve tafika yahsifâni aleyhimâ min verekılcenneti ve nâdâhümâ rabbühümâ elem enhekümâ an tilkümeşşecereti ve ekul lekümâ inneşşeytâne lekümâ adüvvün mübiynün.

Şeytan, onların ikisini de, intikam almak içün yemin ile aldattı ve şecere-i mubârekeden yemek içün indirdi. Zâhirde mer-

tebe-i âliyeden düşürdü (fakat bu düşüş kovanın, kuyunun suyuna düşüşü gibi oldu.)

Vaktâ ki onlar ağacın meyvasını tadar tatmaz ismet ve libâs-ı takvâ nez'oldu. Bu kerre Cennet yapraklarından kat kat birleştirerek üzerlerine koydular.* Cenâb-ı Hak ise onlara nidâ etti:

Ben size bu ağacı nehyetmedim mi? Şeytan size apaçık bir düşmandır demedim mi? Onun ıdlâl edici, aldatıcı, adâveti zâhir, husûmeti şedîd olduğunu haber vermedim mi? Sözünü işitmeyiniz, arzusuna tâbi olmayınız diye haber vermedim mi, dedi.

(Kâle mâ mene'ake...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

* Bu yaprakların biraz yukarıda izâhını yapmıştım.

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ
مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾ قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ
مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٢٤﴾ قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا
تُخْرَجُونَ ﴿٢٥﴾ يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْآتِكُمْ
وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ
يَذَّكَّرُونَ ﴿٢٦﴾ يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا
أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا
سَوْآتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا
الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٧﴾ وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً
قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ
لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾
قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ
وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾
فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ
أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾

Bu emr-i Sübhânînin karşısında ikisi de hallerini i'tirâf ederek gayet mütedarrıâne bir edâ ile, tevbe yoluna sür'atle koşup:

23 — Kâlâ rabbenâ zalemnâ enfüsenâ ve in lem tağfir lenâ ve terhamnâ lenekûnenne minelhâsiriyne.

Ey bizi fıtrat-ı hidâyet ve rüşd ile halk eden Rabbimiz! Biz kendi kendimize zulm ettik. Şâyed sen fazl u cûdunla merhamet edip mağfiret etmezsen, tevbemizi kabûl etmezsen biz ziyankârlardan oluruz, dediler.

24 — Kâlehbitû ba'düküm liba'dın adüvvün ve leküm fiyl'ardı müstekarrün ve metâ'un ilâ hıynin.

Cenâb-ı Hak buyurdu:

Ey hudûdumuzu techavüz edenler! Dâr-ı ibtilâya ininiz bakalım! Ba'zınız ba'zınıza düşman olarak inin! O husûmet sizden asla kalkmayacak!..

Ey mütehâsimûn! Sizin içün o Arz'da bir vakte kadar ârâm edecek karargâh ve geçinmek vardır. Ya'ni eceliniz gelinceye kadar orada oturacaksınız.

25 — Kâle fiyhâ tahyevne ve fiyhâ temûtûne ve minhâ tuhrecûne.

(Hazret-i Âdem, Cennete rücû' etmeyeceğini zanneyledi.)

Cenâb-ı Hak fazl-ı Sübhânîsi ile kendisini tesellî ederek: Ma'rûf ile orada yaşayacaksınız, cehl ile orada öleceksiniz, kaderin ahkâmı üzerine oradan çıkarılacaksınız, diye ferman buyurdu.

Ey hakîkat yolcusu! Burada ba'zı ince hakayıkı söylemeden geçemeyeceğim:

Hazret-i Âdem'in, Hak'kın (cemâl) ve (celâl) sıfatlarına mazhar olduğunu söylemiştik ki, Esmâ-i mütekabilenin hükm-ü zebûnunun sudûruna ve afv ü mağfiretin zuhûruna işârettir. Tâ ki afv ve gafûr esmâsının ahkâmı vücud bulsun.

Hazret-i Âdem'in çıktığı Cennet mes'elesine gelince: Bu Cennet, Âdem'in kendi Cennetidir. Buna: (Rabbisi ile huzûr edilen makam da) denir.

Şecere-i memnûa: Şecere-i muhabbet, kazâ ve kader ağacıdır. Buğday ağacı denmesi remzdir.

Bir buğday tânesinden nâmütenâhî denilecek kadar buğday hâsıl olduğu gibi, Cennetten çıkarılan bir Âdem'den de, adedi Allah'a ma'lûm Âdem gelmiştir.

İblis, bu hikmetin farkında olmayıp, "Cenâb-ı Âdem'in ihrâcına sebeb oldum" diye fahrederken kendisine şöyle denmiştir:

"Zavallı düşman! sen ona fenâlık ettim zanniyle iftihâr mı ediyorsun? Senin bu hâlin onun içün hakîkatte büyük bir devlettir. Âdem, Havvâ ikisi kendi cennetlerinden çıktılar fakat neticede milyonlarca olup cenneti tezyîn ederek cemâl-i İlâhîyi müşâhede edecekler, cennete girecekler."

Zâhirde şöyle bakıldığı vakit bu mevzûu beyân buyuran âyet-i celîleler karşısında insan hayretler içinde müstağrak kalır.

Meselâ: Mazhar-ı dalâl olan Şeytan, bütün esma-i İlâhiyi Cenâb-ı Hak'tan taallüm etmiş olan Hazret-i Âdem'i nasıl iğfal etti?..

Bunlar ne azim saltanatlardır! Hikmet-i meskûtünanh nice mesâili hâvîdir. Yalnız şu kadarını söyleyeyim:

Hazret-i Âdem esrâr-ı lâhût'a âşık idi. O perdeyi açmak istiyordu. Binaen'aleyh hakîkî âşık, ma'şûku hakkında dostunun da sözünü dinler, düşmanının da.

İşte perdeyi açar açmaz kendi makamlarını tecâvüz ettiler, nefislerinin zâlimi oldular. Esrâr-ı mahfiyye-i İlâhîde aldıklarını muhafaza husûsunda Hakka yalvararak husrâna düşmemeleri içün: "Rabbenâ zalemnâ enfüsenâ" diye niyâz ettiler.

Hulâsa, zâhirde Şeytan, Âdem'i iğfâl etti gibi görünür ise de hakîkatte öyle değildir. Ta'bir câiz ise Âdem, Şeytânı yuvarlamıştır. Bunun daha iyi anlaşılması îmân-ı zevkîye taallûk eder. O zaman oradan tahsîl edilen ma'nânın îzâhı içün de harf, kelime yoktur.

Yalnız şunu bilmek lâzımdır ki: Âdem'deki esrar, âlemdeki

esrârın fevkındedir. Âdem, bütün esmâ-i Rabbâniyyenin zuhûrunun mahallidir. Âlem ten ise Âdem de o tenin cânıdır.

Hazret-i insan öyle bir şehr-i İlâhîdir ki, her şehrin hudûdu vardır fakat insanın merkez-i hükûmeti olan şehr-i kalbîsinin hudûdu yoktur. Kâinat, o şehr-i insânînin birer mahalleleridir.

Gelelim (İhbitû) emrine:

(İhbitû) emrindeki (hubut) lâfzı, Âdem'in neslinden gelecek isyankâr evlâdına âiddir.

Âdem, hangi Cennetten çıktı:

Âdem, âlem-i maadda kurulacak mahkeme-i dâd'daki hükm-ü İlâhîden sonra girilecek olan Cennetten çıkmamıştır. Âdem, kendi Cennetinden çıkmıştır ki ondaki hikmet şudur:

Şecere-i aşkı tadınca Hak'ka vahîd olup bahr-ı ma'rifet-i İlâhîde kaldı. İşte buna binaendir ki huzûr-u beşerîye dühul, şirkin en ince kısmına dâhil olduğundan kendi Cennetini terk etmek hâleti tecellî etti.

Hazret-i Âdem'in yeryüzüne hubûtu, esmâ-i İlâhiyye cihetinden Zât-ı Hak'ka vüsuldür. (İhbitû) denildikten sonra, (Femen tebi'a hüdâye) de denilmiştir.

26 — Yâ beniy âdeme kad enzelnâ aleyküm libâsen yüvâriy sev'âtiküm veriyşen ve libâsüttakvâ zâlike hayrün zâlike min âyâtillâhi le'allehüm yezzekkerûne.

Ey esmâ-i İlâhîmize âgâh ve sıfât-ı İlâhîmize lâyık, cibillî olarak fıtrat-ı niyâbetle yaradılmış olan benî âdem!

Muhakkak ki makam-ı fazl u cûdumuzdan, akıl nûrundan, size cehlinizi, mukteziyyât-ı beşeriyyetinizi örtecek bir libas ve maarif-i hakayıkla ziynetleyip bütün mahlûkat içerisinde temeyyüz edebilecek de bir riyş indirdik. Ve biliniz ki sizi en efdal ve en ekmel, ecmel vasıflarla tezyin edecek olan, libâs-ı takvâdır.

Takvâ elbibesi sizi bütün mehârim-i İlâhîden korur. Fıtratınıza, terbiyenize lâyık olmayan şeylerden muhafaza eder. O libâs-ı takvâ, sizin hâliniz ve mertebe-i tevhıde vâsıl olmanız içün hayırlıdır.

İşte bu zikredilen libas, Allah'ın âyetlerindendir. Delâil-i kudretindendir. Gerektir ki, şâna lâyık olan o ni'metleri görsünler, mün'ımini düşünsünler, bilsinler, tevhıd caddesinde yürüsünler.

Ey tâlib!

Her tâife içün bir libas vardır.

Meselâ: Ehl-i irfânın libâsı: Ma'rifettir.

Muhıbbînin libâsı: Muhabbettir.

Müstakıymin libâsı: Şevkdir.

Muvahhıdînin libâsı: Tevhıddir.

Zâhidin libâsı: Zühddür.

Evliyânın libâsı: Vilâyettir.

Enbiyânın libâsı: Nübüvvettir.

Resullerin libâsı: Risâlettir.

Bu libasların bir zâhiri vardır, bir de bâtını.

Bâtındaki ziynet: Hak'ka nazar içündür.

Zâhirdeki libas: Şerîati, sertâc-ı ibtihâc etmek içündür.

Cenâb-ı Hak'kın (Veriyşen) emrindeki ziynet, envâr-ı kurb içündür.

Her libasda hazz-ı ıbad vardır. Libâs-ı takvâda hazz-ı nefs vardır.

İmdi, kim Hak'ta fânî olursa libâsullahı giymeğe lâyık olur. Sıfât-ı İlâhiyye ile muttasıf olur. Âlemiyne kıble olur.

Şâh-ı Rüsul Efendimiz bu makama işâreten, ya'ni kisve-i envârullah'ı giyindiğini beyânen: "Men reânî fekad reelhak" buyurmuşlardır.

Ne güzel söylemişler:

Ey vücud etvârına cevlân Habîb-i Kibriyâ
Vey vücud esrârına seyran Habîb-i Kibriyâ
Vâcid ü mevcud seni mir'at edindi şübhesiz
Sûreti Hak, siyreti Rahman Habîb-i Kibriyâ
Men reânî kad reel Hak nutku îkandır bize
Görünen senden gören Sübhan Habîb-i Kibriyâ
Vech-i pâkin nûr-i şems Zât-ı Hak meclâsıdır.

Cümle âlem hüsnüne hayran Habîb-i Kibriyâ
Şânını tebcîl içün geldi hüvel hakkul mübîn
Elde burhan şâhidin Kur'an Habîb-i Kibriyâ
Hubb-i zâtın mazharı, kenz-i vücûdün matlaı
Mebde-i kül aslına burhan Habîb-i Kibriyâ

Nazm-ı kerîmde (Yüvâriy sev'âtiküm) fermân-ı celîline gelince:

Sizin hepiniz envâr-ı kıdemden üryân olarak tecellî eylediniz. O halde libâs-ı kıdemle örtününüz. Cehl kötülüğünü ilim elbisesi ile örtünüz. Libâs-ı takvâyı giyininiz. Zîra hâsidin hîlesi onu yırtamaz, yakamaz. Takvâ, kalbin libâsıdır. Onu giyende verâğ olur, onu giyende edeb olur.

Edeb: Mevcûdâtı Allah'sız görmemektir.
Libâs-ı hidâyet: Avâm içündür.
Libâs-ı takvâ: Havâs içündür.
Libâs-ül-heybet: Ârifiyn'e.
Libâs-ı ziyne: Ehl-i dünyâye.
Libâs-ı lika velmüşâhede: Evliyâya.
Libâs-ül-hazre: Enbiyâya âiddir.

27 — Yâ beniy âdeme lâ yeftinennekümüşşeytânü kemâ ahrece ebeveyküm minelcenneti yenzi'u anhümâ libâsehümâ liyüriyehümâ sev'âtihimâ innehu yerâküm hüve ve kabiylühu min haysü lâ terevnehüm innâ ce'alneşşeyâtıyne evliyâe lilleziyne lâ yü'minûne.

Ey benî Âdem!

Sizi yer üzerinde nâib-i Hak olacak bir kabiliyyette yarattık. Binaen'aleyh bu mukteza-i niyâbetiniz îcâbı sizin, Şeytânın vesvesesine, dalâline düşmemeniz lâzımgelir. Tûl-i emel, tama' yolu ile, mal, câh sebebiyle Şeytan sizi azdırmasın. Hılkatinizdeki gayeden saptırmasın.

Şeytan, sizi kendi vesvesesine meftûn edip de benim tâatimden aşağıya indirmesin.

Nitekim ebeveyniniz; babanız, anneniz (Âdem ve Havvâ) nın Cennette ebedî kalmak tama'ı ile Cennetten çıkmalarına sebeb oldu. Libâs-ı fıtrîlerini soymak sûretiyle onları Cennetten çıkardığı gibi sizi de âlem-i belvâya düşürmesin.* Mihnete salmasın. Zîra Şeytan, sizden intikam almaya hazırlanan o ve onun ordusu daima kendilerini göremeyeceğiniz bir yerde sizi murakabe ederler, görürler.

Ey tâlib!

İnsan zulemât-ı tabiiyyesinde kalırsa elbette Şeytânı göremez. Onun dokuduğu kötülükleri elbette sezemez. Şehvetinin perdesinin arkasında kalırsa Şeytan vurur da haberi olmaz. Amma libâs-ı takvâyı giyinmiş olursa, öyle bir zırh, öyle bir cünne ile mücehhez bulunursa Şeytânın ona tekarrübü imkânı kalmaz. Bakar, bakar da bir şey yapamadım diye çatlar.

İnsan, nefs-i hevâsının zulmetinden çıkar da sâha-i hazrete vâsıl olur, semâ-i gaybe nazar eder, Mevlâsına tekarrüb ederse nefsinden de, Şeyâtînden de emîn olur. Cenâb-ı Allah onun gözüne Şeyâtînin hîlesini apaçık gösterir. Şeytan onun kalbinin semâsına çıkmak isterken, kuvve-i rûh-u sultânînin recmine uğrar.

"İnnâ ce'alneşşeyâtıyne..."

Biz, hikmet-i Sübhânîmizle Şeyâtıyni, ya'ni doğru yoldan ayıran bütün tevâgidi; istiklâl-i rûhîsine mâlik olmayanlara, vahdâniyyetimize inanmayanlara, işin zâhirindeki geçici, basit kuvvete tapanlara, milkimizde, melekûtumuzda, her zerrede kayyûmiyyet-i zâtiyyemizi müşâhede edemeyenlere musallat ettik. Hulâsa, îmân etmeyenlere yâr kıldık.

28 — Ve izâ fe'alû fâhışeten kalû vecednâ aleyhâ âbâenâ vallahü emerenâ bihâ kul innallahe lâ ye'mürü bilfahşâ'i etekulûne alellahi mâ lâ ta'lemûne.

---

* Âdem mevzuunun ma'nâ-i enfüsîsine nazar edecek olursak: Âdem'in Cennetten çıkması, kesretli ağlaması ve bu sebeble arz-ı iftikarı, onun sulbünden Enbiyâ-i Izam'ın hurûc etmesine sebeb olmuştur. Bu ise, Cennetten, ni'metlerinden ve lezzetlerinden elbette hayırlıdır.

Şeyâtinin onlara musallat kılınmasının alâmeti de şudur:

Hudûd-u İlâhîmizi tecâvüz eden o kâfirler şenâat, rezâlet, ef'âl-i mezmûme gibi bir hayâsızlıkta bulundukları zaman, Enbiyâ ve Resullerimizin lisânı ile, insân olmaları hasebiyle o fahşâyı terk etmelerini emrettiğimizde, onlar o çirkinlikte ısrâr ile durarak taklid yoluyla:

"Biz babalarımızı böyle bulduk. Allah da Nebîmiz lisânı ile bize böyle inzâl eyledi" dediler.

Habîbim! Bana niyâbeten onlara söyle:

Kullarını tevhıd yoluna hidâyet eden, alîm ve hakîm olan Allah hâşâ, asla hayâsızlığı emretmez. Zîra fahşâ ile emir, adâlet-i İlâhîye münâfîdir.

Ey açık iftirâ edenler!

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Cenâb-ı Hak'ka, O'nun nâmına, bilmediğiniz bir şey'i iftirâ da edersiniz.

(Şeytân'ın fitnesine uyduğunuzu söylemezsiniz, bâtılı nasıl süslediğinin farkında olmazsınız da bu kötülükleri, Allah'ın Peygamberleri tebliğ etti dersiniz.)

29 — Kul emere rabbiy bilkıstı ve ekıymû vücûheküm ınde külli mescidin ved'ûhü muhlisıyne lehüddiyne kemâ bedeeküm te'udûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Beyân et: Benim Rabbim kullarına fazl u lûtfu ile, bütün emirlerinde ve nehiylerinde ifrat ve tefritten âzâde, adl ile muâmele eylemiştir.

(Evet, o kerem ü âtıfeti nâmütenâhî olan Rabbim insâf ile emretmiştir.)

Sizin bâtıl üzere ısrâr ile durmanız, "fahşâyı; Peygamberleri lisânı ile Allah emretti, babalarımızdan böyle bulduk" diye iftirâda bulunmanız, yüzünüzü Kâ'be-i Hak'ka doğru çevirmediğinden dolayıdır.

Şevk-ı kalb ile lika-i Rab içün, sâha-i envardan ağyârı kaldırarak, fenâ turâbında, Hak'da fânî olmaklık yerinde yüzünüzü

dosdoğru O'nun kıblesine dikerek, kedûrattan sâfî bir sûrette, itâat ve inkıyadda müstakıym olmak hâliyle, zılâl-i zâile ve ukûs-u hâlike-i müstehlikeden hâlî olmak şekliyle, âdetle ibâdeti ayırarak, O'na dîni tahsîs edin ve öylece ibâdette bulunun.

Allahu Azîmüşşan nasıl ki sizi ketm-i âdemden ibtidâ peydâ etmiş ve nûrunu da sizin üzerinize serpmişse, bu zıl hâlik olacak, bu mahall-i imtihandan yine O'na döneceksiniz.

30 — Feriykan hedâ ve feriykan hakka aleyhimüddalâletü innehümüttehazüşşeyâtıyne evliyâe min dûnillâhi ve yahsebûne ennehüm mühtedûne.

(O dönenlerden) bir kısmı mebde' ü meadda tevfik-ı İlâhîye nâil olmuş, diğer bir fırka da dalâletle sâbit olmuştur, zulmet-i tabiiyyesi üzerine kalmıştır. Ya'ni bir kısmı envâr-ı ma'rifetle mücehhez olarak huzûra çıkmışlar, bir kısmı da nefislerinin zulmetinde kalarak dîvâna gelmişler. Çünkü onlar sahte benliklerine mağrûr olup, gafleti gaye ittihâz ederek Vâhıd ü Ehad olan Allah'ı bırakıp Şeytanları dost edinmişlerdi. Ve onları yâr ittihâz etmeleri sebebiyle de tarîk-ı necatta olduklarını zannediyorlardı. (Bu zan onların dalâletten kurtulmamalarına âmil olmuştu.) Şeytan onlara her kötülüğü iyilik diyerek yaptırıyordu. Binaen'aleyh Hak'ka rücu' etmek imkânları bulunmuyordu. Tevbe etmek akıllarına bile gelmiyordu.

Hulâsa, ba'zıları hidâyette rü'yet-i cemâl'e mazhar olmuşlar, ma'rifette müstağrak kalmışlar bu şekilde Hak'ka dönmüşler, ba'zıları da rü'yet-i celâlde kalmışlar, nefsin kapısında tünekleyerek ubûdiyyet zevkini tatmadan avdet etmişler.

(Kâlâ rabbenâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

يَا بَنِيٓ اٰدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا
تُسْرِفُوا اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللّٰهِ الَّتِيٓ
اَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا فِي
الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ اِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ
وَالْاِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَاَنْ تُشْرِكُوا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا
وَاَنْ تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ فَاِذَا جَآءَ
اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَاْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾ يَا بَنِيٓ اٰدَمَ
اِمَّا يَاْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ اٰيَاتِي فَمَنِ اتَّقٰى وَاَصْلَحَ
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا
بِاٰيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ
بِاٰيَاتِهِ اُولٰٓئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَتّٰٓى اِذَا جَآءَتْهُمْ
رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوٓا اَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ قَالُوا
ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

31 — Yâ beniy âdeme huzû ziynetekûm ınde külli mescidin ve külû veşrebû ve lâ tüsrifû innehu lâ yühıbbülmüsrifiyne.

Ey benî Âdem!

Ey takvâ elbisesini giymek isti'dâdı ile yaradılmış olan Âdem oğulları!

Her mescide gidişte, her secde yerinde, her namaza kalktığınız zaman ziynetinizi takınınız. Ve yeyiniz içiniz, fakat isrâf etmeyiniz. İyi biliniz ki Allah isrâf edenleri sevmez.

Evet, âyette görüldüğü üzere bu aziz din nezâketi, nezaheti, şıklığı her vesîle ile emrettiği halde ne kadar acıdır ki Müslümanların ekserîsi asırlardan beri murâd-ı İlâhîyi, murâd-ı nebîyi lâyıkı ile anlamadıklarından bu mevzuu da ters anlamışlar, süslenmeye haram diyecek kadar ileri gitmişlerdir. Kaba, saba giyinmeyi ise İslâm'ın şiârıymış gibi göstermişlerdir.

Hayret! Halbuki Fahr-i Kâinât: "O kadar şık olun ki, cem'iyyet içerisinde binlerce insanın yanında bulunsanız o zerâfetiniz size: "İşte Muhammedîdir" dedirtebilsin" buyurmuşlardır.

Sultân-ı Rüsul Efendimizin giyiniş tarzları da öyle idi. Hattâ bugün bile giyimlerindeki zerâfeti, o ince süsü anlamak mümkündür. (Hırka-i saâdet) i ziyaret ederseniz, hırkanın kumaşının tatlı rengine ve üzerindeki nakşa meftûn olmamak, mubârek bellerine bağladıkları kuşağa hayran olmamak elden gelmez.

Ve yine o aziz Peygamberin vücûd-u pâk-i saâdetlerinden neşrolan Rahmânî ve Muhammedî kokunun fevkınde kâinatta lâtif ve güzel hiçbir koku yok iken, ümmeti âdet edinsin diye kendileri en güzel ıtriyyâtı kullanırlar*, öyle mescid-i saâdete giderler ve öyle misafir kabûl ederlerdi.

Hâreli, semâ-i sîmâsını sâyelendiren siyah saçlarını da kulaklarının yumuşaklarına kadar uzatırlar, ba'zı mevsimlerde omuz başlarına kadar bırakırlar ve onların hüsn-i ânının tecellî-

---

* Fakat bu koku öyle hacı yağı denilen çiçek yağının içerisine katılmış, elbiseye sürüldüğü vakit leke yapan, baş ağrısı veren cinsten koku değildir.

sini yapmadan da en ufak bir misafirin yanına çıkmazlardı.

Şimdi zühd-ü bârid eshâbından olan kaba sofu, o şekilde birini görse kâfir nazarıyla bakar. Zîra daha mensûb olduğu Peygamberinin şekl ü şemâilinden haberi yoktur ki, bu dinden nasıl haberi olabilir? Dünyayı nasıl görebilir?

Büyük Peygamber, mâlî vaz'ıyyeti müsâid olan bir sahâbîsinin giyime kıymet vermediğini görünce: "Neye böyle geziyorsunuz?" diye sormuşlar.

Sahâbî: "Efendim, dünyaya rağbetim kalmadı" deyince, İmâm-ül Enbiyâ Efendimiz:

"Yook! Cenâb-ı Hak, sana verdiği ni'metin âsârını senin sırtında görmekten hoşlanır" buyurmuşlardır.

Şerîatin zaptiye nâzırı olan Hazret-i Ömer, günün birinde Medîne'yi dolaşırken bil'iltizam eski, püskü, müstekreh bir şekilde giyinmiş, zelil bir vaz'ıyyette, boynunu yan tarafa eğmiş, güyâ etrafına bakıp mâsivâdan ezâ duyuyormuş gibi, gözlerini de yarı kapamış, hafif hafif yürüyen birini görür görmez:

"— Ey Allah'ın kahrına uğrayasıca, böyle miskin tavırlarla dînimizi öldürme!" diyerek elindeki kırbaçla herifi kırbaçlamış.

Sonra Müslüman demek: Her şey'i ile tamamıyle Hak'ka teslîm olmuş, O'nun nâmına bu sahne-i âlemde insan yetiştirmek vazifesini üzerine almış adam demektir.

Müslüman: Hak ve hakîkati beşeriyyete ta'lim eden kahraman demektir. Evet Müslümanlık kahramanlıktır.

İşte insanlara hak ve hakîkati tebliğ ve ta'limde kılık ve kıyâfetin büyük bir dahli vardır. Eğer dahli olmasaydı Cenâb-ı Hak, İmâm-ül Enbiyâ Efendimize:

"Kalk! Nübüvvetini izhâr et. Beşeriyyete Rabbini beyân et. Büyüklüğünü anlat.. Bu vazifeyi yaparken temiz elbise ile yap" diye emreder miydi?

Burada "Elbiseni temiz tut" emr-i Sübhânîsinden murad, ba'zı zavallıların anladıkları gibi hâşâ "elbiseni necasetten temizle" ma'nâsına değildir. Peygamberini bu kadar anlamamak ma'zeret sayılamaz.

Resûl-i Zîşânın kirli, necasetli elbisesi bulunmaz. O, hem tâ-

hirdir, hem de mutahhirdir. Binaen'aleyh "elbiseni temiz tut" teklifi: En kıymetli elbisen ile tebliğde bulun" ma'nâsınadır. Buradaki temizlik, kirliliğin mukabili olan temizlik değildir.

Meselâ: Filân yere gideceğiz, en temiz elbiseni giy deriz. Bu ta'bir, necasetli elbiseni çıkar da temizini giy demek değildir. En şıkını giy demektir.

Âyet-i kerîmede: Yeyiniz, içiniz fakat isrâf etmeyiniz buyuruluyor. Buradaki israftan murad, zannedilmesin ki yalnız maddî israftır. Onun kıymeti yoktur, o telâfi edilebilir. Korkunç olan israf, telâfi edilmeyen israftır ki bu israfa düşmemek için yeyip içtikten sonra hâsıl olan kuvvetleri yerli yerine sarfetmek lâzımdır.

Ya'ni göz, aldığı kuvveti Hak'kı görmeğe, kulak aldığı kuvveti Hak'kı işitmeğe, akıl aldığı kuvveti ma'rifetullahı idrâke, el aldığı kuvveti Hak'kı müdaâfaaya, ayak aldığı kuvveti Hak uğrunda yürümeye sarfedecek.

Böyle olunca insan maddî ziynetlerini takındığı gibi, ma'nevî ziynetlerini de takınır. Meselâ: Tevâzu', ihlâs, tadarru' ziynetleri.. Şâyed tevbe makamında ise ağlamak, aşk makamında ise yüzünde nûr-u secde, gözlerinde nûr-u gayb, vecd, Allah ile ünsiyyette ise: Sükûnet, vekar ziynetleri takılır.

Hulâsa, bu ma'nevî ziynetler ne biter, ne tükenir.

32 — Kul men harreme ziynetallahilletiy ahrece li'ıbâdihî vettayyibâti minerrizkı kul hiye lilleziyne âmenû fiylhayâtiddünyâ hâlisaten yevmelkıyâmeti kezâlike nüfassılül'âyâti likavmin ya'lemûne.

Bu âyet-i celîle de mescid hâricinde ziynete, libâsa i'tinâ edilmeyeceği zehâbında olanları reddediyor.

Ey Ekmelerrüsul!

İ'lân et, işin kışrında kalmış, rızk-ı ma'nevîden mahrûm olmuş, o perdelenmiş zâhirperestlere taraf-ı İlâhîmden söyle:

Allah'ın kulları içün çıkarmış olduğu ziyneti kim haram kılıyor? Onlar içün yetiştirilen pâk rızıkları kim harâm etmiştir? Ve söyle ki: Ziynetlenmek, temiz giyinmek, güzel yemek, âhırette

mü'minlere hak olduğu halde, dünya dirliğinde de onlara verilmiştir. Bu ziynetli libas ve tayyibât, tıyb rızklar bu hayât-ı dünyada îmân edenler içündür.

Onların sâyesinde dünyada başkalarına verilirse de, âhırette ya'ni kıyâmet günü yalnız mü'minlere hâs olmuştur. Mü'minlerden gayrısı ona iştirâk edemeyeceklerdir. Zîra tayyibâtın halkolunması, mükellefinin takviyesi içündür. O kuvvetle tâatullaha devam etsinler diyedir. Binaen'aleyh tayyibâtın halkolunmasının maksûd-u aslîsi onlardır. Çünkü takviye, küfr ü isyân içün değildir.

İşte ilm-i yakîn ve keşf-i âyân ile bilecek olan bir kavme, tevhıdimize delâlet eden âyetleri böylece tafsîl ederiz.

Âyet-i celîle: Bu ni'metlerin âhırette başkalarına verilmeyip yalnız mü'minlere verileceğini işâret ediyor ve apaçık bu ni'metler dünyada da, âhırette de haram kılınmamıştır diyor.

İşte nazm-ı kerîm bu kadar sarîh iken hâlâ "Ziynet kadına yakışır", yok "ipekli giydindi", vay "altın kullandındı" diye uzun boylu dersler yapılır, kitablar yazılır.

Yâhu! Bu aziz din bedâyiin aleyhinde midir?

Evet Resûl-i Zîşân Efendimiz, erkeğin ipek ve altın kullanmasının aleyhinde bulunmuşlar amma ne vakit? Bunun farkında mısın?

Meselâ, büyük bir ameliyat geçiren kimseye, bir müddet zarfında, idâme-i hayâta en büyük bir unsur olan su yasak edilir. Eee ilâ nihâye mi?

Beşeriyyetin Fahr-i Ebedîsi olan O mürebbî-i ukûl Peygamber, Hırâ dağından (Lâ ilâhe illâllah) da'vâsını açtığı vakit, bütün dünya, bütün medeniyyetler kendisine nasıl cebhe aldığını, en yakın hısımlarının bile ne kavî hasım olduğunu biliyoruz.

Yine Kureyş müşriklerinin azılıları: Muhammed'i (Sallâllahü Aleyhi Ve Sellem) dostları ve etrafındakiler terk edinceye kadar hiçbir işte kullanmayacaklarına dair, nafakalarını tedârik ettirmemek husûsunda bütün sâhaları kapadıklarını, ticâret ve sâire hiçbir iş yaptırmamak içün hâince bir boykot yaptıklarını ve bu boykotun üç sene devam ettiğini, ilk îmân edenlerin çok sı-

kıntı çektiklerini, yoksuzluk içinde çocukları açız dedikleri vakit: Kelime-i şehâdet getiriniz, onun aşkıyle açlığınızı hissetmezsiniz denildiği günler. Artık zor setr-i avret edecek kadar bir hal geçirdikleri zaman, Resûl-i Zîşân Efendimizin bu hal sebebiyle eshâbına namaz kıldırırken, "Öndeki saf tamamıyle ayağa kalkmadan arkadaki saf secdeden kalkmasınlar" diye emir buyurdukları zamanı da biliyoruz.

İşte, hal böyle iken, ya'ni müminler yarı aç, yarı tok bir vaz'ıyyette gezerlerken, bir karış bez parçası bulamazlarken, öbür tarafta nisbet gibi altınlarını takıştırıp, ipekler içinde gezenlere karşı –ki bunlar o vakit münâfıklar idi– Resûl-i Ekrem ipekli giyinmenin aleyhinde bulunmuşlardı. Amma İslâm kuvvetlenip mukadderâtına sâhib olduğu gün İmâm-ül-Enbiyâ Efendimiz de ipekli kullanmışlardır.

Kısa görenler, "Onlar hediye idi" derler.

Azîzim, haram haramdır. Hediye olunca hürmiyyeti gidip helâl olmaz.

Eshâb içerisinde Aşere-i Mübüeşşere'den olan, ya'ni Cennet'le müjdelenen on kişiden biri bulunan Hazret-i Talha Radıyallahü anh gayet şık gezerlerdi. Parmaklarında yâkut taşlı altın yüzük bulunurdu. Bir gün Hazret-i Ömer Radıyallahü anh Hazret-i Talha'ya: "Onu parmağından çıkar" buyurunca Hazret-i Talha:

"Bunu benim parmağımda senden daha hayırlısı gördü de ses çıkarmadı" diyerek parmaklarından altın yüzüğü çıkarmadılar.

Bu münâsebetle şu hâdiseyi de nakletmeden geçemeyeceğim:

Bir gün bir Hazret-i insânın huzûrunda, benliğine mağrur, beş on kitab okumakla ve biraz Arabca bilmekle oldum iddiasında bulunan mürâî bir hoca; o ârif-i İlâhînin parmağında altın yüzük olması hasebiyle gûyâ ta'rîz eder şekilde:

"Biz de bu altın yüzüğü elli sene kullandık, hamdolsun bu ibtilâdan bir hafta evvel kurtulduk, parmağımızdan çıkardık" demiş.

Ârif-i İlâhi olan o zat:

"Efendi! Çıkardın ne yaptın?" diye sorduklarında nâdan hoca:

"Sandığa koydum" diye cevab verince o koca velî:

"Ben de bir fakir ihtiyâcını gidersin diye tasadduk ettin zannettim. Meğer parmağından çıkarıp gönlüne koymuşsun. Çıkar azîzim çıkar gönlünden de yine parmağına tak" buyurmuşlar.

Hem şimdi artık altın, emtia hükmüne girmiştir. Binaen'aleyh helâldir, haramdır diye münakaşa etmeye lüzum yoktur.

Beşeriyyetin bütün saâdetini tekeffül eden bu aziz din, bu kadar basit mevzularla meşgul olacak bir din değildir.

Evet, Resûl-i Ekrem:

"Getirdiğim dîni sevdiriniz, kolaylaştırınız, zorluk göstermeyiniz, nefret ettirmeyiniz" diye sıkı sıkı tenbih buyurdukları halde maal'esef tamamıyle aksi yapılmıştır.

İslâmın asıl gayesi, rûhu terk edilerek, ne dînin iç yüzünü ve ne de dünyanın dış yüzünü bilen, fakat ulemâyız diye geçinen ba'zı kimseler, bu serbest dîne bir takım kayıdlar koymaya kalkmışlardır.

Meselâ bugün hâlâ sakal sünnettir, yok vâcibdir diye uzun uzadıya münâkaşalar yapılır.

Azîzim, sakalın din ile ne alâkası olur? Bu din tüy, tüs ile mi uğraşır? Bu örfe taallûk eden bir husustur.

Sakal, bıyık hakkındaki hadisleri görmemiş deme! Onlar görüldü, incelendi, onun üzerine yazıldı.

Resûl-i Ekremin mubârek sakalları bir emr-i İlâhî ile değildir. O günkü örfün kabûl ettiği bir şekildir.

Sonra o gün Ebûcehl'in ve a'vânının da sakalı vardı, ne kıymet ifâde eder ya'ni?

İmdi, hal böyle iken, sakalı, dinde bir umde yaparak saatlerce üzerinde durmak ne kadar acı ve ne kadar gülünçtür. Sonra bir ibâdet maksadiyle yapıp, sünnettir, vâcibdir diyerek üç tel çenesinde, iki tel sağ yanağında, dört tel sol yanağında bırakan yarım köse bir adamı cem'iyyet içinde acib bir vaz'ıyyette, Resûl-i Ekrem Efendimiz görse idi, acaba "Onu kes!" demez mi idi?

"Efendim, filânca kitab böyle yazıyor."

DİKKAT!

Hakîkî Muhammedî Kur'an'dan başka her kitabda gördüğünü öyle ulu orta kabûl etmez.

Mezhebimizin imâmı, Ebû Hanîfe öyle buyurmuşlardır:

"Allah ve Resûlullahtan geleni hiç düşünmeden kabûl ederim. Eshabdan geleni düşünür de öyle kabûl ederim. Hele tâbiînden geleni çekişe çekişe, tarta tarta kabûl ederim."

Biz de Allah'tan geleni, O büyük Kitab Kur'an-ı Mübîn'i yalnız ölümüze okur, mezarlık kitâbı yaparız! İşte Kur'an mezarlık kitâbı olur da yalnız ölü içün okunursa tabiî: "Altın ziynettir, binaen'aleyh erkeklere haramdır, sen dişlerini altın kaplatmışsın, ölmeden çektir, zebânîler sonra kabirde sökerler" diye dişlerini söktürürüz. Bu aziz din ile, dinsizlerin eğlenmesine sebeb oluruz!

33 — Kul innemâ harreme rabbiyelfevâhişe mâ zahere minhâ ve mâ betane vel'isme velbağye biğayril hakkı ve en tüşrikû billâhi mâ lem yünezzil bihî sultânen ve en tekulû alellâhi mâ lâ ta'lemûne.

Ey Şâh-ı Rüsul!

Mechul bir şey kalmasın. Bütün kullar mesâlıh-ı tedbirlerini âşikâr bilmeleri içün neyi haram kıldığımı beyân et!

Evvelâ: Bütün fevâhışi. Fuhş-u zâhireyi, fuhş-u bâtınayı, ya'ni ancak alenî ve gizli hayâsızlıkları, fürûce müteallık olan nâmussuzlukları, zulmü, yalan yere şehâdeti, gıybeti, nemîmeyi ve buna benzer günahkârlığı.

Kalbi, vesvesenin perdesiyle perdeleyip, Hak'kı müşâhedeye engel olacak şeyleri. Bağy'i, haksız yere intikam hisleriyle donanmayı, bâhusus muharremâtın en kötüsü, en büyüğü olan; Vâhid ü Ehad, Ferd ü Samed, mutlaka şirkten münezzeh olan Allah'a, hiçbir burhan indirmemiş iken şerik koşmanızı, bütün mevcûdât Hak'kın vahdâniyyetine delîl olduğu, (Her zerre: Vahdehû lâ şerîkeleh) diye lisân-ı hâli ile zâkir bulunduğu halde, – Evet, yerde yeşil çimen yetişmekte (Vahdehû lâ şerîkeleh) de-

mekte..– Hulâsa, her zerrede Hak'kın kayyûmiyyet-i zâtiyyesi meşhûd iken O'na şerik koşmanızı, bilmediklerinizi akle, nakle uymaksızın Allah'a iftirâ edip söylemenizi haram kılmıştır.

34 — Ve likülli ümetin ecelün feizâ câe ecelühüm lâ yeste'hırûne sâ'aten ve lâ yestakdimûne.

Şunu iyi biliniz ki:

Râh-ı dalâleti tutmuş, isyanda ayyûka çıkmış olan her ümmetin, her kavmin vakt-i helâki içün bir hadd-i muayyeni, indallah mukadder bir zamânı vardır.

Vaktâ ki o mukadder-i mübrem tecellî eder, o azâbın gelmesini bir an geri bırakamazlar. Ne geri bırakabilirler, ne de ileri götürebilirler. Öyle acz içinde kıvranırlar.

35 — Yâ beniy âdeme immâ ye'tiyenneküm rüsülen minküm yekussûne aleyküm âyâtiy femenitteka ve asleha felâ havfün aleyhim ve lâhüm yahzenûne.

Ey selâmet-i fıtriyye ile sahne-i şuhûda sevkedilen benî Âdem!

Size her zaman kendi içinizden sizi irşâda, nasihate, kalblerinizi cezbetmeye ve size en şefik olarak vahdâniyyet-i zâtiyyemi beyân eden âyetlerimi (ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz anlatmaya) Peygamber gelir de; onlara her kim ki, Allah'ın haram kıldığı şeylerden sakınarak salâhı iltizâm eder de tam bir îmân ve sıdk ile tâbi' olarak izlerini ta'kib ederse, işlerini böylece ıslah ederse, a'mâlini hâlis kılarsa onlar içün ne dünyada ve ne de âhırette korku yoktur.

(Onların gönüllerinde ne dünyada zâlimin irtikâb edeceği zulmün korkusu ve ne de âlem-i âhırette tathirhâne-i küfr ü nifak olan âlem-i nârın korkusu yoktur. Zîra onlar hizb-i İlâhîdedir. Kendilerinde vücud şâibesinden eser kalmamıştır. Allah ile alışveriş etmişler, nefislerini Cenâb-ı Hak'ka satmışlardır.) Onun içün onlarda ne korku vardır ne de mahzûn olmak. Hâli-

miz nice olacak diye düşünmezler, kötü bir inkılâb gönüllerinden geçmez.

36 — Velleziyne kezzebû biâyâtinâ vestekberû anhâ ülâike eshâbünnâri hüm fiyhâ hâlidûne.

Şu kat'îdir ki: Resullerimize gönderdiğimiz âyetlerimizi tekzîb edenler, inâd ederek kibirlerine yediremeyenler, îmânı, nefsâniyyet mes'elesi yapanlar yok mu.. İşte o mükezzibûn u müstekbirûn ebedî olarak necâta kavuşmaksızın ateşliktirler.

37 — Femen azlemü mimmenifterâ alellahi keziben ev kezzebe biâyâtihî ülâike yenâlühüm nesıybühüm minelkitâbi hattâ izâ câethüm rüsülünâ yeteveffevnehüm kalû eynemâ küntüm ted'ûne min dûnillahi kalû dallû annâ ve şehidû alâ enfüsihim ennehüm kânû kâfiriyne.

Bundan daha zâlim kimse, bu zulümden daha büyük zulm var mıdır ki: Allah'ın âyetlerini yalana saysın, kendiliğinden Allah'a yalan uydursun. Bunlardan daha zâlim kim olabilir?

İşte bu müfterî yalancılar Levh-i Mahfuzda kendilerine yazılıp mukarrer olan nasiblerini alırlar.

Hayattan azl oldun emrini getiren Meleklerimiz onlara: Siz Allah'tan yüzlerinizi çevirmiş âciz insanlara tapardınız, Hak'dan gayrı daha birçok taptıklarınız vardı, nerededir, ne oldular?. Onların şefâatlerine de i'tikad ederdiniz, derler.

Onlar da mütedarriâne, muztar bir vaz'ıyyette:

Bizi Hak yolundan ayırıp şaşırttıktan sonra gözlerimizin önünden kayboldular, diye cevab verirler. O anda kendilerinin kâfir olduklarını acz ile i'tirâf ederler ve kendi küfürlerine kendilerini şâhid ikame ederler. Müddet-i hayatlarının küfr ile geçtiğini, Hak yolunu örttüklerini böylece söylerler.

(Yâ beniy âdeme...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي
النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّىٰ إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا
جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرَاهُمْ لِأُولَاهُمْ رَبَّنَا هَٰؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ
عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلَٰكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾
وَقَالَتْ أُولَاهُمْ لِأُخْرَاهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ
فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ
﴿٤٠﴾ لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي
الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ
نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ
﴿٤٢﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ
لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا
أَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

38 — Kâledhulû fiy ümemin kad halet min kabliküm minel-cinni vel'insi fiynnâri küllemâ dehalet ümmetün le'anet uhtehâ hattâ izeddârekû fiyhâ cemiy'an kalet uhrâhüm liûlâhüm rabbenâ hâülâi edallûnâ feâtihim azâben dı'fen minennâri kâle likülli̇n dı'fün ve lâkin lâ ta'lemûne.

Bu i'tirâf üzerine Cenâb-ı Hak Sübhânehû, perde-i celâlin verâsından doğrudan doğruya adlinin iktizâsı olarak onlara der:

Ey hem dâl, hem mudillûn olan mükezzibûn!

Sizden evvel Cin'den, İns'ten gelip geçen zümre-i âsiye-i kâfirenin arasında (size de yer hazırlanmıştır.) Siz de ateşe girin bakalım.

Her ne zaman bir ümmet nâr-ı hizlâne, sicn-i hırmâne girse sâbık ve lâhik her zümre girdikçe tathirhâne-i küfr olan âlem-i nâr'da dalâlete düşüren ve arkasından götüren dindaşına lâ'net eder. Orada tâbi' metbûuna lâ'net eder. Müşrik müşrike, mürted mürtedde, münâfık münâfıka, Hak'ka düşman olanlar birbirlerine, yoldan çıkardınız diye lâ'net ederler.

Nihâyet orada fevc fevc girip bütün toplananlar buluşunca sonra gelenler evvelkiler hakkında:

Ey bizi fıtrat-ı hidâyet ve rüşd ile yaradan Hâlikımız! İşte bizi bunlar, senin târik-ı hidâyetinden, irşâd-ı rahmetinden ayırıp yoldan çıkarmışlardır. Şimdi sen de onlara muzâaf azab ver. Âteş-i azâbını iki kat yap. Zîra onlar hem dâl, hem mudildirler. Kendileri dalâlette olduğu gibi bizi de dalâlete sevk ettiler, derler.

Cenâb-ı Hak mukteżâ-i adli ile cevap verir:

Ey tâbi'ler! Metbu'lar! Evvel girenler! Sonra girenler! Hepiniz içün azab iki kattır.

Dâl ve mudil olanlara azab iki kat verildiği gibi, onlara tâbi' olup da Peygamberime arka çevirenlerin, hidâyeti gerilik diye kabûl edenlerin, tahkîkı bırakıp teklîdin peşinde koşanların da azâbı elbette iki kat olacaktır. Enbiyâ'nın elinde hidâyet burhanları olup da ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz Hak'ka da'vet ettiği vakit, türlü türlü hakaretle cebhe alarak zalemeye, kefereye, mür-

tedlere, müşriklere tâbi' olmanın cezâsı da elbette metbûu gibi iki katlı olacaktır. Siz onları kuvvetlendirdiniz. Onun içün kat kat azâba lâyıksınız.

Fakat siz kendi istihkakınızla onların istihkakını bilmezsiniz. Biribirinizin azâbından haberdar değilsiniz.

39 — Ve kâlet ûlâhüm liuhrâhüm femâ kâne leküm aleynâ min fadlin fezûkul'azâbe bimâ küntüm teksibûne.

Taraf-ı İlâhîden böyle ferman buyurulduktan sonra evvelkiler sonrakilerine, metbu'lar tâbi'lerine derler ki:

Tamamıyle anlaşıldı, biz ve siz dalâlde müsâviyiz. Emr-i İlâhîdeki beyân üzerine, sizin bize karşı hiçbir fazlınız ve rüchânınız yoktur. Azâba istihkakta hep müsâvîyiz. Bir taraf içün azâbın hafiflemesi yoktur. Siz de kazancınızdan dolayı o azâbı tadın!

40 — İnnelleziyne kezzebû biâyâtinâ vestekberû anhâ lâ tüfettehu lehüm ebvâbüssemâi ve lâ yedhulûnelcennete hattâ yelicelcemelü fiy semmilhıyâtı ve kezâlike necziylmücrimiyne.

Şu muhakkaktır ki, âyetlerimizi tekzîb edenler, Resûl-i Ekremime tâbi' olmayı kibirlerine yediremeyenler ve bu sebeble sahte benliklerine güvenerek kendilerini ondan yüksek görmek isteyenler, burhanullah olan Habîbimizi ve Kitâbımızı yalana çıkarmaya çalışanlar yok mu, işte onlara semâ kapıları açılmaz.

Ey hakîkat yolcusu!

Hakîkî mü'minin rûhu daima urucdadır. Ona daima semânın kapıları açıktır.

O her an: Merhabâ ey nefes-i tayyibe sâhibi! Ey tıyb cesedin mâliki diye ikrâm ile karşılanır, ikbâl edilir.

Allah ile azamet yarışına kalkışana, Habîb-i Kibriyânın bizâtihî kendisinin mu'cize olduğunu göremeyen kalbe ise semâ-i lâhuttan ma'rifet-i hikmet nüzûl etmez. O daima kendi kesâfetinin, zulmetinin, beşeriyyetinin zindanında mahbustur. Kurbet ve

vuslat cennetinden mahrumdur. Onun içün makarr-ı vahdete dühul yoktur.

Şâh-ı Rüsul Efendimiz:

"Hakikî mü'min bu âlemden "Gel" emrini aldığı vakit onun rûhu yedinci semâya urûc eder. Ehl-i kibr de bunun hılâfına olarak bu âlemde mahbus kalır" diye emr etmişlerdir.

Buradaki semâ, dünya semâsı ma'nâsına değildir. Semâ-i İlâhîdir. Bu semânın keyfiyyeti bizce mechuldür. Semâ-i dünya başkadır, bu semâ başkadır.

Cenâb-ı Hak bir nazm-ı kerîmde:

"Biz semâ-i dünyayı tezyîn ettik" buyurmuşlardır ki, beşerin ekserîsinin yarım, yurum bilirim zannında bulunduğu semâ bu semâdır.

İşte ehl-i kibrin ne rûhu ve ne de a'mâli semâ-i lâhûta çıkamaz.

"Ve lâ yedhulûnelcennete...

Onların, deve iğne deliğine girmedikçe Cennete girmeleri mümkün olmaz.

Bu nazm-ı kerîmde Allahu Teâlâ Hazretlerinin tenezzülât-ı Sübhânîsi ile tenezzül ederek, benlik şirkinde kalanlara: "Deve iğne deliğine girmedikçe Cennete girmezler" diye umûr-u hâriciyyede misal vererek ferman buyurmasında ne muazzam ma'nâlar âşikâr edilmiştir.

Deve, mütekebbir nefse de işârettir. Binaen'aleyh nefis ıslah olup İslâm edilmedikçe, edeb-i şer'î ile terbiye olunmadıkça, insanlığa yakışmayan mezmum sıfatlar izale edilmedikçe, kötü alâkalar koparılmadıkça cennet-ül-bekaya girmek mümkün olamaz.

Nazm-ı kerîmden bu ma'nâ tahsîl olunduktan sonra şöyle bir ma'nâ da tahsîl olunur:

(Cemel), deve ma'nâsına geldiği gibi, halat ma'nâsına da gelir. Halatın uçları lifli liflidir. O lifler birleşmedikçe iğnenin gözünden geçmesine imkân yoktur. Tireyi kopardığımızda ucu çatal çatal olur, onu parmağımızın ucu ile nemlendirerek ancak iğnenin deliğinden geçirebiliriz. Binaen'aleyh Hak'kın varlığı karşısında sahte benliğine güvenip, ben de vârım diye azamet yarı-

şına kalkışan mütekebbir-i zelîl de böyle ikilik sevdâsı ile makarr-ı vahdet-i zâtîye dâhil olamaz, Cennete giremez.

Burada bu mevzû ile alâkalı şu hoş hâdiseyi nakledeyim. Şöyle ki:

Bilirim iddiasında bulunan iki zat bir münakaşaya girişiyorlar. Biri diyor ki:

"— Cenâb-ı Hak deveyi iğne deliğinden geçirmekliği irâde etse deveyi küçültür küçültür de iğne deliğinden öyle geçirir."

Diğeri de: "İğne deliğini büyültür büyültür de deveyi öyle geçirir."

Öyle geçer, böyle geçer diye münakaşa epey uzun sürüyor. Nihayet ümmî fakat ihlâs-ı tam sâhibi olan bir hazret-i insânı hakem ta'yîn ederek ona soruyorlar. O zât-ı âlî de şöyle cevab veriyor:

"— Benim Allah'a karşı olan îmânım sizin îmânınız gibi değildir. Siz henüz da'vâdan vazgeçmemişsiniz. İlim, Allah'ın sıfâtı olduğunun farkında değilsiniz. Henüz dedikodu âleminde yüzer, söz peşinde koşar kimselersiniz. Kâl âleminin pehlivanlarısınız. Henüz hâl sâhibi değilsiniz. Benim, Allah'a îmânım şöyledir: O murâd ederse ne deveyi küçültür, ne de iğnenin deliğini büyültür. "Geç!" der; deve küçülmeden, iğne deliği büyümeden deve iğnenin deliğinden geçer. Zîra o emir, o irâde Allah'ın irâdesi ve O'nun emridir. Ben böyle îmân ederim vesselâm."

"Ve kezâlike neczil mücrimiyne"

İşte nâr ile ta'zîb, cezâ-i şedîd, hırmân-ı Cennet mücrimler içündür. Biz mücrimleri böyle cezalandırırız.

41 — Lehüm min cehenneme mihâdün ve min fevkıhim ğavâşin ve kezâlike necziyzzâlimiyne.

O cins mücrimler içün, Cehennemde altlarında ateşten döşekler, üstlerinde nâr'dan yorgan gibi örtüler hazırlanmıştır. Ateş onları bu şekilde ihâta edecektir. Hak'kı örtüp bâtıl hüviyyetlere tapanların giyecekleri elbiseler böyledir.

İşte zâlimleri böylece cezalandırırız. Bu misillû ceza, zâlime

elyak olan cezâdır. Hudûdullahı tecâvüz etmenin, câh, mal, da'vâ, fazl u kemâl sevdâsı ile kibre dalmanın karşılığı elbette olacaktır.

42 — Velleziyne âmenû ve amilussâlihâti lâ nükellifü nefsen illâ vüs'ahâ ülâike ashâbülcenneti hüm fiyhâ hâlidûne.

Allahü Teâlâ Hazretleri bu zâlimlerin giriftâr oldukları âkıbeti beyandan ve vaîdine kimlerin lâyık olduğunu i'lândan sonra, imdi va'd-i Sübhânîsine mazhar olanları tenezzülât-ı sübhânîsi ile tenezzül ederek anlatıyor:

O kimseler ki îmân ettiler, Hak'dan başka gayeleri olmadı, bütün amellerini ihlâs ile Hak'ka tekarrüb içün yaptılar, isti'dad ve kabiliyyetlerini güçleri yettiği, tâkatlerinin götürdüğü kadar bu uğurda sarfettiler –ki esâsen biz onlardan hiçbir kimseye gücünün yetmediği, elinden gelenden başka bir şey de teklif etmeyiz– bizim verdiğimiz tâkat ve kuvvet dâhilinde çalıştılar. İşte onlar makam-ı rızâya çıkan erbâb-ı muhabbettirler. Cennetliktirler. İlâ mâşâallah orada daim kalacaklardır.

43 — Ve neza'nâ mâ fiy sudûrihim min ğıllin tecriy min tahtihimül'enhârü ve kâlülhamdü lillâhilleziy hedânâ lihâzâ ve mâ künnâ linehtediye levlâ en hedânallahü lekad câet rüsülü rabbinâ bilhakkı ve nûdû en tilkümülcennetü ûristümûhâ bimâ küntüm ta'melûne.

Biz onları cennet-i vahdetimize soktuktan sonra sînelerinden ikiliği, enâniyyeti çeker çıkarırız. Hak'ka müteveccih, makarr-ı vahdette mutmain olarak temekkün ettiririz.

İklîm-i vücudlarının altından bahr-i vücuddan süzülmüş marifet-i İlâhiyye nehirleri akar. Onlara bu keşif hâsıl olduktan sonra, ya'ni taayyün eden vücudları fânî olup beka-i sermedî-i İlâhî ile kâm aldıktan sonra makam-ı şükürde lisân-ı isti'dadları ile, teslîm ü rızâdan hâsıl olan bir tecellî ile onlar:

Vâhıd ü Ehad, Ferd ü Samed olan Allah'a hamd ü senâ ol-

sun ki bizi bir ni'met-i zâte eriştirdi. Şeref-i likasına, feyz-i bekasına, doğru yoluna Allah bizi erdirmese idi biz doğru yolu bulamazdık. Kendi hüviyyetimizle, nefsimizle biz bu yola eremezdik. Rabbimizin bizi irşâd içün göndermiş olduğu Peygamberler bize hak sözü getirmişlerdir. Verdikleri haberler vâkıa mutâbıktır derler.

Onların, hak üzerine şükr ile bu i'tiraflarına karşı celâl-i azametin verâsından şöyle nidâ olunur:

Emirlerimizi tutanlar, nehyettiklerimizden sakınanlar, Resullerimize tâbi' olanlar, onların irşâd ettiği yolda yürüyenler! İşlemiş olduğunuz amellerinizden dolayı vâris olduğunuz Cennet, vahdet-i zâtiyye işte budur.

(Kâledhulû...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَنَادٰٓى اَصْحٰبُ الْجَنَّةِ اَصْحٰبَ النَّارِ اَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا
حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُّمْ مَّا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوْا نَعَمْ فَاَذَّنَ مُؤَذِّنٌ
بَيْنَهُمْ اَنْ لَّعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الظّٰلِمِيْنَ ﴿٤٤﴾ اَلَّذِيْنَ يَصُدُّوْنَ عَنْ
سَبِيْلِ اللّٰهِ وَيَبْغُوْنَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ كٰفِرُوْنَ ﴿٤٥﴾
وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْاَعْرَافِ رِجَالٌ يَّعْرِفُوْنَ كُلًّا بِسِيْمٰهُمْ
وَنَادَوْا اَصْحٰبَ الْجَنَّةِ اَنْ سَلٰمٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوْهَا وَهُمْ
يَطْمَعُوْنَ ﴿٤٦﴾ وَاِذَا صُرِفَتْ اَبْصَارُهُمْ تِلْقَآءَ اَصْحٰبِ النَّارِ قَالُوْا رَبَّنَا
لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٤٧﴾ وَنَادٰٓى اَصْحٰبُ الْاَعْرَافِ رِجَالًا
يَّعْرِفُوْنَهُمْ بِسِيْمٰهُمْ قَالُوْا مَآ اَغْنٰى عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُوْنَ
﴿٤٨﴾ اَهٰٓؤُلَآءِ الَّذِيْنَ اَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ
عَلَيْكُمْ وَلَآ اَنْتُمْ تَحْزَنُوْنَ ﴿٤٩﴾ وَنَادٰٓى اَصْحٰبُ النَّارِ اَصْحٰبَ
الْجَنَّةِ اَنْ اَفِيْضُوْا عَلَيْنَا مِنَ الْمَآءِ اَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ قَالُوْٓا اِنَّ اللّٰهَ
حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ﴿٥٠﴾ اَلَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَهُمْ لَهْوًا
وَّلَعِبًا وَّغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ نَنْسٰهُمْ كَمَا نَسُوْا لِقَآءَ
يَوْمِهِمْ هٰذَا وَمَا كَانُوْا بِاٰيٰتِنَا يَجْحَدُوْنَ ﴿٥١﴾

44 — Ve nâdâ ashâbülcenneti ashâbennâri en kad vecednâ mâ ve'adenâ rabbünâ hakkan fehel vecedtüm mâ ve'ade rabbüküm hakkan kalû ne'am feezzene müezzinün beynehüm en la'netullahi alezzâlimiyne.

45 — Elleziyne yesuddûne an sebiylillâhi ve yebğûnehâ ıvecen ve hüm bil'âhıreti kâfirûne.

Ehl-i Cennet Cennette, ehl-i nâr tathirhâne-i küfr ü şirk ü nifak olan, mürteddînin makarr-ı mahsûsu bulunan nârda temekkün ettikten sonra, ehl-i Cennet, bu'd ü mesâfesi ancak Allah'a mahsus olan o sâhada zaman, mekân, mesâfe kalmaksızın biribirlerini görerek Cennetlikler Cehennemliklere nidâ ederler*:

Biz Rabbimizin bize va'dettiğine, Resuller ile beyân edilen, Kitablarla i'lân edilen, ni'metlerle âşikâr kılınanların hepisine şâhid olduk, doğru bulduk. İlm-el-yakîn, ayn-el-yakîn, Hakk-al-yakîn gördük, öylece bulduk.

Ey nâr-ı hırmanda hapse giriftâr olanlar! Sizler nasıl? Siz de Rabbinizin Peygamberlerle, Kitablarla bildirdiği inzârât-ı şedîdeyi doğru buldunuz mu?

Biz, bize va'd olunanı sevâbı bulduk. Siz de vaîdi olan ikabı buldunuz mu? Vâkıa mutâbık olarak tam tecellî etti mi, yoksa hayır mı?

Onlar mütehassir, müteessir, muztar, muzdarib bir halde cevâben:

Evet, hakkıyla meydâna çıktı, aynen bildirilen ikabı bulduk,** yalanımızın cezâsını görüyoruz, inkârımızın ikabını tadıyoruz, ettiklerimizi tamamıyle çekiyoruz, derler. Ve onlar bu i'tirâfı yaptıktan sonra, azamet-i Sübhânînin verâsından hâtifâne bir nidâ tecellî eder O münâdî:

---

* Ey tâlib! Kur'an'ın her sâhası mu'cize ile doludur. Erbâb-ı inkâra bütün kapılar kapanmıştır. "Nasıl olur?" kimse diyemez. Kudret, kendi kudretini bizim elimizle de müşâhede ettirir. Nitekim zamânımızda radyo ve televizyonun keşfi, bu nazm-ı kerîmin bir tezâhürüdür.

** Ki fâide i'tirâfın fâide veremeyeceği zamanda i'tirâf ederler.

Allah'ın lâ'neti, müntakım ü gayyûr olan Hak'kın tard u teb'îdi: Nâs'ı, Allah yolundan geri durduran, Allah demeyi yasak kılan, Hak yolunun –o yol ki dosdoğru Cennet-i vahdete, ravza-i teslîme götürdüğü halde– onun eğri büğrü olmasını araştıran, ebediyyet âlemini tanımayan ve tanıtmak istemeyen zâlimlerin üzerine olsun diye nidâ eder.

46 — Ve beynehümâ hıcâbün ve alel'a'râfi ricâlün ya'rifûne küllen bisiymâhüm ve nâdev ashâbelcenneti en selâmün aleyküm lem yedhulûhâ ve hüm yatme'ûne.

Şeref-i lika-i Rahmân'a nâil olanlarla, vîrân-ı hırmanda haps olunmuş müşrikler beyninde bir perde vardır. Tepecikler üzerinde Allah'ın ba'zı kulları vardır ki: Kalbleri melekût âleminin seyrini ikmâl etmiş, ruhları envâr-ı ceberûtta yüzmüş, Hak'kın nûru ile Arş'ı temâşâ kılmış, uzak, yakın bütün hakaikı bilmiş, kimin yüzünde saâdet mührü, kimin yüzünde şekavet mührü olduğunu okumuş birtakım ricâlûllah vardır. Onlar Cennetliklere, "Selâmün aleyküm" diye nidâ ederler.

Bunlar henüz Cennete girmemişler ise de fazl-ı İlâhîden cûd ve rahmet-i Sübhânînin vüs'atine dayanarak Cennete girmeyi tama' ederler.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmdeki incelik şudur:

Erbâb-ı muhabbetin üst sınıfında olup, makam-ı nâz'ın sâhibi bulunan, ehl-i şefâat diye rütbe almış olan ba'zı rical, günahlarıyla sevabları müsâvi gelip de orta yerde kalanların Cennete girmeleri için şefâat kasdıyla onları afv ü mağfiret olunup Cennete girmedikçe Cennete tama'ları olduğu halde girmezler.

47 — Ve izâ surifet ebsârühüm tilkâe eshâbinnâri kalû rabbenâ lâ tec'alnâ ma'alkavmizzâlimiyne.

Ehl-i berzah, âni olarak birdenbire gözleri eshâb-ı nâra çevrilince mütedarriâne, mütehâşiâne bir edâ ile:

Ey Rabbimiz!

Lûtf u cûduna sığınırız. Bizleri, inad ve ısrâr ile senin hudûdunu tecâvüz eden o zâlimler câmiası ile beraber kılma. Hidâyetten sonra dalâlete salma, derler.

İmâm-ı Alî Efendimiz:

"Eûzü billâhi mineddalâleti ba'del hüdâ: Hidâyetten sonraki dalâletten sana sığınırım" buyurmuşlardır.

Resûl-i Zîşân Efendimiz:

(Allahümmü sebbit kalbî alâ dînike) diye ta'lîm etmişlerdir ki: "Allahım, kalbimi aziz dînin üzerinde sâbit kıl" demektir.

48 — Ve nâdâ ashâbül'a'râfi ricâlen ya'rifûnehüm bisiymâhüm kalû mâ ağnâ anküm cem'uküm ve mâ küntüm testekbirûne.

O eshâb-ı a'raf ya'ni o âlemin tepecikleri üzerindeki zevat; sîmaları ile tanıdıkları sanâdîde, bâtıl, âtıl, huzûr-u Hak'tan koğulmuş, dünya denilen ikbâlinde hud'a, idbârında fecîa gizlenmiş olan sahnede âharın hukukuna tecâvüz ederek iddihâr ettikleri malları ve servetleri ile, ehli olmadıkları halde gasbettikleri câh ve riyâsetleri ile daha buna benzer birçok rezâletleri ile öğünüp insâniyyeti inleten, gadab-ı İlâhîye kendini siper eden kimselere tevbih ve takri' yoluyla nidâ ederek:

Gördünüz mü güvendiğiniz mallarınız, bâtıl üzerine kurduğunuz teşkilâtınızın, adâletten âzâde cahlarınızın, mevkı'lerinizin, halka olan kibr ü azametinizin, hulâsa hiçbir şey'inizin fâidesi olmadı, azâb-ı İlâhîden kurtaramadı, derler.

49 — Ehâülâilleziyne aksemtüm lâ yenâlühümullahü birahmetin üdhulülcennete lâ havfün aleyküm ve lâ entüm tahzenûne.

Ey helâke ma'ruz kalan ahmaklar!

Dünyanın ziynet-i zâhirîsine, zâhiri bal gibi tatlı, fakat içinde semm-i kaatil olan görünüşüne aldananlar! Ha şunlar mı ebediyyet âleminde rahmet-i Sübhâniyyeye nâil olacaklar diye istih-

zâ ile muâmele edenler, Allah bunları kaabil değil rahmetine nâil kılmaz diye eğlenerek yemîn edenler!

Nasılsınız bakalım? Hâliniz ne âlemdedir?

Bu sınıfa böyle hıtâb edildikten sonra berikilere dönüp:

Sizler Cennete girin. Menzil-i ferâha, sürûra kavuşun. Dâr-ül-emn ü emâna dâhil olun. Bugünden sonra orada artık size korku yoktur. Siz mahzûn olacak da değilsiniz derler.

Ey hakîkat yolcusu!

Bu apaçık beyân-ı İlâhîden anlaşılıyor ki: Kibir noktasından beşere gelen felâket, bütün felâketlerin fevkındedir. Zîra kibr, şirkin küçüğü değil en büyüğüdür. Allah ile azamet yarışına çıkmak demektir. Dîn-i Celîl-i İslâmda insânı kibre sevkedecek her şey yasak edilmiştir. Hak'da fânî olarak, kibrin semtine uğramaksızın bütün eşya kendisine müsahhar kılınmıştır.

Hak'ka tâlib olan kimsenin ilk yapacağı şey, kalbini kibir kirinden temizlemesidir. Hüsn-i hulk, kibri olmayan kimsede olur. Beşeriyyetin Fahr-i Ebedîsi, bu gibi sıfatlardan münezzeh olduklarından dolayı, şân-ı Muhammedîlerine Cenâb-ı Hak: "Ve inneke lealâ hulûkın azîm" buyurmuşlardır.

Bu fermân-ı Sübhânî hiçbir zat hakkında tecellî eylememiştir. Zîra Sultân-ı Rüsul, Hâdî-i Sübül Aleyhi Salâvâtül-kül Efendimiz; cem'iyyet içerisinde zâhirî hiçbir kıymeti olmayan fukara, aceze ile oturmuş kalkmış, yemiş içmiş, sübyan ile yürümüşler. Her kim huzûr-u seniyyelerine gelip fazla eğilmeler, büküllmeler yapacak olsa: "Aman yapmayın yapmayın! Ben, çömlek içinde et yiyen kadının oğluyum" diye tenezzülât-ı Ahmedîde bulunmuşlardır.

Garib ve Karib, kendilerinden aynı muâmeleyi görürlerdi. Kendilerine sorulan suallerin cevablarını, kezâ kendi konuşmalarını, hiçbir vakit yan durarak verdikleri görülmemiştir. Daima vechen minelvücûh âyine-i Hak olan yüzlerini, karşısında bulunan kimsenin yüzüne çevirerek konuşmuşlardır.

Sâile, "Lebbeyk" (Emrinize muntazırım!) diye hıtâb etmiş, tevâzu'un ne olduğunu duyurmuşlar, saâdetin tevâzua gizlendiğini anlatmışlardır.

50 — Ve nâdâ ashâbünnâri ashâbelcenneti en efiydû aleynâ minelmâi ev mimmâ rezekakümullahü kalû innallahe harremehümâ alelkâfiriyne.

Eshâb-ı nâr, eshâb-ı Cennete hasretle, zilletle:

Ne olursunuz suyunuzdan –o su ki: Size hayât-ı hakîkîyi ve beka-i sermedîyi tattırmaya sebeb olmuştur– yâhut cevvâd-ı kerîm olan Allah'ın size ihsân ettiği rızk-ı sûrî ve rızk-ı ma'nevîlerden biraz da bizlere dökün. Dökün de ateşimiz teskîn olsun, diye sayha etmektedirler.

Ehl-i Cennet, ilhâm-ı İlâhî ile onlara şöyle cevab vermektedirler:

Kullarının isti'dâdına muttali' olan Allahü Teâlâ, hayât-ı dünyada dînini oyuncak edenlere, gönderdiği Peygamberleri tekzîb edenlere, indirdiği Kitablara arka çevirenlere hayât-ı hakîkîye âid rızıkları haram kılmıştır. Bize bu hususta me'zûniyyet verilmemiştir. Bize verilen rızıklardan size bir şey veremeyeceğiz. Siz kendi rızıklarınızla merzuk olacaksınız.

51 — Elleziynettehazû diynehüm lehven ve le'ıben ve ğarrethümülhayâtüddünya felyevme nensâhüm kemâ nesû likâe yevmihim hâzâ ve mâ kânû biâyâtinâ yechadûne.

Hayât-ı dünyanın zâhirindeki âlâyiş ile gururlandılar, benimle azamet yarışına çıktılar, "Din avâma âid bir tesellîdir" dediler. Cismânî lezzetlerin, nefsânî şehvetlerinin karanlıklarında müstağrak kaldılar. Dînimi görmek istemediler, Peygamberlerime tenezzül etmediler. Fıtratlarındaki ahdleri unuttular.

Bugün bütün serâir açıklandı, perdeler kaldırıldı. Onlar öyle bir günle karşılaşacaklarını unuttukları gibi, ne yapalım biz de bugün onları unutacağız. Onlar bize dünyada iltifât etmedikleri gibi, biz de şimdi onlara iltifât etmeyeceğiz.

Hulâsa,onlar bugün bize mülâkî olacaklarını unuttukları ve âyetlerimizi tekzîb ettikleri gibi biz de onları şimdi tathirhâne-i küfr olan âlem-i nâr'de unutacağız, diye cevab verilecektir.

وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي
تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا
بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ
الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ ﴿٥٣﴾ إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ
يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ
أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٤﴾ ادْعُوا رَبَّكُمْ
تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٥٥﴾ وَلَا تُفْسِدُوا
فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا
إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ
الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا
سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ
الثَّمَرَاتِ كَذَٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥٧﴾

52 — Ve lekad ci'nâhüm bikitâbin fassalnâhü alâ ılmin hüden ve rahmeten likavmin yü'minûne.

Nasıl onlar nâr âleminde bırakılmazlar, unutulmazlar?

Biz onlara hakîkatte öyle bir Kitab göndermiştik ki: İki âlemin de ahvâl ü ahkâmını beyân eder, mufassal, gayet vâzıh, ihlâs ile îmân edecek kimseye hiçbir tereddüd bırakmayacak bir hüsn-ü ânda, îmân maddelerini çok kolay bir sûrette bildirecek bir ma'nâda idi. İbâdâtı, muâmelâtı, hükümleri insâna lâyık idi. Hidâyete tâbi' olan herhangi bir kavme bir düstur, hidâyet ve rahmet olmak içün onu tam bir ilm üzre inceleye inceleye hükm-ü kesîre üzerine fâsıla fâsıla ayırd ettik.

İşte onun içün o Kitab inanan kavme hâdî ve rahmet sâhibi olmuştur.

Evet o Kitâb-ı Mübîn îmân eden kavme bizim tevhıdimize delâlet eden hâdî ve mürşîd, tabîat zindânından halâs eden bir rahmet idi.

53 — Hel yenzurûne illâ te'viylehu yevme ye'tiy te'viylühu yekulülleziyne nesûhü min kablü kad câet rüsülü rabbinâ bilhakkı fehel lenâ min şüfe'âe feyeşfe'û lenâ ev nüreddü fena'mele ğayrelleziy künnâ na'melü kad hasirû enfüsehüm ve dalle anhüm mâ kânû yefterûne.

O îmân etmeyen kefere; hele bakalım mü'minlerin hâli nereye varacak? Va'd ü vaîdin haberinin sıdk ile zuhûru nasıl olacak? Kur'an'da onlara va'd edilen şey'in âkıbeti nasıl tecellî edecek? diye te'vîlini beklerler, kıyâmeti gözlerler.

Te'vîlin geleceği, haberlerin birer birer tahakkuk edeceği kıyâmet günü, ya'ni beşeriyyet Melek kordonu altında toplandığı gün, o gün tahakkuk etmezden evvel bunu unutanlar, arkasına atanlar, ona hayâtını uydurmak istemeyenler âkıbeti görünce şöyle diyeceklerdir:

"Rabbimizin gönderdiği Resuller hakîkaten emr-i Hak ile gelmişler. Söylemiş oldukları, tamamıyle vâkıa mutabık olarak

meydâna çıktı. Biz inâden ve mükâbireten onları tekzîb etmişiz" diye i'tirâf edeceklerdir. Bugün acaba bizi bu azabdan kurtaracak şefâatçilerimiz, dünyada iken tapındıklarımız, zulümlerine, küfürlerine uşak olduklarımız var mıdır ki bizden bu azâbı def'edebilsinler.

Yâhut tekrar dünyaya çevrilsek de amel-i sâlih işledikten sonra dönebilsek. Buna imkân var mıdır?

Fakat o gün ne yazık ki onlar başkalarına gönül bağlamak, Hak'dan gayrisine ibâdet etmek, şirk ve küfürde bulunmak dolayısıyla kendilerini husranda bırakmış, ziyân etmiş, Hak'ka karşı şirk ederek şefâatlerine güvendikleri, dayandıkları, tapındıkları şeyler, o ilâh-ı mec'uller, o bâtıl hüviyyetler, Hak'kın gayrisi olan ma'budlar, kendileri fıtrat-ı tevhıd üzere yaratıldığı halde o yolda yürümeyip onlara tapanların tapındıkları ve şefâatçileri yanlarından gitmiş bulunacaklar, pek âvâre, pek bîçâre, çok yüzü kare kalacaklardır.

54 — İnne rabbekümullahülleziy halekassemâvâti vel'arda fiy sitteti eyyâmin sümmestevâ alel'arşi yuğşiylleylennehâre yatlübühu hasiysen veşşemse velkamere vennücûme müsahharâtin biemrihî elâ lehülhalku vel'emrü tebârekellahü rabbül'âlemiyne.

Ey şirk âleminde yüzenler!

Sıfât-ı kemâliyle; bütün varlıkta, âfakta kemâl-i istiklâl ve istihkakı ile mütecellî olan Allahü Teâlâ'ya karşı nasıl şirk da'vâsını açabilirsiniz? Nasıl şerik koşabilirsiniz?

Hiç şübhe yok Rabbiniz; Vâhıd ü Ahad, Ferd ü Samed, Kaadir ü Muktedir olan o Allahtır ki: Lâteayyün âleminden Semâvat ve Arz'ı ve onların beynindeki bütün mevcûdâtı altı (an) da yarattı.*

---

* Ey hakîkat yolcusu!

Vâcib Teâlâ Hazretlerinin bir şey'i izhâr etmesi, halk etmesi zamâna, mekâna muhtac değildir. Hattâ, "(Kâf) ile (Nûn)un izdivâcından mevcûdât hâsıl oldu" sözü tefhim makamında kullanılmıştır.

Burada altı tecellîye işâret vardır. Bu altı günden murad, altı sıfâtın zuhûrunu beyandır:

Birincisi: İlm
İkincisi: Kudret
Üçüncüsü: Semi'
Dördüncüsü: Basar
Beşincisi: Kelâm
Altıncısı: İrâde

İşte eşyânın kemâl ile zuhûru bu altı sıfâtın envârı ile olmuştur. Yoksa gün dendiği vakit, güneşin tulû'u ile gurubu arasındaki vakte delâlet eden gün olursa o vakit henüz şems'in vücûdü yoktu ve şems'i kader nakkaşı semâya nakşetmemişti.

"Sümmestevâ alel'arşi.."

Sonra bütün hudud ve cihattan münezzeh olarak Rabbiniz Arş üzere müstevî oldu.

Geceyi gündüze iğşâ ediyor. Bu iki zıd hılkatin birisi diğerini peyderpey kaplayıp duruyor. Ya'ni, biribirinin ardından gelmek üzere geceyi gündüzü biribiriyle örtüyor. Gecenin zulmetini gündüzün nûruna giydiriyor. Gündüzün nûrunu gecenin zulmetine giydiriyor.

Bu nazm-ı kerîmi vücûd-u insanda tatbîk edecek olur isek, nefsin karanlıkları, hevânın galib gelen sıfatları envâr-ı kalbi isti'lâ eylemesi muhabbet isti'lâsı ile de envâr-ı kalbin, nefsin zulmetlerini kapamasına işârettir.

Gündüz geceye, gece gündüze galib geldiklerinin zannında iken Allahü Teâlâ, geceyi gündüzün tepesine geçirir, gündüzü gecenin tepesine geçirir. Bir anda galibi mağlûb, mağlûbu galib kılar. Ve bu gaşy O'nun murâd ettiği kadar istimrâr eder ve hiçbirisi de O'nun kudretinin hâricinde hareket edemez. Hiçbirisi biribirine devamlı galib gelemez.

Cenâb-ı Hak, ezcümle Şems'i ve Kamer'i yıldızları da fer-

Yalnız burada Allah'ın kullarına şöyle bir emri seziliyor: "Umûrunuzda teennîyi âdet edininiz. Şeytan huylu değil, Rahman huylu olunuz." Yalnız ta'cil: Tevbede, müddeti gelmeden borcu ödemede, cünüb iken gusl etmede câizdir.

mânına, kabz-ı kudretine, taht-ı hükm-ü irâdesine mahkûm ve müsahhar olarak yaratmıştır. Nasıl emretti ise, ne türlü istedi ise o türlü hareket ederler.

Aklınızı başınıza alın ki, bütün îcad ve izhar olunanlar, onların tedvîr ü tasarrufu hepsi O'nundur.

Zuhûr-u Zâtı ile ârifînin Rabbi, zuhûr-u sıfâtı ile âleminin Rabbi olan Allah, mahlûkatın tasavvurât, tahayyülâtından münezeh, her zerrede kayyûmiyyet-i zâtiyyesi meşhûd, vahdâniyyetinde âlî, rubûbiyyetinde teferrüd ve taazzum eden zât-ı a'lâdır.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsine huşu' ile bakıldığı vakit ya'ni zâhirî ma'nâsı tahsîl edildikten sonra ma'nâ-i enfüsîsinden zevk alınmak istenirse:

Semâvât: Ervâh'a, Arz: Eşbâh'a, Arş da: Kalb'e işârettir.

Kalbin menâzırı mahall-i guyubdur. Kalb: Mahall-i tecellî-i istivâ-i kıdemdir. Semâvât ve Arz: Tecellî-i sıfâta mazhar olmuştur. Tecellî-i zât, Arş'a tahsîs edilmiştir.

Arş-ı İlâhî hakkında birkaç cümle söyleyeyim:

Arş-ı İlâhî: Hakîkatte mazhar-ı azamet, mekânet ü mecd ü saltanat ve husûsiyyet-i zattan ibârettir.

Arş-ı İlâhîye; cism-i hazret, mekân-ı hazret de tesmiye olunur. Lâkin o mekân altı cihetten münezzehtir.

Arş-ı İlâhî, manzar-ı a'lâ olup envârı mevcûdâtın kâffesine şâmildir. Âlem-i cismânî, âlem-i rûhânî, âlem-i hayâlî, âlemi akliyye ve bunlara benzeyen âlemleri câmi'dir.

Hulâsa, Arş, eflâk-i ma'neviyyenin ve sûriyyenin kâffesini muhittir. Muhit olan felektir. O feleğin sathı, mekânet-i rahmâniyyenin tecellîsidir.

Arş'ın zâhiri ve bâtını vardır. Bâtını: Âlem-i kuds-i Hak Hazretlerinin esmâ ve sıfâtının husûsî tecellîsinin mazharıdır. Bu tecelligâha (Kesiyb) denir. Ehl-i Cennet Hak'kı müşâhede içün sevk olundukları zaman bu (Kesiyb)in üstüne çıkarlar.

Bâtıni: Âlem-i kuds'dür. Zâhiri: Âlem-i üns'dür.

Kur'an-ı Mübîn'de (Arş-ı Mecid) ta'biri vardır. Bundan murad: Asl-ı mecd ü azamet-i İlâhîyye olan âlem-i kuds'ün mertebe-i rahmâniyyesidir.

Âlem-i kâinâtın fevkı Arş'dır, tahtı Ferş'dir. Arş ile Ferş'in mâbeyni, sayı manzumesine girmeyen mahlûkat ile doludur. Hak'ka yakınlıkla yakîn olan ervah ve suver-i eşbah, gıll ü gıştan, kedûrat ve kesâfetten münezzeh olanlar nurdan serirler üzerine kurulup yaslanmışlardır.

Arş ile Ferş'in mâbeyni mahlûkat ile dolu mele-i vâhid iken ibtidâ ve intihâ sebebi ile (melean) zâhir oldu ki, mele-i a'lâ ve mele-i esfeldir. Bu takdîre göre üç şey zâhir olmuştur:

1- İbtidâ

2- İntihâ

3- İbtidâ ve intihâ arasında mecmû-u âlem-i kevn ü kâinat.

İmdi Arş, hâmil ü mahmuldür. Hem hâmildir, hem mahmuldür.

Ferş, fâsıl ü mefsuldür. Ya'ni hem fâsıldır, hem mefsuldür. Her birisi min-vech-i ibtidâ ve min-vech-i intihâdır.

Arş'ın hâmil olduğu; envâr-ı rahmetle ve esrâr-ı kudret-i bedâyi'-i hikmet iledir. Mahmûl olduğu; hamele-i Arş iledir.

Cenâb-ı Rahmân'ın Arş üzerine istivâ ve isti'lâsı demek, bu cümlede hükmünü icrâ eylemesi demektir.

Cenâb-ı Ali Efendimize:

"Allah nerededir?" diye sorulduğunda:

"Nerede dediğin nereyi O yaratmıştır. O'na nerededir demek yoktur. Mekânı yaradan mekânda olmaz, mekânlar O'ndadır. Mekânı yarattı, mevcûdiyyetinde bir tegayyür hâsıl olmadı" diye Alî'ce cevab vermişlerdir.

55 — Üd'û rabbeküm tedarru'an ve hufyeten innehu lâyühıbbülmu'tediyne.

Ey tevhıd fıtratı üzerine yaradılmış olanlar!

İmdi, mürebbî-i hakîkî olan Rabbinize, evet zâhirde ni'meti ile, bâtında kalblerinizi rahmeti ile, nefislerinizi ahkâm-ı şer'iyye ile terbiye eden Rabbinize; boynunuz bükük, kalbiniz kırık, gözünüz yaşlı olarak kalbinizin lisânı ile duâ ediniz. Aczinizi, zarûretinizi, fakrınızı arzederek mürâcaat ediniz.

Hulâsa, sizi îcâd ve terbiyede teferrüd eden Rabbinize mütedarrıâne, ya'ni O'ndan başka melce' olmadığını görerek, muhabbetini kaybederim korkusu ile titreyerek duâ ediniz. Kalbinizle mürâcaatta bulununuz. Büyük saygı edininiz.

Ezcümle Cenâb-ı Hak Sübhânehû Teâlâ Hazretleri duâda mubâlâtsızlığı sevmez. Gayet edeb takınarak kendisine mürâcaat ister. O, sizin hâlinizi bilir, suâlinizden ganîdir.

Ey tâlib!

Duânın gizli olarak emrolunmasındaki incelik, riyâ kokusu olmaması içündür.

Duâ her makamda değişir.

Ehl-i ni'metin duâsı, keşf-i vücûd için olur.

Muhabbet ehlinin duâsı, tesellî-i kalb için olur.

Müştâkînin duâsı, vâsıl-ı Hak olmak için olur.

Âşıkînin duâsı, me'mûlüne meyl için olur.

Ârifînin duâsı, bekada tahakkuk için olur.

56 — Ve lâ tüfsidû fiyl'ardı ba'de ıslâhıhâ ved'ûhü havfen ve tama'an inne rahmetallahi kariybün minelmuhsiniyne.

Ey mükellefler!

Kevn-i fesâd olan yeryüzünü, irsâl ettiğim Resuller, inzâl ettiğim Kitablarla ıslah edildikten sonra ifsad yapmayınız, küfre, meâsîye halkı da'vet etmeyiniz. Da'vet-i İlâhîyi bırakıp, gayre da'vet etmeyiniz. Havf ile recâ beyninde bulununuz. İşlediğiniz işlerin neticesinden korkunuz. Fart-ı rahmetimden ümmîdinizi kesmeyiniz. Mütedarrıâne yaptığınız duâlara icâbet edeceğime tama' ediniz. Muztar kalıp duâ edenler cevabsız kalmazlar.

Hiç şübhe yok ki Allah'ı görür gibi ibâdet edenlere Allah'ın rahmeti yakındır. Duâ o yaklaşmaya bir vesiledir. Vaktâ ki vüsûl hâsıl olursa vesîle de inkıtâa uğrar. Kalbinde onu hep hazır gören kimseye elbette Allah'ın rahmeti yakındır.

Ey hakîkat yolcusu!

Burada bir incelik vardır, daha doğrusu açık bir tenbih vardır:

Duânın icâbeti ve rahmet-i İlâhînin yaklaşması içün insânın makam-ı ihsanda olması şarttır.

Rivâyet olunur ki:

Hazret-i Mûsâ bir yerden geçerlerken, bir adam gayet mütedarrıâne, acıklı bir vaz'ıyyette duâ ediyormuş. Hazret-i Mûsâ onun hâline acıyarak: "Eğer arzu ederseniz sizin hâcetinizi ellerimle yerine getireyim" buyurmuşlar.

Derhal Cenâb-ı Hak vahy etmiş:

"Yâ Mûsâ! Ben ona senden daha merhametliyim. Ne yapalım ki o hem Bana duâ ediyor, hem de kalbinde koyunlarını yaşatıyor. Ben, kalbinde Benden gayrisi olduğu halde yapılan duâya ikbâl etmem."

İşte onun içündür ki duânın kabûl olmasında en mühim şart: Huzûr-ı kalb ve Allah'a hüsn-i zandır.

Gelelim âyetin an yerine:

"Arzı ifsâd etmeyiniz" buyuruluyor.

Bundan: Üzerinde yaşadığımız yeryüzü ma'nâsı tahsîl edildikten başka, arâzî-i kalbiyyeniz îmân ile ıslah edildikten sonra Hak'kın gayrisine meylederek fesâd-ı kalbe uğramayınız, ma'nâsı da tahsîl olunur.

57 — Ve hüvelleziy yürsilürriyâha büşren beyne yedey rahmetihî hattâ izâ ekallet sehâben sikâlen süknâhü libeledin meyyitin feenzelnâ bihilmâe feahrecnâ bihî min küllissemerâti kezâlike nuhricülmevtâ lealleküm tezekkerûne.

Muhsinîne rahmetim nasıl yakîn olmaz?

Mün'ım-i hakîkî olan o Allah ki, rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci olarak irsâl eder.

Ehl-i secde, secdesinde visâl nesîmini istişmâm eder.

Ey tâlib!

"Yeryüzüne rüzgâr üç gün irsâl edilmeseydi yeryüzü kokardı" buyurulmuştur.

Ehl-i secde de visâl rüzgârını istişmâm etmemiş olsa idi,

arâzî-i kalbiyyelerinin kararmış olduğunu görürlerdi ve hasret sıkıntıları ile bunalırlardı.

Kudret-i İlâhîye bak ki: Su cüz'lerinden teşekkül etmiş olan ağır bulutları rüzgârların tepesinde kolaylık ve sühûletle taşıttırır. Evet, kemâl-i fazl-ı cûdumuzla biz onları ölmüş bir memlekete sevketmişizdir. Ya'ni, hayattan eseri bulunmayan, câmid, kupkuru arazi üzerine sevkederiz, o suyu o ölü beldeye indiririz. Derhal o su toprakla izdivâc eder ve türlü türlü semereler, yiyecekler, içecekler, çeşit çeşit kokular, renkler çıkarırız.

İşte mâ-i sûrî ile ölü topraktan enva'-i semerâtı çıkardığımız gibi, kezâ ölmüş kalbleri de ya'ni cehlin, zulmün tahtında mahcûb olan kalbleri de Enbiyâ'nın nefes-i rahmânîsi ile tebşîr ederek, ma'rifet, âb-ı hayat ile sulayarak ondan ulûm-i ledünniyye meyvelerini bitiririz.

Cehille kuruyan kalbleri ma'rifetle yeşillendiririz. İlm-el-yakîn, ayn-el-yakîn, hak-kal-yakîn mertebelerine çıkarırız.

İşte âhırette de ölüleri böyle çıkaracağız. Me'mul ki kudretimizi bu kadar açık ta'riften sonra tecelliyyât-ı zâtiyye ve sıfâtiyyemiz karşısında düşünür, ibret alırsınız.

Âyet-i celîlenin zâhirinden bu ma'nâ tahsîl edildikten sonra ma'nâ-i enfüsîsine nazar edilecek olursa:

Arâzî-i kalbiyyesinde saâdet olanlara hâlât, makamat, ma'rifet nebâtı bittiği gibi, hılâfına olan kalblerde de şehevat, türlü beşerî haller ve nefsânî telezzüzât biter.

(Ve lekad ci'nâhüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبُثَ لَا يَخْرُجُ

إِلَّا نَكِدًا كَذَٰلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ ﴿٥٨﴾

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ

مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥٩﴾ قَالَ الْمَلَأُ

مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٦٠﴾ قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي

ضَلَالَةٌ وَلَٰكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦١﴾ أُبَلِّغُكُمْ

رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

أَوَعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ

وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٦٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ

مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ

كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ﴿٦٤﴾ وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ

اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٥﴾ قَالَ

الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ

وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٦٦﴾ قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي

سَفَاهَةٌ وَلَٰكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

58 — Velbeledüttayyibü yahrücü nebâtühu biizni rabbihî velleziy habüse lâ yahrücü illâ nekiden kezâlike nusarrifül'âyâti likavmin yeşkürûne.

Cûd-i Sübhânîmiz ile ölü beldelere sevkettiğimiz sular ile belde-i tayyibede, kabiliyye-i turâbiyyesi lâtif, tıyneti necib ve münbit olan yerde; Rabbinin izni ve O'nun tevfîkı ile, fıtratındaki isti'dâdı iktizâsı, terbiyeye mazhar olması sebebiyle güzel şeyler yetişir.

Tıyneti bozuk olana ise ne kadar lâtif su aksa da yine nebat çıkmaz. Çıkanın da fâidesi olmaz. Gayr-ı nâfi'dir, belki dâr'dır.

Biz, böylece bizi ve ni'metlerimizi düşünmek zevkıni tadanlar içün bu âyetleri tasrîf eder, Kur'anımızı böylece beyân eder, mü'min ve kâfirin misâlini verir, tekrar tekrar milkimizde, melekûtumuzda nasıl istiklâlimiz olduğuna delâlet eden âyâtımızı gösteririz.

59 — Lekad erselnâ nûhan ilâ kavmihî fekale yâ kavmi'büdullahe mâleküm min ilâhin ğayrühu inniy ehâfü aleyküm azâbe yevmin azıymin.

Ey hakîkat yolcusu!

Bundan evvelki âyet-i celîlede, ba'zı yerlerin; izn-i İlâhî ile nasıl nebat verdiği, ba'zı yerlerin nasıl kurutulduğu, ba'zı kalblerde tecelliyyât-ı Sübhânînin nasıl tevhıd yemişleriyle kemâle erdiği, ba'zı hallerde de şehevat rüzgârların nasıl tahrîbat yaptığı beyân edilmişti.

Bu nazm-ı kerîm'de ise: İnsanlardaki kabiliyyet ve isti'dâdâtın tefâvüt ve ihtilâfı ve cehl ve inad hastalığına mübtelâ olarak ölen ve helâke uğrayan ümmetlerin hayatları, âkıbetleri beyân ediliyor.

Cenâb-ı Hak bu husûsun ehemmiyyetine binâen Zât-ı Sübhânîsine yemîn ediyor da:

Celâlim hakkı içün, Resullerimizden Nûh'u: Fâsid reyleri ile oturup kalkan, Hak yolundan ayrılan, tevhıd yolundan çıkan, bâ-

tıl hevesâtına uyan kavmine gönderdik.

Nuh Aleyhisselâm, nasihat ve şefkat yolu ile onlara:

Ey cehl ü gaflet zulmetinde kalan kavmim!

Allah'a kulluk edin. Ferd ü Samed, Rubûbiyyet ve Ubûdiyyete lâyık olan Allah'ı bırakmış, ondan gayrisine taabbüd ediyorsunuz. İbâdete lâyık bir Allah vardır. Ben hidâyetinize aldığım vahy ile çalıştığım halde, siz O'nun vahdâniyyetine îmân etmeksizin gayre taabbüd ettiğinizden dolayı, muhakkak sûrette âhırete gitmeden önce büyük bir günün azâbının inmesinden* korkuyorum, dedi.

60 — Kalelmeleü min kavmihî innâ lenerâke fiy dalâlin mübiynin.

Hazret-i Nûh'un, gelecek azâba dâir yaptığı apaçık beyâna karşı kavmin ileri gelen eşrâfı:

"Yâ Nuh! Herhalde biz seni apaçık bir dalâl içinde görüyoruz. Bizi dünya zevklerinden alakoymak, huzûzât-ı nefsâniyyemizi tatmîn eden âdetleri terk ettirmek yolunda çalışıp, mevhum Allah'a ibâdet ediniz diye nasihatte bulunmak mahz-ı dalâldir. İbâdete da'vet, senin dalâl içinde kaldığını gösteriyor" dediler.

61 — Kale yâ kavmi leyse biy dalâletün ve lâkinniy resûlün min rabbil'âlemiyne.

Cenâb-ı Nuh, muktezâ-i şefkat-i Nübüvvet, belki müteneb-bih olurlar diye istinâf ederek:

Ey kavmim!

Siz cehlinizle zu'mettiğiniz gibi, ben hiçbir dalâlet içinde değilim. Ben yalnız; âlemini tanzîm, tanzîf, tedvîr, tedbîr ve terbiye eden Rabbül'âlemîn tarafından sizin hidâyetiniz içün gönderilmiş bir resûlüm, dedi.

---

* Nitekim Nuh tûfânı olmuştur.

62 — Übelliğuküm risâlâti rabbiy ve ensahu leküm ve a'lemü minallahi mâ lâ ta'lemûne.

Ve ancak hayrı murâd ediyorum. Rabbimin âyetlerini ve O'nun tezkîrâtına tebliğ ediyorum. Hidâyet yollarını gösteriyorum, bu yolda nasihat ediyorum. (Nasıl dalâlette olabilirim?) Ve beni küçük görmeyiniz, zaîf zannetmeyiniz, cehle nisbet etmeyiniz. Zîra ben nübüvvet iktızâsı olarak, Rabbimin vahyi, O'nun tevfîkı ve O'ndan aldığım ilim ile sizin bilemeyeceklerinizi de biliyorum.

Ey tâlib!

Beşerin vicdânını bir mebde'-i lâyezel'e rabtetmek içün fevkal'âde değil, hârikul'âde bir kuvve-i ilmiyyeyi hâiz bulunan Enbiyâ; eşyâyı (alâ mâhiye aleyhâ) gören ve muhâtabının kabiliyyetine göre bir lisanla hakaikı tefhîme muktedir olan hazret-i insanlar olduğuna göre bunları taklîd etmek her ferd içün elbette mûcib-i felâhdır.

Bunlar öyle kimselerdir ki, intizâm-ı âlem içün tedvîni lâzımgelen kavânîni vaz' u takrirde maddî hiçbir kuvvete istinâd etmeksizin kudret-i rüsuhle ekseriyyet-i beşere arzu ettiklerini tatbik ettirebilirler. Umûr-ı vicdâniyyeyi olduğu gibi kalblerde akîde hâline ifrâğ ve tesbîte muktedirdirler. Bâtıl i'tikadları kökünden yıkıp yerine taâlîm-i cedîdelerini ikame ederek beşeriyyeti, matlûb olan hidâyete sevkedebilirler. Onların izinde yürüyenlerde bir tek geri kafalıya rastlanamaz.

63 — Eve acibtüm en câeküm zikrün min rabbiküm alâ recülin minküm liyünzireküm ve litetteku ve le'alleküm türhamûne.

Gabâvet, cehâlet sebebiyle, küfr ü meâsîde kalanların acıklı âkıbetini haber vermek içün ve bu haber dolayısı ile sakınırsınız da rahmete mazhar olursunuz diye; kendi içinizden müeyyed, umûrunuza mâlik, vahy ile min-ındillâh terbiyenize me'mur, Rabbiniz tarafından bir hazret-i insânın, Hak'ka tercemân olarak beyânata geldiğine şaşıyor musunuz?

64 — Fekezzebûhü feenceynâhü velleziyne me'ahu fiylfülki ve ağraknelleziyne kezzebû biâyâtinâ innehüm kânû kavmen amiyne.

Bu kadar açık beyânattan sonra Hazret-i Nûh'u yine tekzîb ettiler. Ona dalâl nisbet ettiler, cinnet izâfe ettiler. (Onların tekziblerinden dolayı Nuh Neciyyullah çok rencîde oldu, Cenâb-ı Hak Nûh'un intikamını almayı irâde eyledi.)

Biz de Nûh'u ve kendisine îmân edenleri (kırk kadın ve kırk erkek olduğu rivâyet edilir) Nûh'a ta'lîm edip yaptırdığımız gemide necâta erdirdik. Vahdâniyyetimize delâlet eden âyetlerimizi; kasvet-i kalbleri sebebiyle göremeyen, tekzîb edenleri (tûfan) da gark eyledik.

Zîra onlar, gözleri gaflet ve dalâlet perdesiyle kör olan bir kavm idiler.

Evet,

Mü'mine Nuh necâ
Kâfire tûfan dediler.

65 — Ve ilâ âdin ehâhüm hûden kale yâ kavmi'büdullahe mâ leküm min ilâhin ğayrühu efelâ tettekune.

Kezâ, rıbka-i îmandan çıkan, Hak ve hakîkat yolundan ayrılan (Âd) kavmine de (din i'tibâriyle değil neseb i'tibâriyle kardeşleri olan) Hud Peygamberi gönderdik.* Cenâb-ı Hud onlara; onları kendi nefsine izâfe ederek ikram ve ikbâl ile Rabbisinden geldiğini beyân ile:

Ey kavmim!

Rabbiniz türlü türlü lûtf u keremi ile size tecellî etti. Sahrâ-i ademden, yokluk çölünden varlık vücûdu pazarına getirdi. İsminiz, resminiz, vesminiz, cisminiz yok iken sizi izhâr etti. Allah'a kulluk edin, yakînen îmân edin ki sizi O'ndan başka îcâd

---

* Hazret-i Hûd'un, uhuvvetle onlara izâfe edilişi, kemâl-i şefkat ve mürüvvet i'tibâriyledir.

eden Rab yoktur. O'ndan başka sizin içün teabbüd edecek Allah yoktur.

Hak'kı bırakarak âtıl, bâtıl şeylere tapmanın âkıbetinden korkmuyor musunuz? Hâlâ O'nun azâbından sakınmayacak mısınız, dedi.

66 — Kâlelmeleülleziyne keferû min kavmihî innâ lenerâke fiy sefâhetin ve innâ lenezunnüke minelkâzibiyne.

Hazret-i Hud böyle rıfk u şefkat ile Âd kavmine yapmış olduğu teblîgata mukabil kavmin küfürde ileri gelen kâfirleri şöyle cevab verdiler:

Biz seni yâ Hud! Bu irşâd da'vâsında şaşkınlık içinde cehâletle bocaladığını görüyoruz. Ve risâlet, nübüvvet iddiasında da herhalde yalancılardan olduğunu zannediyoruz, öyle sanıyoruz, dediler.

Ey Hak yolcusu!

Yukarıdaki âyet-i celîlede, kötü arâziye dikilen şey'in zarardan başka bir şey vermeyeceği, cehil zulmeti ile kararan kalblerin de ma'rifetullah zevkini alamayacakları îzâh edilmişti. Bu nazm-ı kerîm de bunların umûr-ı hâriciyyede misâllerini veriyor.

67 — Kâle yâ kavmi leyse biy sefâhetün ve lâkinniy resûlün min rabbil'âlemiyne.

Hazret-i Hud, yine kavm-i Âd'ı kendisine izâfe ederek:

Ey kavmim!

Hayır, ben sizin zannettiğiniz gibi değilim. Ne cehâlet, ne şaşkınlık bende yoktur. Bunlardan beri'yim. Ben yalnız sizin hidâyetiniz içün Allah tarafından gönderilmiş resûlüm, dedi.

(Velbeledüttayyibû...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿٦٨﴾ أَوَعَجِبْتُمْ
أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَاذْكُرُوا
إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ
فِي الْخَلْقِ بَسْطَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ
﴿٦٩﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ
يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧٠﴾
قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي
فِي أَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا
مِنْ سُلْطَانٍ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿٧١﴾
فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٧٢﴾
وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
هَٰذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةً فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ
وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

68 — Übelliğuküm risâlâti rabbiy ve ene leküm nâsihun emiynün.

Size, Allah'ımın ahkâmına âid haberleri tebliğ ediyorum. Ve beynennâs emâneti, meşhur nushu ile ma'ruf bir kimseyim. Binaen'aleyh ben avanak değil, sizin içün en emîn bir hayırhâhınızım.

69 — Eve acibtüm en câeküm zikrün min rabbiküm alâ reculin minküm liyünzireküm vezkürû iz ce'aleküm hulefâe min ba'di kavmi nûhın ve zâdeküm fiylhalkı bestaten fezkürû âlâellahi le'alleküm tüflihûne.

Niye inkâr ediyorsunuz? Emr-i hidâyetimi niçün tekzîb ediyorsunuz?

Yoksa dalâletin kesâfetinde kaldınız da, hâlinizi ıslah ve irşâd edecek, va'z u tezkirde bulunacak, kötülüklerinizin Allah azâbı ile karşılanacağını bildirecek; Allah'ın, içinizden bir insân-ı kâmil gönderdiğine teaccüb mü ediyorsunuz?

O hazret-i insan vâsıtasiyle ya'ni onun lisânı ile size vahy ü haber gelmesine mi şaşıyorsunuz? Bunu istib'âd edip inkâr etmeyiniz. Büyük bir ni'met olduğunu biliniz. Zikrediniz, düşününüz ki: Sizi Arz üzerinde kavm-i Nûh'a, onların diyârına ve emvâline vâris kıldı, onların yerine getirdi. Hattâ size diğerlerinden ziyâde hılkatte inbisat verdi; tefevvuk ettiniz, teneffu' ettiniz ve isti'lâ ettiniz.

Bu refâha karşı düşünün, ni'metleri önünüze koyun, inkâr edip isyâna dönmeyin, şükredin, ya'ni o ni'metleri yerli yerine kullanın, felâha kavuşun.

70 — Kalû eci'tenâ lina'büdallahe vahdehu ve nezere mâ kâne ya'büdü âbâünâ fe'tinâ bimâ te'ıdünâ in künte minessâdikıyne.

Kefere istihzâ ederek:

Öyle mi? dediler. Ey yalancı sefih!

Biz yalnız bir Allah'a teabbüd edelim, babalarımızdan mevrus kalan ilâhları, onların teabbüd ettiklerini bırakalım diye mi geldin? Biz asla dediklerine ve getirdiklerine inanmayız.

Ey mecnun!

Git, bizi tehdîd edip durduğun o azâbı başımıza getir de görelim. Eğer da'vanda sâdıklardan isen yap bakalım seyredelim.

71 — Kâle kad veka'a aleyküm min rabbiküm ricsün ve ğadabün etücâdilûneniy fiy esmâin semmeytümûhâ entüm ve âbâüküm mâ nezzelallahü bihâ min sultânin fentezırû inniy me'aküm minelmüntezıriyne.

Onların, salâhlarına çalışıldığı halde hidâyeti kabûl etmeyip istihzâ ile acı karşılıklarına karşı Hud Aleyhisselâm çok müteessir oldu. Onun teessürü Cenâb-ı Hak'kın azab fırtınasını dalgalandırdı, gadab-ı İlâhînin nuzûlüne sebeb oldu.

Cenâb-ı Hud!

İşte Rabbiniz tarafından üzerinize azâb-ı şedîdin ve gadabın gelmesi vâcib oldu. Siz bunu hak ettiniz, bu ızdırâbı çekeceksiniz. İrâde-i intikam sâdır oldu.

Ey Allah'ın gadabına siper olanlar!

Cenâb-ı Hak ibâdete lâyık olmalarına dâir hiç burhan indirmemiş iken sizlerin ve babalarınızın o müsemmâları âriyet kuru isimler hakkında o putlar içün benimle mücâdele mi ediyorsunuz?

Artık karar çıktı, azâbı bekleyin bakalım. Ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim. Siz bunu kendiniz istediniz. Bakalım azab size nasıl hulûl edecek, dedi.

72 — Feenceynâhü velleziyne me'ahu birahmetin minnâ ve kata'nâ dâbirelleziyne kezzebû biâyâtinâ ve mâ kânû mü'miniyne.

Bunun üzerine biz Hûd'u, mü'minleri, ya'ni onunla beraber olanları mahzâ rahmetimizle resûlümüze îmân ve inkıyâd ettik-

lerinden dolayı kurtardık. Bize ve Peygamberimize, huzûrumuza çıkacağı güne îmân etmeyip, âyetlerimizi tekzîb eden kavmin de kökünü kestik.

Ey tâlib!

Âyet-i celîleye dikkat edilirse necat: İstihkak-ı amel ile değil, ancak fazl-ı Sübhânî ile oluyor.

73 — Ve ilâ semûde ehâhüm sâlihan kâle yâ kavmi'büdullahe mâ leküm min ilâhin ğayrühu kad câetküm beyyinetün min rabbiküm hâzihî nâkatullahi leküm âyeten fezerûhâ te'kül fiy ardıllahi ve lâ temessûha bisûin feye'huzeküm azâbün eliymün.

Kezâ kavm-i Semûde de (İkinci Âd olan Semud kavmine de nesil i'tibâriyle) kardeşleri olan Sâlih Peygamberi gönderdik.

Sâlih onlara dedi ki:

Ey kavmim!

Ben taraf-ı İlâhîden size beyyine ile geldim. Sıdk-ı nübüvvetime delâlet edecek apaçık mu'cize ile gönderildim. Allah'a kulluk edin, O'ndan başka sizin içün ibâdete lâyık ilah yoktur. Yapacağım teblîgatta, da'vette nebî olduğuma bir beyyine olarak müntekım ve gayyûr olan Rabbinizden bu nâka size apaşikâr bir mu'cize olarak gelmiştir, sözümün doğruluğuna dâl'dir. Ona ilişmeyin. Bırakın istediği şekilde Allah'ın arzından otlasın, rızkını alsın. Deve Allah'ın devesidir, Arz da Allah'ın Arz'ıdır, derhal onu kendi hâline terk ediniz istediği gibi otlasın. Sakın ona bir kötülükle dokunmayın. Öldürmek gibi, dövmek gibi herhangi bir ezâdan sakınınız. Aksi halde çok acıklı bir azâba giriftâr olursunuz.

(Übelliğuküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَاذْكُرُوٓا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَآءَ مِنۢ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ
فِى الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِن سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ
الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوٓا ءَالَآءَ اللَّهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْأَرْضِ
مُفْسِدِينَ ﴿٧٤﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِۦ
لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِمَنْ ءَامَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا
مُّرْسَلٌ مِّن رَّبِّهِۦ قَالُوٓا إِنَّا بِمَآ أُرْسِلَ بِهِۦ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٥﴾ قَالَ
الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوٓا إِنَّا بِالَّذِىٓ ءَامَنتُم بِهِۦ كَافِرُونَ ﴿٧٦﴾
فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَا صَالِحُ
ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَآ إِن كُنتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٧﴾ فَأَخَذَتْهُمُ
الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِى دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٧٨﴾ فَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ
وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّى وَنَصَحْتُ
لَكُمْ وَلَٰكِن لَّا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ ﴿٧٩﴾ وَلُوطًا
إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُم بِهَا
مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ
شَهْوَةً مِّن دُونِ النِّسَآءِ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨١﴾

74 — Vezkürû iz ce'aleküm hulefâe min ba'di âdin ve bevve-eküm fiyl'ardı tettehızûne min suhûlihâ kusûren ve tenhıtûnelcibâle büyûten fezkürû âlâellahi ve lâ ta'sev fiyl'ardı müfsidiyne.

Ey Allah'ın nâmütenâhî ni'metlerine mazhar olan kavmim!

Bu hukuka riâyet ediniz. Niam-ı İlâhîyi muhafaza ediniz. Bâhusûs o zamânı hâtırınıza getiriniz ki, O, sizi Âd kavminden sonra onlara halef etmiş, orada temekkün ettirmiş, vatan sâhibi kılmış, yeryüzüne yerleştirmişti.

Ovalarında köşkler ediniyorsunuz, dağları oyarak evler yapıyorsunuz. Artık nâmütenâhî şükre lâyık olan Allah'ın lûtuflarını anın. (Onları göz önünde tutun da) Arz üzerinde (kendinize sahte benlik vererek, emvâl, evlâd, akar, zâhirî birçok âlâyiş gurûru dolayısı) ile fesad çıkarıp berbâd etmeyin.

75 — Kâlelmeleülleziynestekberû min kavmihî lilleziynestud'ıfû limen âmene minhüm eta'lemûne enne sâlihan mürselün min rabbihî kalû innâ bimâ ürsile bihî mü'minûne.

Sâlih Aleyhisselâma îmân etmeyi ve ona tâbi' olmayı kibirlerine yediremeyen rüesâ yine kendilerinden olup, zaîf addettikleri, küçük gördükleri, bâhusûs Sâlih Aleyhisselâma îmân edenlere tehekküm ve istihzâ yolu ile:

Ey ahmak geri kafalılar!

Siz hakîkaten Allah'ın vahdâniyyetini, rubûbiyyetini, ulûhiyyetteki istiklâlini beyân da'vâsı ile geldiğini söyleyen Sâlih'ı, Rabbi tarafından gönderilmiş biri mi biliyorsunuz, dediler.

Onların, surette kıymet vermedikleri o zuafâ, ya'ni Sâlih Aleyhisselâma îmân eden o muhlisler, i'tikadlarının safâsında, tıynetlerinin necâbetinde olan o mü'minler te'kid yolu ile:

Evet, (Yalnız ona değil) biz, taraf-ı İlâhîden onunla ne gönderilmişse hepsine yakînen îmân edenlerdeniz, dediler.

76 — Kâlelleziynestekberû innâ billeziy âmentüm bihî kâfirûne.

Rüesâ, kendi tehakkümleri altında inlettikleri, maddî kuvvetlerinin karşısında kıpırdanamayacaklarını zannettikleri kimselerden bu şekilde cevab alacaklarını hiç ümmîd etmiyorlardı. İmânı kibirlerine yediremeyen bunlar, inad ve mükâbere yolu ile cevâben:

Bizler de sizin îman getirdiğiniz şeyleri inkâr ediyoruz, kâfir oluyoruz, dediler.

77 — Fe'akarunnâkate ve âtev an emri rabbihim ve kalû yâ sâlihü'tinâ bimâ te'ıdünâ in künte minelmürseliyne.

Onlara âyetullah ve bir vedîa olarak yanlarında kalması tavsiye olunan deveyi derhal tepelediler. Böylece Rablerine tuğyân ettiler. Rablerinin emrine karşı serkeşlik ettiler ve Allah'ın Peygamberleri ile eğlenerek:

Ey yalancı müddeî Sâlih!

(İşte biz yapacağımızı yaptık. Sen de hakîkaten) Allah'ın gönderdiği Peygamberlerden isen bizi tehdîd ettiğin azâbı getir de görelim, dediler.

78 — Feehazethümürrecfetü feasbehû fiy dârihim câsimiyne.

Derhal bir sayha ile zelzele-i şedîde onları şiddetli sarsıntıya tuttu, oldukları yerde kıpırdanamadan diz üstü çöktüler ve cansız kaldılar.

79 — Fetevellâ anhüm ve kâle yâ kavmi lekad eblağtüküm risâlete rabbiy ve nesahtü leküm ve lâkin lâ tühıbbûnennâsihıyne.

Sâlih Aleyhisselâm vaktâ ki azâbın alâmet ve emârâtını gördü, derhal onlara döndü mütehassir, müteessif bir halde:

Ey Hak'dan yüz çeviren kavmim!

Hidâyetinize çok çalıştım. Şu azab size gelmesin içün çok uğraştım. Size Rabbimin risâletini tamamıyle tebliğ ettim, nasihat ettim. Mev'ud azâbı en inceliklerine kadar anlattım. Fakat sizler îmânı kibirlerinize yediremediniz, nefis putlarınızdan bir türlü ayrılamadınız. Orada inâd ve ısrarla durdunuz.

Hulâsa, hayrınıza çalıştım. Fakat sizler nasihat edenleri sevmezsiniz, dedi.

80 — Ve lûtan iz kâle likavmihî ete'tûnelfâhışete mâ sebekaküm bihâ min ehadin minel'âlemiyne.

Lût Aleyhisselâmı kezâ kavmine gönderdik. O da kavmine:

En çirkin, en şeni' fi'li irtikâb etmekle (kanûn-ı hılkati ayak altına alıyorsunuz), sizden evvel âlemde hiçbirisinin yapmadığı hayâsızlığı siz mi yapıyorsunuz, dedi.

81 — İnneküm lete'tûnerricâle şehveten min dûninnisâ'i bel entüm kavmün müsrifûne.

Hudûd-ı İlâhîyi tecâvüz eden sizler, mahall-i tekvîn olan, mükevvine kurbiyyeti bulunan kadınları bırakıp şehvet arzusu ile erkeklere mi yanaşıyorsunuz?

Siz, hüviyyet-i bâtılanıza mütâbaatla hudûdullahtan çıkan çok müsrif bir kavimsiniz, dedi.

Ey hakîkat yolcusu!

Mezheb-i pâk-i Hanefîde: Zinâ'da had vardır, livâtada had yoktur. Zîra had tatbik edildi mi kişi temizlenir. Livâta denilen fi'l-i şeni'de ise temizlenmek yoktur. Onun içün livâta rezâletlerin en üstünüdür.

(Vezkürû iz ce'aleküm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوۡمِهِۦٓ إِلَّآ أَن قَالُوٓاْ أَخۡرِجُوهُم
مِّن قَرۡيَتِكُمۡۖ إِنَّهُمۡ أُنَاسٞ يَتَطَهَّرُونَ ٨٢ فَأَنجَيۡنَٰهُ
وَأَهۡلَهُۥٓ إِلَّا ٱمۡرَأَتَهُۥ كَانَتۡ مِنَ ٱلۡغَٰبِرِينَ ٨٣ وَأَمۡطَرۡنَا
عَلَيۡهِم مَّطَرٗاۖ فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُجۡرِمِينَ ٨٤
وَإِلَىٰ مَدۡيَنَ أَخَاهُمۡ شُعَيۡبٗاۚ قَالَ يَٰقَوۡمِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ
مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥۖ قَدۡ جَآءَتۡكُم بَيِّنَةٞ مِّن رَّبِّكُمۡۖ
فَأَوۡفُواْ ٱلۡكَيۡلَ وَٱلۡمِيزَانَ وَلَا تَبۡخَسُواْ ٱلنَّاسَ أَشۡيَآءَهُمۡ
وَلَا تُفۡسِدُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ بَعۡدَ إِصۡلَٰحِهَاۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ
لَّكُمۡ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ ٨٥ وَلَا تَقۡعُدُواْ بِكُلِّ
صِرَٰطٖ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ مَنۡ ءَامَنَ
بِهِۦ وَتَبۡغُونَهَا عِوَجٗاۚ وَٱذۡكُرُوٓاْ إِذۡ كُنتُمۡ قَلِيلٗا
فَكَثَّرَكُمۡۖ وَٱنظُرُواْ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُفۡسِدِينَ
٨٦ وَإِن كَانَ طَآئِفَةٞ مِّنكُمۡ ءَامَنُواْ بِٱلَّذِيٓ أُرۡسِلۡتُ
بِهِۦ وَطَآئِفَةٞ لَّمۡ يُؤۡمِنُواْ فَٱصۡبِرُواْ حَتَّىٰ يَحۡكُمَ
ٱللَّهُ بَيۡنَنَاۚ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلۡحَٰكِمِينَ ٨٧

82 — Ve mâ kâne cevâbe kavmihî illâ en kalû ahricûhüm min karyetiküm innehüm ünâsün yetetahherûne.

Hazret-i Lût'a kavminin cevâbı şu oldu:

İstihzâ yolu ile birbirlerine dediler ki: Lût'u da, ona îmân edenleri de memleketinizden çıkarınız. Onlar habâsetten ictinâb ettiklerini, temiz olduklarını iddia ediyorlar. Eteklerini çok temiz tutan bu insanların aramızda ikametleri münâsib olmaz.

83 — Feenceynâhü ve ehlehu illemreetehu kânet binelğâbiriyne.

(Onların zulümlerine nihâyet verme ânı geldi) derhal Lût'u, çocuklarını, îmân edenlerini kurtardık, yalnız karısı geri kalanlardan oldu. Karısı Lût'a îmân etmemişti. Yurdunda kaldı da Hak'kın kahrına uğradı, kendini Allah'ın gadabına siper etti, mahvoldu gitti.

84 — Ve emtarnâ aleyhim metaren fenzur keyfe kâne âkıbetülmücrimiyne.

Üzerlerine acib bir azab yağmuru yağdırdık. Bu yağmurun tânesi ufak taş parçalarındandı.

Ey eşyânın hakîkatini gören!

İşte bak, günahkârların, o fi'li irtikâb edenlerin sonu ne oluyor!

Âyet-i kerîmenin huzûrunda bir an tefekkür edilecek olursa, livâta denilen rezâlet efhaş-ül-fevâhışdir, fevâhışin en çirkinidir. Zîra Cenâb-ı Hak, ehl-i zünûbe; zânî olsun, şerîk olsun, kaatil olsun, daha başka günâh-ı kebâir olsun üzerlerine taş yağdırmamıştır.

85 — Ve ilâ medyene ehâhüm şu'ayben kâle yâ kavmi'büdullahe mâ leküm min ilâhin ğayrühu kad câetküm beyyinetün min rabbiküm feevfülkeyle velmiyzâ-

ne ve lâ tebhasünnâse eşyâehüm ve lâ tüfsidû fiyl'ardı ba'de ıslâhıha zâliküm hayrün leküm in küntüm mü'miniyne.

(Kezâ) Medyen kavmine de kardeşleri (amca çocukları olan) Şuayb Peygamberi gönderdik.

Şuayb onlara şefkat yolu ile nasihat etti ve dedi ki:

Ey kavmim!

Allah'a kulluk edin, adl ile yaşayın, doğruluktan ayrılmayın. Ve biliniz ki: İbâdete lâyık O'ndan gayri ilâh yoktur. İşte size beyyine-i azîme ile Rabbinizden âşikâr bir mu'cize geldi. Artık tartılarınızı, ölçülerinizi doğru tutun, alışverişte hıyânet etmeyin. Halka eşyâlarından eksik vermeyin. Herkesin hakkı ne ise onu verin, adâletten ayrılmayın.

(Kitab gelmiş, Peygamber gönderilmiş), yeryüzü salâha nâil olmuş iken, adâletten ayrılarak küfr ile, hîle yolları ile yine fesâda vermeyin. Eğer mü'min iseniz, ya'ni bana inanırsanız, adl-i İlâhîye, sırât-ı müstekıyme îmân etmişseniz bu teblîgatım sizin içün hayırlı olur.

86 — Ve lâ tak'udû bikülli sırâtın tû'ıdûne ve tesuddûne an sebiylillâhi men âmene bihî ve tebğûnehâ ıvecen vezkürû iz küntüm kaliylen fekessereküm venzurû keyfe kâne âkıbetülmüfsidiyne.

Hem ehl-i îmânı, Allah diyenleri bâtıl yolunuza döndürmek içün (Şeytan gibi) sırât-ı müstekıym üzerine oturup da tehdîd etmeyin. Onları Hak yolundan alakoyarak, yolun çarpıklığını arzu ederek yolları da tarassud etmeyin. Hak yolunda yürümek isteyenlere engel olmayın. İmân edenlerin kalbine şübhe sokmaya çalışmayın. Dinde i'vicac olmasını istemeyin. Bâhusûs size verdiği ni'metleri düşünün, siz az iken Allah'ın sizi çoğalttığı zamanı hatırlayın.

Hatırlar, şükrederseniz ni'metleriniz devâm eder. Küfür de o ni'meti tenkıs eder.

Ezcümle ibretle bakın! Ni'mete küfredenlerin, fesadçıların sonu ne oldu? Helâke uğrayan milletlerin hallerinin sonu neye müncer oldu? Bunu apaşikâr görürsünüz.

87 — Ve in kâne tâifetün minküm âmenû billeziy ürsiltü bihî ve tâifetün lem yü'minû fasbirû hattâ yahkümallahü beynenâ ve hüve hayrülhâkimiyne.

İçinizden bir tâife, adalet-i sûriyye ve ma'neviyye ile benimle gönderilen şey'e îmân getirir, bir kısım da inad ve îmânı kibirlerine yediremediklerinden dolayı îmân getirmezse, alîm, hakîm olan Allah aranızda hükm edinceye kadar sabredin, bekleyin. O, hâkimlerin hayırlısıdır. Efdal-ül-fâsılîndir. Hikmetinin iktizâsı adâlet-i hakîkiyye ile hükmeder.

(Ve mâ kâne cevâbe kavmihî) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ
آمَنُوا مَعَكَ مِن قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۚ قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا
كَارِهِينَ ﴿٨٨﴾ قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُم بَعْدَ
إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا ۚ وَمَا يَكُونُ لَنَا أَن نَّعُودَ فِيهَا إِلَّا أَن يَشَاءَ
اللَّهُ رَبُّنَا ۚ وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۚ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا ۚ رَبَّنَا
افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ﴿٨٩﴾
وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ لَئِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ
إِذًا لَّخَاسِرُونَ ﴿٩٠﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ
جَاثِمِينَ ﴿٩١﴾ الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ الَّذِينَ
كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٢﴾ فَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ
لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ ۖ فَكَيْفَ آسَىٰ عَلَىٰ
قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا
أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ ﴿٩٤﴾ ثُمَّ بَدَّلْنَا
مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوا وَّقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا
الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَاهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٥﴾

88 — Kâlelmeleülleziynestekberû min kavmihî lenuhricenneke yâ şu'aybü velleziyne âmenû me'ake min karyetinâ ev lete'ûdünne fiy milletinâ kâle evelev künnâ kârihiyne.

Kavminin rüesâsı, sahte benliğine mağrûr olup Allah ile azamet yarışına kalkan, îmânı kibirlerine yediremeyen, zulm ve istibdâd ile milletin mukadderâtına sâhib olan şürefâ nâmındaki eşkıyâ:

Yâ Şuayb! Kat'iyyen seni ve sana sâdık kalanları, senin hezeyanlarına îmân edenleri memleketimizden çıkaracağız. Yâhut sen ve maiyyetin bizim milletimize döneceksiniz, dediler.

(Hazret-i Şuayb onların tekliflerini istib'âd ederek soruyordu:) İstemesek de mi milletinize döneceğiz, dedi.

89 — Kadiftereynâ alellahi keziben in udnâ fiy milletiküm ba'de iz neccânallahü minhâ ve mâ yekûnü lenâ en ne'ûde fiyhâ illâ en yeşâallahü rabbünâ vesi'a rabbünâ külle şey'in ılmen alellahi tevvekkelnâ rabbeneftah beynenâ ve beyne kavminâ bilhakkı ve ente hayrülfâtihıyne.

Ey müsrifler! Ahmak inadçılar!

Nasıl döneriz? Cenâb-ı Hak bizi müşrik milletinizden kurtardıktan sonra yine o millete dönecek olursak Allah'a kendiliğimizden iftirâ etmiş oluruz. Bizim içün Hak'kı bırakıp da ona dönmek yoktur. (Meğer ki bâtıla meyledelim de Allah dilemiş olsun. Ya'ni Allah dilemedikçe bizim içün sizin müşrik milletinize dönmek yoktur. (Bizi Rabbimiz bilir.) Rabbimizin ilmi her şey'i kaplamıştır.)

Biz ancak kaadir ü muktedir, azamet ve kibriyâ sâhibi olan Allah'a dayandık, bütün umûr u husûsumuzu Ona kefil kıldık.

Ey enva'ı lûtf u keremi ile tecellî eden Rabbimiz!

Levh-i kazâdaki hükmünü ver! Kavmimizi adlinle feth buyur. Sen hayr-ül-fâtihıhyn'sin.

90 — Ve kâlelmeleülleziyne keferû min kavmihî leinitteba'-tüm şuayben inneküm izen lehâsirûne.

Kavminin, küfür üzerinde ısrâr ederek duran ileri tabakası, ya'ni cem'iyyette sûrî mevkıi olanlar, o, halkı kendine taptıranlar, yemîn ettiler ve tehdid yolu ile dediler ki:

Eğer siz Şuayb'a tâbi' olup ona uyarsanız, onun sözünü dinlerseniz, babanızın dînini terk ederek onun dinine girerseniz işte o vakit siz kötü husranda olursunuz. O vakit hidâyeti bırakıp dalâlette kalanlardan olursunuz.

91 — Feehazethümürrecfetü feasbehû fiy dârihim câsimiyne.

Bunlar bu muâmeleleri ile Hak'kın gadabına kendilerini siper yapmışlar ve (El-müntekım) isminin tecellîsine sebeb olmuşlardı.

Bunun üzerine dehşetli bir zelzeleye ve nefes almaya fırsat bulamadan ânî bir sıcaklığın sarsıntısına tutuldular. (Kibr ü azametleri kurudu ve onları da kuruttu.) Derhal oldukları yere, kıpırdamadan, câmid bir şekilde diz üstüne çöktüler.

92 — Elleziyne kezzebû şu'ayben keen lem yağnev fiyhâ elleziyne kezzebû şu'ayben kânû hümülhâsiriyne.

Onlar ki Hazret-i Şuayb'ı tekzîb etmişlerdi. Fakat sanki o yerde bulunmamış gibi oldular.

İşte Cenâb-ı Şuayb'ı tekzîb edenler, husrân-ı ebedî çerçevesinde hem dünyada ve hem âhırette öylece kaldılar.

93 — Fetevellâ anhüm ve kâle yâ kavmi lekad eblağtüküm risâlâti rabbiy ve nesahtü leküm fekeyfe âsâ alâ kavmin kâfiriyne.

Hazret-i Şuayb, bunların istihkak ettiği azâb-ı İlâhîye ve ga-

dab-ı Sübhânîye şâhid olduktan sonra, şefkat-i nübüvvetinin iktizâsı, müteessif ve mütehassir:

Ey gaflet deryâsında yüzen, îmânı kibirlerine yediremeyen kavmim!

Bu âkıbetinizi vaktiyle size haber vermiştim. Size, Rabbimin ahkâmına âid haberleri tebliğ etmiş, bu işin böyle olacağını söylemiş, îmâna, tevbeye da'vet etmiştim. Rabbimin izniyle size nasihatte bulundum, hayırhahlık yaptım. Siz nasihatimi kabûl etmediniz, sözümü tasdik etmediniz. Bununla da kalmadınız dâima beni tekzib ettiniz.

İşte gadab-ı İlâhî ile karşılaştınız.

(Bunları söylerken Şuayb Aleyhisselâm, kendisine tesliye yolu ile):

Böyle bir kavme nasıl acıyorum? Artık kâfirlere nasıl acırım, dedi.

94 — Ve mâ erselnâ fiy karyetin min nebiyyin illâ ehaznâ ehlehâ bilbe'sâi veddarrâi le'allehüm yeddarre'ûne.

Biz, helâke uğrayan karyelerden hangi karyeye bir Peygamber göndermişsek evvelâ ahâlîsini, yalvarıp yakarmaları içün sıkıntıya giriftâr ettik.

95 — Sümme beddelnâ mekânesseyyietilhasenete hattâ afev ve kalû kad messe âbâeneddarrâü vesserrâü feahaznâhüm bağteten ve hüm lâ yeş'urûne.

Sonra hakîkati görsünler ve tasdik etsinler diye verdiğimiz sıkıntıyı, o seyyieyi haseneye ya'ni nâfi' meserrete tebdîl ettik mi, nüfusca, malca, servetce bir genişlik verdik mi, derhal nankörlüğe başladılar ve:

Bunların hepisi birer tesâdüf neticesidir. Babalarımıza da böyle darlık, bolluk, hastalık, sıkıntı gelip geçmiştir, dediler, müessir-i hakîkîyi inkâr yoluna yürüdüler, şükür yerine küfrü ihtiyâr ettiler.

(Biz de zâlime mühlet veririz. Veririz amma), tam o vakit, hiç ummadıkları bir anda, zulmlerinin kesâfetinin sekri arasında birdenbire gadabımızın altında eziveririz.

Ey tâlib!

Taraf-ı İlâhîden gönderilen herhangi bir Peygamber, ümmetine teblhiğ ve risâlette bulunduğu vakit, kendisine îmân edenler îmân etmeyenlerden az olur. Bunun sebebi, o Peygamberin, nefsin ahkâmından meydâna gelen ba'zı i'tiyadları değiştirmesidir. Sonra Enbiyâ doğrudan doğruya rûha hıtâb edip nefse hıtâb etmediğinden, saâdet-i ezeliyyeye nâil olmayanlar içün onu tasdik güç gelir.

Yalnız şurası câlib-i dikkattir ki: Her zamânın nebîsi kim ise ve o nebînin getirdiği kitab hangi kitab ise, beşer ister tasdik etsin ister etmesin, onun arzusu dahilinde yaşadığı görülüyor. Ya'ni orada ne haber verilmişse, tasdik edenler içün, tasdik etmeyenler içün ne şekil gösterilmiş ise sahne-i şuhudda aynen o şekil müşâhede ediliyor.

(Kâlelmeleülleziynestekberû...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا
وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿٩٧﴾ أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى
وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ ۚ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ
إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ
مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصَبْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ ۚ وَنَطْبَعُ عَلَىٰ
قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ تِلْكَ الْقُرَىٰ نَقُصُّ عَلَيْكَ
مِنْ أَنْبَائِهَا ۚ وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ ۚ فَمَا كَانُوا
لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ ۚ كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ
الْكَافِرِينَ ﴿١٠١﴾ وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ ۖ
وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ
مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا ۖ
فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٣﴾ وَقَالَ
مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾

96 — Velev enne ehlelkurâ âmenû vettekav lefetahnâ aleyhim berekâtin minessemâi vel'ardı ve lâkin kezzebû feehaznâhüm bimâ kânû yeksibûne.

Eğer o mahvedilen yerlerin ahâlîsi, ya'ni o âsî yalancılar, Allah'a ve Peygamberlerine îmân etmiş olsalardı, küfürden, şirkten, fevâhışden sakınmış bulunsalardı, Hak'ka rücu' edip tevbekâr olsalardı, elbette biz onların üzerlerine yerin, göklerin hayr ü berekâtını açar, onları berekâta boğardık. Üzerlerine kolaylığı, hayrı genişletirdik. Hayatlarını huzûr içerisinde geçirtirdik. Kalblerine ferahlık verir, her taraftan feyzler içinde yaşatırdık. Her işleri yolunda gider ve sonu gelen işlere nâli kılardık. Saâdet ve refahları daima artardı.

Fakat onlar bizi tekzîb ettiler, Kitablara, Nebîlere arka çevirdiler, sonra, "böyle şeyler babalarımıza da isâbet ederdi" diye bir de mübâlâtsızlıkta bulundular. Biz de, kendi elleriyle kazandıkları, inkâr yolu ile yaptıkları kazançlarının neticelerini göstermek içün onları yakalayıverdik. (Gadabımıza nasıl kendilerini siper yaptıklarını anlattık ve tepeledik.)

Ey Hak yolcusu!

Bereket bir feyz-i İlâhîdir, gözle görülmez, âsârından anlaşılır. Sonra huzûr-ı kalb kisbî değil vehbîdir. Ya'ni insan kendi kalbinin huzûrunu bizâtihî kendisi te'mîn edemez. Huzûra lâyık olan kalbe o huzûru Allah verir.

Servet de bizâtihî ni'met değildir, vâsıta-i ni'mettir. Cenâb-ı Hak, "Git filân yerde ni'met ol" emrini vermedikçe ni'met olmaz, ekseriyyele nıkmet olur.

Huzûr-ı kalbe sâhib olmayan kimseler ne kadar geniş maddeye sâhib bulunsalar yine azâb içinde yaşarlar. Evet herhangi bir âilede huzûr-ı kalb, feyz ü bereket yoksa o ev istediği kadar mutantan ve muazzam olsun, onun Cehennemden farkı yoktur.

97 — Efeemine ehlül kurâ en ye'tiyehüm be'sünâ beyâten ve hüm nâimûne.

Ey Peygamber-i Hak!

Seni tekzîb ederek, râzî olduğum dinle eğlenen, sahte varlıklarına güvenen ehl-i kurâ; kendilerine gece uykuda iken tecelliyât-ı kahriyyemizin, azâbımızın gelmesinden emin mi oldular?

Ânî diz üzerine düşürerek tepeleyeceğimi uzak mı gördüler?

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmde, (gece uykuda iken azâbımızın gelmesinden) buyuruluyor. Burada mühim bir incelik vardır: Uyku kadar insânı irşâd edecek, zulmden kurtaracak, sahte benliğinden soyacak, yaptığı kötülüklere nâdim kılacak, Hak ve hakîkat yoluna çevirecek bir mürşid yoktur dersek hatâ etmemiş oluruz.

Uyku hâli insâna geldiği vakit Cenâb-ı Hak o kimsenin her şeyini elinden alıyor. İlmini, câhını, masasını, kasasını, evlâd ü ıyâlini, havâsını ilh...

Uyku, hâkim ile mahkûmu, zâlim ile mazlûmu uyur iken müsâvi kılıyor. Uykuda şâh ile gedâlık kalmıyor. İnletenler de bir kenâra sızıyor, inleyenler de bir kenâra büzülüyor.

Hulâsa, havas alındığından dolayı hakîkatini bildirmeyen uyku, insana, hakîkatte hiçbir şey'in sâhibi olmadığını, elindeki ni'metin âriyet bulunduğunu, bir gün de alınıp verilmeyeceğini beyân ediyor.

98 — Eve emine ehlülkurâ en ye'tiyehüm be'sünâ duhan ve hüm yel'abûne.

Veyâ onlar, oyunla sayılı nefeslerini isrâf edenler, (Hak'ka tâat ve ibâdeti terk ederek ma'nâsız işlerle uğraşanlar), sabah olur olmaz kendilerine azâbımızın gelmesinden emin mi oldular?

99 — Efeeminû mekrallahi felâ ye'menü mekrallahi illelkavmülhâsirûne.

Hâsılı bizi ni'mete müstağrak kılmışken, ansızın Allah'ın tecelliyyât-ı kahriyyesine mazhar olmayız diye emin mi oldular?

Müntekım, muktedir, gayyûr olan Allah'ın mekr muâmele-

sinden ancak husrân-ı ebedîye ve şekavet-i sermedîye mazhar olanlar emîn olabilir.

Ey muvahhıd!

Hak sana ni'met ihsân etmişken sen onun şükrünü edâ etmeksizin sûrette ilerlemen, Hak'kın mekr muâmelesine tâbi' olduğuna bir işârettir. Sonra Cenâb-ı Hak'kın her sınıfa karşı mekr muâmeleleri değişir.

Ehl-i kahrı kahr ile, ehl-i lûtfu lûtf ile mekr eyler.

Ehl-i kahr'dan, Hak'kın mekrinden emin kalanlar ancak husranda olanlardır.

Cenâb-ı Hak yerine göre mekr muâmelesi yaptığından dolayı "Hayrülmâkiriyn" buyurulmuştur.

100 — Eve lem yehdi lilleziyne yerisûnel'arda min ba'di ehlihâ en lev neşâü esabnâhüm bizünûbihim ve natbe'u al'a kulûbihim fehüm lâ yesme'ûne.

Emirlerimizi, nehiylerimizi, Kitâbımızı, Enbiyâmızı tekzîb eden, helâke uğramış olan ümem-i mâziyyenin nasıl kahredildiği anlatılmadı mı? Beyân edilmedi mi?

Şimdi onlardan sonra onların yerine yeryüzünde vâris olanları, isteseydik kahr-ı celâlimizle tecellî ederek selefleri gibi irtikâb ettikleri günahlarından dolayı musîbetlere dûçâr ederek günahlarını başlarına geçirirdik.

Yalnız, müntekım ismimizle tecellî edeceğimize âid alâmat vaz'ettik ki, onların kalblerine mühür basarız da âyetlerimizi işitmezler.

101 — Tilkelkurâ nekussu aleyke min enbâihâ ve lekad câethüm rüsülühüm bilbeyyinâti femâ kânû liyü'minû bimâ kezzebû min kablü kezâlike yatbe'ullahü alâ kulûbilkâfiriyne.

Ey Ekmelerrüsul!

İşte bu yerlerde küfrü moda ittihâz edenlerin, o, mahv olup

inkıraz bulmuş olan memleketlerin mühim haberlerinden bir kısmını sana Kitâbımızda nakl ü beyân ediyoruz ve edeceğiz.

Kasem olsun ki, onlara âşikâr beyyinât ile taraf-ı Sübhânîmizden Peygamberler gönderdik de, önce tekzîb ettikleri hakîkatlere, resuller geldikten sonra îmân etmediler, îmân getiren olmadı. İnâd ettiler de ettiler.

İşte Allahü Azîmüşşan da o inadçı kâfirlere tecelliyât-ı kahriyye ve celâli ile tecellî edip kalblerini böyle mühürler.

102 — Ve mâ vecednâ liekserihim min ahdin ve in vecednâ ekserehüm lefâsikıyne.

Hem, ahlâk-ı zemîmeye mübtelâ olan, haslet-i zemîme ile muttasıf bulunan onların ekserîsinde biz ahde vefâ eseri görmedik, bulmadık. Halbuki onların (ekserîsi lisanları ile gûyâ Resullerimize karşı ahde vefâ eder gibi görünmek istemişlerdir.) Fakat muhakkak ki biz onların ekserîsini ahdlerini bozan tam fâsık olarak bulduk.

103 — Sümme be'asnâ min ba'dihim mûsâ biâyâtinâ ilâ fir'avne ve meleihî fezalemû bihâ fenzur keyfe kâne âkıbetülmüfsidiyne.

O bâgîleri, o tâgîleri çeşit çeşit azablara inkırâza sevk edip helâk ettikten sonra Mûsâ'yı da; vahdâniyyetimize delâlet edecek mu'cizât-ı bâhire ile te'yîd ederek; nefsinin putuna tapan ve kafasında sevdâ-i rubûbiyyet dolaşan Fir'avn'e, dalkavuklarına, etrafında toplanan eşref tabakası nâmını alan şakşakçılarına, Fir'avn'ın rubûbiyyet da'vâsını tasdik eden, Fir'avn'ı Fir'avn yapan muhîtine açık mu'cizelerle gönderdik.* Hulâsa nefislerinin zulmetinde kalan onlar, âyetleri de inkâr ettiler, Mûsâ'yı da.

---

* Mısır hükümdarlarına (Ferâine) tesmiye edilmiştir. Fakat buradaki Fir'avn: Mûsâ ile boy ölçüşmeye kalkan, Hak'kın gadabına siper olan bu Fir'avn'ın Fir'avnlığı zem makamındadır.

Yâ eyyüherrâî!
Bak! Fesadçıların âkıbeti nasıl oldu?

104 — Ve kâle mûsâ yâ fir'avnü inniy resûlün min rabbil'âlemiyne.

Ey Peygamber-i Hak!
Mûsâ'nın Fir'avn'e dediklerini anlat!
Mûsâ'ya nübüvvet vazifesi verilip Fir'avn'ı îmâna da'vet etmeye gittiği vakit:
Ey rubûbiyyet da'vâsına kadar kendinde cür'et gören, Allah ile azamet yarışına kalkan, Allah ile kullarının arasında türlü türlü fesadlar îcâd eden, hudûdullahı tecâvüz eden mütekebbir, mütecebbir Fir'avn!
Âleminin Rabbi beni seçti. Ben hakîkaten Allah tarafından nübüvvet, risâlet vazifesi ile vazifelendirilerek gönderilmiş bir Peygamberim. Mu'cizâtımla taayyün etmiş bir nebîyim.
(Seni Rabbül'âlemiyne da'vet ediyorum. Da'vâ-i rubûbiyyetten mehyediyorum) dedi.

(Ve lev enne ehlelkurâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

حَقِيقٌ عَلَىٰٓ أَن لَّآ أَقُولَ عَلَى ٱللَّهِ إِلَّا ٱلْحَقَّ قَدْ جِئْتُكُم بِبَيِّنَةٍ
مِّن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِىَ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿١٠٥﴾ قَالَ إِن كُنتَ جِئْتَ
بِـَٔايَةٍ فَأْتِ بِهَآ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿١٠٦﴾ فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا
هِىَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿١٠٧﴾ وَنَزَعَ يَدَهُۥ فَإِذَا هِىَ بَيْضَآءُ لِلنَّٰظِرِينَ
﴿١٠٨﴾ قَالَ ٱلْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَٰذَا لَسَٰحِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٩﴾
يُرِيدُ أَن يُخْرِجَكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿١١٠﴾ قَالُوٓا۟
أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِى ٱلْمَدَآئِنِ حَٰشِرِينَ ﴿١١١﴾ يَأْتُوكَ
بِكُلِّ سَٰحِرٍ عَلِيمٍ ﴿١١٢﴾ وَجَآءَ ٱلسَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوٓا۟ إِنَّ لَنَا
لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ ٱلْغَٰلِبِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ
لَمِنَ ٱلْمُقَرَّبِينَ ﴿١١٤﴾ قَالُوا۟ يَٰمُوسَىٰٓ إِمَّآ أَن تُلْقِىَ وَإِمَّآ أَن نَّكُونَ
نَحْنُ ٱلْمُلْقِينَ ﴿١١٥﴾ قَالَ أَلْقُوا۟ فَلَمَّآ أَلْقَوْا۟ سَحَرُوٓا۟ أَعْيُنَ
ٱلنَّاسِ وَٱسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَآءُو بِسِحْرٍ عَظِيمٍ ﴿١١٦﴾ وَأَوْحَيْنَآ
إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِىَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾
فَوَقَعَ ٱلْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ فَغُلِبُوا۟ هُنَالِكَ
وَٱنقَلَبُوا۟ صَٰغِرِينَ ﴿١١٩﴾ وَأُلْقِىَ ٱلسَّحَرَةُ سَٰجِدِينَ ﴿١٢٠﴾

105 — Hakıykun alâ en lâ ekule alellahi illelhakka kad ci'tüküm bibeyyinetin min rabbiküm feersil me'ıye beniy isrâiyle.

(Hazret-i Mûsâ da'vetine devam ediyordu.)

Şânıma yakışan, Hak'ka karşı haktan başka bir şey söylememektir. Hak'ka karîb olan, O'nu müşâhede eden Hak ile olur, Hak ile konuşur, Hak onun lisânı olur. Onun içün harekâtım, sükûnum, nutkum, sükûtum Hak ile kaimdir. Allah hakkında doğrudan başka bir şey dememektir. Bu hâlime şâhid olmak içün de size Rabbiniz arafından apaçık bir mu'cize ile geldim.

Ey tâgî Fir'avn!

Binaen'aleyh artık yeter! Zulmünle, kahrın altında inlettiğin Benî İsrhail'e yaptığın işkenceye nihayet ver, onları benimle derhal gönder, yol ver!

106 — Kâle in künte ci'te biâyetin fe'ti bihâ in künte mines-sâdikıyne.

Mûsâ'nın bu teklîfi karşısında Fir'avn:

Da'vanda sâdık isen, böyle bir âyet, bir mu'cize ile gelmiş isen, mu'cizeni göster bakalım, getir de görelim, dedi.

107 — Feelka asâhü feizâ hiye su'bânün mübiynün.

Fir'avn'ın bu teklîfi üzerine Mûsâ, ilhâm-ı İlâhî ile asâsını derhal önlerine bırakıverdi. Bırakınca ne görsünler.. Asâ, bilâ muâcele, seharenin esbâb-ı edevat kullanması gibi bir hal yapılmaksızın (gayet korkunç, seksen zira' boyunda, apâşikâr) sarı bir ejderha kesildi. (Fir'avn'e teveccüh etti.)

(Fir'avn Mûsâ'ya: Bunu zabtet diye bağırmağa başladı.)

108 — Ve neze'a yedehu feizâ hiye beydâü linnâzıriyne.

Bunun üzerine Cenâb-ı Mûsâ, Hak'kın kendisine cemad üze-

rinde verdiği tasarruf gibi, hayat üzerinde de verdiği tasarrufu beyan kasdı ile elini cebinden çekip çıkardı, o, yed-i beyzâ-i nûrânî, şuâ-ı güneşten daha fazla insanların gözlerini kamaştırıyordu.

109 — Kâlelmeleü min kavmi fir'avne inne hâzâ lesâhırün aliymün.

(Fir'avn bu hal karşısında şaşırmıştı. Kavminin ileri gelenleriyle, kendisine tapanlarla* bu mu'cize hakkında istişâre etti.)

Fir'avn'ın şûrâsı dediler ki:

Bu olsa olsa gayet mâhir, usta bir büyücüdür. Bu ilmin gayesini alan bir sâhirdir.

110 — Yüriydü en yuhriceküm min ardıküm femâzâ te'mürûne.

Bu sihirbazlığı ile sizi yerinizden çıkartmak istiyor. Benî İsrâil'in başında hükümet kurmak istiyor.

Bunun üzerine Fir'avn şûrâya:

Siz ne buyuruyorsunuz? Bu babda tedbîriniz nedir? Mülkümüzü zabta gelen bu kavî düşmânı bu beldeden çıkarmak içün ne yapmalıyız, dedi.

Bunun üzerine düşünüldü, teemmül edildi, reyler istikrâr etti, ittifak ile Fir'avn'e şöyle cevab verdiler:

111 — Kalû ercih ve ehâhü ve ersil fiylmedâini hâşiriyne.

112 — Ye'tûke bikülli sâhırin aliymin.

Mûsâ'yı ve kardeşini hemen öldürme, o vakit senin

---

* DİKKAT!

Fir'avn'e îmân edenlerin, Fir'avn'den kırk sene evvel âlem-i nâra tarh edilecekleri rivâyet edilmiştir. Zîra Fir'avn'ı Fir'avn yapan onlardır. Evet, zâlimi etrâfı yetiştirir.

rubûbiyyetinde acz tasavvur edilir. Onu da, kardeşini de alakoy ve bu hususta acele etme, nasıl olsa halleri meydâna çıkacaktır. Bütün şehirlere i'lân et, zâbıtalar gönder, en usta sihir yapanlar toplansınlar, bu ilmin mütehassısları gelsinler.

113 — Ve câesseharetü fir'avne kalû inne lenâ leecren in künnâ nahnülğâlibiyne.

En usta sihirbazlar toplandı, Fir'avn'e geldiler.

Fir'avn onlara soruyordu:

Nasıl galebe edebilecek misiniz?

Onlar da nefislerine güvenerek:

(Hiç şübhe yok biz galib geliriz.) Yalnız biz galib gelince, bize mükâfat var mıdır? dediler.

Fir'avn cevab verdi:

114 — Kâle neam ve inneküm leminelmukarrebiyne.

Evet sizin içün ecr-i kesîr hazırlanmıştır. Bununla berâber muhakkek sizleri kendime yakîn kılacağım. Daima meclisimde hazır bulunacaksınız.

115 — Kalû yâ mûsâ immâ en tülkıye ve immâ en nekûne nahnülmülkıyne.

Sâhırler Mûsâ'ya istihzâ ile:

Yâ Mûsâ! Sen mi asânı önce bırakacaksın, yoksa biz mi değneğimizi, ipimizi önce bırakacağız, dediler.

116 — Kâle elku felemmâ elkav seharû a'yünennâsi vesterhebûhüm ve câû bisihrin azıymin.

Mûsâ, ilhâm-ı Sübhânî ile:

Yâ eyyühessehare! Ey bâtıl üzerinde yürüyenler!

Nasıl isterseniz, önce siz koyun, bırakın bakalım, dedi.

Vaktâ ki ortaya atacaklarını attılar, nâsın gözlerini büyülediler. Benî İsrâil korku içinde idi. Büyük bir büyü meydâna getirmişlerdi. İpler yılan şeklinde geziyordu.

117 — Ve evhaynâ ilâ mûsâ en elkı asâke feizâ hiye tel kafü mâ ye'fikûne.

118 — Feveka'alhakku ve betale mâ kânû ya'melûne.

Biz Azîmüşşân da Mûsâ'ya, onların getirdikleri sihr-i azîmin karşısında asânı bırak diye vahyettik.

Asâyı bırakır bırakmaz, yine dehşetli, seksen zıra' boyundaki ejderha meydâna çıktı, sâhirlerin yalandan yaptıkları yılanları yutuverdi, ortadan kaldırdı.

Binaen'aleyh mu'cize tahakkuk etti, hak meydâna çıktı, sihir ve şâbeze o mu'cizenin karşısında bâtıl oldu.

Şu kadar söyleyelim ki: Sihir, beşerin kisbi ile olan şeydir. Bâtıl ef'aldir.

Mu'cizeye gelince: O, âlem-i kudrettendir, kisb yolu ile değildir.

119 — Feğulibû hünâlike venkalebû sâğıriyne.

120 — Ve ülkıyesseharetü sâcidiyne.

Fir'avn ve muhîti, meclis-i şûrâsı, Cenâb-ı Mûsâ'nın çoban değneğinin bu şekilde tecellîsi ile mağlûb oldular, çok düşük düştüler, pek mütezellilâne geri döndüler.

Sehareye gelince: Onlar, Mûsâ'nın, da'vâsında sâdık olduğunu, Allah ile müyyed bulunduğunu, sâhib-i vahy olduğunu anladılar, birdenbire secdeye kapandılar ve secede kemâl-i ihlâs ile:

(Hakıykun alâ en lâ ekule...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قَالُوٓا ءَامَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢١﴾ رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١٢٢﴾ قَالَ
فِرْعَوْنُ ءَامَنتُم بِهِۦ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ إِنَّ هَٰذَا لَمَكْرٌ مَّكَرْتُمُوهُ
فِي الْمَدِينَةِ لِتُخْرِجُوا مِنْهَآ أَهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿١٢٣﴾ لَأُقَطِّعَنَّ
أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٢٤﴾
قَالُوٓا إِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ﴿١٢٥﴾ وَمَا تَنقِمُ مِنَّآ إِلَّآ أَنْ ءَامَنَّا
بِـَٔايَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَآءَتْنَا رَبَّنَآ أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا
مُسْلِمِينَ ﴿١٢٦﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَذَرُ مُوسَىٰ
وَقَوْمَهُۥ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَءَالِهَتَكَ قَالَ
سَنُقَتِّلُ أَبْنَآءَهُمْ وَنَسْتَحْيِۦ نِسَآءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ
﴿١٢٧﴾ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوٓا إِنَّ
الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ
﴿١٢٨﴾ قَالُوٓا أُوذِينَا مِن قَبْلِ أَن تَأْتِيَنَا وَمِنۢ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا
قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ
فَيَنظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٢٩﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَآ ءَالَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ
وَنَقْصٍ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٣٠﴾

121 — Kalû âmennâ birabbil'âlemiyne.

122 — Rabbi mûsâ ve hârûne.

Rabbül'âlemiyne ve Rabb-i Mûsâ ve Hârûn'a îmân ettik, dediler.

Ey tâlib!

Burada bir incelik anlatalım:

Acaba Cenâb-ı Mûsâ'nın mu'cizesi olan asânın ejderha şeklinde tecellî etmesindeki hikmet nedir?

Mûsâ, kayınpederi Şuayb Aleyhisselâmın hayvanlarını güderken Cenâb-ı Hak Mûsâ'ya: "Elindeki nedir?" diye sorduğu vakit Hazret-i Mûsâ'nın verdiği cevabda bir "Dayanırım" kelimesi geçmişti.

Cenâb-ı Hak çok gayyurdur. "Ona dayanırım" cümlesi gayret-i Sübhânîsine dokundu, Mûsâ'ya: "At bakalım elindekini" diye fermân etti ve dehşetli bir hayye zâhir oldu. Muktezâ-i beşeriyyet, Cenâb-ı Mûsâ dehşetli sûrette korktu, yine ikrâm-ı İlâhî ile: "Korkma al sana hizmet edecektir" diye emrolundu ve bu sûretle Hak'dan başka dayanılacak bir şey olmadığı ta'lîm-i İlâhi ile bildirildi.

123 — Kâle fir'avnü âmentüm bihî kable en âzene leküm inne hâzâ lemekrün mekertümûhü fiylmediyneti lituhricû minhâ ehlehâ fesevfe ta'lemûne.

124 — Leükattıanne eydiyeküm ve ercüleküm min hılâfin sümme leüsallibenneküm ecma'ıyne.

Fir'avn gadablanarak ve tehdid yolu ile onlara:

Ben size izin vermeden evvel ona îmân ettiniz ha? Şübhesiz ki, bu bir hîle, bir hîle ki siz bunu vaktiyle görüştünüz, anlaştınız. Mu'cize diye bu hud'ayı, bu sâniayı muhakkak (benim huzûruma gelmeden evvel) çölde bu müsâbakaya çıkmadan önce şehirde Mûsâ ile ittifak ettiniz. Bu hileyi dokumanızdaki gaye de mem-

leketin asıl halkını vatanından çıkarmak, ya'ni Kıpt kavmini Mısır'dan atmak, memleketi Benî İsrâil isti'lâsına tâbi' kılmak.

Şimdi, bu gizli kurmuş olduğunuz mekr ü hud'anızın cezâsını göreceksiniz. Evet, size yapacağımı yakında seyr edeceksiniz. Elbette ve elbette ellerinizi, ayaklarınızı çaprazvârî keseceğim. Bu sûretle Benî İsraîl'i Kıpt kavminden kurtarmanın ve dolayısı ile bana isyân etmenin cezâsını göstereceğim. Sonra hepinizi asacağım.

Ey hakîkat yolcusu!

Fir'avn, Cenâb-ı Mûsâ'nın mu'cizesi karşısında mebhut ve mağlûb kalınca kavminin yanında büyük bir sarsıntı geçiriyordu. İşi belli etmemek içün, halkı heyecâna vermek ve dolayısı ile îmâna gitmek isteyenler üzerinde bir tedhiş politikası yapmak sevdâsı ile derhal müsâbaka meydânını, ya'ni mu'cize-i İlâhînin tecellî ettiği o sâhayı bir siyâset sahnesine çevirdi.

"Siz Mûsâ ile anlaştınız, anavatan ahâlîsini çıkarmak, onlara tehakküm etmek maksadı ile bu düzeni kurdunuz" diyerek her zâlimin âciz kaldığı vakit kuvvete sarıldığı gibi, o da kuvvete sarılıyor, zavallı, Hak'kın kuvvette olmayıp, kuvvetin Hak'ta olduğuun farkında olmuyordu. Ve kalblerin, Allahü Teâlâ'nın celâl ve cemâl parmakları arasında nasıl döndüğünden; bir an evvel kâfir iken bir an sonra nasıl îmân-ı zevkîye çıkılacağından gafil olduğundan Hazret-i Mûsâ'nın tanıttığı Allah'a îmân edenlere tecâvüz etti, onlar da şöyle cevab verdiler:

125 — Kalû innâ ilâ rabbinâ münkalibûne.

126 — Ve mâ tenkımü minnâ illâ en âmennâ biâyâti rabbinâ lemmâ câetnâ rabbenâ efrığ aleynâ sabren ve teveffenâ müslimiyne.

Biz senin yapacağın zulme, tehdîde, mu'cize-i İlâhîyi görmeden, hak ve hakîkati anlamadan ehemmiyet verir ve ürkerdik. Şimdi makam-ı şevk ve muhabbette bulunuyoruz, Rabbimizi müşâhede ediyoruz. Artık bizden, belâlardan korkmak hâssasını

Rabbimiz kaldırdı. Bu âlem-i nûsuttan halâs oluyor ve Rabbimize dönüyoruz. (Ölüm bizim içün vuslattır.) Hem nasıl ölüm?..

Ey tâgî!

Mütecebbir ve mütekebbir dalkavuklarından mâadâsını inleten hâin!

Sen bizden bu intikamı Allah dediğimiz içün alıyorsun. Ancak Rabbimizin mu'cizeleri karşısında secdelere kapandığımız içün; o mu'cizeler gelince ona îmân ettiğimizden dolayı bu cezâyı tertîb ediyorsun, öldüreceğim diyorsun.

Ve Allah'a teveccüh edip:

Yâ Rabbi!

Bu muhabbet ve şevkını kesme, Lûtf u kereminle câm-ı şehâdeti nûş edelim. Senin cemâl-i Sübhânînde müstağrak kalarak can verelim. Sabrın ardı arasını ayırma. Sana tam teslim olduğumuz halde cânımızı al, diye duâ ettiler.

127 — Ve kâlelmeleü min kavmi fir'avne etezerü mûsâ ve kavmehu liyüfsidû fiyl'ardı ve yezereke ve âliheteke kâle senükattilü ebnâehüm ve nestahyiy nisâehüm ve innâ fevkahüm kahirûne.

Fir'avn, Cenâb-ı Mûsâ'ya îmân eden sehareye bu kararı vermişti. Fakat öbür tarafta ise Mûsâ'nın da'vâsındaki nûr-ı hakîkati gösteren o yedi beyzâ, elindeki asânın gayet korkunç sarı renkli ejderhası, o dehşet, o şiddetli korku Fir'avn'ın gözünden gönlünden bir türlü çekilmiyor idi. Onun içün Mûsâ'nın adını bile anmak kendisinde lerzeler yapıyordu. Fakat bu hissini de kat'iyyen kavmine belli etmek istemiyordu.

Çölde, sâhırlerle Hazret-i Mûsâ'nın bu müsâbakasına ise Fir'avn'ın yârânı ve kavminin ileri gelenleri sebeb olmuşlardı. Fir'avn bu işin yapılmasından ve onların sebeb oluşundan çok müteessirdi. Fakat onuru onlara da bir şey söyletmiyordu.

En nihâyet onlar, ya'ni kavmin ileri gelenleri dediler:

Mûsâ'ya îmân edenler, bu hîleyi kuranlar hakkında bu cezâyı tertîb ettiniz. Fakat Mûsâ hakkında bir şey söylemiyorsunuz. Mûsâ'yı ve kavmini ya'ni Benî İsrâil'i öyle hâliyle mi terk ede-

ceksiniz? Bunları yeryüzünde (Mısır toprağında) fesad çıkarmak, seni ve ma'budlarını terk etmek içün mü bırakıyorsunuz?

Fir'avn ma'bud tanımazdı ve "Ene rabbükümül'a'lâ" derdi.

Nazm-ı kerîmde: "Ma'budlarını terk içün mü bırakıyorsun?" emrindeki ma'budlar, Fir'avn'ın kendisini temsîl içün kendisinin yaptığı vaz'ettiği küçük putlardır.

Burada bir ince nokta arzedeceğim:

Fir'avn'ın îmân-ı felsefîsi vardı, fakat îmân-ı şer'îsi yoktu. Ya'ni Enbiyâ'nın tanıttığı Allah'a îmân etmemişti. Binaen'aleyh yine kopkoyu kâfirdi.

Şeyh-i Ekber Muhyeddîn-i Arabî Hazretlerinin Fir'avn'ın îmânına kail olması, onun îmân-ı felsefîsine âiddir. Yoksa îmân-ı şer'îsine âid değildir. Bu inceliği anlamayanlar Şeyh-i Ekber Hazretlerine "nasıl olur da Fir'avn'ın îmânına kail olur?" diye hücûm etmişlerdir.

Ekserî zâlimler Enbiyâyı çekemezler. Nûr-ı nübüvveti ve nübüvvet kuvvetini hasedlerine, kibirlerine yediremezler, îmân edemezler. Kendi akılları ile bir ilâh bulmaya çalışırlar ki o, ilâh, ilâh-ı mec'uldür.

Hulâsa, îmân, Enbiyânın tanıttığı Allah'a olur.

Gelelim yine nazm-ı kerîmin ma'nâ-i celîlinin devamına:

Fir'avn'ın ileri gelen adamları Fir'avn'ı bu şekilde tahrik ediyorlardı.

Fir'avn da, Mûsâ'ya yaklaşmıyor, kendi kavmine mağlûbiyyetlerini belli etmemek politikasını taşıyor ve şöyle diyordu:

Bundan sonra erkek evlâdlarını katl edeceğim ve kadınlarına hayat vereceğim. (Onları istediğiniz gibi kullanacaksınız, alacaksınız, tecâvüz edeceksiniz. Zamanla da inkıraz bulacaklardır.) Ve hiç şübhe etmeyiniz ki, biz onların üzerinde kahirizdir. Onlar mutlak bizim zîr-i hükmümüzde bulunacaklar, yed-i kahriyyemizde yaşayacaklardır, dedi.

128 — Kâle mûsâ likavmihiste'ıynû billâhi vasbirû innel'arda lillâhi yûrisühâ men yeşâü min ıbâdihî vel'âkıbetü lilmüttekıyne.

Mûsâ'nın kavmi; Fir'avn'ın, kendileri hakkındaki ezâ ve işkence karârını duyunca lisân-ı hâl ve lisân-ı işâretleriyle Mûsâ'ya:

Biz önce de senin sebebine Fir'avn'ın işkencesine ma'ruz kaldık. Sen doğmazdan evvel Fir'avn seni arıyordu, biz sana bedel nice evlâdlar zebh ettik. Dokuz yüz bin küsur çocuğumuzu katletti. Önce böyle olduğu gibi şimdi de yine katle başlayacak; hâlimiz nice olacak, diye şikâyette bulunuyorlardı. Ve demek istiyorlardı ki: Yine asânı ejderha hâlinde Fir'avn'a saldırt onun bu rezâletini ve cinâyetini önle. Onlar, Nebînin ve velînin bizâtihî kendi arzuları ile hiçbir iş yapmadıklarının farkında değillerdi.

İşte onların Cenâb-ı Mûsâ'dan yardım taleb etmeleri üerine Hazret-i Mûsâ, edeb-i nübüvvetle cevab vererek:

Allah'tan yardım dilenin. Belâya hüsn-i rızâ gösterin. O'nun ezâsına karşı sabr ile Allah'tan yardım isteyin, ye'se kapılmayın, Allah'ın nusratından ümmîdinizi kesmeyin.

Yeri îcâd eden, halk eden, hâlık ve mutasarrıf olan Allah'tır. Ya'ni, yer Allah'ındır, mülk Allah'ındır, bütün varlık O'nundur. Sabrediniz* zafer sizindir. Allah, kullarından dilediğini ona vâris kılar. İstikbâl mü'minlerindir, hakkı ile teslîm olanlarındır, dedi.

129 — Kalû ûziynâ min kabli en te'tiyenâ ve min ba'di mâ ci'tenâ kâle asâ rabbüküm en yühlike adüvveküm ve yestahlifeküm fiyl'ardı feyenzure keyfe ta'melûne.

Fakat kavm-i Mûsâ, Cenâb-ı Mûsâ'nın bu tebşîrâtından müteselli̇̂ olmadılar. Şikâyet yolu ile ve bir an evvel Fir'avn'ın tertîb edeceği ezâdan kurtulmak çârelerini isteyerek:

Yâ Mûsâ! Biz senin yüzünden Fir'avn'den çok ezâ gördük. Risâletinle gelmeden evvel bir türlü ezâya ma'ruz kaldık; mini mini yavrularımız katl-iâm'a uğradı. Bu kerre risâletinle geldin yine katl muâeleleri hazırlanmaya başladı. Erkeklerimiz katl

---

* Sabırda edeb vardır.

olunmakta, kadınlarımız zillete mahkûm edilmekte.. Bu kadar ağır zulm içinde inliyoruz, diye şiddetle ceza'da bulundular. Onların bu feryadlarını müşâhede eden Cenâb-ı Mûsâ:

Me'yûs olmayınız, Allah'ın va'dinden, nusratından ümmîdinizi kesmeyiniz. Zannediyorum ki Rabbiniz, düşmanınız olan Fir'avn'ı ve avanesini helâk etmeyi vâcib kılmıştır. (Bu olacaktır.) Sizi de o yerde istihlâf edecektir. Ve sizleri onun yerine getirdikten sonra işlerinize bırakacaktır; ya'ni tâatı mı tercih edeceksiniz, isyânı mı tercih edeceksiniz, iyi mi işliyorsunuz, kötü mü işliyorsunuz, şükr mü edeceksiniz, küfranda mı bulunacaksınız? Hulâsa artık nasıl işlediklerinize Cenâb-ı Hak nazar-ı Sübhânîsi ile nazar edecektir, dedi.

130 — Ve lekad ehaznâ âle fir'avne bissiniyne ve naksın minessemerâti le'allehüm yezzekkerûne.

Filhakıka irâde-i Sübhânîmiz Fir'avnlıların helâkine teallûk etti. Evvelâ nasihat kabûl edebilmeleri içün, kıtlıkla, kuraklık senelerine giriftâr ettik, semerâtını giderdik.

Evet, Cenâb-ı Hak o kadar rahimdir ki, adli ile tecellî ederken bile yine bir rücu' kapısı açık bırakarak hâdisât ile alâmetler gösterir: Kıtlık gibi ve daha buna benzer şeyler.

Fakat âdemoğlu acâibdir. Ekseriyyetle züğürtleyince ma'neviyyâta sarılır, sıkışınca boynunu büker, pek zavallı olunca aman der. Fırsat eline geçip, rızkı genişleyince de ilk işi Hak'ka isyân olur, Allah ile azamet yarışına kalkar, sahte benliğine güvenir, tabiî tepelenip gider.

(Kalû âmennâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

فَإِذَا جَآءَتْهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَٰذِهِۦ وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ
يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَن مَّعَهُۥٓ أَلَآ إِنَّمَا طَٰٓئِرُهُمْ عِندَ اللَّهِ وَلَٰكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣١﴾ وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِۦ مِنْ ءَايَةٍ لِّتَسْحَرَنَا
بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ
وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ ءَايَٰتٍ مُّفَصَّلَٰتٍ
فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿١٣٣﴾ وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ
الرِّجْزُ قَالُوا يَٰمُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِندَكَ لَئِن كَشَفْتَ
عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿١٣٤﴾ فَلَمَّا
كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلَىٰٓ أَجَلٍ هُم بَٰلِغُوهُ إِذَا هُمْ يَنكُثُونَ ﴿١٣٥﴾
فَانتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَٰهُمْ فِى الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا
بِـَٔايَٰتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَٰفِلِينَ ﴿١٣٦﴾ وَأَوْرَثْنَا
الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَٰرِقَ الْأَرْضِ
وَمَغَٰرِبَهَا الَّتِى بَٰرَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ
عَلَىٰ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ
فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُۥ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿١٣٧﴾

131 — Feizâ câethümülhasenetü kalû lenâ hâzihî ve in tüsıbhüm seyyietün yettayyerû bimûsâ ve men me'ahu elâ innemâ tâirühüm ındallahi ve lâkinne ekserehüm lâ ya'lemûne.

İşte onlara da iyilik gelince, ya'ni maddî vaz'ıyyetleri genişleyince:

Bu bizim istihkakımızdır dediler. Onun fazl-ı İlâhhi olduğunu idrâk etmediler, bu bize revâdır dediler, gururlandılar. Bil'akis bir kötülük isâbet edince de teşe'üm* ettiler, Mûsâ'yı da, O'na îmân edenleri de uğursuz saydılar: Bu kötülük sizin sebebinize geldi, dediler. Halbuki onların Allah yanında olan kötü amelleri, îmansızlıkları ancak uğursuzluklarına sebeb olmuştur.

Ey gaflette olanlar!

Aklınızı başınıza alın ki, en safâlı ve en sıkıntılı zamanlarınızda ne isâbet ederse hepsi ind-i İlâhîdedir. İşte onların ekserîsi bunları bilmezler de bu uğursuzluğu Mûsâ'dan zannederler.

132 — Ve kalû mehmâ te'tinâ bihî min âyetin litesharenâ bihâ femâ nahnü leke bimü'miniyne.

Fir'avnlılar inad, mükâbere, kasvet ve bu'z ile Mûsâ ile istihzâ ederek:

Yâ Mûsâ! Bizi teshır etmek içün mu'cize tesmiye ettiğin ne kadar sihir yaparsan yap, Rabbimden nâzil olan âyettir diye ne kadar âyet getirirsen getir, onunla sen bize galib gelemezsin. Biz sana îmân edecek değiliz. Ne seni tasdik ederiz, ne de nübüvvetine inanırız, dediler.

---

* Şunu bilmek lâzımdır ki, İslâm'da teşe'üm yoktur. "Evde, kadında, at'ta şu'm" buyurulmuşsa da ba'zı kimseler emr-i Peygamberîyi anlayamamışlardır.

Ma'nâ şöyledir:

Kadında şu'm: Kötü ahlâktır.

Atta şu'm: Adem-i inkıyaddır.

Evde şu'm: Sıkıntılı, dar ve komşularının kötü olmasıdır. Bütün bunlar da insân içün âfettir.

133 — Feerselnâ aleyhimüttûfâne velcerâde velkummele veddafâdi'a veddeme âyâtin mufassalâtin festekberû ve kânû kavmen mücrimiyne.

Onların bu istihzâları Cenâb-ı Mûsâ'nın çok gücüne gitti. Mûsâ'nın intikamını almak içün biz de onların üzerlerine: Tûfan (Öyle bir su baskını ki, bütün binalar o suyun içinde yüzmeye başladı.) Çekirge, Hummel, Kurbağalar ve kan gönderdik.

Rivâyet olunur ki: Bu kan zulmet-i şedîde hâlinde yağmıştır. Bütün evler dolmuş, herkesi korkunç bir dehşet kaplamıştır.

Bir rivâyette de bu korkulu ahvâlin neticesinde şiddetli bir burun kanaması ârızası meydâna gelmiş. Hulâsa Hazret-i Mûsâ'nın bedduâsı tutmuş, Fir'avnlıların mekânları sel içerisinde yüzmeye başlamış, ziraatlarına haşarat üşmüş, bunalmaktan burunlarından kan akmaya başlamış.

(Âyâtin mufassalâtin..)

İşte bu felâketleri fasıla fasıla gönderdik, tâ ki kibr ü inâdı bıraksınlar, Allah desinler içün. Fakat onlar öyle ahlâksız, mücrim bir kavm idiler ki bu kadar açık beyyinat karşısında îmân etmeyi bir türlü kibirlerine yediremediler.

134 — Ve lemmâ veka'a aleyhimürriczü kalû yâ mûsed'u lenâ rabbeke bimâ ahide ındeke lein keşefte annericze lenü'minenne leke ve lenürsilenne me'ake beniy isrâiyle.

Ve vaktâ ki zikredilen azablar üzerlerine iner, musîbetler tepelerine biner, derhal ma'neviyyâta dönerler ve hemen Hazret-i Mûsâ'ya mürâcaat ederek:

Aman yâ Mûsâ! Seni enva'-ı kerâmet ile tekrîm eden Rabbine nübüvvet sıfâınla ya'ni sana vermiş olduğu ahd-i nübüvvetle imdi bizim içün duâ et –ki duâna icâbet eder, bütün hâcâtını kabûl eder– vallahi senin duân ile eğer bizim başımızdaki musîbet açılacak olursa işte o vakit muhakkak sûrette senin nübüvvet ve risâletini tasdik edeceğiz ve Benî İsrâil'i malları ile beraber

seninle göndereceğiz, hiçbir sûretle mümânaat etmeyeceğiz, derlerdi.

135 — Felemmâ keşefnâ anhümürricze ilâ ecelin hüm bâliğûhü izâ hüm yenküsûne.

Ne vakit ki Resûlümüzün duâsı ile bir zamân içün üzerlerinden azâbı kaldırıp, açtık mı derhal irtidâd ederler, ahdlerini bozarlar, küfr üzerine tekrar ısrâr ederlerdi. Böyle fâsık bir kavm idiler. Böyle kaç def'a ahdlerini bozmuşlardır.

136 — Fentekamnâ minhüm feağraknâhüm fiylyemmi biennehüm kezzebû biâyâtinâ ve kânû anhâ ğâfiliyne.

Nihayet biz de, ikide birde ahıdlerini bozan bu ahlâksızlara karşı intikam muâmelesini lâyık gördük ve irâde ettik de derin denizde gark eyledik. (Gaflet ve tuğyan deryâsında gark ettik. Bunu hak etmişlerdi.) Zîra âyetlerimizi tekzîb ettiler, vahdâniyyetimizi inkâr ettiler, Enbiyâ-i Izam ve Rüsul-i kirâmın göstermiş olduğu hidâyet caddesinden mahcub kalmışlardı, nihâyet cezâlarını gördüler.

137 — Ve evresnelkavmelleziyne kânû yüstad'afûne meşârikal'ardı ve meğâribehelletiy bâreknâ fiyhâ ve temmet kelimetü rabbikelhusnâ alâ beniy isrâiyle bimâ saberû ve demmernâ mâ kâne yasne'u fir'avnü ve kavmühu ve mâ kânû ya'rişûne.

Ve kahr altında ezilmekte bulunan kavmi, erkek çocukları katl edilmek, kadınları süflî bir hayâta atılmak gibi bir kahr içinde yaşayan Benî İsrâil'i, Arz'ın bereket ihsân ettiğimiz yerlerine; Meşrıklarına, Meğrıblarına, ya'ni Şark u Garb taraflarına vâris kıldık. Bil'âhare Fir'avn'ın sâhib olduğu yerlere mâlik oldular.

Ey Ekmelerrüsul!

İşte bu sûretle Benî İsrâil'in sabr imtihânına karşı ve belâya

rızânın neticesi olarak Rabbinin güzel sözü, ya'ni va'd-i Sübhânîsi tamâm oldu.

Benî İsrâil'in; Fir'avn'ın hadsiz tecâvüzlerine karşı sabırları, Fir'avn'ın tepelenmesi içün irâde-i Sübhânîmizin tecellîsine sebeb oldu.

Fir'avn'in ve avanesinin çok güvendikleri riyâsetlerini, sanî-alarını, övündükleri debdebe ve tantanalarını altını üstüne getirdik, harab ve helâk eyledik.

Ey Hak yolcusu!

Ni'metlere şâkir, kazâ-i İlâhîye râzî, belâya sâbir olan, dünya ve ubkâya vâris olur.

(Feizâ câethüm...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَجٰوَزْنَا بِبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ الْبَحْرَ فَاَتَوْا عَلٰى قَوْمٍ يَّعْكُفُوْنَ عَلٰٓى
اَصْنَامٍ لَّهُمْ ۚ قَالُوْا يٰمُوْسَى اجْعَلْ لَّنَآ اِلٰهًا كَمَا لَهُمْ اٰلِهَةٌ ؕ
قَالَ اِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُوْنَ ﴿١٣٨﴾ اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ مُتَبَّرٌ مَّا هُمْ فِيْهِ
وَبٰطِلٌ مَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٣٩﴾ قَالَ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْغِيْكُمْ اِلٰهًا
وَّهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٤٠﴾ وَاِذْ اَنْجَيْنٰكُمْ مِّنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ
يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ ۚ يُقَتِّلُوْنَ اَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُوْنَ
نِسَآءَكُمْ ؕ وَفِيْ ذٰلِكُمْ بَلَآءٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ عَظِيْمٌ ﴿١٤١﴾
وَوٰعَدْنَا مُوْسٰى ثَلٰثِيْنَ لَيْلَةً وَّاَتْمَمْنٰهَا بِعَشْرٍ فَتَمَّ
مِيْقَاتُ رَبِّهٖٓ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً ۚ وَقَالَ مُوْسٰى لِاَخِيْهِ هٰرُوْنَ
اخْلُفْنِيْ فِيْ قَوْمِيْ وَاَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيْلَ الْمُفْسِدِيْنَ
﴿١٤٢﴾ وَلَمَّا جَآءَ مُوْسٰى لِمِيْقَاتِنَا وَكَلَّمَهٗ رَبُّهٗ ۙ قَالَ رَبِّ
اَرِنِيْٓ اَنْظُرْ اِلَيْكَ ؕ قَالَ لَنْ تَرٰىنِيْ وَلٰكِنِ انْظُرْ اِلَى
الْجَبَلِ فَاِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهٗ فَسَوْفَ تَرٰىنِيْ ۚ فَلَمَّا تَجَلّٰى
رَبُّهٗ لِلْجَبَلِ جَعَلَهٗ دَكًّا وَّخَرَّ مُوْسٰى صَعِقًا ۚ فَلَمَّآ اَفَاقَ
قَالَ سُبْحٰنَكَ تُبْتُ اِلَيْكَ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٤٣﴾

138 — Ve câveznâ bibeniy isrâiylelbahre feetev alâ kavmin ya'küfûne alâ asnâmin lehüm kalû yâ mûsec'al lenâ ilâhen kemâ lehüm âlihetün kâle inneküm kavmün techelûne.

(Kavm-i Fir'avn'i batırdık) ve Benî İsrâil'e denizi geçirttik, derken yolda bir kavme* geldiler, rastladılar. Kendilerine mahsus temsiller, putlar yapmışlar, ma'bud ittihâz etmişler, tapınıyorlardı.

Kasvet-i kalbe sâhib olan Benî İsrâil; bu kadar ni'met-i İlâhîden, ihsân-ı Sübhânîden sonra, hâdisat ve tasavvurattan münezzeh olan ma'bûdün bilhak bulunan Allah'a ibâdet etmekten dönerek putlara tapınmak istiyorlardı.

Hazret-i Mûsâ'ya:

Yâ Mûsâ! (Bak bunların) bu kavmin ne çok ilâhları var. Sen de bize bir ilâh yap ona ibâdet edelim, dediler.

Hazret-i Mûsâ:

Siz tamamıyle câhil bir kavm imişsiniz. (Bu kadar açık âyât, beyyinâta karşı gelerek, o mu'cizeler size yetmiyormuş gibi Hak'kın gayrisine teabbüd etmek istiyorsunuz. Öküzün huzûrunda tapınmak istiyorsunuz.)

Hazret-i Mevlânâ burada derler ki: "Mûsâ'nın bâhir mu'cizâtı kâfi gelmedi de öküze döndüler. İnsan hangi makamda ise oraya meyleder."

139 — İnne hâülâi mütebberün mâhüm fiyhi ve bâtılün mâ kânû ya'melûne.

Hak'kın gayrisine tapan kavme uymak isterseniz sizin helâkinizi mûcib olur. İmandan sonra şirke girmeyin, ihsânı görüp de küfre tâlib olmayın. Özendiğiniz o kavm helâktedir ve bütün yaptıkları da bâtıldır, dedi.

---

* Ne ibret alınacak şey! O kavm Amâlikadan kalan kimselerdi.

140 — Kâle eğayrallahi ebğıyküm ilâhen ve hüve faddaleküm alel'âlemiyne.

Ve Hazret-i Mûsâ daha ziyâde eseflenerek:

Ey dalâlete yüz tutanlar! Gaflet ve gurûrun zirvesine çıkanlar! Mümkün mü ki, size Vâhıd ü Ehad, Ferd ü Samed olan Allah'ın gayrı bir ilâh isteyeyim? (Hiç düşünmez misiniz?) Allahü Azîmüşşan sizi âlemîn'in üstüne çıkardı. İmdi o huzurdan yüzünüzü çevirerek, o ni'metleri çiğneyerek nereye döneceksiniz?

141 — Ve iz enceynâküm min âli fir'avne yesûmûneküm sûel'azâbi yükattilûne ebnâeküm ve yestahyûne nisâeküm ve fiy zâliküm belâün min rabbiküm azıymün.

Ve Allah tarafından şu ihtârı unutmayın. Daha yakın zamanda Âl-i Fir'avn'dan biz sizi kurtardık. En kötü işkenceler içerisinde yaşıyordunuz. Nesliniz kurusun, çoğalmayasınız diye erkek çocuklarınızı katlediyorlardı. Hakaret olsun içün kadınlarınızı nikâhsız kullanıyorlardı. Ne büyük imtihanlara tâbî idiniz. İşte bunlardan sizi Rabbiniz kurtardı, dedi.

142 — Ve vâ'adnâ mûsâ selâsiyne leyleten ve etmemnâhâ bi'aşrin fetemme miykatü rabbihî erba'ıyne leyleten ve kâle mûsâ liehıyhi hârûnahlüfniy fiy kavmiy ve aslih ve lâ tettebı' sebiylelmüfsidiyne.

Kezâ anlatınız:

Mûsâ, kavmine, Fir'avn helâk olduktan sonra Kitab getireceğini nezretmişti. Fir'avn helâk olduktan sonra biz, taraf-ı Sübhânîmizden, Mûsâ'ya, Benî İsrâil'in dünya hayatlarını ve ebediyyet âlemine âid olan hayatlarını tedbir, tedvir, tanzim, tanzif hususunda Kitab gönderdik ve Mûsâ ile otuz geceye va'dleşmiştik. Onu ayrıca bir on gece ile de tamamladık. Ya'ni böylece Rabbinin ta'yîn ettiği vakit tam kırk gece oldu.

Ey hakîkat yolcusu!

Âyet-i celîlenin ma'nâ-i enfüsîsine huşu' ile nazar edecek olursak: Cenâb-ı Hak sünnet-i Sübhânîsinde kulun Hak'ka tekarrübü içün mücâhedeyi esas tutmuştur ve türlü türlü mücâhede yolları açılmıştır.

Meselâ batnı: Yeme, içme makamında açlık ateşi ile temizlemek şarttır.

İşte Cenâb-ı Mûsâ, Benî İsrâil'e va'd ettiği Kitâbı Allahı Teâlâ'dan niyâz ettiğinde, Hudâ Hazretleri kendisine otuz gün oruç tutmalarını emretmiştir.

Bir emr-i Peygamberîde: "Bir kimse Allah içün hâlis kalır ve kırk gün yalan söylemezse kalbinde hikmet menbaı kaynar, lisânından akmaya başlar" buyurulmuştur.

Hazret-i Mûsâ'nın mîkatte bu tecellîler karşısında zevkı ziyâdeleşip aşk u muhabbeti kemâle erince Cenâb-ı Hak ona ayrıca on gece daha verdi. Ya'ni onu ayrıca on gece ile tamamladı. Böylece Rabbisinin ta'yîn ettiği vakti, erbaîni doldurdu, tam kırk gece oldu. Mûsâ, Rabbisinin kelâmı ile yapayalnız kalınca –zîra o vakte kadar kelâm-ı Sübhânîyi sırran işidirdi– lisân-ı rahmetle karşılaşınca, muvâsala safâsı hâsıl oldu ve kardeşi Hârûn'a şöyle dedi:

(Hârûnahlüfnî fiy kavmî..)

Kavmim arasında şerîatle beni istihlâf et, ıslaha çalış, işleri düzelt, müfsidlerin yoluna tâbi' olma.

143 — Ve lemmâ câe mûsâ limiykatinâ ve kellemehu rabbühu kâle rabbi eriniy enzur ileyke kâle len terâniy ve lâkininzur ilelcebeli feinistekarre mekânehu fesevfe terâniy felemmâ tecellâ rabbühu lilcebeli ce'alehu dekken ve harre mûsâ sa'ıkan felemmâ efâka kâle sübhâneke tübtü ileyke ve ene evvelülmü'miniyne.

Vaktâ ki Mûsâ, birâderi Hârûn'u yerine halef bırakıp mîkatımızda ya'ni ta'yîn ettiğimiz vakt-i mahsusta münâcât ederek ve bîate teveccüh ederek geldi ve kemâl-i lûtf u cûdu ile Rabbi onunla konuştu. (Mûsâ her cânibden, bütün cihetlerden vâsıta-

sız, âletsiz, Meleksiz, tercemansız Allah'ın kelâmını işidiyordu.) Ve bu sûretle Mûsâ'da şevk-ı rü'yet galeyâna geldi: Yâ Rabbî! Göreyim seni, dedi.

Cenâb-ı Hak: Yâ Mûsâ! Bu teayyün elbisesi devâm ettikçe bu hüviyyetinle kat'iyyen beni göremezsin. Fakat rü'yete âiď olan isti'dâdını bilmek istersen, bir kerre dağa bak! Eğer yerinde durursa sen de beni göreceksin, buyurdu.

Bunun üzerine Cenâb-ı Hak'kın azamet-i kudretinden bir lemhacık dağa tecellî etmesiyle dağı parça parça etti, teayyünâtını yok eyledi. Bu kudretullahı gören Mûsâ düştü bayıldı. Ayılır ayılmaz Hak'kın zâtını ancak zâtı görebileceğini anladı, tevbe etmeye başladı: "Yâ Rabbî," dedi, "bu cür'etimden dolayı tevbe ettim, Seni tenzîh ettim, Sana rücu' ettim. Senin azamet ve celâlin husûsunda ben sana îmân getirenlerin evveliyim."

Ey muvahhıd!

Cenâb-ı Mûsâ bu husûsî konuşmasında hâsıl olan kurbiyyette müstağrak kalıp, sultân-ı şevkın isti'lâsı ile: Yâ Rabbî! Bana kendini göster de Sana bakayım demişti. Bu teklif henüz onun cebel-i enâniyyetle mahcûb olduğuna bir işâretti.

İşte dağın parça parça olması enfüste Cenâb-ı Mûsâ'nın cebel-i enâniyyetinin parçalanmasına işârettir.

Mûsâ, o huzurda enâniyyetinden tevbe ediyordu ve "Ben Sana îmân edenlerin evveliyim" cümlesi ile, teayyün ile, hüviyyet ile, benlik ile Seni görmenin imkânı olmadığına îmân edenlerin ilkiyim ve "Mîkata Mûsâ'sız geldiğimde seni göreceğime îmân ediyorum" demek istiyordu.

Terk-i vâriyyetle söylesen erinî, erinî
Len terânî demez ol yâr, hüveydâ görünür.

(Ve câveznâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قَالَ يَٰمُوسَىٰٓ إِنِّي ٱصۡطَفَيۡتُكَ عَلَى ٱلنَّاسِ بِرِسَٰلَٰتِي وَبِكَلَٰمِي
فَخُذۡ مَآ ءَاتَيۡتُكَ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ١٤٤ وَكَتَبۡنَا لَهُۥ
فِي ٱلۡأَلۡوَاحِ مِن كُلِّ شَيۡءٖ مَّوۡعِظَةٗ وَتَفۡصِيلٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ فَخُذۡهَا
بِقُوَّةٖ وَأۡمُرۡ قَوۡمَكَ يَأۡخُذُواْ بِأَحۡسَنِهَاۚ سَأُوْرِيكُمۡ دَارَ
ٱلۡفَٰسِقِينَ ١٤٥ سَأَصۡرِفُ عَنۡ ءَايَٰتِيَ ٱلَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي
ٱلۡأَرۡضِ بِغَيۡرِ ٱلۡحَقِّ وَإِن يَرَوۡاْ كُلَّ ءَايَةٖ لَّا يُؤۡمِنُواْ بِهَا
وَإِن يَرَوۡاْ سَبِيلَ ٱلرُّشۡدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلٗا وَإِن يَرَوۡاْ
سَبِيلَ ٱلۡغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلٗاۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا
وَكَانُواْ عَنۡهَا غَٰفِلِينَ ١٤٦ وَٱلَّذِينَ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا وَلِقَآءِ
ٱلۡأٓخِرَةِ حَبِطَتۡ أَعۡمَٰلُهُمۡۚ هَلۡ يُجۡزَوۡنَ إِلَّا مَا كَانُواْ
يَعۡمَلُونَ ١٤٧ وَٱتَّخَذَ قَوۡمُ مُوسَىٰ مِنۢ بَعۡدِهِۦ مِنۡ حُلِيِّهِمۡ
عِجۡلٗا جَسَدٗا لَّهُۥ خُوَارٌۚ أَلَمۡ يَرَوۡاْ أَنَّهُۥ لَا يُكَلِّمُهُمۡ وَلَا
يَهۡدِيهِمۡ سَبِيلًاۘ ٱتَّخَذُوهُ وَكَانُواْ ظَٰلِمِينَ ١٤٨ وَلَمَّا
سُقِطَ فِيٓ أَيۡدِيهِمۡ وَرَأَوۡاْ أَنَّهُمۡ قَدۡ ضَلُّواْ قَالُواْ لَئِن لَّمۡ
يَرۡحَمۡنَا رَبُّنَا وَيَغۡفِرۡ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ١٤٩

144 — Kâle yâ mûsâ inniystafeytüke alennâsi birisâlâtiy ve bikelâmiy fehuz mâ âteytüke ve kün mineşşâkiriyne.

Bunun üzerine Cenâb-ı Hak Mûsâsını tesellî ederek:

Yâ Mûsâ!

Bu hüviyyetinle beni göremedinse üzülme, sıkılma. Ben seni havl ü kuvvetimle, irâde-i Sübhânîmle nâs içinden ayırdım, nâib-i Hak yaptım. Bilâ keyf işitmeklik; harfsiz, vâsıtasız, sefirsiz, Meleksiz sözlerimi işitmeklik husûsiyyeti ile seni halk üzerinde mümtaz kıldım. Şimdi vereceğimi al, ârifînden ol, şâkirînden bulun, dedi.

Ey tâlib!

Ma'rifet şükr ile hâsıl olunur. Burada işâret-i lâtîfe vardır: Şâkirinden ol, şikâyet edicilerden olma, demektir.

145 — Ve ketebnâ lehu fiyl'elvâhı min külli şey'in mev'ızaten ve tafsıylen likülli şey'in fehuzhâ bikuvvetin ve'mür kavmeke ye'huzû biahsenihâ seüriyküm dârelfâsikıyne.

Biz Mûsâ'nın kalbinin envârı olan elvâha esrâr-ı vahdâniyyetimizi nakşettik. O elvahta; din ve dünya içün muhtac olan her şey'i onun terbiye ve irşâdı içün yazdık, tesbît ettik. Mev'ızeyi ve tafsil-i ahkâmdan hepisini yazdık. Ya'ni eşyânın zâhirini, bâtınını, bütün gavâmızı kalbinin levhalarında isbât ettik. (O bizim esrâr-ı zâtiyyemize âgâh ve sıfât-ı İlâhiyyemize lâyık idi. Zîra işâret-i ezelîye, mukallid olmayanlara lâyıktır.)

Ve: Yâ Mûsâ! (Envâr-ı kalbinde yazılan) onları ciddiyyetle al, azm-i hâlisle sâdıkane tut, dedik. Yardımı benden iste. Onlara kuvve-i nefsiyye ile değil, kuvve-i İlâhiyye ile yapış, zîra kuvve-i nefsiyye ona tehammül edemez. İşte o emâneti; Rabbinin emirlerini, nehiylerini onun güzel hükümlerini kavmine almalarını emret.

Burada "Kuvvetle tut" ma'nâsındaki incelik şudur: Allah'a i'timâd et, nefsine inanma. Havl ü kuvvet Allah'ındır.

(Seüriyküm dârel fâsikıyne...)

İmdi, sizlere emirlere muhalefet eden cebâbirenin, ebediyyet âlemine cebhe alan fâsıkların yurdunu göstereceğim.

146 — Seasrifü an âyâtiyelleziyne yetekebberûne fiyl'ardı biğayrilhakkı ve in yerev külle âyetin lâ yü'minû bihâ ve in yerev sebiylerrüşdi lâ yettehızûhü sebiylen ve in yerev sebiylelğayyi yettehızûhü sebiylen zâlike biennehüm kezzebû biâyâtinâ ve kânû anhâ ğâfiliyne.

Âfakta ve enfüste vahdâniyyet-i Sübhânîmize, bütün mevcûdâttaki müstakıl tasarrufumuza, tedbir, tedvir, tanzim, tanzîfimize delâlet eden âyetlerimizi; yeryüzünde nâhak yere kibredenleri, onları anlamaktan vazgeçireceğim.

O, nefislerini beğenip, yürüyüşlerinde bile mevcûdâta karşı nazar-ı hakaret sezilen, her hallerinden zulm akan, cehlin nihâyetine varan fâsıkları âyetlerimden çevireceğim. Onlar ne kitâb-ı kâinâtı, ne kitâb-ı hıtâbı, ne kitâb-ı nâtık olan Resûl-i Ekrem'i, ne de O'nun vârisleri olan Evliyâullahı göremeyeceklerdir.

O fâsıklar hangi âyeti görseler kibirleri sebebiyle men'olunmuşlardır. İnadına inanmayacaklardır. Hattâ bâb-ı tevhıdden daha ziyâde uzaklaşacaklardır. Rüşd ve salah yolunu apaçık görseler de kat'iyyen o yoldan yürümeyeceklerdir. Bil'akis bâtıl hüviyyetlerinin, fâsid reylerinin seçtiği azgınlık yolunu görürlerse o yolu ta'kîb edeceklerdir.

İşte bu inhıraf, dalâl üzerinde ısrar, azgınlıkta ittifak; onların, âyetlerimizi yalan sayıp, hakîkatlerinden gafil olmalarından nâşidir.

Ey hakîkat arayan!

Hak'kın en büyük âyet-i hazret-i insandır. Onun içün bu fâsıklar, Enbiyâ-i Izamdan gafil olarak yaşayacaklardır. Kibr'e de bundan daha büyük cezâ olamaz. Cehl içinde yoğurulmaktan daha büyük âteş mi olur? Onun içün eshâb-ı tefekkürde tekebbür olmaz.

DİKKAT!

Âyet-i kerîmede: (Yeryüzünde nâhak yere kibr edenler) emr-i celîlinde gayet mühim bir incelik vardır:

Demek ki Cenâb-ı Hak, haklı yere kibre müsâade buyuruyor.

Evet insan, Allah'ın (El-Kibriyâ) sıfatında fânî olmak şartıyla, müşrike, zâlime, mürtedde, Allah'a, Resûlullah'a, dine düşman olan kimselere karşı Hak nâmına kibr etmesi, ibâdetlerin fevkınde en büyük bir ibâdettir.

Sonra ağniyânın fukarâya tekebbürü, nâhak yere tekebbürdür. Fukarânın ağniyâya tekebbürü ise haklı yere tekebbürdür.

Hulâsa, Hak'kın (El-Kibriyâ) libâsında fâni olarak, vücud şâibesinden eser kalmaksızın, Hak ve hakîkate düşmân kimselere karşı kibr, insânî bir vazifedir, aynı zamanda da en büyük bir sadakadır.

Koca İslâm dîni, insana neler öğretir!..

Rûhî istiklâl yollarını nasıl ta'lîm eder!..

Rûh-ı menfûh ile tekrîm olunanlara ne güzel bir sofra hazırlar.

147 — Velleziyne kezzebû biâyâtinâ ve likâil'âhıreti habitat a'mâlühüm hel yüczevne illâ mâ kânû ya'melûne.

O müsrifler, müfritler, müfsidler ki; âyât-ı zâhiremizi, (Errahmân) ismimizin tecelligâhı olan bu sahne-i şuhuddaki âyetlerimizi ve (Rahıym) ismimizin mazhar-ı tecellîsi olan neş'e-i âhıreti ya'ni âhırete kavuşmayı yalan saydılar; onların bütün amelleri bîhûdedir. Yaptıkları bütün iyilikler boşuna gider.

(Evet, o yapılan amelde yâ riyâ vardır, yâ cem'iyyetin te'sîri vardır, veyâ sahte benliği vardır ki, bunların hepsi de ameli habt eder.)

Ancak küfr ü meâsîden irtikâb ettiklerinin, yaptıklarının cezâsını çekerler. Yaptıkları seyyie kadar seyyie verilir.

Ey hakîkat yolcusu!

Şu âyet-i kerîmede tekebbür ne kadar zemmediliyor. Zîra

beşer içün kibirden daha büyük perde yoktur. İblis'in kovulmasına da bu sıfat sebeb olmuştur.

148 — Vettehaze kavmü mûsâ min ba'dihî min huliyyihim ıclen ceseden lehu huvârün elem yerev ennehu lâ yükellimühüm ve lâ yehdiyhim sebiylen ittehazûhü ve kânû zâlimiyne.

Nitekim (ıcl) i, ilâh ittihâz edenlerin bütün amelleri de habt olmuştur.

Mûsâ'nın kavmi (Sâmirî ve etbâ'ı); Mûsâ Rabbisine Tûr'a gittikten, ya'ni o mîkatta Rabbisinin indinde iken, Sâmirî'nin ta'lîmi ile ziynet takımlarından bir buzağı heykeli yaptılar. (Aynı zamanda bu cesedin öküz gibi sedâsı da vardı. Sâmirî onlara: "O sizin ve Mûsâ'nın ilâhıdır" diye ta'lîm etti.)

O, gaflet ve nisyan zirvesinde yüzenler, o buzağının kendileri ile konuşmadığını, salâhlarına delâlet edecek bir kelime söylemediğini ve kendilerine hiçbir yol göstermediğini, göstermeyeceğini görmediler mi?

Pekâlâ görüyorlardı, nasıl ona taptılar? Aklin ve naklin hududlarının hâricine çıktılar. (Nebînin sesine kulak vermediler de, öküz sûretinde gösterilen öküzün sesine can attılar ha? Hem de ma'bud ittihâz ettiler, ma'nevî sîretleri o tarafa çekti. Zîra iş, sûrette değil sîrettedir.) Bunlar hudûdullahı tecâvüz etmiş, akli, nakli çiğnemiş bir sürü zâlimler idi.

149 — Ve lemmâ sükıta fiy eydiyhim ve reev ennehüm kad dallû kalû lein lem yerhamnâ rabbünâ ve yağfirlenâ lenekûnenne minelhâsiriyne.

Vaktâ ki yine fazl-ı İlâhî ve rahmet-i Sübhânî ile hakîkati görüp, irtikâb ettikleri şirk zulmeti karşısında kolları düşürüldü, şiddetle nâdim oldular. Ya'ni (ıcl) e ibâdetlerinden dolayı son derece nâdim oldular. Hak ve hakîkat caddesinden ayrıldıklarını, dalâlete saptıklarını gördüler. Akle, nakle uymayan, hidâyetten

çok uzak bulunan irtikâb ettikleri bu fiillerinin afvolunması husûsunda mütedarrıâne yalvardılar, korkarak rücu' ettiler. Eğer Rabbimiz bizi bağışlamaz, rahmetiyle muâmele etmez, bu büyük cinâyetimizi, o şirk âfetimizi örtbas etmez de lâyık olduğumuz azâbı verirse kat'iyyen hüsranda kalanlardan oluruz, dediler.

(Kâle yâ mûsâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰٓ إِلَىٰ قَوْمِهِۦ غَضْبَـٰنَ أَسِفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِى
مِنۢ بَعْدِىٓ ۖ أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ ۖ وَأَلْقَى ٱلْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُۥٓ
إِلَيْهِ ۚ قَالَ ٱبْنَ أُمَّ إِنَّ ٱلْقَوْمَ ٱسْتَضْعَفُونِى وَكَادُوا۟ يَقْتُلُونَنِى فَلَا
تُشْمِتْ بِىَ ٱلْأَعْدَآءَ وَلَا تَجْعَلْنِى مَعَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّـٰلِمِينَ ﴿١٥٠﴾ قَالَ
رَبِّ ٱغْفِرْ لِى وَلِأَخِى وَأَدْخِلْنَا فِى رَحْمَتِكَ ۖ وَأَنتَ أَرْحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ
﴿١٥١﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ ٱلْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِمْ
وَذِلَّةٌ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُفْتَرِينَ ﴿١٥٢﴾ وَٱلَّذِينَ
عَمِلُوا۟ ٱلسَّيِّـَٔاتِ ثُمَّ تَابُوا۟ مِنۢ بَعْدِهَا وَءَامَنُوٓا۟ إِنَّ رَبَّكَ مِنۢ بَعْدِهَا
لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٥٣﴾ وَلَمَّا سَكَتَ عَن مُّوسَى ٱلْغَضَبُ
أَخَذَ ٱلْأَلْوَاحَ ۖ وَفِى نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ
يَرْهَبُونَ ﴿١٥٤﴾ وَٱخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُۥ سَبْعِينَ رَجُلًا
لِّمِيقَـٰتِنَا ۖ فَلَمَّآ أَخَذَتْهُمُ ٱلرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم
مِّن قَبْلُ وَإِيَّـٰىَ ۖ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ ٱلسُّفَهَآءُ مِنَّآ ۖ إِنْ هِىَ
إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَآءُ وَتَهْدِى مَن تَشَآءُ ۖ أَنتَ
وَلِيُّنَا فَٱغْفِرْ لَنَا وَٱرْحَمْنَا ۖ وَأَنتَ خَيْرُ ٱلْغَـٰفِرِينَ ﴿١٥٥﴾

150 — Ve lemmâ rece'a mûsâ ilâ kavmihî ğadbâne esifen kâle bi'semâ haleftümûniy min ba'diy e'aciltüm emre rabbiküm ve elkal'elvâha ve ehaze bire'si ehıyhi yecürrühu ileyhi kâlebne ümme innelkavmestad'afûniy ve kâdû yaktülûneniy felâ tüşmit biyel'a'dâe ve lâ tec'alniy ma'alkavmizzâlimiyne.

Vaktâ ki Mûsâ vahy ile vâkıayı haber alıp, bunların hâlini işittikten sonra, pek gadablı, kavminin bu dalâletinden dolayı çok mahzûn olarak döndü. Çok kederli bir edâ ile:

Benden sonra bana ne kötü halef oldunuz. Ben size tevhıdi, tenzîhi ne kadar açık ta'lîm ettim. Ben Rabbime gittikten sonra – o gidiş de sizin salâhınız, refâhınız içün idi– Ey müsrifler! Siz hak yolu bıraktınız, azâba lâyık olacak yola girdiniz.

Ey zâlimler! Rabbinizin acele azâbını mı istediniz? O emrini mi ta'cîl ettiniz, dedi.

Hazret-i Mûsâ, onların Hak'dan yüz çevirip (ıcl) e tapmalarından o kadar hiddetlenmişti ki öfkesinden elindeki (Tevrat yazılı) elvâhı, birdenbire bıraktı. (Halbuki o elvâha sımsıkı sarıl diye emrolunmuştu.) Elvahtan iki tanesi bu şekilde bırakıldığında kırıldı ve ref'oldu. Ve Mûsâ Aleyhisselâm, kavminin bu dalâleti karşısında, kardeşinin başından (sağ eli saçlarından, sol eli ile de sakalından yapışarak) şiddetle kendine doğru çekti. Ya'ni saçından tutup sürüklüyordu: Ben seni yerime bıraktım. Neden onları muhafaza etmedin? Onlar bu kadar dalâlete sapıncaya kadar ne yapıyordun? Nasıl oldu da (ıcl) i ilâh ittihâz etmelerine göz yumdun, öküze tapmalarına müsâid davrandın, diye gadabla üzerine hücûm etti.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmin huzûrunda huşu' u hudu' ile duracak olursak: Din işinde ne kadar gayret lâzım geldiği ve bu hususta hiç kimsenin hatırı dinlenmemesi îcâb ettiği anlaşılıyor.

İşte onun içün, ya'ni din işine kardeş, ana, baba hatırları girmediğinden Hazret-i Mûsâ, kavminden ziyâde kardeşinin üzerine yürüdü. Kardeşi Hârûn'u yerine halef bırakmış olduğundan,

önce onun mes'ûliyyetinden başlıyordu. Başından tutmuş, saçlarına yapışmış olduğu halde sürüklüyordu. Bu hal karşısında kardeşi Hârûn: Ey anam oğlu! dedi.

Burada bir incelik arzedelim:

Cenâb-ı Mûsâ ve Hazret-i Hârûn, ana baba bir kardeş idiler. Hârûn'un burada, (anam oğlu) diye Mûsâ Aleyhisselâma hıtâbı, onun hiddetini teskîn ve şefkatini celbetmek içündür. Nitekim amel sandığı olan kabirde de, o âhıret istasyonuna sevkedilen insan içün telkin yapılırken insanı babasından soyarlar, babasına izâfe etmezler de annesine izâfe ederler, (Anne) ismiyle nidâ ederler.

Buradaki inceliğin farkında olmayan ba'zı kimseler: "Efendim, baba muhakkak belli olmaz, anne muhakkak bellidir, onun içün anne ismi ile nidâ edilir demişler ve büyük bir hatâ irtikâb etmişlerdir.

Her vechesinden zarif ve her cebhesinden nezih olan dîn-i celîl-i İslâm, hiç insanı su'-i zanna sevkeder mi?

Sonra şunu çok iyi bilmelidir ki: Cenâb-ı Hak, hiçbir kulunun cem'iyyet içerisinde yüzünün kızardığına râzî değildir. (Settâr) ismi O'nun daima tecellîdedir.

İmdi buradaki incelik:

Çocuğun yaradılışında babasından aldığı hisse zahrından, annesinden aldığı hisse sadrındandır. Sadr; mahall-i şefkattir. Nitekim insanın canı yanınca "Anneciğim" diye feryâd eder. Çocuk anne kucağına daha ziyâde yakışır.

İşte insan kabre konulup bu âlemden alâkası kesilince asıl gurbet başlar. Onun bu garib hâline rahmet-i İlâhînin tecellî etmesi içün annesine izâfe edilerek telkin yapılır.

Gelelim yine âyet-i celîlenin meâl-i âlîsine:

İşte Hârûn, kardeşi Mûsâ'nın rıfk u şefkatini niyâze etmek ma'nâsına:

Ey anam oğlu, dedi. Ey benim anne gibi şefkatli ve merhametli olması lâzımgelen sevgili biraderim!

Mes'ele öyle değil: Ben olanca kuvvetimi sarfettim. Fakat bu kavm beni âciz buldular. Ben onların bu dalâlete düşmemele-

ri içün çalıştığım zaman o kadar azdılar ki, az daha beni öldüreceklerdi. Şimdi sen ise bana bu muâmeleyi yapıyorsun. Böyle yapmakla düşmanları sevindirme, üzerime güldürme. Ölüm, düşmânın şemâtetinden daha hafiftir. Beni o zâlimlerle beraber tutma! Ben onların irtikâb ettikleri şirk ü hıyânetten beri'yim.

Hârûn böyle konuşması ile biraderinin şiddetini tahfîf etti.

151 — Kâle rabbığfirliy ve liehıy ve edhılnâ fiy rahmetike ve ente erhamürrâhımiyne.

Hazret-i Mûsâ, Hârûn'un o niyâzını işidince yaptığına nâdim oldu. Sinnen Hârun ondan büyüktü. Mûsâ'nın yaptığı gücüne gitmişti, derhal huzûr-ı İlâhîde ona tarziye verdi, Hak'ka rücu' etti:

Yâ Rabbî! Bana ve kardeşime mağfiret et. (Bana mağfiret et; kardeşime yaptığıma karşı..) Kardeşim Hârûn'a mağfiret et; öküze tapanlarla mukattelede bulunmadığından dolayı..) Ve bizi fazl-ı cûd'un ile rahmetinin içinde bulundur. Sen bizi civârında muhâfaza et. Erhamerrâhımiyn sensin, dedi.

152 — İnnelleziynettehazül'ıcle seyenâlühüm ğadabün min rabbihim ve zilletün fiylhayâtiddünyâ ve kezâlike necziylmüfteriyne.

Cenâb-ı Hak buyuruyor:

Buzağıyı ma'bud ittihâz edinenler yok mu? (Sâmirî ve Sâmirî'ye tâbi' olanlar) İleride bunlara, hiç şübhesiz Rab'leri tarafından ta'rîfe gelmez bir gadab erişecek. Hayât-ı dünyada müdhiş bir zillete ma'ruz kalacaklar, vicdan huzûru ile yaşayamayacaklar. İstiklâl-i rûhîlerine sâhib olarak sayılı nefeslerini bitiremeyecekler! (Neş'e-i Uhrâ'da da muhakkak bir gadab-ı Sübhânî nâzil olacak, huzûr-ı İzzet-i Bârî'den koğulacaklar.)

İşte Biz Azîmüşşan; Bize iftirâ edenleri, dînimize cebhe alanları, uydurma din yapanları, resullerimizi hased edip Hak ve hakîkate cebhe alanları, Bize şirk koşanları neş'e-i ûlâda ve neş'e-i uhrâda böyle cezalandırırız.

153 — Velleziyne amilüsseyyiâti sümme tâbû min ba'dihâ ve âmenû inne rabbeke min ba'dihâ leğafûrün rahıymün.

Kasden veya hatâen kötülük yapanları, fakat herhangi kötülük olursa olsun onu işledikten sonra yaptıklarına nâdim olup rücu' edenleri; (tevbelerini îmanlarına bağlayanları, ya'ni bir kötülüğü yaptı, ikinci bir def'a yapmak kudreti ve arzusu üzerinde iken yapmayıp Hak'ka rücu' ederek) îmân edenleri, Allah'a, Meleklerine, Resullerine, ikinci hayâta inananları: Ey Ekmelerrüsul! Hiç şübhe yok ki nedâmetle tevbe ettikten sonra gelenleri Rabbin afv ü mağfiret eder. Onların zünublarını bağışlar. Rahıymdir; seyyiatten dönerek tevbe edenlerin tevbelerini kabûl eder, tevbe yolunu öğretir de öyle afveder.

154 — Ve lemmâ sekete an mûselğadabü ahazel'elvâha ve fiy nüshatihâ hüden ve rahmetün lilleziyne hüm lirabbihim yerhebûne.

Vaktâ ki Hazret-i Mûsâ'nın, kardeşinin i'tirâzı, kavminin tevbesi ile öfkesi durdu, yere bırakmış olduğu elvâhı tekrar eline aldı. Orada: Bir hüdâ, bir beyân-ı Hak, emirler, nehiyler, tevhıd-i Hak'ka vâsıl olma esasları, bir rahmet, dalâlden necâta kavuşmak, hayr u salâha nâil olacakları ni'met yazılı idi.

Fakat bu ni'met, o hidâyet ve rahmet o kimseler içün idi ki: Onlar yalnız Allah'tan korkarlar, yalnız O'nun rızâsını taleb ederler. Ve bu rızâda hiçbir garazları yoktur. Riyâ'dan, sum'adan ârîdirler. Bunların istekleri: Yalnız Hak'dan Hakkı!..

155 — Vahtâre mûsâ kavmehu seb'ıyne recülen limiykâtinâ felemmâ ehazethümürrecfetü kâle rabbi levşi'te ehlektehüm min kablü ve iyyâye etühlikünâ bimâ fe'alessüfehâü minnâ in hiye illâ fitnetüke tüdıllü bihâ men teşâü ve tehdiy men teşâü ente veliyyünâ fağfir lenâ verhamnâ ve ente hayrülğafiriyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Sana tâbi' olanlara Mûsâ (Kelîm) in kıssasını anlat:

Mûsâ, ta'yîn ettiğimiz vakt-i mahsusta, buzağıya tapanların afvolunmaları içün; buzağıya tapmayanlardan izn-i Sübhânîmizle yetmiş kişi seçerek getirdi. Onlar (ıcl)e tapanların afvolunmaları husûsunda i'tizarda bulunacaklardı, niyâz edeceklerdi. (Icl)e tapanlar da tevbe edeceklerdi. Onların afvolunmaları içün Hazret-i Mûsâ'ya böyle emr-i İlâhî tecellî eylemişti.

Hazret-i Mûsâ bu yetmiş kişi ile (oruclu olarak) Tûr-i Sînâ'ya çıkıyorlardı, dağa girdiklerinde gayet kesîf, muzlim bir sis ortalığı kapladı, bu halde dağa dahil oldular. Cenâb-ı Hak Sübhânehû Teâlâ Hazretleri konuşuyor. Âsîlerin, Hak'ka şirk koşanların nefislerini öldürmelerini emrediyor, onlar da bu emirleri işidiyorlardı. Kelâm tamâm olup, gamam açılınca bunlar Hazret-i Mûsâ'ya döndüler: "Kat'iyyen Allah'ı apâşikâr görmeyince sana îmân etmeyeceğiz. Kelâmını nasıl apâşikâr işitmişsek, kendisini de öyle âşikâr görmedikçe inanmayacağız" dediler. (Nefislerini öldürmek kendilerine çok ağır geliyordu.)

Bunların bu isteklerine karşı, vaktâ ki kahr-ı İlâhîden ve gadab-ı Sübhânîden bir sâika nâzil oldu. Çok şiddetli bir sarsıntıya tutuldular, zelzeleler içerisinde bayıldılar. Mûsâ, Hak'ka şikâyet ederek:

Yâ Rabbî, dedi: Dileseydin kelâmını işittirmeden de bunları, beni de helâk ederdin. Avâm-ı Benî İsrâil'in yanında bunları helâk etme. İçimizde ba'zı süfehânın işledikleri işlerden dolayı, lâyıkıyla Senin azametine âgâh olamadıklarından, celâl-i Sübhânîni bilemediklerinden nâşî bizi helâk mi edeceksin? Bu, sırf Senin fitnendir. Bu süfehânın ayaklarının kayması, buzağıya tapma husûsu sırf Senin fitnendir. Senin bir imtihânından dolayıdır.

Ne olur ma'zur tut! Zîra kelâm-ı Sübhânîni işittirdin meftûn oldular, duramadılar, bir kıyâs-ı fâside tebean mâfevkıne tama' ettiler, "Seni apâşikâr göreceğiz" diye tutturdular.

Ep hakîkat yolcusu!

(Bu fitne sendendir) ta'bîrini Cenâb-ı Mûsâ konuşabilir. Bizlere gelince biz ancak: (İn hiye illâ hikmetük) diyebiliriz.

Evet Hazret-i Mûsâ, "Bu fitne sendendir" diyebilir. Zîra onun ağzı bu âlem-i ibtilâda Hak nâmına yanmıştı. Makam-ı nâz'a çıkmış, Hak ile istediği gibi konuşmak imtiyâzını almıştı. Sonra, zâhirde edeb hârici gibi göünen bu hal, zâhirî görünüşü gibi de değildir, belki ayn-ı edebdir.. Aşk-ı İlâhî şarâbını bir yudum içende ne akıl kalır, ne de bir şey!..

(Tüdıllü bihâ men teşâü...)

Yâ Rabbi! Sen böyle fitnenle dilediğini şaşırtırsın. Senden gelen bir mihnet ü ibtilâ ile süfehânın ayakları kayar. Başkalarının günahlarından dolayı bizi helâk etme.

Dilersen de bir hakîkat anlatırsın, hidâyet caddesinde yürütürsün, kuvvetlenmiş îmânından dolayı hiçbir sarsıntıya uğratmazsın. Sen bizim yegâne velîmizsin. Yegâne hâfızımızsın.. Dünya ve âhıret nâsırımız ve muhafaza edenimizsin. Binaen'aleyh bize mağfiret eyle ve bize rahmet et. Makam-ı rü'yetten bize celâlinle değil cemâlinle tecellî eyle.. Sen mağfiret edenlerin en hayırlısısın.

(Ve lemmâ rece'û...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَا
إِلَيْكَ ۚ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ ۖ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ
كُلَّ شَيْءٍ ۚ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ
النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي
التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ
وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ
فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ
الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٥٧﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا
النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ فَآمِنُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾ وَمِنْ
قَوْمِ مُوسَىٰ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٩﴾

156 — Vektüb lenâ fiy hâzihiddünyâ haseneten ve fiyl'âhıreti innâ hüdnâ ileyke kâle azâbiy üsıybü bihî men eşâ'ü ve rahmetiy vesi'at külle şey'in feseektübühâ lilleziyne yettekûne ve yü'tûnezzekâte velleziyne hüm biâyâtinâ yü'minûne.

Yâ Rabbî! Bizim içün bu dünyada hasene yaz. Dünyada Zât-ı Sübhânîni müşâhede etmekliği nasib et! İmtihânından, kahrından bizi uzak tut! Hüsn-i mâişet, tevfîk-ı tâat ihsân et! Ahırette de kezâ bir âkıbet-i hasene, vâsıtasız cennetini ihsân eyle!

Yâ Rabbî! Bizi râzî olduğun din üzerine tut! Nefsimize kul etme! Kahrından lûtfuna firâr ediyoruz, lûtfun kâdimdir ilâhî! Cemâlin, celâline galibdir yâ Rabbî!

Sana rücu' ettik, tevbe ediyoruz, dünyada da, âhırette de bize sevab yaz! Onun üzerine muhakkak ve sabit kıl!

Bütün kavmim nâmına sana yalvarıyorum İlâhî. Kerem et.

Allahü Sübhânehû ve Teâlâ buyurdu:

Benim firak-ı azâbıma âsî kullarımdan dilediğimi dûçâr ederim. Benim merhametim ise her şey'i kuşatmıştır. Bütün halâık onda müstağraktırlar. En büyük rahmetim halâikı meydâna getirmektir.

Ey tâlib!

Mahlûkat, kısım kısımdır:

Cemâdât: Rahmet-i fi'liyyede müstağraktır.

İnsan, Melâike, Cin: Rahmet-i zâtiyyede müstağraktır.

Hiçbir şey yoktur ki, ilk vücûdünden i'tibâren rahmet-i Rahman'dan hissedâr olmuş bulunmasın. Ve hiçbir şey olmaz ki, rahmetin ona dar geleceği ihtimâli tasavvur olunabilsin.

Rahmet-i hâssa'ya gelince, ona mazhar olanlar da kısım kısımdır:

Ba'zılarında, rü'yet-i azamet tecellîsinde vücud şâibesinden eser kalmamıştır.

Ba'zıları, rü'yet-i kıdeme nâil olmuşlardır.

Ba'zıları, rü'yet-i cemâl ve celâlde kâm almışlar, nûr-ı aşk, zatlarını ihâta etmiş; makam-ı rahmetten asl-ı sıfâta, asl-ı sıfat-

tan asl-ı zâta nâil olmuşlar, rahmette müstağrak kalmışlar, (Rahmeten lil'âlemiyn) mazhariyyetine nâil olmuşlardır. O vasf ise; Nebiyyinâ Muhammed Aleyhisselâmın vasfıdır.

İmdi Cenâb-ı Hak, rahmet-i hâs-ı sıfâtîye nâil olacakları beyân buyuruyor:

Ben rahmet-i hâssımı; Beni muhabbetle müşâhede etmek saygısını gösterenlere, hak ve hakîkatin haricindeki hazlardan dönenlere, ellerindeki rızk-ı sûrîden ve rızk-ı ma'nevîden zekât verenlere, nefislerini zebhederek Bana yaklaşmak isteyenlere, âyetlerimize inananlara, rahmetimden ümmîdini kesmeyenlere yazacağım.

157 — Elleziyne yettebi'ûnerresûl-ennebiyyel-ümmiyyelleziy yecidûnehu mektûben ındehüm fiyttevrâti vel'inciyli ye'mürühüm bilma'rûfi ve yenhâhüm anilmünkeri ve yühıllü lehümüttayyibâti ve yüharrimü aleyhimülhabâise ve yeda'u anhüm ısrehüm vel'ağlâlelletiy kânet aleyhim felleziyne âmenû bihî ve azzerûhü ve nasarûhü vettebe'unnûrelleziy ünzile ma'ahu ülâike hümülmüflihûne.

(Evet) Rahmet-i hâssıma mazhar olacak o kimselerdir ki: Tevhıd-i zâtımı beyân içün gönderdiğim, mekârim-i ahlâkı itmâm içün irsâl ettiğim o Resûle, O Nebiyy-i ümmîye mütâbaatla tebe'ıyyet edecekler. O Resûl, O Nebiyy-i ümmî ki, O'nu onlar, ya'ni senin kavminden O'nun zamanında gelecek olan ehl-i Tevrat ve İncil indlerinde Tevrat ve İncil'de yazılı bulacaklar. O Nebî onlara ma'rûf ile emr edecek ve onları münkerden nehyedecek. Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, mahlûkuna şefekatkâr olmayı öğretecek ve onlar içün bütün tayyibâtı, pâk olan şeyleri nefislerine helâl, nâpâk olanları da nefislerine haram kılacak. Ve üzerlerine bütün habâisi tahrîm edecek. Onlardan, üzerlerindeki ağır yükü, tekâlif-i şâkkayı, bağlanmış olan bağları kaldıracak, zorluksuz, semâhatli bir şerîat getirecek.

Hulâsa, şimdi senin kavmin içün istediğin rahmet ve hasene,

ancak o zaman bu sûretle yazılmış bulunacak.

Binaen'aleyh o Nebiyy-i ümmîye hıyn-i zuhûru ve da'vetinde bütün îmân edenler ve O'na tevkıyr ü ta'zimde kusur etmeyenler, dîninin takviyesi içün çalışanlar, O'na nâsır olanlar ve O'nunla beraber o Nebiyy-i Ekremi te'yîden ve tasdîkan inzâl olunan nûra tâbi' olanlar, ya'ni Kur'an-ı Mübîni sertâc-ı ibtihâc edenler; işte ya Mûsâ, indallah süedâ-i makbûlîn ve muvaffakıyn onlardır. Felâha kavuşanlar onlardır.

158 — Kul yâ eyyühennâsü inniy resûlullahi ileyküm cemiy'anilleziy lehu mülküssemâvâti vel'ardı lâilâhe illâ hüve yuhyiy ve yümiytü feâminû billâhi ve resûlihinnebiyyil-ümmiyyilleziy yü'minü billâhi ve kelimâtihî vettebi'ûhü le'alleküm tehtedûne.

Ey Ekmelerrüsul! Söyle:

Ey Hak'dan gafil olanlar, Hak ile yaptıkları ahd ü mîsâkı unutanlar!

Ben, alîm ü kaadir olan Zât-ı Ecell-i a'lânın resûlüyüm. Beni sizlere irsâl eyledi. Allah'ın, risâlet-i âmme ile hepinize gönderdiği peygamberiyim. Bütün sekaleyne peygamberim. (Bürhân ile irsâl olunmuşum.)

Artık Allah'a ve sözlerine îmân edip, ümmî bir nebî olan peygamberine îmân getiriniz. Ve O'na ittiba' ediniz. Tebliğ edeceklerim; beşeriyyetin felâhınadır. Terakkî ve teâlîsini âmirdir. İnsanlığın insâna emânet olduğunu beyandır. Benlik perdesi onunla yırtılır, nûr-ı vahdete onun ile kavuşulur. Huzûr-u salâh, göstereceğim şeylerdedir.

Ben o Allahu Azîmüşşân'ın resûlüyüm ki: Bütün Semâvât ü Arz mülkü (mevcûdat, varlık) hepsi O'nundur. O'ndan başka mâ'bûdün bilhak, O'ndan başka öldüren, dirilten yoktur.

Cemâl-i Sübhânîsi ile ârifiyn'in kalbini dirilten ve kahr-ı Rabbânîsi ile düşmanlarının kalbini öldüren yalnız O'dur. İşte o Allah'a ve O'nun gönderdiği peygambere ve bütün kelimâtına tâbi' olun ki hidâyet bulasınız.

159 — Ve min kavmi mûsâ ümmetün yehdûne bilhakkı ve bihî ya'dilûne.

Cenâb-ı Hak, Mûsâ'nın kavminden (Icl)e tapanların, "Allah'ı apaşikâr görmedikçe îmân etmeyiz" diyenlerin hâlini beyân ettikten sonra imdi kavm-i Mûsâ'dan bir kısmının fırka-i nâciyeden bulunduğunu ferman buyuruyor:

Kavm-i Mûsâ'dan necâta kavuşmuş bir cemâat de vardı ki: Halkı tevhıd-i Hak'ka, doğru yola götürürler, nâs'a istikamet ve îmânlarının, necâbet-i fıtriyyelerinin îcâbı; vâkıa mutâbık doğruluklarla, Hak saygısından doğan adâlet ile muamele ederlerdi.

(Vektüb lenâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَقَطَّعْنَاهُمُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا وَأَوْحَيْنَا
إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنِ اضْرِب بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ
فَانبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ
مَّشْرَبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ
وَالسَّلْوَىٰ كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا
وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٦٠﴾ وَإِذْ قِيلَ
لَهُمُ اسْكُنُوا هَٰذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ
شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا
نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٦١﴾
فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ
فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا
يَظْلِمُونَ ﴿١٦٢﴾ وَسْئَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ
حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ
حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ
لَا تَأْتِيهِمْ كَذَٰلِكَ نَبْلُوهُم بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٣﴾

160 — Ve katta'nâ hümüsnetey aşrete esbâtan ümemen ve evhaynâ ilâ mûsâ izisteskahü kavmühu enidrıb biasâkelhacere fenbeceset minhüsnetâ aşrete aynen kad alime küllü ünâsin meşrebehüm ve zallelnâ aleyhimülğamâme ve enzelnâ aleyhimülmenne vesselvâ külû min tayyibâti mâ rezaknâküm ve mâ zalemûnâ ve lâkin kânû enfüsehüm yazlimûne.

Biz, Benî İsrâil'i ayrı ayrı on iki hızbe ayırmıştık. Bunların her biri bir ümmet hâlinde bir nakîb ile idare olunuyorlardı. Sonra onların hepsi de Mûsâ'nın idaresi tahtında toplanıyorlardı.

Onlar Mûsâ'ya (Tiyh) sahrâsında su sıkıntısından, susuzluğun giderilmesi hususunda mürâcaat ettikleri vakit Biz, makam-ı cûdumuzdan, Mûsâ'ya şöyle vahy ettik:

"Asânı taşa vur!"

Mûsâ, asâsını taşa vurunca, taştan on iki pınar terâhisiz, mühletsiz, birdenbire feverân etti, kaynayıp aktı. Her bir sıbt, içeceği pınarı yakînen belledi. Aralarında husûmet ve niza' husûle gelmemesi içün içecekleri yerleri bildiler.

Nazm-ı Kerîm'in nâmütenâhî ma'nâ-i enfüsîsinden bir tanesini tahsîl edecek olursak:

Kelime-i Tevhıd (Lâ ilâhe illâllah) on iki harftir. Duyarak, zevk alarak, ma'nâsında fânî olarak kalbe arzedilecek olursa on iki pınar kaynar. Herkes mertebesine göre bir şey alır.

Birinci pınar: Tevhıd pınarıdır.
İkincisi: Ubûdiyyet
Üçüncüsü: İhlâs
Dördüncüsü: Sıdk
Beşincisi: Tevâzu'
Altıncısı: Rızâ u tefvîz
Yedincisi: Sekînet, vakar
Sekizincisi: Sehâ
Dokuzuncusu: Yakîn
Onuncusu: Ayn-ül-fi'l

On birincisi: Muhabbet
On ikincisi: Üns ü halvet, pınarlarıdır.

"Ve zallelnâ...)
Biz bu husûsi ni'meti ihsân ettiğimiz gibi, yine cümle-i ni'metimizden olarak üzerlerine bulutu gölgelik yaptık. (Külfetsiz, zahmetsiz) onlara menn ü selvâ da indirdik. (Bu sıcak yerde içtikleri vakit mizaçlarını serin tutardı.) En kuvvetli gıdayı; mizacları takviye edilsin ve kuvvetli olmaları içün indirmiştik. Ve size verdiğimiz rızkın pâklerinden yeyin, dedik.

Husûsî ve umûmî ni'metlerle merzuk kılınan bunlar; ni'metin kıymetini bilmediler. O ni'metten vücudlerinde hâsıl olan kuvveti Hak yolunda sarfetmediler. Aklı, asâ-i şerîat yapmadılar, isyâna inkılâb ettirdiler. Maraz-ı hasede mübtelâ oldular. Onlar bu halleriyle bize zulmetmediler, kendi kendilerine zulmettiler.

161 — Ve iz kıyle lehümüskünû hâzihilkaryete ve külû minhâ haysü şi'tüm ve kûlû hıttatün vedhulülbâse sücceden nağfir leküm hatıy-âtiküm seneziydülmuhsiniyne.

Hudûd-ı İlâhîmizin hâricine çıkan o zâlimlerin ezcümle kendilerine yaptıkları zulmlerden biri de şudur: Onlara vasıyyet edilmiş, ıslah-ı hâl etmeleri içün kendilerine denmişti ki:

Bu karyede (Beytül-Makdis'de) sâkin olun. İstediğiniz yerde, arzu ettiğiniz kadar, hiç müdâfaa ve men'a uğramaksızın meyvelerinden bol bol yeyin. Helâlinden; lezzetli ve tazelerine rağbet edin ve (hıtta) deyin, mütedarrıâne bize dönerek, günahlarınızın afv olunması husûsunda niyâz edin, yalvarın. Beytül-Makdis'in kapısından eğilerek, secelere kapanarak girin ki suçlarınızı bağışlayalım. (Ya'ni sahte benliğinizden soyunun, mevcûdâta nazar-ı hakaretle bakmayın, Allah'sız hiçbir zerre olmadığını duyun, iyilik etmeyi şiâr edinin, edeb tahsîl edin.) İyilik edenlerin mükâfatını arttıracağız.

162 — Febeddelelleziyne zalemû minhüm kavlen ğayrelleziy kıyle lehüm feerselnâ aleyhim riczen minessemâi bimâ kânû yazlimûne.

Fakat onların içinde zulmde ısrâr eden zâlimler, tevbe ve istiğfardan i'râz edenler, îmânı kibirlerine yediremeyenler, emrimizi, kendilerine söylenen sözü başka bir söze çevirdiler; (Hıtta) ya (Hınta) dediler. Hıtta: Ya'ni "Orada günah yükünüzü yıkıp, benliğinizi atıp istiğfar ediniz" dendiği halde, onlar istihzâ ettiler); (Hıtta) değil (Hınta) dediler.

Allah'ın emrini istihfâf ve O'nun Nebîsi olan Cenûb-ı Mûsâ ile istihzâ etmenin (elbette cezâsı verilecekti.) Emr-i İlâhînin tebdîl ü tahrîfinin azâbı gösterilecekti. Biz de üzerlerine cânib-i semâdan; irtikâb ettikleri zulmlerin karşılığı olarak bir azab gönderdik, bir ân-ı gayr-ı münkasemde mahvolmuşlardı. Öyle bir kahr-ı İlâhîye ma'ruz kalmışlardı ki, tevbe ve istiğfâra da zamanları kalmamıştı.

Evet, Cenâb-ı Hak, âhıretin sabâhı tulû' etmeden bizi uyandırsın.

163 — Ves'elhüm anilkaryetilletiy kânet hâdıretelbahri iz ya'dûne fiyssebti iz te'tiyhim hıytânühüm yevme sebtihim şurre'an ve yevme lâ yesbitûne lâ te'tiyhim kezâlike neblûhüm bimâ kânû yefsükune.

Ey Ekmelerrüsul!

Onlara sor, sor da kendileri söylesinler. O, denize nâzır karyenin ne hâle geldiğini sor. Ehlinin başına neler geldiğini sor:

Cumartesi günü onlara ibâdetle meşgul olunması emr olunmuştu. Başka bir işle meşgul olmayacaklardı. (Onlar bu emre tecâvüz ettiler, Hak'ka hîle dokumaya başladılar.) Cumartesi gününün hürmetini ihlâl ederek hîleli bir yol ile haddi tecâvüz ettiler. Şöyle ki:

Balıklar Cumartesi günleri, "Bizi tutucu yok" diyerek suyun yüzüne çıkarak onlara gelirlerdi. Sâir günlerde avlanacağız diye

kaçarlardı. Ya'ni suyun yüzüne çıkmaz, onlara gelmezlerdi.

Menfaati fazîlete tercih eden, yalnız maddenin kesâfetinde kalan bunlar, Cum'a gününden ağlarını attılar, Cumartesi günkü balıkları ağ vâsıtası ile tutmuş oldular. Pazar günü hepsini topladılar.

İşte biz de onları; ötedenberi fısk edegelmeleri sebebi ile musîbet-i mesh'a uğrattık. (Evet, fısk'da ısrâr âdetleri olmasaydı bu geçitleri geçirmezler, böyle belâlara ma'ruz kalmazlardı.)

(Ve katta'nâ hümüsnetey...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا ۙ اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ
عَذَابًا شَدِيدًا ۖ قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾
فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ
وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٥﴾
فَلَمَّا عَتَوْا عَن مَّا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٦٦﴾
وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَن يَسُومُهُمْ
سُوءَ الْعَذَابِ ۗ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ ۖ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٧﴾
وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا ۖ مِّنْهُمُ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ
دُونَ ذَٰلِكَ ۖ وَبَلَوْنَاهُم بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾ فَخَلَفَ مِن بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ
عَرَضَ هَٰذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِن يَأْتِهِمْ
عَرَضٌ مِّثْلُهُ يَأْخُذُوهُ ۚ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِم مِّيثَاقُ الْكِتَابِ أَن
لَّا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ ۗ وَالدَّارُ الْآخِرَةُ
خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۗ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦٩﴾ وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ
بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾

164 — Ve iz kâlet ümmetün minhüm lime te'ızûne kavmenillâhü mühlikühüm ev mu'azzibühüm azâben şediyden kâlû ma'zireten ilâ rabbiküm ve le'allehüm yettekûne.

O kasaba ahâlisi üçe ayrılmıştı:

Bir kısmı: Fâsık, ehl-i hud'a, harîs, hudûdullahı tecâvüz etmeyi i'tiyâd edinmiş kimselerdi ki, bunlar ekseriyyeti teşkîl ediyordu.

Bir kısmı: Hak yolunu ta'kıb ediyor, fâsıkları kendi hâline bırakmış: "Bunlar yola gelmez, hak ve hakîkatı kabûl etmez" diyorlardı.

Bir kısmı da: Hak ve hakîkatı kabûl etmiş, bin türlü mezâlime göğüs gererek, her çeşid tecâvuza katlanarak fâsıklara emr-i bilma'ruf, nehy-i anilmünker yapmadan kendilerini alakoyamıyorlardı.

Hulâsa, bu karyenin sulehâsı pek az, şerirleri pek çok idi.

İşte, fâsıklara va'z u nasihatte bulunmanın bir fâidesi olamayacağını kabûl eden sulehâdan bir kısım cemâat, fâsıklara nasihatte bulunanlara:

Bunlarla neye meşgul oluyorsunuz? Hak'kın gadabına kendini siper eden bu fâsıklara neye va'z u tezkirde bulunuyorsunuz? Gaflet ve dalâl dalgasında yüzen bu fâsıklara Allah'ın şiddetli azab edeceği, helâk eyleyeceği muhakkaktır. Böyle bir kavme ne diye öğüt veriyorsunuz? Hangi nasihatinize kulak astılar ki bunlarla uğraşıyorsunuz, diyorlardı.

Onlar da şöyle cevab veriyorlardı:

Onların bütün fenâlıklarına göğüs gererek Hak ve hakîkate yüzlerini çevirtmek içün uğraşmamızda iki sebeb vardır. Biri: Rabbimize karşı bir ma'ziret serdedebilmek. Ya'ni yâ Rabbî! Gücümüz yettiği kadar i'lâ-i kelimetullah için uğraştık. İhsân etmiş olduğun îmânın kuvvetiyle onları münkerden alakoyabilmeğe çalıştık, diyelim.

İkincisi: Bütün mevcûdat, Kudretin celâl ve cemâl parmakları arasındadır. Biz Hak'dan ümmîdimizi kesmemeyi şiâr edin-

mişizdir. Me'mûl ki tevfîk-ı İlâhi gelir de onlar da felâha kavuşurlar diye çalışacağız, bütün tecâvüzlere göğüs gereceğiz, nehy-i anil münker yapacağız, ye'se kapılmayacağız. Biz esrâr-ı kaderden âgâh değiliz. Çalışırız.. Olur.. Olmaz.. O bize âid değildir. Gücümüz yettiği kadar nehy-i anilmünker yaparız; belki kerem ü lûtf-ı İlâhî yetişir de onlar da Hak'dan sakınırlar, Allah derler, Allah'ın emirlerini tutarlar, hepsini tutmazlarsa da bir kısmını tutabilirler.

165 — Felemmâ nesû mâ zükkirû bihî enceynelleziyne yenhevne anissûi ve ahaznelleziyne zalemû biazâbin beiysin bimâ kânû yefsükune.

Vaktâ ki, o kavm, o mütecâviz ahâli; o kadar nasihat edildiği halde isyanda ısrâr ettiler, nasihatten i'râz ettiler, kabûl etmediler, âkıbeti hatırlarına getirmediler, unuttular, evet isyân ederek zulm eylediler, o zaman Hak yoluna sevk edip nehy-i anilmünker yapıp kötülükten alakoymak içün çalışanları halâs ettik. Zulm edenleri de, fıskı i'tiyâd ettiklerinden dolayı şiddetli bir azâba giriftâr ettik.

166 — Felemmâ atev an mâ nühû anhü kulnâ lehüm kûnû kıredeten hâsiiyne.

Velhâsıl o fâsıklar azdıkça azdılar, emirlerimize sarılmayı, nehyettiklerimizden ictinâb etmeyi kibirlerine yediremediler. Biz de onlara:

Ey mütekebbirûn! Gayy u dalâlde yüzen fâsikûn! Rahmet-i İlâhiyyeden uzak olun! İsti'dâd-ı fıtrînizi fesâda uğrattınız; sıfât-ı rûhânîleriniz sıfat-ı kıredeye değişsin, zelil maymunlardan olun, dedik. Bir emr-i tekvînî ile insanlıktan çıkarıp maymunlara çevirdik.

167 — Ve iz teezzene rabbüke leyeb'asenne aleyhim ilâ yevmilkıyâmeti men yesûmühüm sûel'azâbi inne rabbeke leseriy'ul'ıkabi ve innehu leğâfûrün rahıymün.

Ey Ekmelerrüsul!

Onlara bu kıssayı sor, sana tâbi' olanlara o vakti de anlat ki:

Rabbin şunu kat'iyyen îcâb ve icrâ eylemiş ve Zât-ı Sübhânîsine kasem etmişti ki: Elbette kıyâmet gününe kadar kavm-i Mûsâ'nın başına öyle bir kimse gönderecek ki, kendilerini türlü türlü işkenceye dûçâr edecek. Zîra muhakkak sûrette Rabbin seriy'ul'ıkabdır.

Bununla beraber Hak'ka rücû' edenler hakkında, Hak nâmına yaptıklarından nedâmet edip dönenler hakkında rahıymdir. Tevbeyi kabûl eder, mâsıyeti mahveder, suçları örtbas eder.

Âyet-i celîlenin beyânından anlaşılıyor ki: Sünnet-i İlâhîde, kötüler ba'zen sûret-i husûsiyyede teker teker te'dîb, tecziye, ta'zib ve helâk ediliyor. Ba'zen de, zulme rızâ gösterildiğinden dolayı azab, kül hâlinde geliyor.

168 — Ve katta'nâhüm fiyl'ardı'ümemen minhümüssâlihûne ve minhüm dûne zâlike ve belevnâhüm bilhasenâti vesseyyiâti le'allehüm yerci'ûne.

Ve onları, o kavm-i Mûsâ'yı yeryüzünde cemaat cemaat ayırdık, Arz'ın her tarafına dağıttık. Bu dağılan cemaatten ba'zıları ehl-i salâh, Allah'a, Meleklerine, Kitablarına îmân ederler, bir kısmı da O'nun dûnunda, îmândan çıkmış, tâlihûn, kâfir ve fâsık kimselerdir.

Biz bunları, bu muhtelif fırkaları Hak ve hakîkate dönebilmeleri içün birtakım hasenat ve seyyiat ile imtihân ettik.

169 — Fehalefe min ba'dihim halfün verisülkitâbe ye'huzûne areda hâzel'ednâ ve yekûlûne seyuğferü lenâ ve in ye'tihim aredun mislühu ye'huzûhü elem yü'haz aleyhim miysâkulkıtâbi en lâ yekûlû alellahi illelhakka ve deresû mâ fiyhi veddârül'âhıretü hayrün lilleziyne yettekûne efelâ ta'kılûne.

Bunlar inkıraz bulduktan sonra; arkalarından birtakım kötü,

bozuk, mütereddî kimseler onların yerlerine geldiler, halef oldular. Seleflerinden Kitâba vâris olmuşlar idi. Tevrât'ı da okuyorlardı, ona da alîm idiler. Fakat okudukları ile amel etmiyor, bâkîyi fânîye değiştiriyor, hayât-ı ebedîlerini, baht-ı sermedîlerini nefs-i emmârelerinin semen-i kalîline satıyorlar, rişvet mukabilinde hükümleri değiştiriyorlardı. Hak'ka değil kuvvete tapıyorlardı. Hak'tan tamamen yüz çevirdikleri halde, Allah bizi ileride mağfiret edecek diyorlardı. Onlarda hiçbir vakit nedâmet hissi uyanmazdı. O kadar ihtirâsât-ı nefsâniyyelerinin peşinde koşarlardı ki; ne vakit evvelki aldıkları gibi bir mal gelse, bir rişvet teklîf edilse ez'âfı ile, mübâlâtsız olarak alırlar, sonra da Allah'ın mağfiretine güvenirlerdi. Kendi kendilerine bol bol mağfiret bahşederlerdi. Bunlar Kitabla oynuyorlar, ahkâm-ı İlâhîyi nefislerine uydurmaya çalışıyorlardı.

Vaktiyle kendilerinden Allah'a karşı, Hak'dan başka bir şey söylemeyeceklerine dâir o Kitâbın mîsâkı alınmadı mı? Vâris oldukları ve mensûb bulundukları Kitab mûcibince üzerlerinde böyle bir mîsak yok mu?

Nasıl bilmezler? Onlar Kitabda bu maddeyi okumuşlardı. Müebbed istikbâl, dâr-ı âhıret, Allah'ın yasak ettiği şeylerden sakınanlar içün daha hayırlıdır.

Ey âkıbeti düşünmek istemeyenler! Sayılı nefesin bir anda tükenip ikinci hayâtın başlangcını görmek istemeyenler! Hâlâ mı aklınız ermiyor?

170 — Velleziyne yümessikûne bilkitâbi ve ekâmussalâte innã lâ nüdıy'u ecrel-muslihıyne.

Kerem-i Sübhânîmizle göndermiş olduğunuz Kitâba sarılanlar, o Kitâbı sevdirenler, içindeki emirlerimiz ve nehiylerimiz ile amel edenler, ettirenler, emirlerimizi ve nehiylerimizi hem kabûl ve hem tahshin edenler ve bunun ile beraber namazı dosdoğru kılanlar, (Secdenin; zâhirde âzânın ıslahı, hakîkatte Hak'ka iktırab mahalli olduğunu duyanlar) ise; herhalde biz böyle muslihlerin ecrini zâyi' etmeyiz.

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak, bu nazm-ı kerîmde, (Namazı dosdoğru kılanlar) diye emrediyor.

Evvelce de söylediğim gibi namaz: Dînin direği, Allah'a yaklaşmanın rüknü, emn ü emânın kal'asıdır.

Bir kimse Hak'ka teslîmiyyetinde kemâle erince ünsiyyet başlar, hakîkatte namaz ona farz olur. Cenâb-ı Hak, (namazın yarısı benim içün, yarısı da kulum içündür) buyurmuşlardır.

(Ve iz kâlet ümmetün...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ
خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾
وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ
عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَٰذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ
آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا
فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾ وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ
مِنْهَا فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿١٧٥﴾ وَلَوْ شِئْنَا
لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَٰكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ
فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ
يَلْهَثْ ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصِ
الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾ سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٧٧﴾ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ
فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَنْ يُضْلِلْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

171 — Ve iz netaknelcebele fevkahüm keennehu zulletün ve zannû ennehu vâkı'un bihim huzû mâ âteynâküm bikuvvetin vezkürû mâ fiyhi le'alleküm tettekûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Onlara şunu da hatırlat:

Hani, Kitâba temessük etmeyi kibirlerine yediremeyerek, sahte varlıklarına mağrûr olup hudûdullahı tecâvüz eden, Hazret-i Mûsâ'ya cebhe alan ahlâf-ı Yehûd'un üzerine (Cebel-i Tûr)'u şiddetle makamından çekerek bir dam gibi kaldırmıştık. Başlarının üzerinde sakf gibi duruyor idi, gölgesi altında kalmışlardı.

İsyanlarına bir cezâ olarak bu hal tecellî ettirildiğine iyice kanaat getirmişler, şimdi üzerimize düşecek, diye yerlere kapanmışlardı. Onların bu hallerine karşı biz şöyle demiştik:

Size verdiğimizi kuvvetle tutun. Tevrât'a sımsıkı, ihlâs ile sarılın, emirlerine, nehiylerine tehammül edin, nefsinize ağır gelen meşakkate dayanın. Bunları yapmazsanız mu'cize olarak başınızın üstüne gelmiş olan bu tecellîye karşı durun ve bunu durdurunuz bakalım. Fenâlıktan korunabilmenizin yegâne çâresi: O Kitabdaki ma'nâyı, emirleri, nehiyleri, zikretmeniz, unutmamanız, inanmanız ve onunla amel etmenizdir.

172 — Ve iz ehaze rabbüke min beniy âdeme min zuhûrihim zürriyyetehüm ve eşhedehüm alâ enfüsihim elestü birabbiküm kalû belâ şehidnâ en tekulû yevmelkıyâmeti innâ künnâ an hâzâ ğâfiliyne.

Ey Peygamber-i Hak!

O, ahdlerini bozanlara, teklîfât-ı Sübhânîme arka çevirenlere, îmânı kibirlerine yediremeyenlere, bâkîyi fânîye değişenlere şunu da hatırlat ve ihtâr et ki:

Rabbin, Benî Âdemden zahrlarından ya'ni âbâ ü eslâbından müteârif olarak doğacak olan zürriyyetlerini aldı. Batnen ba'de batnin, karnen ba'de karnin meydâna gelecek olan zürriyyetleri-

ni çıkardı ve onları kendilerine şâhid tuttu. Her birine şühud ve şehâdet fıtratını, kendi nefsinde te'sîr-i Hak'kı duymak ve duyurmak, i'tirâf ve şehâdet etmek hılkatini insanlık rûhunu verip, hepsini vahdâniyyet ve rubûbiyyetini şâhid kıldı da: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dedi. "Ketm-i ademden rûh-ı menfûh ile tekrîm ederek meydâna getiren ben değil miyim?" buyurdu.

Onlar lisân-ı isti'dadları ile:

"Belâ" Evet yâ Rabbî! Rabbimizsin, şâhid olduk, dediler, terbiye ve emâneti kabûl ettiler, şehâdeti de teahhüd ettiler.

Ey kâfirler!

Kıyâmet gününde, o, Melek kordonu altında toplanılacak olan günde, cüz'-i tasarrufların kalkacağı, emval, evlâd, güvenilenlerin hiçbirinin fâide vermeyeceği o günde, biz bundan kat'iyyen gafil idik demeyesiniz.

173 — Ev tekulû innemâ eşreke âbâünâ min kablü ve künnâ zürriyyeten min ba'dihim efetühlikünâ bimâ fe'alel-mübtılûne.

Veya: "Senin bu tecellî-i kahriyyenden haberimiz yok idi, bizler bu ikrardan gafiller idik, suç bizim değil; ancak bundan evvel babalarımız şerik koşmuşlardı, biz onlardan gördüğümüzü işledik, onlardan gelen zürriyyetleriz, onlara uyduk" demeyesiniz.

Ey Resûl-i Kibriyâ!

Onların: "Bâtıl işleyenlerin işi ile bizi helâk mi edeceksin? Yâ Rabbî! Onları taklîd ettiğimizden dolayı bizi husrâna mı sevkedeceksin? Biz sâhib-i re'y ve sâhib-i temyiz değil idik" dememeleri içün bu hususları onlara zikret.

174 — Ve kezâlike nüfassılül'âyâti ve le'allehüm yerci'ûne.

İşte Biz, onların elinde hiçbir huccet bulunmayacak, kendilerini kurtarabilecek ma'zeret serdedebilecek hiçbir şey olmayacak sûrette vech-i husus ve vech-i umum üzerine tevhıdimize delâlet eden âyetlerimizi apâşikâr ayırır ve tafsîl ederiz. Bu tafsîli-

mizi yine tecelliyyât-ı Rahmâniyyemiz ile yaparız ki; o, Hak'tan yüz çevirenler, bâtıl üzerinde ısrarla yürüyenler, müşrik babalarını taklîd edenler, bâtıl mukallidler hakîkati anlasınlar. Hak'ka dönsünler içün.

175 — Vetlü aleyhim nebeelleziy âteynâhü âyâtinâ fenseleha minhâ feetbe'ahüşşeytânü fekâne minelğaviyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Şirkte ısrâr edenlere, müşrik dedelerini taklîd edenlere o şahsın* kıssasını da haber ver:

Onlara; Kütüb-i münzeleyi, ilm-i hikmeti, Ulûhiyyetimizi, Vahdâniyyetimizi beyân eden delâili verdiğimiz kimsenin kıssasını söyle.

O şahsın ilmi, dînî haysiyyeti de vardı. Onlardan sıyrıldı, çıktı da –hem nasıl çıkış, yılanın kabuğundan çıkışı gibi– bütün serâir-i âyâta arkasını döndü, yüzünü Şeytân'a çevirdi. Şeytan onu derhal kendine uydurdu. O lâîne tâbiiyyeti dolayısıyla da asla hidâyete yaklaşamadı, gayy u dalâlde kaldı, Hak'ka karşı azmış olanlardan oldu.

176 — Velev şi'nâ lerefa'nâhü bihâ ve lâkinnehu ahlede ilel'ardı vettebe'a hevâhü femeselühu kemeselilkelbi in tahmil aleyhi yelhes ev tetrükhu yelhes zâlike meselülkavmilleziyne kezzebû biâyâtinâ faksusılkasasa le'allehüm yetefekkerûne.

Bizim meşiyyet-i İlâhîmiz taallûk etse idi, eğer biz onun hidâyete nâil olmasını, merâtib-i a'lâya çıkmasını dileseydik o âyetlerle yükseltirdik. O âyetlerimiz sâyesinde süedâ zümresine çıkartırdık.

---

* O şahıs: Mûsâ Aleyhisselâm zamanında Benî İsrâil ulemâsından (Bel'am ibni Ebr) veya Ken'ânîlerden (Bel'am ibni Baûrâ) veyahut da doğrudan doğruya Hak'ka yüz çeviren münafıklardır.

Fakat o alçak; yere saplandı, bâkîyi fânîye değişti, zillete râzî oldu, nefs-i emmâresinin semen-i kalîline hayât-ı ebedîsini, baht-ı sermedîsini sattı, hevâsına tâbi' oldu.

Ve ilm-i ezelîmizle onun bu hâli bilindi, kendi kendine başıboş bırakıldı, bu sukuttan kurtarılamadı. Artık onun bu misâli köpek misâlidir. Koğsan da dilini çıkarır solur, kendi hâline bıraksan da, rahat ettirsen de dilini çıkarır solur. Hiçbir zaman ızdırabtan kurtulmaz. Daima o çirkin hâl üzerindedir. İşte o kimsenin sukutundaki hâle köpeğin bu, başka hayvanda bulunmayan soluyuşu mesel olarak getirilmiş, onun hâline o sıfat lâyık görülmüştür. Sâir hayvânatta o kadar şedîd teneffüse ihtiyac yoktur. O daima dıyk-ı hâl üzerinedir. Bu, alçalmanın en son kertesidir.*

Ey Ekmelerrüsul!

İşte âyetlerimizi tekzîb edenlerin halleri böyledir. Artık kıssaları teemmül etmeleri içün onlara haber ver. Belki içlerinde; düşünüp, hallerinden utanıp, Hak ve hakîkate dönenler olur.

177 — Sâe meselen nilkavmülleziyne kezzebû biâyâtinâ ve enfüsehüm kânû yazlimûne.

Âyetlerimizi tekzîb, inkâr ve onlardan i'râz edenlerin halleri ne çirkin mesel teşkîl ediyor. Onlar böyle yapmaları ile ancak kendilerine zulm etmişlerdir. Kendilerine zulm edenlerin kalblerini de kasâvet kaplamıştır. Kalbleri kasâvetle kararmış olan kimselerin halleri elbette ne kadar kötüdür. Kalb karanlıkta kalırsa hakîkat yolunu bulabilir mi?

İmâm-ı Alî Kerremallahü Zâtehû Hazretleri:

"Bir gönül aslını bulmak aşkından soyunur, ebediyyet fikrinden ayrılır, inkâra saplanırsa o gönle ma'nevî siyah bir nokta çöker. Bu inkârda ısrâr ederse o siyahlık (zulmet) bütün gönlü isti'lâ eder. Hidâyet yolu kapanır, o kimse de kendi kendisine zul-

* Lisânımızda da bu âyetten alınsa gerek: İnsanlıktan isti'fâ eden, Hak ve hakîkati ayak altına alan, fazîletten hoşlanmayan kimseler, her hayvandan ziyâde köpeğe nisbet edilerek "Köpek" diye hıtâb edilir.

metmiş olur, Allahü Teâlâ'nın ikrâm-ı Sübhânîsini reddetmiş bulunur" buyurmuşlardır.

Zîra her insan esrâr-ı Zâtîye âgâh ve sıfât-ı İlâhîye lâyık bir kabiliyyette yaradılmış ve nâib-i Hak olmak imtiyâzı ile mümtaz kılınmıştır. Elbette, bu ikrâm-ı Sübhânînin kadrini bilmeyen kimse de, nefsine zulmetmemiştir de yâ ne etmiştir.

178 — Men yehdillâhü fehüvelmühtediy ve men yudlil feülâike hümül hâsirûne.

Selâmet-i fıtriyyesini lekelemeyip Hak uğrunda çalışan kimseye Cenâb-ı Hak hidâyet yolunu açar. Allahu Teâlâ da her kime yol gösterirse, o kimse yolu bulur. Kim ki Hak'tan i'râz eder, yaradılışındaki gayeyi terk eder, Hak ve hakîkatten uzaklaşmaya doğru ihtiyârını sevk ederse o da husranda kalır. Bu isti'dadları sebebiyle ya'ni âyetlerini inkâr ve tekzib dolayısıyla Cenâb-ı Hak da her kimi yoldan çıkarırsa; işte onlar huzûr-ı Cemâl-i Sübhânîden reddolunmuş, hidâyetten mahrum, husrân-ı ebedîde mahkûm kimselerdir.

(Ve iz netaknelcebele...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا يَفْقَهُونَ
بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ
كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾ وَلِلَّهِ
الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ
سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾ وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ
وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم
مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾ أَوَلَمْ
يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِم مِّن جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨٤﴾ أَوَلَمْ
يَنظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ
وَأَنْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ
يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾ مَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ
يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا
عِلْمُهَا عِندَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا
قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ اللَّهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾

179 — Ve lekad zere'nâ licehenneme kesiyren minelcinni vel'insi lehüm kulûbün lâ yefkahûne bihâ ve lehüm a'yünün lâ yübsırûne bihâ ve lehüm âzânün lâ yesme'ûne bihâ ülâike kel'en'âmi belhüm edallü ülâike hümülğâfilûne.

İmânı kibirlerine yediremeyenlerin, enbiyânın da'vetine icâbeti küçüklük görenlerin, bâhusûs Ekmelerrüsul'e cebhe alanların, hem dâl, hem mudil olanların hidâyete kavuşmaları ümmîd edilmemelidir. İlm-i ezelîmizde onların bu hallerini bildik; Cehennem içün birçok Cin ve İnsan yarattık.

Celâlim hakkı içün onlar ahsen-i takvîm üzere yaradılmışlardı. Fıtrat-ı ezeliyyelerini bozdular, esfel-i sâfilîne uğradılar. İhtiyarları ile küfrü i'tiyâd edindiler. Bu sebeble öyle husranda kaldılar ki: Hak'kın sâha-i Kibriyâsından ve O'nun cemâl-i Sübhânîsini görmekten hicâb içinde oldular.

Onların kalbleri vardır: Fakat bu kalblerle iyi fehmetmezler, onunla Hak'kı anlamak istemezler. Onların kalbleri gaybları müşâdeden mahcubdur.

Gözleri vardır: Lâkin bunlarla görüleceği görmezler. Şehevattan gözlerine perde gelmiştir; delilleri görmezler.

Kulakları vardır: Fakat onlarla Hak'kın da'vetini işitmezler. O kadar gafildirler ki; (sanki kendilerinde rûh-ı insânî yoktur.) Dört ayaklı hayvan* gibidirler, belki daha aşağı, daha şaşkındırlar.

Bunlara tenezzülât-ı Sübhânîmizle tenezzül ettik, Hak ve hakîkati gösterici Peygamberler gönderdik, dostlarını düşmanlarını anlatacak âyetler inzâl ettik. Lâkin ne hıtâbın halâvetinden, ne Hak'kın şevâhidinden bir şey anladılar. Hak'ka yaklaşacaklarına fitneye koştular, şehvete râkib oldular. Hayât-ı ebedîlerini, baht-ı sermedîlerini nefs-i emmârelerinin semen-i kalîline sattılar, fânîyi bâkî ile değiştiler.

Bunların böyle yapacağı ilm-i ezelîde bilinmişti ve kendile-

---

* Zîra hayvan kendisine ta'lîm edilmeden düşmanını bilir ve kaçar.

rine Cehennem hazırlanmıştı. Kendi ihtiyarları ile bu yolu tutmuşlardır.

İşte tam ma'nâsı ile gafletin gayyâsına ulaşan onlardır. Zîra hılkatlerindeki gayeyi duymamışlar, kendileri kendilerine verildiği halde taharrî edip arayamamışlardır. Aslını bulmak aşkından ve zevkinden mahrum kalmışlardır.

180 — Ve lillâhil'esmâülhusnâ fed'ûhü bihâ ve zerulleziyne yülhıdûne fiy esmâihî seyüczevne mâ kânû ya'melûne.

Ey akıllarını isyâna inkılâb ettirmeyip onu asâ-i şerîat yapan urafâ-i muvahhıdûn!

Allah'ın esmâ-i husnâsı vardır. Her şey o esmâ-i husnâ ile inkişâf eder. Hazâin onlarla açılır. Ârifler içün merâtib i'tibâriyle ma'rifet-üssıfat, müşâhede-i zât hep o güzel isimler ile bilinir. Hak'tan istenilecek şeyler o isimler ile istenir. Cenâb-ı Hak o güzel adları ile çağrılır. O'nun evsâfına delâlet eden isimleri vardır, zâtına delâlet eden isimleri vardır.

Binaen'aleyh dikkat edin, mübâlâtsızlıkta bulunmayın. O'nun Zât-ı Sübhânîsine yakışmayan, mülhidlerin kullandıkları isimleri kullanmayın, onlara meyletmeyin. Ve yakînen biliniz ki, onların her birisi bu sahne-i şühudda irtikâb ettikleri çirkinliklerin cezâsını göreceklerdir.

181 — Ve mimmen halâknâ ümmetün yehdûne bilhakkı ve bihî ya'dilûne.

Yarattıklarımızdan bir ümmet de vardır ki; onları esrâr-ı Zâtiyyemize âgâh, sıfât-ı İlâhîmize lâyık bir şekilde zâhir kılmışızdır. Onlar nâsı sırât-ı müstekıym üzere götürürler. Halk'a hak ile, vâkıa mutâbık olarak icrâ-i adâlet eylerler.

182 — Velleziyne kezzebû biâyâtinâ senestedricühüm min haysü lâ ya'lemûne.

Vahdâniyyet-i Sübhânîmizi beyân eden âyetlerimizi, taraf-ı İlâhîden gönderdiğimiz Peygamberlerimizi tekzîb edenleri ise yavaş yavaş helâke sürükleriz. O mükezziblere bilmeyecekleri bir cihetten istidrac yaparız. Sûret-i zâhirede bol bol ni'metler içinde müstağrak kılarız; bu istidrac onları o kadar gafil kılar ki zulmlerinin karanlıkları içinde kalırlar. Biz de onları hiç bilemeyecekleri bir sûrette, haberleri olmaksızın yavaş yavaş helâke yaklaştıracağız. Nasıl bu hal oldu, bu âkıbet hangi yoldan geldi diye şaşıracaklar.

Aczi kendilerinde hiç görmek istemeyenler, yaratırım sevdâsı ile mevcûdâta hakaret nazarıyla bakıp, Semâvâtı deler gibi tavır takınanlar, nasıl oldu da böyle oldu diye hayrette kalacaklardır.

183 — Ve ümliy lehüm inne keydiy metiynün.

Ezcümle ben onlara mühlet veririm; (Hak'ka hîle dokumak isteyenlere gaflet tezgâhlarını ziyâdeleştiririm.) Onların ipini uzatırım. Bâhusûs bize mekr ü keyd yapmak isteyen âsîlere, hem dâl ve hem mudillere bizim mekr ü keyd muâlemezi pek acıdır. Çok metîndir. Azâbın geleceği de ilk önce hissolunmaz.

Benim onlar hakkında hafî tutmuş olduğum tecelliyyât-ı kahriyyemdeki muâmelem, dayanılamayacak kadar ağır ve şiddetlidir.

Ey hakîkat yolcusu!

İşte bu sahne-i şühudda birinci sınıf zâlimler bu nazm-ı kerîm ile çarpılmışlardır. Cenâb-ı Hak, zulmde teâlî, terakkî edenlere istidrac verir de öyle bir hal meydâna gelir ki, artık dünya sahnesinde onların her dedikleri olmaya başlar. İşte bu, onlar içün Kudretin en büyük tuzağıdır. Nihayet, "Oh!.. bütün emellerimize nâil olduk" sevdâsı gelir gelmez bağteten tepelenirler, yerlerini mazluma terk ederler.

Eveet.. Kâinatta hangi ateş vardır ki yerini küle terk etmemiştir? Hangi sakf-ı âlî vardır ki yere düşmemiştir? Kim vardır ki "İstikamet karşıkı çukura marş.. marş.." emrini almayacak ol-

sun, müstesnâ kalsın? Yalnız bu emirde hakîkî insân kalıbını çukura koyarken, ma'nâsı refîk-ı a'lâda huzûr eder. Onun içün bir göz açıp kapanması kadar bile olmayan bu dünya sahnesindeki ömrü Allah'sız geçirmemek, isrâf etmemek, ne büyük bir ni'mettir.

Ne zâlim ol, ne zulme dîvan dur! Ne kâfir ol, ne küfre âlet ol! Nifâk u şikakın neticesi husrandır.

"Ömr-i dünyâ bir dakîka, ömr-i âdem bir nefes...

184 — Evelem yetefekkerû mâ bisâhıbihim min cinnetin in hüve illâ neziyrün mübiynün.

Cenâb-ı Hak tevbîhen buyuruyor:

Müsrifler, sefihler, inad ve mükâbere yolu ile Resûlüme cebhe alanlar, O'nun ile boy ölçüşmeye kalkışanlar, cür'et edenler; hayâ etmezler mi? Düşünmezler mi ki; müsâhabetinden istifâde ettikleri, rüşd-i hidâyete götüren o Akl-ı Küll'e, hasedlerinden dolayı nasıl cinnet nisbet ettiler? (Hiç utanmadan bunu nasıl dediler)?

İbâete lâyık olan ancak Allah'tır, âciz insâna tapılmayacaktır, vicdanlarda müsâvât olacaktır, zulmle cihâd edilecektir, zaîf kavîden serbestçe hakkını alacaktır, menfaatin değil, fazîletin peşinde koşulacaktır, nokta-i istinad kuvvet değil, Ha'dır, hayat cidâl değil teâvündür, sen çalış ben yiyeyim, ben yaşayayım sen ne olursan ol düsturları yıkılacaktır, insan muhakkak bir gün bir huzurda hesab verecektir, Allah'tan başka herkes mes'uldür, diye tek başına beşeriyyeti zulmetten nûra çıkarmaklık içün (Lâ ilâhe illallah) da'vâsını açtığından dolayı mı O'na deli dediniz?

Hâşâ! O, sizin nisbet ettiğiniz şeylerden beri' ve nezihtir. (O, Ekmelerrüsul)dür, burhânullahtır.

O, âşikâr bir sûrette Allah'ı beyân eden, Allah'ın azâbını bildiren münzirden başka bir şey değildir.

185 — Evelem yenzurû fiy melekûtissemâvâti vel'ardı ve mâ

halekallahü min şey'in ve en asâ en yekûne kadıkterebe ecelühüm febieyyi hadiysin ba'dehû yü'minûne.

Cenâb-ı Hak, küfürde inâd eden, sayılı nefesini Allah'sız tüketen o müsriflere yine tevbih yolu ile beyan buyuruyor:

O inkâr edenler, âyetlerimizi tekzîb edenler; Semâvâtın, Yerin azamet-i saltanatına, hulâsa Allah'ın yarattığı şeylerin hey'et-i umûmîsine, velev bir zerresine bir kerre bakmadılar mı? Nazar-ı ibretle bakıp da bunun ne büyük bir mülk olduğunu düşünmediler mi? Bunlarla Sâni'in kudret-i tevhıdine istidlâl etmediler mi?

Nasıl tedebbür etmezler? Hak'kın mürebbî-i a'zam olduğunu, emr-i (Kün) (Feyekûn)undaki tecelliyyâtı nasıl görmezler?

O kevâkibin nizâm u intizâmı, harekâtı, edvârı... Oraya kadar idrâk edemiyorlarsa yazın, kışın inkılâbâtını, yeryüzündeki vâridâtı, enhârı, bihârı, ezhârı âşikâr, gizli hazineleri ketm-i ademden izhâr u ibda' eden kimdir?

Her şey'in inceliklerine bakmazlar mı? Eşyânın hakîkatini görmek istemezler mi?

Haydi kendilerinden hâric olan âfâka bakmadılar, kendi nefislerine de mi bakmadılar? Nazar edip de düşünmediler mi ki şöyle bir tehlüke vardır: Belki kendilerinin eceli yaklaşmıştır. Başlarına kıyâmet kopmak üzeredir. Ömür kumaşları her an doğranıyor. Sayılı nefesleri her an, rişte-i rakîk-i hayatlarına bir darbe olup vuruyor.

Fakat nazar-ı ibret, Kur'an'a inananlara olur. Kur'an'a inanmayınca daha hangi söze inanılır?

Ey tâlib!

Sultân-ı Rüsul Efendimiz: "Allahümme erinel eşyâ kemâhi" buyurmuşlardır.

Evet kalb gözü insanı fikre vâris kılar. Fikir zikre vâris kılar, her şeyde Hak'kın vücûdünü idrâke başlar. Zikir ma'rifete vâris kılar. Ma'rifet hikmete, muhabbete, şevk'a; Aşk da ünse vâris kılar. Neticede tevhıd hâsıl olur. Daha netice bekâya vâris olunur, o da rü'yet-i ezel, rü'yet-i ebede vâris kılar. İşte o vakit insan şirkten hâli kalır.

Melekûta nazar, insânı Haksız iştigalden men' eder men'! Oraya nazar edende nazar-ı ibret hâsıl olur, nazar-ı şehvet değil. Aynel-yakîn mertebesine çıkılır. Oraya çıkan, hakîkate vâsıl olur, bulur, ihlâs sahibi olur.

186 — Men yudlilillâhü felâ hâdiye lehu ve yezerühüm fiy tuğyânihim ya'mehûne.

Kim ki selâmet-i fıtriyyesini çiğnemiştir, Allah ile azamet yarışına kalkmıştır, kendisini Hak'kın gadabına siper etmiştir, bu hal onu ism-i mudille mazhar kılmıştır. Allah da her kimi şaşırtırsa artık onu doğru yola götürecek yoktur.

(Ey Ekmelerrüsul!

Onların hidâyete kavuşamamaları hakkında üzülme. Onları bâtıl hallerine bırak. İşlerini Allah'a terk et. Onların îmâna kavuşmaları husûsunda nasıl çalışılabilir ki? Artık Cenâb-ı Hak'kın ism-i müzil ve ism-i mudilline mahkûm kalmışlardır.) Haddi tecâvüz etmiş şekilde taşkınlıklarında şaşkın şaşkın kör olarak giderler.

187 — Yes'elûneke anissâ'ati eyyâne mürsâha kul innemâ ılmühâ ınde rabbiy lâ yücelliyhâ livaktihâ illâ hüve sekulet fiyssemâvâti vel'ardı lâ te'tiyküm illâ bağteten yes'elûneke keenneke hafiyyün anhâ kul innemâ ılmühâ ındallahi ve lâkinne ekserennâsi lâ ya'lemûne.

Habîbim!

O, isyanda haddi aşanlar, benimle azamet yarışına çıkanlar, Hak'ka bir türlü yaklaşmak istemeyenler, bâtılı terk etmeyenler, bâtılı hak sûretinde göstermek isteyenler, o kötü halleriyle sana sâatten soruyorlar: "Ne vakit Allah sıfât-ı kahriyyesi ile ânî tecellî edecek de âlem-i sûrî fânî olacak?" diyorlar.

"Limenil mülkülyevm lillâhil vâhidil kahhâr" tecellîsi ne vakit olacak? "Hıtâbın da kendinden, cevâbın da kendinden olacağı an hangi andır?" diyorlar. Seni gûyâ bununla imtihân etmek istiyorlar.

Sen onlara beyân et buyur ki:

Bu husûsu Allah setretti. O'nun ilmini kendi nefsinde bıraktı, zîra o sâatte bütün mahlûkat ölecektir. Hak'kın sıfât-ı kahriyyesine tehammül, tâkat; ne Semâvâtın, ne Arz'ın, ne de mevcûdâtın kârı değildir. Onun içün Cenâb-ı Hak, yine merhamet-i Sübhânîsi ile, Semâvat ve Arz ehline ağır gelen âni bilmeyi kapalı tutmuştur. Onu, vaktinde Allahu Teâlâ'dan başka hiçbir kimse âşikâr edemez.

O sâat, sizlere: Gaflet hâliyle mest olmuş iken birdenbire gelecektir!

Resûlüm! Sanki sen onu sıfât-ı beşeriyyenle biliyormuşsun da saklamışsın gibi sana soruyorlar, (Ve onun cevâbını vermeyince, işte ondan cahildir, gafildir demek istiyorlar.)

Muhammedim! "Onun ilmi ancak Allah'ın indindedir" de. Fakat bu husûsu nâs'ın ekserîsi bilmezler, tasdik etmezler.

(Ve lekad zere'nâ...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

* * *

قُلْ لَّا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۚ وَلَوْ
كُنتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ ۚ
إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم
مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا ۖ فَلَمَّا
تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ ۖ فَلَمَّا أَثْقَلَت دَّعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا
لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَّنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٨٩﴾ فَلَمَّا آتَاهُمَا
صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا ۚ فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿١٩٠﴾ أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿١٩١﴾
وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنصُرُونَ ﴿١٩٢﴾
وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ ۚ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ
أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنتُمْ صَامِتُونَ ﴿١٩٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ
اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ ۖ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِن كُنتُمْ
صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾ أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا ۖ أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا ۖ
أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا ۖ أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ۗ
قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِ فَلَا تُنظِرُونِ ﴿١٩٥﴾

188 — Kul lâ emlikü linefsiy nef'an ve lâ darren illâ mâşâallahü ve lev küntü a'lemülğaybe lesteksertü minelhayri ve mâ messeniyessûü in ene illâ neziyrün ve beşiyrün likavmin yü'minûne.

Ey Ekmelerrüsul!

Şirkte ısrâr ederek, dalâlete meftûn oldukları halde, o kötü halleriyle âlem-i kudrete âid sualleri soranlara, i'tirâf-ı ubûdiyyet ile bu suallerin cevablarını nefsinden ihtiyârınla selbederek söyle ki: Ben kendim içün ne bir menfaat ve ne de bir zarar vermeye kaadir olamam. Nefsim içün Allah'a kurbiyyet ve ubûdiyyete mâlik değilim. Kurb ve bu'd ancak O'ndandır. Ben kendimi size (Rabb)im diye takdîm etmedim. Ben, abd-i mahz'ım ve Peygamberim. Sâha-i Kibriyâsında Ferd ü Samed ancak O'dur. Allah'ın dilediğinden mâadâsını yapamam. Meğer ki Allah benim içün onu dileye.. Eğer gaybı bilmiş olsaydım elbette hayrı çoğaltır, hâcât-ı beşeriyyeyi ref'eder, kötülüklerden hiçbir şey de bana dokunmazdı. O, bana neyi vahy etmişse, neyi söyle diye emretmişse ancak onu söyleyebilirim. Kalbleri diri olanlar benim sözlerimi işitirler, hayât-ı hakîkîye nâil olurlar. Ben O'nun tarafından ancak nezîr olduğumdan dolayı bu inzârımdan menfaatlenirler. Ben nezîr ve beşîr'im. îmân eden bir kavm içün; azâb-ı İlâhîyi haber veren ve havâs-ı ibâda derecât-ı âliyyeyi, kerâmât-ı kurbiyyeyi müjdeleyen bir Peygamberden başka bir şey değilim.

Ey hakîkat yolcusu!

Tefsîrini yaptığımız bu iki âyet-i celîle, o kadar nâzik fermân-ı Sübhânîlerdir ki; Fahr-i Kâinât Efendimizin yalnız sûret-i Muhammedîlerine bakarak konuşanlara bir hıtabdır.

Hakîkat-i Muhammedîye gelince: Cenâb-ı Hak orada Habîb-i Ekremine bildirmediği hiçbir şey yoktur. Taraf-ı Sübhânîden bütün gayblar O'na keşfedilmiştir. Zât-ı Ehadiyyet Cenâb-ı, Ahmediyyete feth olunmuştur.

İmdi, burada size (Buhârî-i Şerîf) hadîslerinden bir hadîs-i şerîfi beyân edeceğim, mevzuun nezâketini herkes irfânı nisbetinde bu emr-i Peygamberîden kavrayacaktır.

An Enesin Radıyallahü anh:

"Enne resûlâllahi sallallahü aleyhi ve sellem fesallezzuhra fekâme alel minberi fezekeressâ'a fezekere enne fîhâ umûren aziymen sümme kâle men ehabbe en yes'ele an şey'in felyes'el. Felâ tes'elûnî an şey'in illâ ahbertüküm bihiy mâ dümtü fiy mekamiy hâzâ Feekserünnâsi fil bükâ ve eksere en yekûle selûniy Fekale abdullah ibni huzâfetüssehmiy fekale men ebiy fekale ebûke huzâfetül sümme eksere en yekûle selûniy febereke ömer radıyallahü anh alâ rükbeteyhi fekale radiynâ billâhi ve bil'islâmi diynen ve bimuhammedin nebiyyen..."

(Buhârî)nin bir rivâyetinde:

"Fekame ileyhi fekabbele riclehû ve kâle innâ hadiysü ahdin bicâhiliyyetin fa'fu annâ afallahü ank..."

Meâl-i âlîsi:

Resûl-i Ekrem Efendimizin hizmet-i husûsîlerinde on sene bulunmak şerefiyle şereflenmiş olan Enes Radıyallahü anh'den rivâyeten geliyor ki:

"Fahr-i Âlem Efendimiz (Celâlli bir hâl ile) öğle namazını edâ ettikten sonra birdenbire menbere teşrîf ettiler, kıyâmet hakkında uzun boylu beyânatta bulundular, bütün umûr-ı azîmeyi açıkladılar. Ondan sonra:

"Her kim ki herhangi bir şeyden sormak istiyor, soracağını sorsun! Hangi şeyden sormak istiyorsanız onu bana sormadan, ben de onun haberini vermeden bu makamdan inmeyeceğim" buyurdular.

"Resûl-i Ekrem o kadar celâlli bir tecellîde emir buyuruyorlardı ki, gücenmiş gibi idiler. Herhangi bir ümmet de Peygamberini gücendirmiş olursa felâh bulamayacaklarından emîn olan) esfâb-ı bâsefâ, "eyvah" diye gözyaşları döküyorlardı. Nâs gözyaşı içinde idi.

Resûl-i Ekrem: "Ne duruyorsunuz sorunuz!" diye emrediyorlardı.

Abdullah ibni Huzâfetüssehmî Radıyallahü anh kalktılar: "Benim babam kimdir yâ Resûlallah?" dediler.

Resûl-i Ekrem: "Senin baban (Huzâfe)dir" buyurdular.

(Bu zât-ı âlî'nin pederi hakkında kıyl ü kâl olduğundan birdenbire babasını sormuştu. Maksadı ise, Resûl-i Zîşân'ın hiddetini biraz teskîn idi. Dolayısıyla da Cenâb-ı Peygamber, babasının (Huzâfe) olduğunu beyân etmiş, o kıyl ü kâl de kalkmış.

Annesi buyuruyor ki: "Yavrum, Allah muhâfaza etsin, zamân-ı câhiliyyette çirkin bir hâl ile hallenmiş olsaydım beni nâs içerisinde hacîl edecektin."

Abdullah İbni Huzâfetüssehmî: "Vallahi ben o anda Resûl-i Ekrem'e her şey'imi fedâ etmiştim. Tek O Zât-ı Âlî teskîn olsun da ne olursa olsun diye düşünüyordum" dedi.)

Resûl-i Erem yine teskîn olmamışlardı: "Ne duruyorsunuz sorunuz!" diye ısrâr ediyorlardı. (Huzûr-ı saâdette herkesi hayret kaplamıştı.) Hazret-i Ömer birdenbire dizleri üzerine çöktü:

"Yâ Resûlallah! Bildirdiğin Allah'a râzî olmuşuz, Dîn-i İslâm'ı sertâc-ı ibtihâc etmişiz, Peygamberimiz Hazret-i Muhammed'dir diye îmân etmişiz" diye niyâz ettiler.

Buhârî'nin diğer bir rivâyetinde Hazret-i Ömer şöyle iltica' ediyor: "Yâ Resûlallah! Biz, dün kurtardığın zamân-ı câhiliyyetin adamlarıyız, afvine sığınıyoruz, bizi afvet!"

Cenâb-ı Peygamber: "Allah seni afvetsin" buyurmuşlar.

İşte Resûl-i Zîşân Efendimizin bu tecellîlerine sebeb: Ba'zı dostlarının gönlünden: "Acaba Peygamber her şey'i bilir mi?" suâlinin geçmesi olmuş.

189 — Hüvelleziy halekaküm min nefsin vâhıdetin ve ce'ale minhâ zevcehâ liyesküne ileyhâ felemmâ teğaşşâhâ hamelet hamlen hafiyfen femerret bihî felemmâ eskalet de'avallahe rabbehümâ lein âteytenâ sâlihan lenekûnenne mineşşâkiriyne.

Siz nasıl olur da kendi kendinize mugayyebâta muttali' olabilirsiniz? O Allah, o Hâlıktır ki sizi halketti, nefs-i vâhıdden, tek bir şahıstan izhâr etti. Evet her biriniz ibtidâ bir nefisten bir zürriyyet olarak yaradıldınız. O nefs ki Âdem Aleyhisselâmdır. (Cesedinizin babası Ebül-Beşer Âdem, rûhunuzun babası da

Ebül-ervâh olan rûh-ı Muhammed Aleyhisselâmdır.)

Babanız Âdem, cesed ânında iken hiçbir ilme sâhib değildi, sonra ta'lîm-i İlâhî ile bütün Esmâ-i İlâhîyi taallüm etti. Onunla ülfet etmek içün kendi nefsinden, kendi cinsinden zevcini halk eden de O'dur. Eşi ancak onun ile ünsiyyet olsun içün yaradılmıştı. Âdem o eşine büründü, onunla halvette kaldı, Allah'ın ilhâmı ile muâmele-i zevciyyede bulundu. Bu hal, Âdem'in Havvâ ile isti'nâs etmesi, onda kendinden bir misâl görmesi içün tecellî eylemişti ki, izdivâcı îcâb edecek, bir itmi'nan hâsıl olacak ve Âdem'deki cevher-i insânî, o büyük emânet bunda karar kılacak. Bununla eşi hafif bir yük yüklendi. Bir zürriyyete hâmile oldu. O yükü ile gider gelirdi. Ondan dolayı sıkıntı çekmedi. Vaktâ ki hâmile ağırlaştı o vakit (Elestü birabbiküm) hıtâb-ı İzzesinin ma'nâsını nefislerinde müşâhede etmiş oldular ve Rablerine niyâza başladılar:

Yâ Rabbî!

Sen bize her cihetten, rûhu, ma'nâsı, sûreti temiz, düzgün bir çocuk ihsân et. (Böyle olursa huzûr içinde oluruz, sana şükürde kusur etmeyiz.) Mutlak şâkirînden oluruz, dediler.

(Böyle yalvarıp teahhüd altına girdiler. Fakat sonunu böyle getiremediler.)

190 — Felemmâ âtâhümâ sâlihan ce'alâ lehu şürekâe fiymâ âtâhümâ fete'âlallahü ammâ yüşrikûne.

Sonra vaktâ ki Cenâb-ı Hak onlara (niyâz ettikleri gibi) sâlih, hüsn-i âna, nûr-ı îmâna mâlik, bütün meâliyyâtı kabûle müsteıd bir çocuk ihsân etti. (Ana baba yapmış oldukları şükür teahhüdü yerine) her ikisi Allahu Teâlânın kendilerine verdiği evlâd hakkında O'na şerik koştular. (Vaz'-ı haml esnâsındaki heyecânı unuttular, o mütedarrıâne tavırları attılar, çocuk bizim izdivâcımızın mahsûlüdür diye övündüler, kudreti kendilerine izâfe ettiler.) Çocuk hakkında Allah'a şerik koştular.

(Halbuki) Hudâ Hazretleri onların şerik koşmalarından mutlak sûrette, bizâtihî münezzehtir, müteâlîdir.

Ey tâlib!

Bu nazm-ı kerîm, temsîle mahmuldür. Allahu Teâlâ Hazretleri kişinin hâlini tasvir buyuruyor.

191 — Eyüşrikûne mâ lâ yahlûku şey'en ve hüm yuhlekûne.

Hak'ka karşı; hiçbir şey halk edemeyen, yaradılmış olan putları mı şerik koşuyorlar?

"Ennefsü hiye sanemül-ekber" buyurulmuştur ki; en büyük put, insanın iklîm-i vücûdüne asılmış olan nefs putudur. Öyle pek kolay kolay parçalanamaz.

192 — Ve lâ yestetıy'ûne lehüm nasren ve lâ enfüsehüm yensurûne.

Nasıl olur da o putları Hak'ka şerik koşarlar? Onların ne kendilerine ve ne de kendilerine tapanlara yardım etmeye güçleri yetişmez. Hiçbir ezâyı def'etmeye kudretleri yoktur.

193 — Ve in ted'ûhüm ilelhüdâ lâ yettebi'üküm sevâün aleyküm ede'avtümûhüm em entüm sâmitûne.

Ey mü'minler, muvahhıdler!

Sizler, o şirk ü inadda ısrâr eden müşrikleri ne kadar hidâyete da'vet etseniz, onların tevhıd-i Hak'ka vâsıl olmaları içün ne kadar çalışsanız; habâset-i tıynetleri îcâbı size tâbi' olmazlar.

(Binaen'aleyh gayeleri hidâyet olan mü'minler)!

Felâha da'vet etseniz de, susmuş olsanız da sizin içün müsâvîdir.

194 — İnnelleziyne ted'ûne min dûnillahi ıbâdün emsâlüküm fed'ûhüm felyesteciybû leküm in küntüm sâdikıyne.

Ey dalâletin karanlığına saplanan müşrikler!

Ma'bûdün bilhakkı bırakıp da başka taptıklarınız, yalvardıklarınız yok mu, onlar da sizin emsâliniz mahlûklardır, ya'ni zavallılardır. Her hususta âcizdirler!

İmdi, siz onlara tapınmakta, i'tikadınızda sâdıksanız, onları müessir-i hakîkî olarak kabûl ediyorsanız; haydi onları da'vet edin de, sizin çağırmanızı kabûl etsinler. (Ölümü öldürsünler, kabrin kapısını kapasınlar.)

Ey tâlib!

Onun içün dîn-i celîl-i İslâm; hacere, şecere, puta, saneme, hele hele âciz insâna tapmayı nefretle karşılar.

195 — Elehüm ercülün yemşûne bihâ em lehüm eydin yebtışûne bihâ em lehüm a'yünün yübsırûne bihâ em lehüm âzânün yesme'ûne bihâ kulid'û şürekâeküm sümme kiydûni felâ tünzırûne.

Allah'ı bırakıp da daima helâkte olan eşyaya nasıl taparsınız? Nasıl i'tikad edersiniz ki? Tapındıklarınızın yürür ayakları, yâ tutar elleri, yâhut görür gözleri veya işidir kulakları var mıdır? (Hiç Hak uğruna yürüyebilmişler midir? Hak'kı tutacak ellere mâlik midirler? Acaba görüleceği görmüşler midir? İşitileceği işitmişler midir? Niye zalemenin karşısında elpençe divan duruyorsunuz? Hak'kı inkâr etmeye çalışanlara neye uşak oluyorsunuz? Allah ile azamet yarışına kalkanlara neden taparsınız? Niye kuvveti Hak'da değil de, Hak'kı kuvvette sanıp i'tikad edersiniz? Hiç düşünmez misiniz?)

Ey Ekmelerrüsul!

Onlara tebkîten ve ilzâmen buyur, açık söyle:

Haydi bütün şeriklerinizi, putlarınızı çağırınız! Sonra bana ne kadar hîle kurabilecekseniz kurunuz, bütün kötü fikirlerinizi kullanınız, bana hiç mühlet de vermeyiniz, hemen yapacağınızı yapınız!

(Kul lâ emlikü linefsiy...) sahifesinin meâl-i âlîsi burada bitti.

إِنَّ وَلِيِّـۧيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿١٩٦﴾
وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا
أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٧﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا
وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٩٨﴾ خُذِ الْعَفْوَ
وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿١٩٩﴾ وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ
مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠٠﴾ إِنَّ
الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ
مُبْصِرُونَ ﴿٢٠١﴾ وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ ﴿٢٠٢﴾
وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآيَةٍ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَى
إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَٰذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠٣﴾ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٢٠٤﴾ وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ
تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ
وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٢٠٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ﴿٢٠٦﴾

196 — İnne veliyyiyellahülleziy nezzelelkitâbe ve hüve yetevellessâlihıyne.

Benim bir (Hâfız)ım vardır, bir (Yâr)ım vardır, bütün umûruma, işime bakan, Kitâbı indiren O'dur, Allah'tır! Kaadir ü muktedir, kayyûm-ı mutlaktır! Beni, Kur'an'ı ile te'yîd etmiştir. O, lûtf-ı Sübhânîsiyle sâlih kullarını mâkirlerin elinden muhafaza eder. Bâhusûs Enbiyâ u Evliyâyı...

197 — Velleziyne ted'ûne min dûnihî lâ yestetıy'ûne nasreküm ve lâ enfüsehüm yensurûne.

Ey Hak'kı bırakan, nefislerine tapan sanemperestler. Ey Allah ile azamet yarışına çıkanlar, O'na tecâvüz edenler!

Sizin O'ndan başka tapındıklarınızın ise ne size ve ne de kendilerine nusrat etmeye güçleri yeter, hiçbir işinizde yardım etmeye kudretleri yoktur.

198 — Ve in ted'ûhüm ilelhüdâ lâ yesme'û ve terâhüm yenzurûne ileyke ve hüm lâ yübsırûne.

Ey gayeleri Hak olan mü'minler!

O, şirkin kesâfetinde kalanlara: "Dalâleti bırakın, doğru yola gelin, minnetsiz, külfetsiz, ücretsiz hidâyete gelin" diye çağırsanız kulak bile vermezler. Ne kadar vâzıh deliller serd etseniz kabûl ettiremezsiniz.

Ey bütün hakîkatleri görücü Resûl-i Zîşânım!

Onların sana baktıklarını fakat görmediklerini görüyorsun.

Evet, bakmak ile görmek arasında fark vardır. Asıl görmek îmânın nûru ile hâsıl olur. Kalb, o nûr ile her şey'i görür! İnsan Resûlullaha bakmakla değil, görmek ile ancak şekavetten kurtulabilir.

Ebûcehl, Resûl-i Ekrem'e yalnız baktı, göremedi de "Muhammed ibni Abdillâh, Abdülmuttalibin, Ebîtâlib'in yetîmi" dedi ve gümbür gümbür yuvarlandı.

Hulâsa, kafa gözü, hakîkatleri pek öyle göremez. Kalb gözü lâzımdır kalb!.. Onun içün Resûl-i Zîşân Efendimiz: "Ne mutlu beni görene ve beni göreni görene" buyurmuşlardır. Cenâb-ı Hak görenlerden eyleye.

199 — Huzil'afve ve'mür bilma'rûfi ve a'rıd anılcâhiliyne.

Habîb-i Edîbim!

Şefkat-i nübüvvetinin iktizâsı afvı ihtiyâr et. Afv ve mülâyemet yoluyla hareket et. Rabbinin yoluna hikmet ve mev'ıze-i hasene ile da'vet et. Nûr-ı nübüvvet ve vilâyetinle onların rüşd-i hidâyete gelecek şekillerini tensîb et. Küfürde ısrâr edenlerle ve seninle cidâl edenlerle güzel yolda cidâl et. Câhillerden yüz çevir.

Nazm-ı kerîm, mekârim-i ahlâkı câmi'dir.

Bir zat, Hazret-i Âişe'ye, Resûl-i Zîşân Efendimizin ahlâk-ı seniyyelerinden sordular, Hazret-i Âişe cevâben: "Kur'an okumuyor musunuz?" buyurdular. Sâil: "Okuyorum" dedi. Hazret-i Âişe: "Resûlullahın ahlâkı Kur'an'dır. Kendileri Kur'an ile müeddebdirler" buyurduktan sonra bu âyet-i kerîmeyi okudular.

Yine aynı âyet-i celîle irşâda me'mûr olanlara, din ta'lîmini kendilerine vazife ittihâz edenlere büyük bir ders veriyor. Dinden aldıkları zevk ve hakîkatten tattıkları ma'nâ-i safâ ile onların gadab ve huşûneti terk etmeleri lâzımgeldiğini beyan buyuruyor.

200 — Ve immâ yenzeğanneke mineşşeytâni nezğûn feste'ız billâhi innehu semiy'un aliymün.

Suçları bağışlamana, hilm ü mülâyemetle muâmelene karşı; sıfât-ı beşeriyyetindeki kuvve-i gadabiyyen seni tehyîc ederse Allah'ından istiâze et. Muhakkak Sübhânehû ve Teâlâ Hazretleri münâcâtını işidir ve bütün hâcâtını bilir.

(Resûl-i Ekrem Efendimiz: "Eûzü bike minke" buyururlardı.)

Nazm-ı kerîmdeki hıtab, ümmete hıtabdır. Yukarıda zikrettiğimiz gibi; dînî irşâdda ve ta'limde bulunan kimseler bütün mi-

hen ü meşâka göğüs gererek, belâları bal yaparak, daima afv sıfâtını taşıyarak halleriyle, kalleriyle dîni sevdirmek yolunda bulunurlarken; emrolundukları yolun hılâfına sevketmek içün Şeytan tarafından bir gıcık gıcıklayacak olursa (nefs, kalbin nûruna perde çekmek isteyecek olursa), derhal Allah'a istiâze etmeleri lâzımdır.

201 — İnnelleziynettekav izâ messehüm tâifün mineşşeytâni tezekkerû feizâhüm mübsırûne.

Cenâb-ı Hak, Habîbine beyân buyuruyor:

Muttali' olanlara, emirlerimize ta'zimkâr, mahlûkatımıza merhametkâr olanlara, Hak'kın muhabbeti üzerimizden kalkar diye sakınanlara; Şeytan tarafından bir tayf, cüz'î bir eser-i hayâl dokunduğu vakit derhal Hakkın emirlerini, nehiylerini hatırlarına getirirler, hatâ mevkı'lerini hemen görürler, ihtirâz ederler, Hak'ka sığınırlar ve vesvese de kendilerinden mündefi' olur. Makam-ı tevhıdde olduklarını anlarlar. Hak'kın ef'âlini müşâhede ederler; (Lâ ilâhe illâllah)ın zevkini alırlar.

Nazm-ı kerîmdeki inceliği düşünecek olursak; vesvesenin def'olabilmesi içün insanda ne gibi şartların bulunması îcâbettiğini anlarız.

202 — Ve ıhvânühüm yemüddûnebüm fiylğayyi sümme lâyuksırûne.

İhvân-ı Şeyâtıyn, kâfirlerin kardeşi olan şeytanlar, ya'ni gizli şeytanların kardeşleri olan insan şeytanları ise onlara, o gizli cin şeytanlarına dalâlde meded ederler. Dalâli tezyîn ederler, tahsîn ederler, vesveseye bürürler. Hulâsa onları azgınlığa çekerler.

Bundan sonra da asla felâha kavuşamazlar. Şeytanlara kapıldıkça kapılırlar, dalâl içinde dalâle girerler, gayy ü helâkte, husrân-ı ebedîde gark olup giderler.

203 — Ve izâ lem te'tihim biâyetin kalû lev lectebeytehâ kul

innemâ ettebi'u mâ yûhâ ileyye min rabbiy hâzâ besâirü min rabbiküm ve hüden ve rahmetün likavmin yü'minûne.

Habîbim!

Nitekim o, küfürde inâd u ısrâr edenlere; istedikleri bir mu'cize getirmediğin zaman yâhut Kur'an'dan bir âyetin vahyinde terâhî olduğu vakit o şeytânın arkadaşları, tehekküm ve istihzâ yolu ile: "Derleyip toplamalıydın, kendinden onu getirmeliydin" derler. (Ya'ni Kur'an-ı Mübîn'in Allah'ın kitâbı olmadığını ileri sürmek isterler.)

Resûl-i Zîşânım!

Onlara cevab ver: Ben münşî değilim, ancak Resûl-i mübelliğim ve ancak Rabbim tarafından bana vahy olunana tâbi' olurum. Elfâzı füsehâyı, ma'nâsı urefâyı hayrette bırakan bu Kur'an-ı Kerîm ve O'ndaki rumûz u işârât Rabbiniz tarafından basîretlerdir, âşikâr huccetlerdir. (El-hâsıl) emr ü nehyi apaçık beyân eden bir Kitâb-ı Mübîn'dir.

Onunla Hak görülür. O, insânı tevhıd ve irfâna götürür. Bâtıl hüviyyetleri terk ederek, mertebe-i yakîne çıkanlar içün, evet sahte benliğinden kurtulanlar içün hidâyet ve rahmettir. Binaen'aleyh hidâyet ve rahmetten kaçmayın. Zîra hidâyet dalâletten kurtarır, rahmet ve azabdan kurtarır.

204 — Ve izâ kurielkur'ânü festemi'û lehu ve ensıtû le'alleküm türhamûne.

Kur'an-ı Mübîn okunduğu zaman; samîmül-kalb, ma'nâsını teemmül ederek, yalnız elfâzını tilâvet değil, gücünüz yettiği kadar ahkâmına mütâbaat ederek huşu' ile dinleyin. O okunurken her şeyden iltifâtınızı kesin, bütün sözlerden insirâf edin öyle dinleyin. Tâ ki merhamet olunasınız.

Bu nazm-ı kerîm; Kur'an'ın huzûrunda insânı edebe da'vet eder. Onun aslında bulunan vekar-ı zâtîsine hürmeti tenbîh eder. Onu edeb-i sükûn, ihlâs-ı tâm ile dinleyenlerin merhamet-i Süb-

hâniyyeye nâil olacaklarını bildirir. O rahmetin neticesinde kelâmullahı işiten kimsenin basîretinin açılacağını, müşâhede-i zâta nâil olacağını, birçok esrâr-ı envâra sâhib kılınacağını açık beyân eder.

205 — Vezkür rabbeke fiy nefsike tedarru'an ve hıyfeten ve dûnelcehri minelkavli bilğudüvvi vel'âsâli ve lâtekün minelğâfiliyne.

Ey Ekmelerrüsul!

Rabbini zikret. Nefsinde O'ndan başka bâki kalmasın. Ubûdiyyet sıfâtını O'nun sâha-i Kibriyâsında boşalt. Nefsinde O'nun sıfatlarını an. Mütedarrıâne, mütehanninâne, nâsûtun gafletine galib gelebilecek muhabbet korkusu ile, ve gizli olarak ya'ni yüksek sesle söylemeyerek sabah akşam, muktezâ-i beşeriyyet geçirdiğin bütün vakitlerinde an. Beni, benimle an!

Ey tâlib!

Muhakkak sûrette; zikr-i hakîkî ve mezkûr-ı hakîki, zâkir-i hakîkî ve zâkir ü mezkûr, hakîkatte Allahu ezeliyy ü ebedîdir. Hak'kı Hak'tan başka kimse zikredemez. Buna binaendir ki Allahu Teâlâ Hazretleri (Ve lâ tekün minel ğâfiliyn) buyurmuştur.

206 — İnnelleziyne ınde rabbike lâ yestekbirûne an ıbâdetihî ve yüsebbihûnehu ve lehu yescüdûne.

Habîbim!

Senin hâl ü şânına, hakîkat-i Muhammediyyene vâkıf olanlar, ezcümle bârigâh-ı İzzete yakîn olanlar, o huzûr-ı Sübhânîde bulunanlar, o kurb-ı şerefe nâil olan melâike-i mukarrebîn; hiçbir an, tarfetül-ayn ondan başkasına iltifât etmezler; mahz-ı abd olmaktan ayrılmazlar, Rablerine ubûdiyyette kibr* göstermezler, Rablerini tesbîh ederler, bütün noksanlardan tenzîh ederler ve bâhusûs O'na secde ederler.

---

* Demek ki kibr, Hak'kın gayrisine iltifattan ileri gelirmiş.

Kur'an-ı Mübîn'de ilk Kur'an secdesi budur. Bununla secde-i tilâvet meşru' kılınmıştır.

Resûl-i Ekrem Efendimiz buyururlar:

"Âdemoğlu, secde âyetini okuyup da secde ettiği zaman, şeytan ağlaya ağlaya çekilir, "Aah!" der, "Buna secde ile emrolundu secde etti, ona Cennet var. Ben ise secde ile emredildim; isyân ettim, istikbâr ettim, bana da ateş, hasret var."

Evet Hak'ka iktırab secdede olur. İnsan hakîkî mi'râcını secdede yapar. Bütün yollar orada açılır.

Yâ Rabbî!

Biz alnımızı yere koyduğumuz, secdelere kapandığımız zaman bizi karanlıkta bırakma. Secdede (Sübhâne rabbiyel'a'lâ) dediğimiz an; Rabbimizin merâtib-i a'lâdan da münezzeh olduğunu temâşâ edelim, fânîyi bâkî ile değişelim, bilelim, bulalım, olalım.

*

Allahu Teâlâ Hazretlerinin lûtf-ı Samedânîsi, Resûl-i Zîşân Efendimizin ikrâm-ı seniyyesi ile (Sûre-i A'raf)ın tefsîri burada bitti.

Sûre-i celîle, ihlâs tedârik edilerek okunacak olursa; hidâyet-i Sübhânînin, imdâd-ı Rabbânînin yetişeceğine hiç şübhe yoktur. Evet sûre-i celîleden alınacak feyzler; tâlibini zirve-i tevhıde çıkarır, gönül âleminden ağyârın gubârını tard eder.. Maksad-ı ehadiyyeti, kıble-i Ahmediyyeti, bu mühim tecellîleri iklîm-i vücûdünde âşikâr eyler.

Yine bu sûre-i celîlede kalbin takviyesi; tezkiye-i nefs ile olduğunu i'lân vardır. Vâridât-ı Rabbâniyyenin, ağyardan temizlenmiş olan kalblere tenezzül edeceğini beyan vardır. İlhâmât ile kalbleri mehbıt-i vâridât-ı Hak ve envâr-ı esrâr olanlar, onunla kalbleri edeblenenler, Kur'an-ı Mübîn'i zâhir kulakları ile dinledikleri gibi, iç kulakları ile de dinlerler ve işitirler. İşte Sem'-i hakîkî ile işitildi mi, Cenâb-ı Hak'kın, "Onda işiden ben olurum" mazhariyyetine nâil olunacağına işâret vardır.

Nihayet sûre-i celîlede Cenâb-ı Hak'kın kullarına ihsân ettiği ziynetleri i'lân vardır.

Âbidin ziyneti: Libâs-ı ubûdiyyettir ki, o ziynet tevâzu'u meydâna getirir, istikamet verir.

Tâibin ziyneti: Bükâdır.

Zâhidînin ziyneti: Yüzlerinde nûr-ı secdenin tezâhürüdür.

Muhıbbiynin ziyneti: Veleh ü heyecandır.

Âşıkıynin ziyneti: Vecd ü galeyandır.

Müste'nisînin ziyneti: Vekar u sekînettir.

Muvahhıdînin ziyneti: Hayret ü fenâdır.

Nefsin ziyneti: Medâr-ı hizmettir.

Kalbin ziyneti: Hıfz u hürmettir.

* * *
* *